

**ІІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-
ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ІМПЕРАТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО
ЗРОСТАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ
ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ»**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТОМ 1**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ
САУТГЕМПТОНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДННУ «АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ»
КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ІМПЕРАТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В
КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ»**

10 ЧЕРВНЯ 2022 РОКУ

За підтримки проекту «Creative Spark» Британської Ради
У рамках модуля Жана Моне КНУТД «Роль захисту споживачів фінансових послуг
для фінансової стабільності в цифрову епоху: європейські підходи»

Том 1

КИЇВ – 2022

УДК 33.02 (043.2)

Редакційна колегія:

Ольшанська О.В. – д-р екон. наук, проф., декан факультету управління та бізнес-дизайну КНУТД,
заступник голови організаційного комітету;

Касич А.О. – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри управління та смарт-інновацій КНУТД;

Тарасенко І.О. – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансів та інвестицій КНУТД;

Олешко А.А. – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри смарт-економіки КНУТД;

Костинець Ю.В. – д-р екон. наук, доц., завідувач кафедри маркетингу та комунікаційного дизайну
КНУТД;

Скрипник М.І. – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри цифровізації та бізнес-консалтингу КНУТД;

Бєлялов Т.Е. – д-р екон. наук, доц., завідувач кафедри підприємництва та бізнесу КНУТД;

Невмержицька С.М. – к.т.н., доц. кафедри управління та смарт-інновацій КНУТД;

Цалко Т.Р. – к.е.н., доц. кафедри управління та смарт-інновацій КНУТД.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету управління та бізнес-дизайну
Київського національного університету технологій та дизайну
(протокол № 11 від 17.06.2022)

Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку
: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Київського національного
університету технологій та дизайну, м. Київ, 10 червня 2022 року. Том 1. Київ : КНУТД, 2022. 347 с.

У збірнику представлені тези доповідей українських та зарубіжних науковців на III
Міжнародній науково-практичній конференції «Імперативи економічного зростання в контексті
реалізації глобальних цілей сталого розвитку».

За точність викладення матеріалу та достовірність використаних фактів відповідальність
несуть автори.

УДК 33.02 (043.2)

© О. В. Ольшанська, А. О. Касич,

Т. Р. Цалко та ін., 2022 © КНУТД, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ

Крикун О.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	14
Таран О.М. УМОВИ ПОБУДОВИ «НОВОЇ ЕКОНОМІКИ» ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	17
Shmatko Nataliia, Karminska-Bielobrova Maryna, Pantielieieva Iryna THE MAIN DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF OPERATING ROOM TECHNOLOGIES MANAGEMENT IN MODERN CONDITIONS.....	21
Касич А.О. НОВІ «КООРДИНАТИ» ГЛОБАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ.....	24
Mysyk Viktoriya FEATURES OF EVENT MANAGEMENT IN THE PERIOD OF MARTIAL LAW.....	30
П'ятницька Г.Т., Григоренко О.М., Черв'як О.П. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ У ДОВОЄННИЙ ТА ВОЄННИЙ ЧАС	32
Варганова О.В. МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ В ЕКОНОМІЧНІЙ ПОВЕДІНЦІ.....	36
Сензерліхт М.В. МОЛОДЬ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	39
Бондаренко С.М. ОЦІНКА ЯКОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	42
Невмержицька С.М. МОТИВАЦІЯ ЯК СПОСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	46

Бондар-Підгурська О.В. ТЕРИТОРІАЛЬНО-ВИРОБНИЧІ КОМПЛЕКСИ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ.....	51
Миколайчук І.П. ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО РЕКРУТИНГУ У ПРАКТИЦІ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ	54
Содома Р.І. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПРИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА	57
Жуковська В.М. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ОГЛЯД ПРОФЕСІЇ МЕНЕДЖЕР З ПРОДАЖУ.....	60
Шаталова Л.С. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА РЕАЛІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	64
Сидоренко Т.М. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	67
Паламарчук В.А. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОМЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	70
Платухін О.Г. АКТУАЛІЗАЦІЯ ПИТАНЬ РОЗВИТКУ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ...	73
Соколовська К. ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРОЗОРОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ.....	76
Ткаченко В.І. ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ...	79
Бреус С.В. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СИСТЕМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ	82
Кожушко Р.Ю. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ.....	85

Драчук Ю.З., Амоша О.О. МОТИВАЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ.....89

Шевченко О.О. ТУРИЗМ В УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....93

Бугас В.В., Бугас В.В. ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....96

СЕКЦІЯ 2

АКТИВІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Климчук О.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ.....106

Скрипник В.В. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН.....109

Белялов Т.Е. ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....113

Hnatenko Iryna, Zos-Kior Mykola ENSURING FOOD SECURITY OF THE WORLD: CONSEQUENCES OF THE WAR IN UKRAINE.....116

Стоянова-Коваль С.С., Яровенко А.О. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗА УМОВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ.....119

Каштан С.С. ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ.....122

Філімонюк К.С., Тарасенко І.О. ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ.....126

Hnatenko Iryna, Klymenchukova Nataliia STRATEGY OF THE COUNTRY'S ECONOMIC SECURITY: MACROECONOMIC, INVESTMENT-INNOVATION AND FINANCIAL SPHERES.....	129
Демків Ю.М. ЦИФРО-ІНВЕСТИЦІЙНА КОНСТАНТА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	132
Дятлова В.В., Єрохіна Д.О. ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІКИ: ВАРІАНТИ ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	136
Hnatenko Iryna, Kuksa Ihor STABILITY OF THE ECONOMY AND INDUSTRIAL POTENTIAL OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR..	139
Sova Olena INNOVATIVE VECTORS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP.....	142
Ковбич Т.К. СИСТЕМА СУБІНДЕКСІВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ ЄС	146
Hnatenko Iryna, Skrypnyk Viktoriia, Levchenko Veronika FINANCIAL AND ECONOMIC SUPPORT TO UKRAINIAN BUSINESS UNITS DURING MILITARY STATE IN UKRAINE.....	148
Шкода М.С. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ КЛАСТЕРНОГО ПАРТНЕРСТВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	151
Довбуш В.І. РОЗРОБКА НАПРЯМКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ....	155
Набок І.І. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	158
Грех А.С. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОДОЛАННЯ ЇЇ НАСЛІДКІВ.....	162
Корепанов Г.С., Черненко Д.І. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ В УКРАЇНІ.....	166

СЕКЦІЯ 3

РОЗВИТОК SMART-ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Novik I.O. THE CONCEPT AND SIGNIFICANCE OF THE DIGITALIZATION PROCESS IN INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS IN THE WAR STATE	169
Olshanska Oleksandra, Puzyrova Polina STATE SUPPORT FOR UKRAINIAN ECONOMIC ACTIVITY DURING MILITARY AGGRESSION..	172
Дяків О.П. МОДЕЛЬ КОМПЕТЕНЦІЇ РЕКРУТЕРА.....	175
Olshanska Oleksandra, Puzyrova Polina, Khaliliaeva Olena STRATEGY OF POST-WAY ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE	179
Olshanska Oleksandra, Puzyrova Polina, Shatska Zorina ECONOMIC PROBLEMS AND RESOURCES FOR RECONSTRUCTION OF UKRAINE’S ECONOMY.....	182
Натрошвілі С.Г., Шацька З.Я. SMART-ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ SMART-ЕКОНОМІКИ.....	185
Шацька З.Я., Бабіна Н.О. SMART-МІСТА, ЯК НОВІ СТРУКТУРИ SMART-ЕКОНОМІКИ.....	187
Мельник Л.С. ВТРАТА РОБОЧИХ МІСЦЬ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ В УКРАЇНІ	189
Ольшанська О.В., Шацька З.Я. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ...	192
Зінорук Л.В. КОМУНІКАЦІЇ БРЕНДІВ У ПЕРІОД ВІЙНИ	194
Лебедев М.К. EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC ROLE OF THE SMART ECONOMY IN THE POSTWAR RESTORATION OF UKRAINE.....	197

Тимкован В.І. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС.....	200
Корепанов О.С., Лазебник Ю.О. РОЗВИТОК SMART-МІСТА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	203
Пузирьова П.В. SMART-ЕКОНОМІКА: НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА У ВІДНОВЛЕННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	205
Будякова О.Ю. БІОЕКОНОМІКА: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД.....	209
Будякова О.Ю. БІОЕКОНОМІКА: НОВА УНІКАЛЬНА БАКАЛАВРСЬКА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	212
Будякова О.Ю. БІОЕКОНОМІКА: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	216
Бугас В.В., Бугас В.В. ДИНАМІКА ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ.....	219

СЕКЦІЯ 4

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПЕРІОД ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Приданникова Ю.Є. ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	225
Саюн А.О. ЦИФРОВІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	228
Віннікова І.І. РОЛЬ КОНТЕНТУ В ПРОЦЕСІ ПОБУДОВИ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ КОМПАНІЇ	231

Квіта Г.М., Шіковець К.О. МІСЦЕ ЗВЕДЕННЯ ДАНИХ У НЕЙРОМАРКЕТИНГУ	233
Прокопенко Т.О., Пономаренко І.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ PROJECT MANAGEMENT У МАРКЕТИНГУ	236
Zimbalevska Yu.V. BRAND FORMATION TO ENSURE UKRAINE'S INTERNATIONAL COMPETITIVENESS	238
Колісниченко Т.О. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ.....	240

СЕКЦІЯ 5

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Lemishko O.O., Shevchenko A.M. THE MAIN DIRECTIONS OF MONETARY POLICY FOR THE PERIOD OF MARTIAL LAW IN UKRAINE.....	244
Тарасенко І.О., Галаган О.Ю. ПЕРЕВАГИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ПРИ ФІНАНСУВАННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	247
Дятлова Ю.В. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	250
Гавриленко Н.Г., Тарасенко І.О., ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ В ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ ЯК ЗАСІБ ВІДНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	254
Кононенко Г.І. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	257

Петрівський О.О. ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ БАНКІВ ТА ФІНАНСОВИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	260
Батрак О.В. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ТА ФІНАНСОВОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ	263
Кремень В.М., Ткаченко Д.О., ЗНАЧУЩІСТЬ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ.....	266
Коваленко Д.І. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГРОШОВИХ ПЕРЕКАЗІВ В УКРАЇНІ.....	270
Румик І.І. АДАПТИВНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ: СИСТЕМНІСТЬ ДІЙ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ.....	273

СЕКЦІЯ 6

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА НА ОРГАНІЗАЦІЮ ТА МЕТОДИКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Крюкова І.О., Стоянова-Коваль С.С. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО АГРОМЕНЕДЖМЕНТУ	277
Пристемський О.С. ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	280
Черненко К.В. ПДВ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВІДНОВЛЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ПН/РК	283
Матюха М.М. СТАНДАРТИЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА КОРПОРАТИВНОМУ РІВНІ	287
Августова О.О. НОРМАТИВНО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО ЗВІТУВАННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	290

Бунда О.М. СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ.....	294
Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б. ПОДАТКОВІ ПЕРЕВІРКИ: ДИНАМІКА ЗМІН У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	297
Гнатєва Т.М., Слущкий Є.В. АКТУАЛЬНІСТЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ	301

СЕКЦІЯ 7

НОВІ ВИКЛИКИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Черненко О.М. ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСОБИ МАНІПУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	304
Помінова І.І. ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ ПЛАНУ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	307
Журавльов М.В. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КОЛІЗІЇ ЧЛЕНСТВА В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	311
Чубань В.С. ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ УРЯДОМ УКРАЇНИ	315
Цалко Т.Р. ВИКЛИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	318
Максимова М.В., Сукрушева Г.О. ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ ЯК ВАЖЛИВОГО ІНСТРУМЕНТУ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	323

Spirkina O.O. ON REGIONAL ADMINISTRATION DURING THE WAR: TERRITORIAL COMMUNITIES	326
Демидкін О.С. МОНІТОРИНГ САЙТІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	329
Атаманюк О.А., Кротова О.Г., Боровиков О. В. НОВІ ВИКЛИКИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ КОНФЛІКТІВ...333	
Бреус С.В. ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	336
Бугас Н.В. ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	339
Рубан Д. О. АКТУАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ.....	344

СЕКЦІЯ 1

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ

УДК 331.103-057.17"364"

Крикун О. О., к.е.н., доцент,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Підприємство, незалежно від розмірів і форми власності повинно мати ефективне керівництво, а у керівництві важливими є якості, що стосуються особистості самого керівника – менеджера. Сучасні українські менеджери старанно створюють всі умови праці, аби працівники підприємства працювали з віддачею і на результат. Але сучасні, у новому стилі створені підприємства, офісна техніка, різноманітні засоби зв'язку і інтерактивного забезпечення – це ще не менеджмент, а лише зовнішні технології. Головне полягає в оволодінні технологією внутрішньоструктурного управління, корпоративного керівництва, міжособистісних відносин і т.п. Сприйняти внутрішню технологію менеджменту значно складніше, ніж здійснити зовнішню реструктуризацію. Необхідно замінити людей, причому не тільки менеджерів, але і їх підлеглих. Тоді згодом перед вітчизняними менеджерами з'являться ті ж проблеми, які стоять сьогодні перед менеджментом воєнного стану. У чому вони полягають? Завдання менеджменту полягає в тому, щоб забезпечити таку взаємодію держави і бізнесу та таку їх узгодженість і мотивацію, щоб бізнес був націлений на загальнодержавну стратегію, на інтереси розвитку суспільства в цілому. І це дуже важливо в умовах воєнного стану.

Висококваліфікований керівник підприємства, тобто сучасний менеджер, в умовах воєнного стану повинен не допустити занепаду бізнесу, дотримуватися певних обов'язків перед суспільством, добровільно брати участь у вирішенні соціальних проблем населення тієї країни, в якій він працює. Так, це складно і ще не ясні наслідки від такої діяльності, але це важливий акт прояву соціальної відповідальності. Будучи добровільною, соціальна діяльність надає менеджеріві вільний вибір об'єктів соціальної підтримки, її характеру, що не вимагає якого-небудь звіту.

Багато часу відійде на відновлення бізнес-партнерських відносин, але після війни попит формуватиметься хвилями, відповідно до рівнів піраміди Маслоу. Спочатку буде здійснюватися відновлення критично важливої інфраструктури, створення безпечних умов для життя, а далі запускатимуться всі інші галузі. А слідом за попитом почне дуже активно розвиватися бізнес.

Отже, менеджеру потрібно своєчасно реагувати на кон'юнктуру ринку, створювати попит та пропозицію, організовувати набір персоналу і його мотивацію, приймати самостійні рішення з питань організації діяльності суб'єктів господарювання з урахуванням вимог сьогодення, практики прийняття управлінських рішень, контролю за їх виконанням.

Ось декілька рекомендацій для власника бізнесу щодо дій в умовах війни:

1. Зберігати тверезий розум і віру в якнайшвидшу перемогу.

Лідер компанії не має права на поганий настрій, а тим більше на песимізм.

2. Не сидіти на місці, склавши руки, і не чекати, поки закінчиться війна. Діяти. Потрібно генерувати ідеї для утримання свого бізнесу без зупинки, поки не будуть знайдені робочі інструменти в управлінні. Час складний, але кількість можливих сценаріїв для збереження та розвитку бізнесу дуже велика, як і кількість можливостей.

3. Максимально утримувати команду. В ідеалі навіть посилювати її досвідченими фахівцями, які вже зараз з'явилися на ринку, із-за втрати та руйнування виробничих підприємств. Звичайно, для цього дуже важливо забезпечити джерела доходу. І це реально зробити. Важливо визначитися з цільовим ринком та бізнес-моделлю. Виходить продавати товари чи послуги в Україні – добре, а якщо не виходить – будуйте продажі або відкривайте філії на зовнішніх ринках завдяки Інтернет-додаткам.

4. Дійте сплановано та організовано. Налаштуйте ритм зустрічей з командою та звітності, визначте стратегію на воєнний час, перетворіть її на плани та почніть ці плани дисципліновано реалізовувати з щоденним контролем.

5. Керуйтеся в рамках закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який набрав чинності 24 березня 2022 року [2].

Визначимо алгоритм організації праці менеджера = визнач мету → сплануй → прийми рішення → організуй → впливай → координуй → мотивуй → контролюй.

Але для того, щоб мати можливість задовольнити попит післявоєнного періоду, важливо зберегти свій бізнес під час війни. І тут у багатьох підприємств виникає проблема через нестачу локального попиту в Україні. Саме тому досить важливим пріоритетом для підприємств сьогодні є побудова міжнародних продажів. Вони сьогодні дуже важливі ще з однієї причини – це спосіб генерувати дохід і утримати ключову команду. Бо саме команда є одним з головних ресурсів, завдяки якому бізнес може швидко піднятися у післявоєнний час [1].

Сьогоднішня ситуація у бізнесі направлена на повернення підприємців у виробництво і персоналізацію споживання. Це буде періодом формування емоційного інтелекту, штучного інтелекту, щоб реалізувати творчу функцію

людини. Світ переживає фазовий період нової цивілізаційної формації. Основою життя людей стає виробництво і споживання інформації. Перехід до нової моделі господарювання змушує менеджерів вирішувати нові проблеми, налаштовувати правильне мислення, усвідомлювати, що готовий вирішувати проблеми, керувати бізнесом, підлеглими і собою, виявляти завзятість досягати поставленої цілі, намагатися йти до кінця.

Література

1. Міжнародні комерційні контракти в умовах воєнного стану. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210852_mzhnarodn-komertsyn-kontrakti-v-umovakh-vonnogo-stanu.
2. Під час війни – особливі правила трудових відносин: опубліковано закон! URL: <https://news.dtkk.ua/labor/labor-relations/75356>.

УДК 330.35(477)

Таран О.М., к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет

УМОВИ ПОБУДОВИ «НОВОЇ ЕКОНОМІКИ» ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Зараз багато хто як в Україні, так і за кордоном ставлять собі дуже важливе запитання: а що буде з українською економікою після закінчення війни? Тому що ніхто не знає, як надовго можуть затягтися воєнні дії у країні. План післявоєнного відновлення та розвитку України включає покриття матеріальних збитків, завданих війною, відновлення зруйнованих інфраструктурних потужностей та структурну модернізацію української економіки. До його розробки долучилися міжнародні аудиторські компанії,

українські аналітичні центри, парламентські комітети та міністерства. "План передбачає відновлення України на нових принципах з використанням усіх доступних ресурсів і можливостей. Зокрема, заплановано покриття матеріальних збитків, завданих війною, відновлення зруйнованих інфраструктурних потужностей та структурна модернізація української економіки. Особливу увагу під час наради було акцентовано на проведенні низки важливих економічних реформ [1].

Для кожної країн шлях її відновлення залежить від геополітичних, економічних, культурних, історичних та ціннісних особливостей. Однією з важливих передумов для проведення післявоєнної відбудови економіки є повернення людей, які змушені були покинути Україну. 12 млн українців змушені були покинути свої домівки, 5-6 млн змушені були виїхати в інші країни. Для нас важливо вже зараз думати над політикою повернення українців додому [2].

Окрім гарантування безпеки та створення умов для повернення людей в країну, в першу чергу, ми маємо сконцентруватись на збереженні компонентів довкілля та розробці засад для їх збалансованого використання. В той же час, аби уникнути потенційної екологічної кризи, пов'язаної зі швидким економічним зростанням (погіршення якості атмосферного повітря, проблему управління відходами та зменшення площ зелених насаджень) необхідно вже зараз встановити такі правила регулювання, які будуть враховувати інтереси усіх стейкхолдерів – держави, бізнесу та громадськості.

Повоєнне відновлення України – потрібно розглядати як великий інвестиційний проект. Тут важливим є пріоритетність реформ та визначення чітких критеріїв вступу до ЄС. Курс на ЄС, який на сьогодні підтримує понад 90% українців, і основним критерієм членства в якому є досягнення країною-кандидатом стабільності інституцій, що гарантують демократію, верховенство закону, права людини та повагу і захист меншин, вимагає докорінної зміни

ситуації в цьому напрямі – в Індексі економічної свободи Україна займає дуже слабкі позиції саме за показниками захисту прав власності, ефективності судової системи та доброчесності уряду (Government Integrity). Останнє базується на реальному використанні, а не просто декларуванні принципів належного урядування (good governance) – відкритості, участі, підзвітності, ефективності та зрозумілості рішень та дій.

Ключовим фактором розвитку розглядається становлення "нової економіки". В наукових колах цей термін тісно пов'язується з розвитком сучасних інформаційних технологій, становленням інформаційної системи мережі Інтернет. Його часто вживають поряд із поняттями "інформаційне суспільство", "економіка знань", "креативна економіка", "сервісна економіка", "суспільство знань", "корпоративна економіка", виокремлюючи термін "нова економіка" як такий, що повністю змінив існуючий зміст економічних систем суспільства. Втім, як уявляється, розглядаючи нові економічні можливості країни (в даному випадку маються на увазі можливості існуючої економічної системи України) розділяти існуючу економіку як базову економічну систему країни і "нову економіку" (якою ще тільки вона може стати при певних умовах) не є обгрунтованим, оскільки це порушує класичне визначення економічної системи в частині її матеріальної основи і бази для вироблення продукції людської життєдіяльності, забезпечення продуктивних функцій і економічних відносин.

Очевидно, що оновлену "нову економіку", до якої прагне країна, слід розглядати як більш інформаційно розвинену, інноваційно спрямовану, відкриту сферу діяльності, яка крім матеріальної основи вбирає в себе знання, інновації, технологічні відносини, форми організації та інші нематеріальні чинники, які розвиваються, втілюючи і трансформуючи в систему існуючих видів, сфер, галузей виробництва продукції і послуг, підвищення загальноосвітнього професійно-кваліфікаційного рівня працівників з

переважанням творчого складника праці, її технологічної наукоємності, що потребує належного рівня їх організаційного й управлінського упорядкування [3]. Концепція розвитку "нової економіки" як інноваційно-інформаційного спрямування її зростання і розвитку повинна охоплювати всі нові інноваційні можливі, джерела, ресурси і чинники економічного зростання в їх гармонійному поєднанні.

На регіональному та місцевому рівнях існує більше можливостей для заохочення бізнесу та залучення інвестицій: простіше та швидше створити необхідні умови для запуску бізнес-процесів, налагодити контакти та встановити партнерські відносини з інвесторами, виконати пілотні проекти тощо [4].

Література

1. Влада підготувала план післявоєнного відновлення України: що до нього входить. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/18/685906> (дата звернення: 25.05.2022).
2. Євроінтеграція та війна: економічний вимір. URL: <https://www.prostir.ua/?news=evrointehratsiya-ta-vijna-ekonomichnyj-vymir> (дата звернення: 25.05.2022).
3. О. Ю. Бобровська О. Ю. Вектори "нової економіки" і умови їх ефективного досягнення. *Економічна наука*. С.44-49. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2022.pdf (дата звернення: 26.05.2022).
4. Ємець В. В. Економічний розвиток у повоєнний період в Україні: регіональний та місцевий аспекти. *Економіка та держава* № 5/2022. С.68-72

УДК 658.330

Shmatko Nataliia

Doctor of Economic Sciences, professor of the Department of Management
of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" Ukraine

Karminska-Bielobrova Maryna

PhD in Public Administration, Associate professor of the Department of Management
of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" Ukraine

Pantielieieva Iryna

PhD of technical sciences, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy,
assistant professor of "Automation of energy processes" Ukraine

THE MAIN DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF OPERATING ROOM TECHNOLOGIES MANAGEMENT IN MODERN CONDITIONS

In modern conditions of economic development, the role of managerial activity is increasing in accordance with the requirements of scientific knowledge. One of the main types of management of a modern enterprise is operational management. And the study of the elements of operational management is a rather urgent task for the management of an enterprise, since the successful operation of an enterprise in the market largely depends on the competent and rational management of all components of the enterprise's operating process.

Firstly, in modern conditions, operational management is aimed at ensuring that the business is profitable and expedient from an economic point of view, that is, it justifies the investments invested in it and the costs incurred. In other words, within the framework of operational management, management must be organized in such a way that the execution of each operation contributes to profit.

Secondly, operational management is applicable to any activities and processes. In this regard, the most relevant is the application of the principles of operational management to the processes of commercial activities of enterprises.

The innovative way of development today is considered the most advantageous and correct. The relevance of the use of modern technologies in all areas, including in the operational management system, becomes obvious. Technology is the technical means and methods for obtaining a specific product that an organization creates; it is an important resource not only for individual operations of the production process, but also for growth and improving the efficiency of the company as a whole. For the management of companies, a clear assessment of technologies becomes the most important and relevant. Traditionally, operations management is considered to be something related to production activities, therefore it is defined primarily as the activity of managing processes, acquiring materials and turning them into a finished product and delivering this product to the buyer. Operational management is the effective management of any operations. It has become more and more difficult lately.

In modern conditions, the concept of operational management is expanding. Moving away from hierarchical structures to flexible, matrix, design, and network structures leads to focusing not on objects, sections, workshops, but on business processes. End-to-end networks that connect all objects with the process of satisfying customers, consumers, lead to an expansion of the sphere of attention of a lower-level manager [1, p. 392].

Consider a number of the most relevant areas of development that will modernize this structure:

1. The production management system should include 3 areas: the area strategic management, the area of operational management and their area of interconnection.

In the process of formation and improvement of the operating system of the company, it is necessary to make the right choice of technology, which will become the basis for the production of goods and the provision of services [2, p. 368]

2. Increasing scientific validity, which will include improving the methodology, developing a progressive regulatory framework, and increasing the professionalism of managers. At this period, all management activities should be aimed at a comprehensive solution to the problems of improving the processes of development, adoption, and most importantly, the implementation of management decisions, which will directly affect the increase in production efficiency.

3. Increasing the level of information and technical support. Incredibly important and necessary is the introduction of management technologies, the latest software and programs that will allow solving a huge range of tasks.

4. Management of corporate culture, improvement of the organization of work and interpersonal relations, creation of conditions under which each employee or participant in the process will be interested in the final result.

In modern conditions, there is a tendency to further accelerate the process of creating and developing new technologies. The general principles for the implementation of modern approaches to operational management are based on the widespread use of information technology.

The development of technologies for solving management problems allows you to determine the input and output documents of each subprocess, as well as understand the procedure for solving each specific problem. This is of great practical importance, since it is the foundation of operational management at the enterprise, it helps the head of the enterprise to coordinate the actions of his subordinates in solving managerial problems.

The modern conditions in which Ukrainian enterprises operate necessitate the application of systemic changes in strategic and operational management, and in particular the development of such functions as planning, forecasting, accounting,

analysis and control, which are subject to the most frequent changes under the influence of factors of rapidly changing external and internal business environment.

References

1. Gontareva, I., Babenko, V., Litvinov, O. & Obruch, H. (2020). The model of network consulting communication at the early stages of entrepreneurship. WSEAS Transactions on Environment and Development, 16, 390-396.
2. Shmatko, N. M. (2019). Orhanizatsiynyi rozvytok velykomasshtabnykh ekonomiko-vyrobnychykh system: pidtrymka stiykosti ta instytutsionalizatsiya vzaiemodiyi. Kharkiv: Tekhnolohichniy tsentr, 368.

УДК 338

А.О. Касич, д.е.н., професор,

Київський національний університет технологій та дизайну

НОВІ «КООРДИНАТИ» ГЛОБАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Військова агресію Росії проти України у ХХІ столітті в Європі поставила на порядок денний питання не лише безпеки та існування багатомільйонної країни, а й актуалізувало завдання дослідження багатогранних впливів війни на розвиток глобальної економіки.

Міграція населення, знищення виробничої та соціальної інфраструктури на території України, захоплення атомних електростанцій, зрушення на світових ринках багатьох найменувань товарної продукції – всі ці негативні процеси потребують дослідження в контексті забезпечення сталого розвитку як країни, регіону, так і глобальної економіки в цілому.

Цивілізований світ з усіма політичними та економічними інститутами не завжди має важелі для недопущення або зупинення військової агресії.

Розуміння наслідків всіма відповідальними особами має базуватись на комплексі аналітичної інформації.

Метою даного дослідження є відстеження впливу війни в Україні на глобальну економіку в контексті розробки економічних інструментів стримування агресії у світі.

Військові конфлікти в тих чи інших регіонах світу мали глобальні економічні та соціальні наслідки, однак останній військовий конфлікт є найбільшим у Європі з часів Другої світової війни та вперше має на меті повне захоплення іншої країни.

Важливість таких досліджень саме з економічної точки зору базується на необхідності формування комплекс інформації щодо негативних ефектів для тих політиків, які є відповідальними за початок війни.

Вплив війни на економічні та соціальні процеси досліджено в працях [1-4]. Загалом дослідження впливу війни на суспільний розвиток пропонується здійснювати за таким алгоритмом:

1 етап. Дослідження економічного потенціалу країн – учасників війни. Такий аналіз дозволяє оцінити спроможність країн економічно забезпечувати ведення війни.

2 етап. Оцінювання наслідків війни у різних сферах. Негативні ефекти є настільки багатограним, що потребують системного дослідження, основою якого має стати класифікація ефектів. Рекомендується застосовувати такі критерії до групування наслідків війни:

а) за часом прояву впливу – є ефекти, які виникають фактично миттєво, а також ті, що мають довготривалий прояв;

б) за масштабами впливу – доцільно проаналізувати вплив на розвиток країн, які беруть участь у війні, та глобальну економіку;

в) за змістом впливу відповідно до концепції сталого розвитку – наслідки війни відчуються в соціальній, економічній та екологічній сферах.

3 етап – Оцінювання мобілізаційних ресурсів економіки війни країн-учасниць, адже економіка війни суттєво відрізняється від просто економіки та потребує переорієнтації за класичною моделлю «пушки-масло».

4 етап – Оцінювання масштабів збитків країни, яка зазнала агресію. Цей етап має на меті визначення вартісних характеристик збитків постраждалої країни.

5 етап – Аналіз ефектів дії санкцій цивілізованого світу відносно країни-агресора. Світова спільнота у контексті обмеження економічних ресурсів країни-агресора реалізує санкційну програму, ефекти якої є багатограними та довготривалими, однак прогнозування цих ефектів і розуміння природи їх дії є необхідним для застосування у подальшому відносно країн-агресорів.

6 етап – Визначення обсягу необхідних ресурсів для відновлення країни (за зразком Плана Маршала), яка постраждала від військової агресії.

Пропонований алгоритм може стати основою для проведення комплексних досліджень війни, яка в даний час здійснюється Російською Федерацією.

Оскільки війна триває провести комплексний аналіз впливу війни не є реальним, а тому зупинимось на основних етапах.

З точки зору порівняння економічного та військового потенціалу, то Російська Федерація має такі кількісні характеристики: площа територій 17098 тис км², чисельність населення 147 млн осіб, ВВП на душу населення понад 10 тис. дол США, Military Expenditures – 61,7 billion US dollars. Аналогічні показники для України склали: 603,7 тис. км², 41 млн жителів, 3,7 тис дол США ВВП та 5,9 billion US dollars (Military Expenditure). Отже значно більша за потенціалом країна атакувала меншу країну. З іншого боку, на Росію припадає 1,78% ВВП світу. А той факт, що частка експорту товарів та послуг Росії

складає 25,5% від ВВП, а імпорту – 20%, дозволяє стверджувати, що країна є достатньо глобалізованою.

Миттєві впливи, з якими зіткнулась Україна проявились у:

по-перше, фізичному знищенні людей, майна, житла, виробничої, соціальної та транспортної інфраструктури. Для прикладу на кінець 3 місяця війни було damaged 1755 schools, universities, kindergartens, orphanages and other educational institutions, 627 hospitals, clinics, ambulance stations, blood transfusion stations. Повністю знищено 184 освітніх заклади та 101 медичний заклад.

по-друге, активному переміщенні населення, підприємств зі сходу на захід. За даними ООН понад 14 млн людей залишили свої домівки. Значна частина залишили країну та стали викликом для Європи та світу щодо масштабної міграції.

по-третє, сповільненні чи зупинці бізнес-процесів, адже підприємства щонайменше втратили робочу силу. Війна призвела до блокування портів України та суттєвого зменшення експорту продукції, зокрема зернових.

Зазначені та інші негативні миттєві ефекти війни загалом на кінець 2022 року призведуть до втрати Україною за оцінками Світового Банку 45,1% ВВП [2].

Не акцентуючи увагу на загрозі атомним електростанціям на території України, а також погрозами Росії щодо застосування ядерної зброї, що може актуалізувати не лише екологічні проблеми світу, а й розглядати як загроза існуванню, розглянемо економічні ефекти, які вже проявились чи очікуються на рівні глобальної економіки:

1. Поступова відмова від нафти та газу Росії в рамках пакету санкцій країн світу призвели до підвищення цін на паливо та енергію на світових ринках.

2. Перешкоди для експорту українського зерна зумовлює не лише підвищення цін на зернові, а й актуалізує питання дефіциту їжі в окремих регіонах світу.

3. Масштабні зміни у торговельних операціях багатьох країн світу та глобальних компаній, що були зумовлені як дією санкцій, так і політикою добросовісності через небажання корпорацій здійснювати фінансування війни, поставили на порядок денний питання в сфері менеджменту щодо критеріїв вибору партнерів, та пріоритетності економічної вигоди чи цивілізаційних принципів.

Це далеко неповний перелік фактично миттєвих проявів війни, однак за сукупність їх дії ВТО прогнозує сповільнення динаміки ВВП світу та зменшення обсягів світової торгівлі [3].

Війна безумовно впливає і на економіку Росії, особливо через застосування низки санкцій країн світу. Серед ключових наслідків, які вже вимальовуються, слід вказати:

втрата ринків збуту для великої кількості продукції та поступова втрата обсягів експорту нафти та газу, а отже поступове скорочення «енергетичних» доходів;

обмеження доступу до золотовалютних резервів країни, які зберігались у країнах Європи та США;

суттєве скорочення імпорту широкого спектру товарів, серед яких великою є частка високо-технологічної продукції, що формує траєкторію руху в напрямку технологічної відсталості, оскільки в країні відбувається перехід до технологій, які використовувались раніше.

Представлені факти дозволяють сформулювати декілька риторичних запитань для подальших досліджень:

чи можна воювати з торговельними партнерами маючи глобалізовану економіку?

якою є економічна доцільність ведення війни за територію, яка попередньо була фактично повністю знищена?

якою є мета війни, якщо вона не лише, виштовхує агресора з глобальної економіки, а й призводить до технологічної відсталості?

Комплексна та об'єктивна оцінка впливу воєн на реалізацію концепції сталого розвитку залишається актуальним завданням, потребує обговорення серед експертного середовища та доведення висновків до політиків, які впливають на прийняття управлінських рішень на глобальному рівні.

Література

1. Global Impact of war in Ukraine on food, energy and finance systems. UN. <https://news.un.org/pages/wp-content/uploads/2022/04/UN-GCRG-Brief-1.pdf>
2. Guénette J., Kenworthy Ph., and Wheeler C. Implications of the War in Ukraine for the Global Economy. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5d903e848db1d1b83e0ec8f744e55570-0350012021/related/Implications-of-the-War-in-Ukraine-for-the-Global-Economy.pdf>
3. Russia-Ukraine conflict puts fragile global trade recovery at risk. https://www.wto.org/english/news_e/pres22_e/pr902_e.htm
4. Thies C.F., Baum Ch.F. The Effect of War on Economic Growth. CATO Journal. <https://www.cato.org/cato-journal/winter-2020/effect-war-economic-growth>

УДК 338.58:65.014

Mysyk Viktoriya, PhD student
Lviv Polytechnic National University

FEATURES OF EVENT MANAGEMENT IN THE PERIOD OF MARTIAL LAW

During martial law in Ukraine, not only many enterprises and organizations are forced to cease their activities and leave the market, even entire industries are disappearing. When the main focus is on full militarization, equipping the army, manufacturing weapons, military training, and war survival training, the entertainment industry ceases to exist. Domestic and outdoor tourism, recreation, the event industry, and even partial learning activities are now taking a back seat, losing their customers. After all, a client of the entertainment industry is a happy and experience-free person who does not worry about his life at the moment but wants to rest and relax, which cannot be done during martial law [1, 3].

However, despite the difficulties and problems of staying in the market, many companies are still trying to cling to at least the slightest opportunity to survive and not disappear. As in many entertainment industries, this is often the case in the event industry.

Today, event services in Ukraine are limited to online activities and a small number of educational and awareness-raising activities. Businesses in the Ukrainian market still need to conduct business meetings, business trips, and entertainment activities to relieve staff psychologically. The budgets for these activities are usually significantly reduced, but the need for them still exists. More budget ones are replacing event service providers, and sometimes they are being abandoned to save money. Event managers have received an enormous array of work with fewer opportunities for its implementation. The professionalism of employees involved in

event management is now based on their ability to quickly, economically, and as safely as possible for employees to organize events to achieve the goals of the enterprise. In part, the arena of live events has moved to the European market and the market of other countries [2].

In addition to the classic events, the companies organize for their employees and their families courses of psychological assistance, first aid, and acquaintance with the rules of life during martial law. These events have become one of the mandatory and most popular in the country.

There is also increased support for educational activities and programs. Recognizing that citizens' education cannot simply be frozen or limited to online lectures, educational institutions are conducting refresher courses in partnership with higher education institutions abroad. Most programs today are free for Ukrainians and simplified in design.

Volunteer management also plays an essential role in the market today. They require significant professionalism of event managers in managing volunteer activities, organizing transportation of participants, planning the budget, and controlling the whole process.

To sum up, it can be argued that the event industry has undergone significant changes since the beginning of hostilities in Ukraine. However, its complete disappearance has not taken place, but rather its transformation into a more flexible and susceptible to force majeure and unpredictable changes.

References

1. Mysyk V.M. (2019). The importance of professional event management from a business perspective. *Modern management: trends, problems and prospects: IV International scientific-practical conference of young scientists and students: abstracts*. Electronic edition. Dnipro: Alfred Nobel University, 91-93.

2. Mysyk V.M. (2020) The Typology of Events as Objects of Event Management. *Scientific journal Business Inform, Management and Marketing*, 8, 203–210.
3. Smith, W. (2008). Professional Meeting Management: Comprehensive Strategies for Meetings, Conventions and Events (5th edition). *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, Vol. 20 No. 2, pp. 237-238.

УДК 338.2

П'ятницька Г.Т., д.е.н., професор,
Григоренко О.М., к.т.н., доцент
Державний торговельно-економічний університет
Черв'як О.П.
ТОВ «Тех-Фармінг»

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ У ДОВОЄННИЙ ТА ВОЄННИЙ ЧАС

Результативну діяльність та конкурентоспроможність будь-якому підприємству, в тому числі і малому, як у мирний час, так і під час війни може забезпечити тільки раціональне управління рухом фінансових ресурсів і капіталу, що знаходяться в його розпорядженні. Тому значущість фінансового менеджменту, метою якого є вироблення і застосування методів, засобів та інструментів для досягнення стратегічних цілей діяльності підприємств, була у довоєнний і зараз у воєнний час в Україні є дуже високою.

Фінансовий менеджмент у малому бізнесі дещо відрізняється від практики управління фінансами великих підприємств. Це полягає в наступному [1-5]: 1) у невеликій компанії всі функції фінансового менеджера лягають, як

правило, на одного співробітника (зазвичай це власник-директор даного підприємства). При цьому такий співробітник може не мати спеціальної освіти, знань та навичок для цього; 2) у більшості малих підприємств, як показало проведене нами в Україні дослідження протягом 2020 – січня 2022 рр., відсутні документи, що фіксують стратегічні цілі і завдання розвитку на довгострокову перспективу, у т.ч. немає фінансової стратегії; 3) в Україні малі підприємства зазвичай не можуть залучити дорогого фахівця з питань оптимізації оподаткування і тому часто використовували у довоєнний час такі способи ухилення від податків, як: ведення подвійної бухгалтерії, виписка фіктивних рахунків, здійснення фінансово-господарської діяльності без відповідної державної реєстрації тощо; 4) на малих підприємствах України зафіксовані непоодинокі випадки, коли менеджери не приділяють належної уваги маркетингу: малі підприємці у процесі прийняття управлінських рішень, у т.ч. щодо розподілу і використання фінансових ресурсів, часто ґрунтують їх не на даних опитувань і точних розрахунках ефективності продажу того чи іншого товару або послуги, а на власному баченні фактичної ситуації на ринку, досвіді та інтуїції; 5) на малих підприємствах через брак відповідних фахівців не завжди ефективно вирішується завдання максимально результативного використання грошового капіталу. Зауважимо, що фінансувати свою діяльність мале підприємство може за рахунок власних (прибуток, амортизаційні відрахування, особисті накопичення) і зовнішніх джерел (державні субсидії, дотації, кредити банків). В Україні малі підприємства в основному змушені орієнтуватися на власні кошти, оскільки часто не можуть отримати доступ до кредитів без відповідної застави, гарантій тощо; 6) ефективне використання довгострокових і короткострокових фінансових ресурсів досягається за допомогою фінансового планування, яке є істотним елементом фінансового менеджменту. У малому бізнесі будь-яке вкладення коштів в основні фонди (наприклад, придбання комп'ютера) є інвестиціями, оскільки це вкладення

проводиться з метою отримання прибутку. При цьому навіть таке невелике вкладення коштів є значною подією для малого підприємства, а тому повинні бути точно розраховані передбачувані дохід і витрати, пов'язані з інвестиціями; 7) на жаль, далеко не всі українські менеджери малих підприємств мають достатньо компетентностей, щоб вміло діяти за умови різноманітних фінансових ризиків.

Після початку повномасштабної війни в Україні малі підприємці опинилися у дуже складній ситуації, хоча і могли більш швидко і гнучко реагувати на нові непередбачувані виклики, ніж великі. У цілому за даними досліджень Європейської Бізнес Асоціації [6], малий бізнес в Україні зазнав в останні місяці колосальних втрат: 15 % підприємств у зв'язку з війною втратили понад 100 тис. дол. США, 28 % – від 10 до 50 тис. дол. США, 40 % – до 10 тис. дол. США. При цьому у кожного п'ятого втрати сталися безпосередньо внаслідок бойових дій. Водночас тільки 6 % змогли пройти перші два місяці війни без втрат. Зауважимо, що переважна більшість підприємців – 71 % залишилися на своїх місцях, лише приблизно 10 % перевезли свій офіс чи виробництво до безпечних регіонів України, а 4 % – за кордон. У березні 2022 р. майже кожен четвертий представник малого та середнього бізнесу вичерпав свої фінансові резерви. Водночас 32 % повідомили, що їм вистачить фінансової міцності на кілька місяців, 22 % – на один місяць, 9 % – на пів року, а 5 % – на рік та більше. На жаль, станом на квітень 2022 р. 26 % малих підприємств все ще залишалося без фінансової подушки. Проте разом з поверненням до роботи у підприємців повернулася впевненість у своїх фінансових перспективах. Саме тому у квітні – травні 2022 р. збільшилася кількість тих, хто оцінює свої фінансові запаси на кілька місяців (40 %), на пів року (12 %), рік і більше (6 %).

Вважаємо, що одним з дієвих способів вирішення фінансових питань малого бізнесу є оновлення бізнес-плану. Якщо поточний план дій, включаючи

видатки малого підприємства на продукцію, працівників, рекламу і т.п. не працює у певній ситуації, то варто вдатися до змін у фінансовому менеджменті. Власник малого бізнесу також може шукати позики та гранти, спеціально розроблені для того, щоб допомогти малим підприємцям вистояти у скрутні часи. Позитивними є і дії, коли кредитори дозволяють власнику малого підприємства рефінансувати свій борг у бізнесі. Не варто забувати і про те, що венчурні капіталісти та інвестори, як правило, беруть на себе більші ризики і, можливо, за тих чи інших обставин готові допомогти власникам малого бізнесу в Україні якщо не під час війни, то у післявоєнний період.

Література

1. Менеджмент малого підприємництва. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2143/1/Small%20Business%20Management.pdf> (звернення: 25.01.2022).
2. Черемісова Т. Джерела самофінансування підприємств: їх склад та структура за кризових умов. *Економічний аналіз*. 2013. Вип. 12. Ч. 4. С. 133–136.
3. Способи ухилення від сплати податків. URL: <http://studies.in.ua/kryminalistyka-shaprgalky/3704-sposobi-uhilennya-vd-splati-podatkv.html> (звернення: 30.01.2022).
4. Financial Problems That Small Business Enterprises Face. URL: <https://smallbusiness.chron.com/financial-problems-small-business-enterprises-face-3528.html> (звернення: 20.03.2022).
5. П'ятницька Г.Т., Федулова І.В. Фінансова безпека країни та підприємства: визначення, взаємозв'язок і ризики забезпечення. *Ефективна економіка*. 2020. №7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8059> (звернення: 01.06.2022).
6. Еро О. Як себе почуває малий бізнес? ЛІГА.net, 2022. URL: <https://blog.liga.net/user/olenaero/article/44832> (дата звернення: 15.05.2022).

УДК 316.62:330.16:355.01(477.6)

Вартанова О.В., д.е.н., професор,
Київський національний університет технологій та дизайну

МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ В ЕКОНОМІЧНІЙ ПОВЕДІНЦІ

Економічна поведінка агреговано відображає реальне людське буття в економічній сфері та є об'єктом дослідження різних соціальних наук – поведінкової економіки, маркетингу, економічної психології тощо, кожна з яких вивчає цей складний і багатогранний соціально-економічний феномен, виходячи зі свого предмету, специфіки та методологічних підходів. Одна з основних проблем дослідження економічної поведінки є визначення раціональності економічної поведінки економічних суб'єктів через ірраціональність індивідуально-психологічних особливостей людини.

З точки зору класичної економічної теорії, поведінка економічних суб'єктів є цілераціональною і спрямована на отримання прибутку (виграшу, вигоди) [1]. Проте сучасні дослідження доводять, що економічна поведінка у більшості випадків не є раціональною (за даними різних досліджень, ірраціональність економічної поведінки може спостерігатися до 90% випадків. За результатами власних досліджень "Споживча поведінка молоді", до раціональних споживачів належать 21% споживачів, а до ірраціональних – 26%) [2].

Фактори, що впливають на ірраціональність економічної поведінки: ризик і невизначеність, брак часу, брак або надлишок інформації, неможливість або небажання аналізувати, нерівнозначна оцінка майбутнього.

Економічна поведінка піддається впливу автоматизмів, евристик і когнітивних викривлень, які викривлюють її раціональність.

Автоматизми – автоматичні компоненти людської свідомості: інстинкти, навички і звички, шаблони, стереотипи. Проявляються як інстинктивний вибір,

вибір на основі звички, шаблонної дії, що дозволяє автоматично приймати рішення, не застосовуючи аналіз.

Когнитивні викривлення. Систематичні відхилення від норми або від раціональності мислення, які впливають на прийняття рішень. В прийнятті економічних рішень проявляється як перебільшення імовірності, перебільшення значущості окремих випадків, переоцінка власних можливостей, недооцінка небезпеки, хибні орієнтири, самообман тощо.

Евристики – спрощення у прийнятті рішень, які дозволяють отримати швидкі результати, нехтуючи раціоналізацією. Використовуються методи, які скорочують шлях до прийняття рішення: загальні ствердження, індуктивні методи, аналогії, правдоподібні умозаключення, наочні моделі і образи, мисленеві експерименти.

Вплив на економічну поведінку також відбувається через методи і механізми соціального впливу. Соціальний вплив – це вплив суспільства або окремих індивідуумів на поведінку людей, спрямованість і спосіб якого визначається вбудованими в нас соціальними автоматизмами реагування, оточуючими людьми, суспільством в цілому. В результаті люди можуть змінювати думки, емоції і поведінку внаслідок того, що роблять в їх відношенні інші люди, в тому числі в результаті цілеспрямованого впливу і маніпулювання. Соціальний вплив ґрунтується на тонких автоматизмах людської поведінки, і його особливістю є те, що він практично не розпізнається індивідуумами як маніпуляція, діє на них на підсвідомому рівні.

Основоположником теорії соціального впливу є Роберт Чалдіні (Robert Cialdini) – професор психології і маркетингу, автор бестселеру «Психологія впливу», в якій визначено фундаментальні принципи людської поведінки: взаємного обміну, послідовності, соціального доказу, прихильності, авторитету, дефіциту [3].

Принцип взаємного обміну. В основі цього механізму лежать автоматизми нашої психіки, які пояснюються еволюційно. Людство тому й вижило, що було залучено до механізмів соціального обміну. Соціальний обмін є соціально

бажаною поведінкою. Ті, хто не залучений до соціального обміну, не сприймаються суспільством.

Принцип послідовності. Від природи у людини є бажання дотримуватися того, що вона вже робила, – і в своїх очах, і в очах оточуючих. Коли ми зробили вибір – і зайняли певну позицію, ми будемо прагнути поводитися відповідно до взятих обов'язків, лінії поведінки і намагатися виправдати раніше прийняте рішення. Іншими словами, ми самі переконуємо себе, що вчинили правильно. Дія принципу послідовності зумовлено тим, що: коли людина поводить себе відповідно до цього правила, суспільство цінує її сильніше, вести себе відповідно до соціальних правил вигідно.

Принцип прихильності. Ми дуже часто погоджуємось із тими, хто нам подобається і кого ми знаємо. Інший фактор прихильності – це подібність, адже нам подобаються люди, схожі на нас. Це може бути подібність думок, особистісних якостей, походження або стилю життя. Людині, яка хоче від нас чогось, потрібно лише стати чимось схожою на нас – і її шанси зростуть. Третя особливість нашої свідомості – це ставлення до асоціацій. Якщо комусь вдасться створити в нашому сприйнятті зв'язок між собою і чимось позитивним, принцип прихильності почне грати на його користь.

Принцип соціального досвіду – психологічне явище, що відбувається, коли деякі люди не можуть визначити кращий спосіб поведінки в складних ситуаціях. Припускаючи, що оточуючі краще знайомі з ситуацією, такі люди вважають їх поведінку кращим. Це явище часто використовується для свідомої маніпуляції поведінкою інших. Люди хочуть знати, що думають і роблять інші. Це зменшує їх невизначеність щодо майбутніх дій.

Література

1. Михеева С. Рациональность и экономическое поведение: междисциплинарный подход. URL: http://neweconomist.ru/articles/politekonomiya/svetlana_miheeva_ratsionalnost_i_ekonomicheskoe_povedenie_megdis_tsiplinarnyy_podhod/

2. Вартанова О.В. Діагностика раціональності в економічній поведінці майбутніх менеджерів. Економіка і суспільство. 2021. № 34. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/965/923>
3. Чалдіні Р. Психологія впливу-2. Київ: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2020 р. 400 с.

УДК 338.27

Сензерліхт М.В., здобувач ступеня доктора
філософії з економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

МОЛОДЬ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Молодь формує особливий спектр ринку праці, який значно відрізняється від інших його складових. З одного боку, у молодому віці людина має високу мобільність, вона відкрита, готова до змін і пошуку роботи, а з іншого – їй не вистачає відповідного досвіду, щоб бути конкурентоспроможною на ринку праці. Недосконала законодавча база, відсутність чіткої державної стратегії забезпечення зайнятості молоді, невідповідність освітніх послуг з підготовки кадрів реальним потребам економіки, слабкі механізми стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді перетворюють безробіття молодих людей на одну з найгостріших соціально-економічних проблем сучасної України. В умовах суспільно-політичної кризи в Україні молодіжні проблеми в соціально-трудої сфері набувають певних специфічних рис, відзначаються тяжкими та довготривалими наслідками, а відтак, потребують поглибленого

аналізу й регулювання, розробки реалістичної, збалансованої, виваженої політики стосовно працевлаштування молоді.

Одним із викликів сьогодення є зайнятість цивільного населення в умовах воєнного стану. З початком війни в Україні кількість вакансій різко зменшилася, а резюме – побільшало. Кожен другий українець або втратив роботу, або отримує не довоєнний розмір заробітної плати. Бажаючих знайти нову роботу багато, проте ринок праці, що перебуває у стані жорсткої кризи, не спроможний поки задовільнити попит пошукачів.

Навіть враховуючи позитивну динаміку кількості відкритих вакансій в деяких професійних сферах, більшість спеціалістів не можуть знайти роботу.

Люди стали активніше шукати роботу – і ті, хто залишився у своїх містах, але втратили роботу через війну, і внутрішні переселенці, яких за даними Міжнародної організації з міграції вже понад 8 мільйонів.

За останній місяць на сайті приріст резюме склав +15%. Активність пошукачів теж виросла – кількість відгуків на вакансії, якщо порівнювати з попереднім місяцем, збільшилася на 20%.

Що ж стосується роботодавців, вони також потроху починають відновлювати робочі процеси й розміщують на кадрових порталах вакансії в різних професійних сферах.

Проте кількість пропозицій роботи набагато нижча за кількість бажаючих отримати цю роботу. Деякі професійні сфери постраждали найбільше, в них нових пропозицій роботи майже немає. За даними державної служби зайнятості, в квітні на 25 326 вакансій претендувало 283 356 безробітних, тобто конкуренція на одне робоче місце складала майже 12 осіб.

Найбільше вакансій на сайті пошуку роботи відкрито для спеціалістів сфери продажів (18,6%), в сфері ІТ, інтернету, телеком (13,5%), для фахівців зі сфери транспорту та логістики (9%), робітничого персоналу (8,8%), в

будівництві (5,9%), в медицині та фармацевтиці (5,3%). Ці спеціалісти, окрім фахівців сфери будівництва, були найбільше затребувані від початку війни.

Стосовно будівельників та інших спеціалістів сфери будівництво, то позитивна динаміка збільшення пропозицій роботи для них почала прослідковуватися з квітня.

Найскладніше зараз знайти роботу юристам, страхувальникам, працівникам сфери обслуговування, охоронцям, освітянам та науковцям, домашньому персоналу, спеціалістам, які працювали в сфері автомобільного бізнесу, закупівель. Для них зараз найменше актуальних вакансій.

За даними кадрового порталу, найбільше пропозицій роботи відкрито у Києві (33,9% від усіх актуальних на сайті), Львівській області (17,9%) та Дніпропетровській області (8,9%). Проте й рівень конкуренції тут набагато вищий, аніж в західних регіонах України.

Стосовно аналізу зарплат по регіонам, то найвищі зарплати пропонують у Києві. Столиця повернула впевнене лідерство по розміру заробітних плат, яке було втрачено з початку війни. У київських компаніях в середньому пропонують 29 200 грн щомісячної зарплати.

Також високі середні зарплати в травні пропонують у Полтавській області (22 300 грн), Львівській області (21 600 грн), Одеській області (21 000 грн), в Івано-Франківській області (19 400 грн) та в Харківській області (19 000 грн). Найнижчі зарплати в травні у відкритих вакансіях пропонуються у Чернігівській області (в середньому 12 400 грн), Тернопільській області (13 100 грн), Волинській області (13 600 грн), Київській області (13 800 грн), Закарпатській області (14 100 грн) та в Чернівецькій області (14 200 грн).

Література

1. Державна цільова соціальна програма "Молодь України" на 2021–2025 роки затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>

2. Ільч Л.М. Структурні трансформації транзитивного ринку праці України: монографія. – К.: Алерта, 2017. – 608 с.
3. Social Program “Youth of Ukraine” Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248881138>

УДК 658.5

Бондаренко С. М., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ОЦІНКА ЯКОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У період глобалізаційних потрясінь та нестабільності ринкового середовища, викликаних повномасштабною війною Росії проти України, актуальними є питання управління якістю бізнес-процесів підприємств легкої промисловості як вирішального чинника забезпечення їх конкурентоспроможності. Військові дії в Україні зумовили розбалансованість усіх комерційних, логістичних, інвестиційних процесів, призвели до зменшення купівельної спроможності споживачів, що викликає необхідність постійного цілеспрямованого удосконалення бізнес-процесів підприємства з врахуванням його наявних можливостей, сильних сторін, резервів та ін. Ці процеси мають тенденцію поглиблюватися, а загальноекономічні тренди будуть зумовлювати доцільність управління якістю бізнес-процесів на підприємстві. Для ефективного управління якістю бізнес-процесів у першу чергу необхідно правильно оцінювати досягнутий їх рівень на підприємстві.

Метою дослідження є розробка методологічних та методичних підходів до оцінки якості бізнес-процесів на підприємстві легкої промисловості.

У міжнародному стандарті ДСТУ ISO 9000:2015 наведено визначення процесу (бізнес-процесу) як сукупності взаємопов'язаних або взаємодійних робіт, що використовують входи для створення запланованого результату [3]. На думку Харрінгтона Д., процес (бізнес-процес) – логічний, послідовний, взаємопов'язаний набір заходів, що споживає ресурси постачальника, створює цінність і видає результат споживачеві [6]. Тельнов Ю. В. під бізнес-процесом запропонував розуміти сукупність взаємозалежних операцій (робіт) з виготовлення готової продукції або виконання послуг на основі споживання ресурсів [5].

Управління будь-яким процесом, в загальному вигляді, відбувається у вигляді безперервного замкнутого циклу Е. Демінга PDCA «плануй – виконуй – перевіряй – дій». Як відмічається у джерелі [7,8,9] якість бізнес-процесу – це сукупність об'єктивно існуючих властивостей і характеристик взаємозалежних видів дій, спрямованих на створення споживчої цінності шляхом трансформації за допомогою ресурсів «входів» та «виходи» (продукцію, послуги), з метою задоволення зовнішніх клієнтів.

Оцінку рівня якості бізнес-процесів на підприємстві легкої промисловості доцільно проводити за наступними групами показників:

- Показники функціональної придатності;
- Показники витрат;
- Показники часу;
- Показники результативності та ефективності;
- Показники впливу на довкілля;
- Показники гнучкості.

Склад показників у кожній групі залежить від виду бізнес-процесу, спеціалізації підприємства, чисельності працюючих та ін. Використовується метод оцінювання якості бізнес-процесів на основі інтегрального показника. У процесі оцінки проводиться перетворення всіх розмірних показників якості

бізнес-процесів у безвимірні показники (функції бажаності) на основі шкали бажаності Харрінгтона.

Оцінка якості бізнес-процесів провідних взуттєвих підприємств, таких як Чернігівська взуттєва фабрика «Берегиня», Запорізька взуттєва фабрика «Міда», Миколаївська взуттєва фабрика «Palaris» показала, що важливими на сьогоднішній день є показники гнучкості бізнес-процесів. Тому підприємства у сфері легкої промисловості повинні робити акцент на важливості спритних, гнучких, соціально відповідальних стратегій, для того, щоб створити стійку цінність для споживача.

Отже, для підвищення якості бізнес-процесів на підприємствах легкої промисловості доцільним є удосконалення управління якістю бізнес-процесів, проведення оцінки досягнутого рівня їх якості на основі розрахунку інтегрального показника, використання результатів цієї оцінки при розробці гнучких стратегій, фреймворків гнучкого розвитку бізнес-процесів та ін.

Література

1. Бондаренко С.М. Ділова досконалість підприємств як фактор конкурентоспроможності національної економіки України. *Економічний простір*. 2016. № 116. С. 200-208.
2. Бондаренко С.М., Касич А.О. Використання концепції загального управління якістю (TQM) в органах місцевого самоврядування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 2. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1029> (дата звернення 05.06.22)
3. ДСТУ ISO 9000:2015 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів. (ISO 9000:2015 IDT). Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 45 с.
4. Офіційний сайт EFQM. Режим доступу: <https://efqm.org/> (дата звернення 05.06.22)
5. Тельнов Ю. Ф. Реинжиниринг бизнес-процессов. Москва : МЭСИ, 2004. 116 с.

6. Харрингтон Д., Эсселинг К.С., Нимвеген Х.В. Оптимизация бизнес-процессов: документирование, анализ, управление, оптимизация. Санкт-Петербург : Азбука БМикро, 2002. 314 с.
7. Цалко Т. Р., Невмержицька С. М. Особливості онлайн-підприємництва в Україні. Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні: матеріали виступів III Міжнародної науковопрактичної Інтернет-конференції (11 квітня 2019 р., м. Київ). Київ, 2019. С. 238 – 241.
8. Цалко О.М., Цалко Т.Р. Альтернативні підходи до підвищення ефективності існуючих бізнес-процесів підприємств. *Економіка, фінанси, облік і право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 7 грудня 2020 р.): у 3 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2020. Ч. 1. 71 с. – С. 60–63. – Режим доступу: http://www.economics.in.ua/2020/12/1_27.html – Назва з екрану.
9. Шемаєва Л.Г., Безгін К.С., Наумік К.Г., Ушкальова В.В. Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві. Харків : ХНЕУ, 2009. 240 с.
10. Kasych A., Suler P., Rowland Z. Corporate Environmental Responsibility Through the Prism of Strategic Management. *Sustainability*. 2020. Vol. 12 (22). Available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/22/9589>. (дата звернення 05.06.22)
11. Kasych A., Vochozka M. (2019). The Choice of Methodological Approaches to the Estimation of Enterprise Value in Terms of Management System Goals. *Quality Access to Success*, Vol. 20, No. 169/ April 2019, pp. 3-9.
12. Kasych A., Vochozka M. Methodological support of the enterprise sustainable development management. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. №1. С.371-381.

УДК 331.101.3:658

Невмержицька С. М., к.т.н., доцент
Київський національний університет
технологій та дизайну

МОТИВАЦІЯ ЯК СПОСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Мотивація персоналу впродовж багатьох років залишається одним з найважливіших питань ефективного управління персоналом. Кожний керівник прагне того, щоб персонал працював ефективніше, якісніше й результативніше. Шлях до ефективного управління організацією лежить через розуміння мотивації праці співробітників. Розробити ефективний механізм мотивації персоналу можна лише знаючи, що рухає людиною, що спонукає її до діяльності. Для цього необхідно знати, як виникають ті чи інші мотиви, як і яким способом мотиви можуть бути приведені в дію, як здійснюється мотивування людей [1,3]. Мотивація праці – це бажання працівника задовольнити свої потреби через трудову діяльність. Мета полягає не у тому, щоб спонукати людину взагалі працювати, а заохотити її працювати краще, продуктивніше, ніж це обумовлено трудовими відносинами [4]. Система мотивів і стимулів праці має спиратись на певну нормативно-правову базу. Працівник має знати, які вимоги висуваються до нього, яка буде винагорода при їх досягненні, та які санкції будуть застосовуватися у випадку невиконання вимог [5]. Наймати найкращих працівників, особливо кваліфікованих, непросто, особливо для власників малих і середніх компаній. Звичайно, конкурентоспроможна заробітна плата є мотивацією номер один для всіх працівників, але, якщо робоче місце не забезпечує достатнього задоволення, або, якщо атмосфера в компанії негативна, або навіть ворожа, зарплата не

втримає кращих співробітників. З іншого боку, стимулююче і мотивуюче робоче середовище допоможе зберегти більшість працівників, навіть, якщо вони зможуть знайти більш високооплачувану роботу. Утримання кращих співробітників дуже важливо, тому що вони недорогі в навчанні, а також тому що вони сприяють зростанню компанії найбільше [6].

Можна виділити такі основні способи мотивування персоналу:

1. Розвивати довіру. Якість і стиль керівництва є основними факторами, що сприяють підвищенню мотивації та довіри співробітників. Чітке прийняття рішень має поєднуватися зі спільним, колегіальним підходом. Це вимагає довіри людей і прямої, відкритої оцінки їх вкладу. Показати співробітникам, що керівник може довіряти їм, достатньо для підвищення мотивації серед них.

2. Творчість та інновації. Співробітники, яким показують, що їх робота цінується, і що їх думка має значення, з більшою ймовірністю будуть думати про рішення, які можуть допомогти їх організації зростати.

3. Позитивна атмосфера. Працівники, які відчують себе цінними, та почувають себе комфортно на своєму робочому місці, є більш продуктивними.

4. Створення впевненості. Більшість людей страждають від невпевненості. Безліч видів занепокоєння, які впливають на людей в організаціях, можуть жити таку незахищеність, а відсутність безпеки заважає мотивації співробітників. Таким чином, потрібно зміцнювати довіру за допомогою визнання, надання завдань високого рівня і повної інформації. При цьому роботодавець не тільки відновлює мотивацію співробітників, але й підвищує їх продуктивність.

5. Заохочувати комунікацію. Багато менеджерів люблять ховатися за зачиненими дверима офісу, зводячи контакти до мінімуму. Це полегшує адміністрування, але знижує здатність бути лідером. Набагато краще тримати двері офісу відкритими й спонукати людей відвідувати вас. Менеджеру

необхідно зробити все можливе, щоб поспілкуватися зі співробітниками також на неформальній основі [4].

6. Використовувати стратегічне мислення всіх співробітників. Дуже важливо інформувати персонал про стратегічні плани та їх участь в реалізації стратегій. Потрібно підвищити розуміння цих планів працівниками та завоювати їх схвалення, що дуже позитивно вплине на продуктивність і підвищить мотивацію співробітників.

7. Заохочувати отримання відчуття гордості. Люди повинні відчувати, що їхній внесок цінується, і є унікальним. Якщо це менеджер, то він повинен намагатися викликати цю гордість в інших і пишатися своєю здатністю впливати на персонал з позитивними результатами.

8. Уважно слухати. У багатьох областях роботи менеджера, від зустрічей і до телефонних дзвінків, слухання відіграє ключову роль. Вислуховування стимулює мотивацію співробітників і, отже, приносить користь як роботодавцям, так і співробітникам. Необхідно прагнути зрозуміти ставлення людей, уважно вислуховуючи й ставлячи питання, даючи їм можливість проявити себе.

9. Зрозуміти поведінку працівників. Люди на роботі природно схильні приймати інстинктивні способи поведінки, які мають на меті самозахист, а не відкритість й спільну діяльність. Це пояснює, чому емоції є важливим чинником на робочому місці, та чому керівництво часто бурхливо реагує на критику і зазвичай прагне контролювати, а не ризикувати. Отже, щоб усунути таку перспективу і підвищити мотивацію співробітників, найкраще впливати на поведінку, а не намагатися міняти особистість.

10. Потрібно переконатися, що потреби людей на нижчому рівні (наприклад, зарплата, безпека роботи, умови праці тощо) задоволені. Щоб підвищити мотивацію співробітників, керівник повинен задовольнити ці основні потреби [1,2,3,4,6].

Можна зробити висновки, що існує багато способів створити стимулююче і мотивуюче робоче середовище, в той час як основна суть полягає в тому, щоб переконатися, що співробітники відчують, що їх цінують, спілкуватися зі співробітниками, спонукати їх висловлювати свою думку, стимулювати позитивну конкуренцію або просувати командну роботу, і мотивувати творчість з певними перевагами або винагородами.

Умотивована робоча сила є більш продуктивною й лояльною, що допомагає збільшити прибуток. При виборі методів оцінки ефективності роботи персоналу завжди потрібно слідкувати за тим, щоб кінцевий результат позитивно впливав на мотивацію співробітників і підвищував у людей почуття власної гідності. Реалістичні цілі, позитивні відгуки й вислуховування є ключовими факторами для досягнення цього.

Отже, якщо роботодавці будуть слідувати вищезазначеним способам підвищення мотивації співробітників, вони покращать робочі відносини з працівниками, і водночас це підвищить ефективність організації. У підсумку, людський фактор повинен стати надійною ланкою в системі заходів щодо забезпечення продуктивної праці.

Література

1. Луцик Т.Р., Ігнатенко С.П. Роль матеріального стимулювання працівників в підвищенні продуктивності праці. *Технології та дизайн*. 2012. №3 (4). 2012 р. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2841/1/td_2012_N3_18.pdf.
2. Касич А.О., Бурба О.А. Інноваційні підходи в практиці управління персоналом конкурентоспроможного підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 16, частина 1. С. 147-151.
3. Невмержицька С. М., Себта Г.В. Управління розвитком трудового колективу в сучасних умовах господарювання. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 14. С. 232-236. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/14_2017_ukr/42.pdf

4. Струс Р.В., Коваль О.Г., Мишко О.В. Оптимізація управління підприємством шляхом мотивації персоналу. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 17. С. 373–377. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-55>
5. Тівецька А. В., Невмержицька С. М. Удосконалення системи управління персоналом організації з врахуванням вимог міжнародних стандартів ISO. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економіка і вища освіта»*. 2015. № 6 (93). С. 81-87. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/1398/1/V93_P081-087.pdf
6. Шильнікова З.М. Мотивація персоналу як складова ефективного функціонування вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 10, Ч. 2. С. 114-117. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/675/Motivatsiya.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Kasych A., Vochozka M. (2019). The Choice of Methodological Approaches to the Estimation of Enterprise Value in Terms of Management System Goals. *Quality Access to Success*, Vol. 20, No. 169/ April 2019, pp. 3-9.
8. Kasych A., Vochozka M. Methodological support of the enterprise sustainable development management. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. №1. С.371-381.

УДК 330.341.1: 316.42

Бондар-Підгурська О.В., д.е.н., доцент
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ТЕРИТОРІАЛЬНО-ВИРОБНИЧІ КОМПЛЕКСИ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ

Післявоєнна розбудова національного господарства потребує здійснення комплексу заходів, які забезпечили б задоволення життєво важливих інтересів населення, соціальну стабільність і подальше економічне зростання.

Однак негативні тенденції розвитку економіки України, пов'язані із сировинною її орієнтацією та низькотехнологічним виробництвом, посилення протиріччя між наявним науково-технічним потенціалом країни і низькою часткою інноваційної продукції, що випускається, висока енергоємність ВВП, а також зростаюча кількість руйнувань об'єктів інфраструктури внаслідок бойових дій, обумовлюють її подальше відставання від соціально-економічного рівня розвитку країн, які обрали модель ефективної соціально орієнтованої ринкової економіки.

Крім того, загрозливі тенденції у демографічному становищі України протягом останніх років і вимушена міграція населення через війну, обумовлюють необхідність переходу економіки до більш високого технологічного укладу, формування відповідних концепції та стратегії економічного розвитку. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання дослідження шляхів і можливостей використання інноваційних факторів як основи сталого соціально орієнтованого розвитку економіки, а

також пошук інструментів і методів впливу на ті сфери, які можуть стати драйверами подальшого соціально-економічного розвитку України [1-3].

Враховуючи нинішні реалії та дослідження ООН до 2050 р., у яких декілька галузей визначено пріоритетними для вкладання коштів і реалізації проектів, зокрема сільське господарство, інформаційні технології й енергетика в усіх її вимірах, і Україна має рухатися в цьому напрямі, пропонуємо розглядати національну промисловість як економічний кластер в період воєнного часу та післявоєнної розбудови [4].

Ґрунтуючись на досвіді ретроспективної хвилі розвитку національної економіки доцільно створити два види кластерів: 1) промислово-сільськогосподарський кластер, який би поєднував у собі виробництво промислової продукції для сільського господарства (сільськогосподарське машинобудування), розвиток аграрного сектора та структур, що контролюють виробництво екологічно чистої продукції; 2) промислово-добувний – виробництво промислової продукції для добувних галузей (нафта та газ).

По мірі розвитку кластера до нього «підтягуються» інформаційно-комунікаційні, кредитно-фінансові, фармацевтичні, електротехнічні, юридичні й інші установи та галузі, знаходячи тут нові ніші для своєї діяльності. Тобто, усвідомлення соціально-економічного значення кластеру передбачає імплементацію практики кластерних ініціатив – комплексних заходів, цілеспрямовано здійснюваних для його розвитку, що має об'єднати зусилля й ресурси всіх стейкхолдерів:

- 1) підприємств, зацікавлених у кооперації;
- 2) державних органів управління;
- 3) організацій-носіїв інтелектуального ресурсу [4].

При цьому вчасно розроблена та реалізована стратегія розвитку промисловості України в контексті сталого інноваційного соціально

орієнтованого вектору дозволить об'єднувати значні ресурси, зокрема фінансові, а також задовольняти ЖВІ населення максимально швидко.

Таким чином, запропоновано нову інноваційно-інвестиційну форму кластерних структур соціально орієнтованого типу (територіально-виробничий комплекс з орієнтацією на вирішення питань сталого соціально орієнтованого розвитку різних секторів економіки і регіонів країни), що є інтеграцією підприємств машинобудівної, гірничодобувної, паливної промисловості, сільськогосподарської й енергетичної галузей (промислово – сільськогосподарський – видобувний кластер), із урахуванням ефективності роботи охорони здоров'я та ЖКГ, залученням інформаційних і освітніх заходів, що на основі комплексного підходу дозволить подолати наслідки кризового (воєнного) періоду, запобігти та усунути деструктивні процеси в економіці, розв'язати назрілі проблеми продовольчої та енергетичної безпеки, створити умови для успішної реалізації стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України (ст. 30 ЗУ про «Національну безпеку»), забезпечити швидкість задоволення ЖВІ більшості населення.

Література

1. Бондар-Підгурська О. В. Інноваційна активність промисловості в умовах глобальної кризи. Технологический аудит и резервы производства. 2013. № 2/2 (10). С. 18–22.
2. Бондар О. В. Інноваційна політика України в контексті сталого розвитку та євроінтеграції. Інноваційна економіка. 2011. № 6 (25). С. 13–16.
3. Бондар-Підгурська О. В. Механізми гармонізації національних інтересів у контексті інноваційного соціально орієнтованого розвитку промисловості України. Бізнес Інформ. 2014. № 6. С. 84–91
4. Бондар-Підгурська О. В. Можливості реалізації кластерного підходу до формування інноваційної інфраструктури в Україні. Економічний форум. 2015. С. 29–39.

5. Бондар-Підгурська О. В. Науково-методологічні засади сталого інноваційного соціально орієнтованого розвитку економіки: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2016. 531 с.

УДК 005.953

Миколайчук І.П., к.е.н., доцент
Державний торговельно-економічний університет, м.Київ

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО РЕКРУТИНГУ У ПРАКТИЦІ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Зростання конкуренції на ринку праці та боротьба за компетентного працівника, викликане реаліями воєнного часу в Україні, обумовлює актуальність неухильного пошуку нових технологій рекрутингу. Вони приходять на допомогу фахівцям, як дбають про збереження персоналу та його пошук в різних джерелах. Рекрутинг відбувається в організації будь-якої сфери діяльності та визначає її якість та ефективність функціонування на ринку, не залежно від моменту її заснування та динаміки функціонування. Аспекти, пов'язані із якісним забезпеченням людськими ресурсами успішно функціонуючих організацій, обумовлюють актуальність дослідження технологій рекрутингу, раціональний вибір яких впливає на рівень та можливості досягнення організацією цілей та виконання місії.

Зміни, що відбуваються нині у зовнішньому середовищі, в т.ч. пов'язані з веденням Україною війни, стають серйозними бар'єрами для налагодження раціональних процесів пошуку та залучення кваліфікованих кадрів HR-фахівцями та керівниками компаній. Ці проблеми їм доволі складно вирішити внаслідок впливу різноманітних непередбачуваних та складно прогнозованих зовнішніх та внутрішніх причин. Світове лихо спричинило сьогодні для

багатьох успішно функціонуючих компаній унікальні проблеми залучення та наймання персоналу та водночас знецінило існуючі.

Однією з найбільш вагомих проблем є відсутність підготовки кадрів до наслідків економічної невизначеності та непрогнозованості ситуації. Рекрутери повинні бути завжди готовими розвивати та вдосконалювати канали пошуку кандидатів, приваблювати їх навіть в умовах жорсткої економіки та вміти управляти припливом нових кадрів в умовах економічного спаду. При цьому компанії повинні розробляти стратегію та плани найму персоналу на випадок непередбачуваних ситуацій задля уникнення даної проблеми. Економічна невизначеність передбачає як додатковий набір, так і звільнення персоналу, ґрунтуючись на економічних змінах, відповідно професійний рекрутер має швидко реагувати на них, залишаючись у комфортному для всіх становищі [1].

У сьогоденній ситуації переважає робота у режимі віддаленого доступу, її поширеність зростає в геометричній прогресії і поки не гальмує. В цьому випадку рекрутери повинні навчитися дистанційно знаходити кандидатів, які зможуть ефективно працювати в незвичному для них середовищі, адже віддалена робота потребує різного набору навичок та підходів до роботи як з боку керівництва, так і з боку членів команди. Основною проблемою є відсутність меж між роботою та сім'єю, оскільки такий вид праці потребує самостійних та дисциплінованих працівників, які зможуть власноруч їх сформувати. Для запобігання проблем, які можуть виникнути в умовах онлайн роботи, рекрутер має чітко визначити необхідні для кандидатів риси характеру та типи особистості, необхідні для процвітання, ефективної роботи та уникнення збиткової роботи та вигорання працівників. Також важливою умовою є наявність менеджера для підтримки працівників, які працюють віддалено, який буде володіти набором набір спеціальних навичок для розуміння динаміки дистанційної роботи та, за необхідності, консультування персоналу.

Проблема, з якою найчастіше стикаються кандидати – це відсутність зв'язку та спілкування. Для компанії важливо завжди тримати канал зв'язку відкритим та бути прозорими. Навіть якщо організація не планує наймати людину на роботу через певні невідповідності посаді, її можна зарахувати у стратегічний резерв, до моменту появи вакантної посади. Навіть коли не таке рішення не буде прийняте, варто залишатися активними та витратити час на створення контенту, який буде цінним та корисним. Таке спілкування створює основу для потенційно можливої у майбутньому співпраці із кандидатами.

Відсутність інтеграції автоматизованого та людського контролю бар'єром ефективного рекрутингу. Автоматизація значно економить час рекрутерів на ідентифікацію кандидатів, проте її надмірне використання може призвести до зростання проблем підбору персоналу. Варто пам'ятати, що комп'ютер запрограмований на певні відповіді людей, і якщо він надає перевагу кандидатам, які здобули вищу освіту, інших він розглядати не буде, цим самим збільшуючи можливість втрати професійних та компетентних фахівців [2]. Заздалегідь запрограмована технологія не зможе побачити та встановити його переваги та недоліки, тому важливо особисто контролювати процес рекрутингу.

Часто компанії не можуть віднайти достойних кандидатів з тієї причини, що фахівці з рекрутингу орієнтуються при наборі переважно на рівень освіти, забуваючи про наявність необхідних навичок. Потрібно пам'ятати, що інколи кандидат може легко опанувати необхідні навички та адаптуватися до роботи. Варто шукати людей, які здатні кинути собі виклик, спробувати і перемогти! Зрештою колеги завжди можуть прийти на допомогу, навчити новачка та порадити вихід із ситуації, якщо виникатимуть певні складнощі.

Отже, проблем оптимального залучення персоналу в нинішніх складних економічних умовах існує досить багато, але кожна з них має безліч варіантів вирішення з наявністю ризиків та можливістю негативних наслідків, проте головну роль відіграє креативність та професіоналізм рекрутера та керівника.

Важливо пам'ятати, що всі проблеми можна подолати шляхом їх співпраці з перспективними працівниками за умови відсутності стереотипного мислення і підходів, небажання навчатися та освоювати нові методи та технології.

Література

1. Miller M. Talent Magnet: How to Attract and Keep the Best People. Окленд (Каліфорнія): Berrett-Koehler Publishers 2018. 144 с.
2. Герасимова В.О., Чирва В.С. Інноваційні методи рекрутингу в сучасних умовах. *Економічний науково-практичний журнал*. 2018. №27. С. 84

УДК 338.24

Содома Р. І., к.е.н., доцент,
доцент кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПРИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА

Запобігання виникненню кризових ситуацій реалізується за допомогою постійного моніторингу та своєчасної діагностики фінансового стану, виявлення ознак погіршення фінансових показників в майбутньому. Таким чином, місце механізму фінансового оздоровлення, який базується на повній зміні системи управління та організаційної структури в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, потребує всебічного дослідження.

Антикризове управління полягає в ідентифікації стадії розвитку кризи, діагностиці фінансового стану підприємства, а також упровадженні певних активних антикризових заходів (фінансових процедур), що спрямовані на

нівелювання кризи та її наслідків на стадіях гострої переборної та непереборної кризи. На даних стадіях сигнал, що приймається, несе в собі явну загрозу банкрутства, тобто загрозу його подальшому існуванню [2, с. 242].

Діагностика та аналіз кризи на підприємстві залежить від фази прояву кризи. На передкризовому етапі здійснюється базовий (фундаментальний) аналіз можливості виникнення кризових явищ, що включає використання моделей та показників ймовірності банкрутства (мето Альтмана, метод Бівера, модель Аароні-Джонса-Сворі та ін.), методів оцінки ризиків (метод Монте-Карло, аналіз сценаріїв, метод критичних значень, метод експертних оцінок, метод дерева рішень), аналізу перспектив виникнення криз у галузі, аналізу портфельних активів [1].

Поняття банкрутства розглядається не тільки як неспроможність боржника відновити свою платоспроможність, але і як основний критерій до впровадження антикризових заходів. Сучасним інструментарієм активного антикризового управління є реорганізація, санація та ліквідація. Реорганізація та фінансова санація мають функції відновлення прибутковості, конкурентоспроможності, платоспроможності та ліквідності. Ліквідація як результат проведення активної антикризової програми виконує захисну функцію прав всіх учасників процедури ліквідації. Етапи ліквідації юридичної особи продемонстровано на рисунку 1.

Ліквідація підприємства за рішенням власника можлива тоді, коли активів підприємства вистачає для погашення всіх вимог кредиторів і повного розрахунку з бюджетом. При ліквідації юридичної особи створюють спеціальну ліквідаційну комісію, яка згодом займається всіма питаннями аж до закриття.

Рис. 1 Ліквідація юридичної особи

Після виконання всіх цих дій документи підприємства передають до архіву, а державний реєстратор робить відповідний запис в Єдиному державному реєстрі підприємств, організацій і установ про ліквідацію підприємства. Терміни добровільної ліквідації залежать від балансу замовника, району реєстрації і становлять від двох до шести місяців.

Незначна увага до питань забезпечення фінансової безпеки може привести до отримання великих збитків, низького рівня реалізації продукції, втрати ринкової ніші, перевищення позикового капіталу над власним, формування залежності від зовнішніх джерел фінансування. Вчасне виявлення порушень у діяльності підприємства та використання методів фінансової санації сприяє попередженню банкрутства підприємства, підвищенню рівня його фінансової стійкості, захищеності фінансових інтересів та формуванню потенціалу розвитку.

Іноземний досвід антикризового нагляду та системи банкрутства свідчить про особливу увагу спрямовану на комунікаціях, інноваціях і соціальних аспектах, тобто в пріоритеті санація підприємства слугує відновленню

платоспроможності суб'єкта господарювання, а отже, збереженню робочих місць. Тому стратегічні завдання при виході підприємств з кризового стану, мають спрямовуватися на інноваційну політику, адекватне державне і законодавче регулювання щодо процедур банкрутства та санації.

Література

1. Афанасьєва О.Б. Методологічне підґрунтя реалізації системного підходу до антикризового управління. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/56601/5/Afanasieva_system_approach1.pdf.
2. Гаврилюк В. В., Мірко К. С., Купчак М. Я.. Основні заходи й етапи антикризового управління. Управлінські, правові та економічні аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності населення і територій: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, курсантів та студентів – Л.: ЛДУ БЖД, 2019. – с. 241-244

УДК: 331.103:343

Жуковська В.М., д.е.н., професор
Державний торговельно-економічний університет

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ОГЛЯД ПРОФЕСІЇ МЕНЕДЖЕР З ПРОДАЖУ

Війна в Україні суттєво вплинула на ринок праці і кардинально змінила акценти в попиті кандидатів/нових працівників. По суті ринок кандидатів перетворився на ринок роботодавця під час війни. Якщо до війни в Україні у більшості професійних напрямків на сайтах пошуку роботи спостерігалась тенденція перевищення попиту над пропозицією, то в квітні-травні 2022 року ситуація протилежна. Про це свідчать й експерти кадрових агентств, служби

зайнятості у містах. Так, згідно з новим звітом Міжнародної організації праці (МОП), з початку російської агресії в Україні було втрачено 4,8 мільйона робочих місць, до сусідніх країн виїхали 5,2 млн біженців, з них 2,75 млн осіб працездатного віку – 1,2 млн з них (43,5%) раніше працювали, втратили роботу або звільнилися [1]. Інше експертне опитування групи «Рейтинг» засвідчило, що у звичайному режимі працюють лише 22% респондентів, а 53% українців, котрі працювали до війни, припинили трудові відносини, 21% – працюють віддалено чи частково, лише 2% – знайшли собі нову роботу. 18% громадян України після початку війни не змінилося економічне становище, переважна частина населення (52%) зазначила суттєве погіршення свого економічного становища [2].

Дані опитування невтішні для багатьох мешканців України, які втратили рухоме і нерухоме майно, змушені перебувати у статусі біженця за кордоном чи внутрішньо переміщеною особою. Одна з можливостей для підтримки життєзабезпечення сім'ї на фоні високого безробіття на ринку праці серед багатьох професійних сфер, велика кількість пропозицій для працевлаштування від роботодавців - це вакансії менеджера з продажу в різних галузях. Вивчення перспектив працевлаштування на позицію менеджера з продажу за оглядом попиту роботодавців на сайті work.ua показує, що поступово зростає кількість українців, які повертаються до роботи. Ті компанії, які зможуть продемонструвати, вдале використання стратегії відбору кандидатів, краще позиціонувати бренд роботодавця, матимуть більше шансів залучити кандидатів з високим стартовим (випускників навчальних закладів) потенціалом чи з достатнім досвідом роботи для виконання складних проєктів.

Огляд заробітних плат в оголошеннях вакансій різних компаній на сайті пошуку роботи свідчить про невисокий порівняно з довоєнним часом базових окладів 14-25 тис. грн. (рис. 1).

Водночас є пропозиції високих зарплат в діапазоні 35-40 тис грн для сфери інформаційних технологій, фармацевтичній та будівельній галузі. Спади заробітної плати припадають на період пандемії COVID та під час війни, що можливо пов'язати зі змінами у структурі зовнішньої торгівлі товарами та послугами. В оголошеннях вказується мінімальний досвід (1-2 роки) роботи з вимогою швидкої адаптації до навчання і бажання розвитку в компанії.

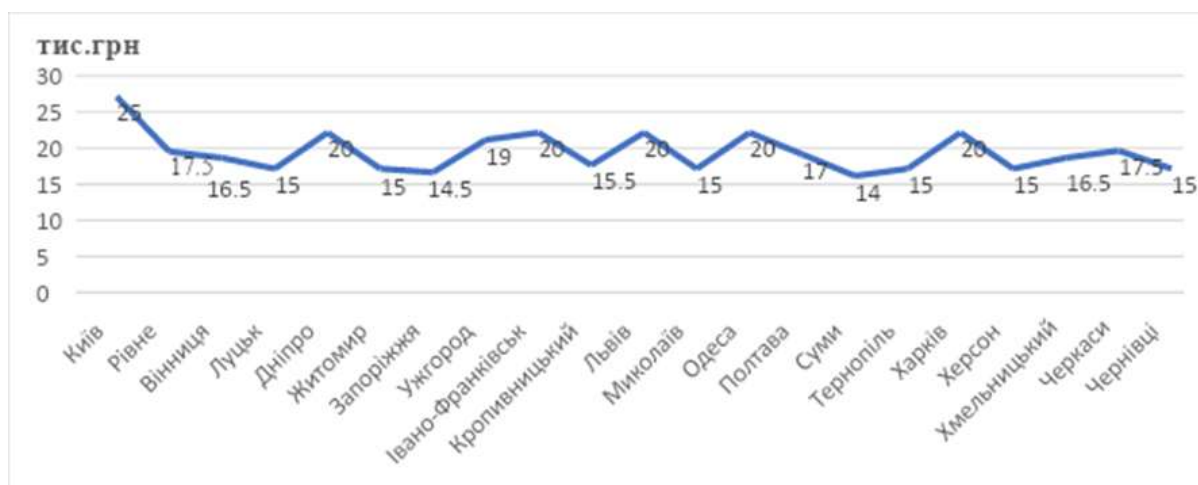

Рис.1. Пропонована заробітна плата на вакансію менеджер з продажу

Джерело: сформовано за вакансіями менеджера з продажу від роботодавців. Вибірка з 650 позицій у 12 областях на сайті <https://www.work.ua/>

За співвідношенням кількості претендентів на одну вакансію у багатьох областях України попит (за представленими резюме) перевищив пропозиції роботодавців в декілька десятків. Наприклад, за вибіркою розміщених оголошень та резюме на вакансію менеджер з продажу (період з 20.05.2022 р- 07.06.22 р) визначено наступні показники щодо претендентів на одне робоче місце, зокрема [3].:

1) високий рівень попиту спостерігається в областях Херсонській - 45 осіб Житомирській - 24 осіб; Миколаївській - 25 осіб; Харківській -20 осіб; Запорізькій - 18 осіб; Сумській -25 осіб;

2) помірний рівень попиту спостерігається в таких областях: Івано-Франківській та Київській – 7 осіб, Черкаській та Одеській - 9 осіб; Вінницькій та Хмельницькій – 10 осіб - 9 осіб.

Варто зазначити, що простежується тенденція: область, яка була або є нині під окупацією мають найвищий попит серед шукачів. До війни, роботодавцю було складно знайти менеджера з продажу, тобто підтверджується теза експертів, що панує під час війни ринок роботодавця.

З метою залучення найкращих фахівців з продажу, компанії будуть прагнути знайти нові способи диференціації своєї продукції та послуг, а рекрутерам гнучко реагувати на перегрітий ринок «резюме» кандидатів. Також оскільки фінансове майбутнє світу стає передбачуваним для дистанційної форм роботи, користуватися більшим попитом будуть менеджери з продажу в електронній комерції.

Література

1. Nearly 5 million jobs have been lost in Ukraine since the start of the Russian aggression, says ILO/ URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_844625/lang--en/index.htm
2. Восьме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни (6 квітня 2022)
https://ratinggroup.ua/research/ukraine/vosmoy_obschenacionalnyy_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_6_aprelya_2022.html
3. Work.ua [Електронний ресурс]: <https://www.work.ua/>

УДК 331.5.024.5

Шаталова Л.С., к.е.н., доцент
ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України»

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА РЕАЛІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Російська агресія проти України зруйнувала еволюційний хід розвитку подій в нашій державі. Деструктивний вплив чинників зовнішнього середовища обумовлює біфуркаційні трансформаційні процеси в більшості сферах життєдіяльності українського суспільства, в тому числі і в економіці. Наслідками необґрунтованої жорстокої агресії російської армії, на превеликий жаль, стали загибель десятків тисяч українців, руйнування екосистеми, знищення об'єктів промислової та соціальної інфраструктури, підприємств і цілих галузей економіки України. З великими зусиллями абстрагуючись від емоційної складової, потрібно визначати шляхи відбудови руйнувань безглуздою війною, в тому числі і економічної системи. Велике значення в процесах відбудови матимуть люди, оскільки їхній досвід, знання, навички стануть визначальним фактором у відтворювальних процесах української економіки.

Тенденції розвитку ринку праці в Україні в коротко- та середньостроковій перспективі кардинально відрізняться від загальносвітових. Наслідком подій, що відбуваються на території нашої держави протягом останніх трьох місяців, стало зменшення чисельності населення і кардинальні зміни його статево-вікової структури. Печальна статистика кількості загиблих мирних мешканців та чоловіків працездатного віку, які захищають нашу країну. Велика кількість людей шукає прихистку в інших країнах світу. Станом на

01.06.2022 р. з початку російської агресії із України виїхало 6983,041 тис. осіб, повернулися в Україну 2102,047 тис. осіб [1].

За розрахунками Міжнародної організації праці з початку російської агресії станом на травень 2022 р. в Україні було втрачено приблизно 4,8 млн робочих місць, що становить 30% робочих місць, які існували в Україні до початку конфлікту. Із загальної кількості біженців приблизно 2,75 млн людей працездатного віку, 1,2 млн (43,5%) з яких раніше працювала і втратила або залишила роботу. Дві третини з них мають вищу освіту, а 49% зайняті у професіях, які вимагають високої кваліфікації [2].

Зменшення чисельності населення і робочої сили є загрозою майбутньому економіки України, оскільки створення робочих місць є більш оперативним процесом порівняно з відтворенням робочої сили. Слід акцентувати увагу державних діячів на тому, що одним із пріоритетних завдань в тяжких воєнних умовах має бути максимально можливе збереження робочої сили як специфічного товару. Важливо зберегти життя людей та їхні фізичні та духовні здатності створювати споживчу вартість, оскільки відтворення робочої сили вимагатиме десятків років. Головним пріоритетом державної політики повинна бути швидка інтеграція працездатного населення в трансформовану систему суспільно-економічних відносин шляхом проведення виваженої державної політики зайнятості.

Великі втрати української економіки внаслідок воєнної агресії сусідньої країни обумовлюють необхідність орієнтації, в першу чергу, на промислову галузь (країні потрібні засоби виробництва), яка генеруватиме велику кількість робочих місць. Локомотивами економічного відтворення в післявоєнний період в Україні мають стати галузі, що вироблятимуть продукцію, яка матиме попит на великих світових ринках, та забезпечуватимуть великий рівень зайнятості. За даними НАН України, перспективними галузями в майбутньому української економіки виступають атомна енергетика, титанове, літійове та алюмінієве

виробництво, чорна металургія, важке енергомашинобудування, фармацевтична промисловість та виробництво медичної техніки, новітні нафтохімічні виробництва виготовлення органічних продуктів, виробництво синтетичних рідких палив, аграрна селекція та генетика.

Важливо усвідомити, що в умовах міцної світової підтримки економіка України повинна стати центром тяжіння не тільки фінансових ресурсів, а, в першу чергу, – сучасних світових технологій. Вже сьогодні активізувалась робота по відновленню діяльності спеціальних (вільних) економічних зон на відносно безпечних територіях України як одного із інструментів прискорення технічного і технологічного розвитку. Важливо заздалегідь зрозуміти, що впровадження сучасних технологій робитиме нові виклики здобувачам роботи, які вимушені будуть набувати нових професійних компетенцій з метою адаптації до змін на ринку праці.

В короткостроковій перспективі ринок праці в Україні залишатиметься ринком роботодавця, оскільки попит на роботу перевищуватиме її пропозицію. Тривалість та зміст роботи, форми зайнятості, рівень оплати праці визначатимуться роботодавцем, що підтверджують норми Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2136-IX.

Важливо зазначити, збільшення попиту на робочу силу відбуватиметься нерівномірно за галузями економіки. З об'єктивних причин першочергово відновлюватимуться галузь будівництва та пов'язані з нею сфери діяльності, а галузі туризму, HoReCa запусяться останніми.

Узагальнюючи вищезазначене, можна визначити головні виклики на ринку праці, спричинені воєнними діями на території України: дисбаланс між попитом і пропозицією на ринку робочої сили; зміни в професійній структурі попиту на працю; зниження рівня оплати праці та багато інших.

Щиро сподіваємося на те, що українська економіка подолає стан турбулентності і Україна поповнить невеликий перелік країн, які успішно відновилися після воєнних конфліктів, створивши українське «економічне диво».

Література

1. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 04.06.2022).
2. Аналітична записка МОП. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-05/UKR_Brief%20note_11May-2022.pdf (дата звернення: 05.06.2022).

УДК 338.46

Сидоренко Т.М., к.е.н., доц.

Державний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Події, які відбуваються в Україні, негативно впливають на усі сфери економіки України. Готельно-ресторанний бізнес теж зазнає значних втрат, оскільки велика кількість готельно-ресторанних закладів не повністю функціонують, перепрофільованими або є зачиненими взагалі. Доцільно також відзначити, що готельно-ресторанний бізнес, будучи складовою індустрією гостинності, є одним із найперспективніших напрямів розвитку національної економіки, тому не значна кількість готельно-ресторанних закладів працюють та запрошуюють відвідувачів. Ефективне функціонування сфери готельно-ресторанного бізнесу є позитивним показником змін в економіці держави, її регіонів та важливою передумовою активізації розвитку міжнародних зв'язків.

Гостинність – одним із фундаментальних понять людської цивілізації, яке сьогодні під впливом науково-технічного прогресу перетворилось у потужну індустрію, в якій задіяні мільйони професіоналів. Індустрія гостинності є однією з важливих складових світового ринку послуг, й представляє собою високодохідну галузь, що швидко розвивається, створюючи нові види та форми підприємств.

Підприємства індустрії гостинності прагнуть конкурентних переваг, знаходячи нові засоби конкуренції у своїй галузі і виходячи з ними на ринок. Будь-яке нововведення, що дає підприємству реальне збільшення його успіху на ринку, — це конкурентна перевага. Нововведення в широкому розумінні включає і поліпшення технології, і удосконалювання способів і методів ведення бізнесу. Нововведення може виражатися в зміні виробничих процесів, зміні структури і вартості окремих елементів у технологічному ланцюжку виробництва і реалізації товару, випуску нового продукту, нових підходах до маркетингу, нових концепціях сфери конкуренції.

Однак, в умовах воєнного стану, готельно-ресторанний бізнес переживає чи не найбільш кризовий період за всю історію незалежності України. Велика кількість готельно-ресторанних закладів з початку війни в різних містах України слугують центрами для тимчасового проживання біженців, а також приміщеннями для приготування гарячих обідів та організації харчування під час евакуації українських захисників і волонтерів з різних районів, в яких тривають бойові дії. Готелі також надають складські приміщення для зберігання гуманітарної допомоги та побутового обслуговування, спрямованих на підтримку постраждалих цивільних громадян.

Українські готелі запровадили акцію «Відвідай Україну в майбутньому», яка спрямована на підтримку сфери гостинності, а також приймає участь у забезпеченні тилу військових дій та несе значні фінансові витрати з початку війни.

Державне агентство розвитку туризму і Міністерство культури та інформаційної політики офіційно підтримали акцію, ініційовану Українською готельно-курортною асоціацією (UHRA) від імені громади індустрії гостинності [2].

Багато країн світу підтримують Україну, та намагаються допомогти її економіці та індустрії гостинності. Люди з всього світу часто здійснюють «пожертвуване бронювання» номерів в українських готелях на будь-яку дату протягом 2022 року, починаючи із початку повномасштабного вторгнення агресора.

Так наприклад, 5 березня агентство Bloomberg повідомило, що сервіс оренди Airbnb отримав в Україні замовлення майже на 2 мільйони доларів від людей, які не проживають у заброньованих номерах, але просто бажають фінансово підтримати постраждалих від війни українців. За словами генерального директора Airbnb Браяна Ческі, на 2-3 березня в Україні було заброньовано близько 61 тисячі ночей. Майже три чверті замовників були зі США, Великобританії та Канади [3].

Власники готельно-ресторанного бізнесу, повідомляють, що будуть раді прийняти відвідувачів (гостей), котрі відвідають Україну після її перемоги.

Отже, не зважаючи на нестабільність політичної та економічної ситуації в Україні, пандемічні обмеження, воєнні дії, що дуже негативно позначаються на розвитку й функціонуванні готельно-ресторанного бізнесу. Готельно-ресторанний бізнес обов'язково трансформується та буде з новими силами й спеціалізованими пропозиціями приймати відвідувачів.

Література

1. Ткаченко О. П. Менеджмент підприємств ресторанного господарства: навч. посіб. Х.: ХДУХТ, 2019.- 200 с.
2. ДАРТ та UHRA запускають акцію з благодійного бронювання номерів в українських готелях. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/810589.html>

3. Ukrainian hotels located in war zones ask the world for support and launch the action “Visit Ukraine in the Future”. URL: <https://visitukraine.today/blog/214/ukrainian-hotels-located-in-war-zones-ask-the-world-for-supportand-launch-the-action-visit-ukraine-in-the-future>

УДК 338:504.06

Паламарчук Валентина Андріївна,
аспірантка кафедри управління та смарт-інновацій,
Київський національний університет технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОМЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в умовах щорічного збільшення забруднення навколишнього середовища виробничими відходами підприємств, порушення стійкості еколого-економічної системи, виникає необхідність комплексного дослідження складної, багатофакторної проблеми управління стійким розвитком підприємства. Забезпечення стійкого розвитку передбачає здійснення змін у підходах до управління, застосування новітніх методів управління процесами використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища, інструментів адаптації підприємств до умов зовнішнього середовища. Мета роботи полягає в тому, щоб обґрунтувати та сформулювати оптимальну структурну модель екоменеджменту в системі управління сталим розвитком підприємства. Особливості системи екоменеджменту та перспективи впровадження розглянули у своїх наукових працях Варламова І. С. [1], Годлевська М. М. та Харченко Т. Б. [3] та інші.

Зокрема, у своїх наукових дослідженнях Касич А. та Вохоцька М. [4, 5] розглядали особливості управління сталим розвитком підприємства.

Забезпечення стійкого розвитку є невід'ємною складовою успіху кожного підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Зокрема, управління стійким розвитком потребує постійної посиленої орієнтації на соціально-економічне зростання, і, як результат, підвищення ефективності функціонування. Сучасні умови ведення бізнесу вимагають від усіх учасників господарських відносин запровадження нових інноваційних підходів до своєї діяльності, а також зміни ціннісної орієнтації власної діяльності. Нині, ставши на шлях сталого розвитку, українські підприємства вдаються до нових методів управління, що передбачають не тільки впровадження інновацій, переосмислення стратегії власної діяльності, а й запровадження екологічно орієнтованого менеджменту, основною ціллю якого є пошук нових шляхів і підходів до мінімізації антропогенного впливу на навколишнє середовище.

Екологічний менеджмент – це тип управління, зорієнтований на формування і розвиток екологічного виробництва та екологічно якісної життєдіяльності людей, з метою збереження навколишнього природного середовища, забезпечення здоров'я населення та економного використання ресурсів. Тобто екологічний менеджмент передбачає виконання завдань та отримання результатів, що охоплюють екологічні аспекти діяльності підприємства, питання контролю впливу на навколишнє середовище. Окрім того, його слід розглядати як частину загальної системи управління, що включає організаційну структуру, діяльність з планування, обов'язки, відповідальність, методи та методики, процеси і ресурси для формування, аналізу, актуалізації та реалізації екологічної політики підприємства.

Розглядаючи сталий розвиток підприємства в умовах обмеженості природних ресурсів, то механізм управління повинен включати такі елементи: оцінка процесів, що тривають на підприємстві, з погляду його сталого

розвитку; вибір стратегічного екологічно відповідального напрямку розвитку підприємства; визначення додаткових тактичних пріоритетів сталого розвитку; оцінка стратегічного й тактичного напрямків розвитку з позиції його сталості. Взаємопов'язаність і ефективність реалізації зазначених етапів дозволяє сформулювати уявлення про місце екоменеджменту в системі стійкого розвитку підприємства.

Екологічне управління передбачає чотирирівневу структуру: аналіз екологічних проблем та вияв найгостріших з них; визначення екологічно зберігаючих цілей та планування основних заходів для їх досягнення; реалізація заходів; аналіз, оцінка ефективності запропонованих заходів, виявлення шляхів удосконалення екологічної політики. Розробка і впровадження системи екологічного управління дозволяє підприємству досягти раціонального використання природних ресурсів та економити їх, зокрема всі види енергії, виробляти екологічно чисті продукти, звести до мінімуму вплив на навколишнє середовище, покращити імідж підприємства і, як наслідок, збільшити його конкурентоспроможність, скоротити витрати, пов'язані з виникненням аварійних ситуацій та штрафних санкцій за рахунок визначення і постійного контролю всіх екологічних аспектів підприємства [2]. Тобто, екологічний менеджмент є невід'ємною ланкою в управлінні сталим розвитком підприємства, який включає економічну, соціальну та екологічну складові.

Отже, екологічне управління – це запорука здорового навколишнього середовища, основа сталого розвитку підприємств та в кінцевому результаті усієї України. Ефективно діюча система екологічного менеджменту, завдання якого полягає у пошуку нових шляхів і підходів до вирішення екологічних проблем, має забезпечити мінімізацію витрат підприємства, та, як наслідок, підвищення його конкурентоспроможності.

Література

1. Варламова І. С. Система екологічного менеджменту на металургійних підприємствах в умовах ринкової економіки. Інвестиції: практика та досвід № 6/2009, с. 42-44
2. Впровадження систем екологічного управління – нагальна вимога часу. Управління екології та природних ресурсів. URL: <http://ecoternopil.gov.ua/index.php/362-ekolog-upravlinnya>
3. Харченко Т. Б., Годлевська М. М. Перспективи впровадження екологічного менеджменту на українських підприємствах. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.11.html>
4. Kasych A., Vochozka M. Methodological support of the enterprise sustainable development management. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2018. №1. С.371-381.
5. Kasych A., Vochozka M. (2019). The Choice of Methodological Approaches to the Estimation of Enterprise Value in Terms of Management System Goals. *QUALITY Access to Success*, Vol. 20, No. 169/ April 2019, pp. 3-9.

УДК 338.2+336.6

Платухін О. Г.
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПИТАНЬ РОЗВИТКУ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Актуалізація питань розвитку ризик-орієнтованого управління суб'єктами господарювання має особливе значення, особливо в умовах SARS-CoV-2 (COVID – 19). Посилення уваги до пошуку інструментів ризик-орієнтованого

управління суб'єктами господарювання, обумовлює актуальність його розвитку. Відповідно до Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року [1] доцільним є впровадження ризик-орієнтованого підходу до нагляду за небанківськими фінансовими установами із застосуванням принципу пропорційності, перспективного погляду, професійного судження та раннього виявлення і реагування на потенційні ризики.

Окрім наявності стратегічних аспектів розвитку ризик-орієнтованого управління суб'єктами господарювання, важливе значення має визначення закономірностей щодо зацікавленості тематикою ризик-орієнтованого управління, що доцільно провести, використавши сервіс Google-trends. Динаміка розподілу пошукових запитів користувачів у світі для поняття «risk oriented management» (побудовано на основі даних з Google Trends за джерелом [2]) станом на 07.06.2022 р. наведена на рис. 1.

Як видно з рис. 1, для поняття «risk oriented management» за даними на основі пошукових запитів користувачів у світі, починаючи з 2004 року, представлено динаміку. Прослідковується стабільна тенденція до зростання зацікавленості користувачів поняттям та тематикою «risk oriented management», починаючи з 2020 року.

Саме тому, доцільно зробити загальний висновок про посилення актуальності через зацікавленість користувачів в світі інформацією щодо поняття «risk oriented management». Стабільно високий рівень пошукових запитів, особливо в період 2004-2006 років, також свідчить про достатній рівень актуальності цього напрямку, що потім має тенденцію до спаду.

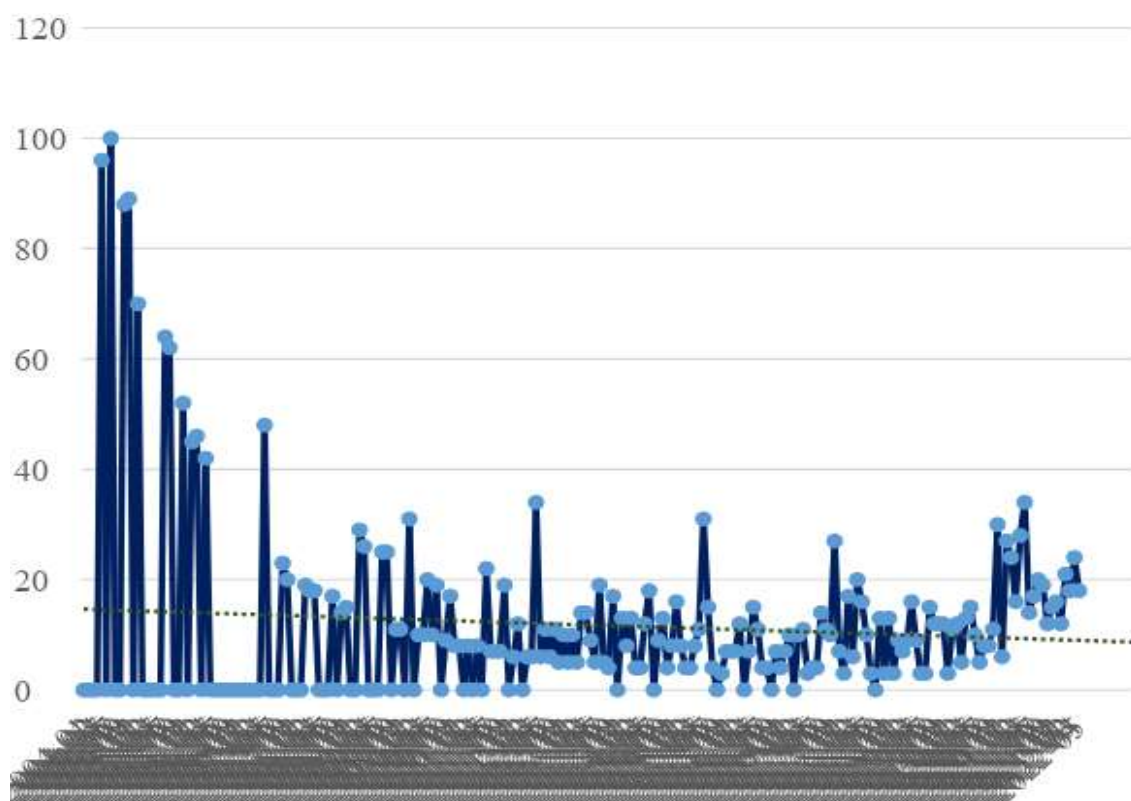

Рис. 1. Діаграма розподілу пошукових запитів користувачів у світі для поняття «risk oriented management» (побудовано на основі даних з Google Trends за джерелом [2]) станом на 07.06.2022 р.

Література

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/development-strategy>.
2. Google Trends. – Режим доступу: <https://trends.google.com.ua/trends/?geo=UA>

УДК 005.93:330.3

Соколовська Ксенія

аспірантка кафедри управління та смарт-інновацій

Київський національний університет технологій та дизайну

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРОЗОРОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ

За умов трансформаційної перебудови держав світу відповідно до вимог інформаційно-мережевої економіки постала необхідність кардинальних змін ряду напрямів функціонування соціуму, форм ведення бізнесу задля підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Турбулентність середовища та всеохопна поширеність модерних електронних технологій є дієвими засобами із формування належних умов розвитку суспільства й креативних індустрій. Завдяки можливостям електронного урядування можна досягти взаємодії поміж громадянами, суб'єктами владних повноважень та підприємцями з ціллю дієвого функціонування національної економіки, формування надійних основ для прозорості управління бізнесом. Світовий досвід свідчить про те, що запровадження електронного урядування є рушієм інноваційного розвитку, оскільки сприяє якісним перетворенням всіх адміністративних та економічних процесів у суспільстві, відносінах із управління бізнесом. Така реформа сприяє росту якості середовища та, як наслідок, якості життя всіх громадян.

Відповідно до положень чинного законодавства [1], під електронним урядуванням варто розуміти певний спосіб державного управління, поєднаний із використанням інформаційних технологій задля створення нового виду держави, що є орієнтованою на реалізацію потреб громадян. Електронне урядування створює ґрунт для розвитку конкурентоспроможної економіки і прозорості управління бізнесом.

Варто зазначити, що аналіз розвитку електронного урядування у світі проводить Організація Об'єднаних Націй (ООН) починаючи із 2003 року через складання комплексного показника - Індексу розвитку електронного урядування (The UN Global E-Government Development Index, EGDI). EGDI - це є показник, що відображає оцінку готовності й спроможності національних державних органів стосовно використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою надання громадянам послуг державою.

Як зауважують Царенко І.О., Красножон Н.С., вартим дослідження є питання наявності взаємної залежності поміж Індексом розвитку електронного урядування й Глобальним Індексом конкурентоспроможності відповідно [2, с. 7]. Проведений дослідниками аналіз засвідчив, що значення електронного урядування за умов інформаційно-мережевої економіки є дуже важливим. Аналіз показує, що якщо абсолютне значення Індексу розвитку електронного урядування збільшується на 1 одиницю, то значення Глобального Індексу конкурентоспроможності зростає на 94,175 одиниць [2, с. 8].

Однією із важливих складових конкурентоспроможності економіки є рівень прозорості управління бізнесом. Загалом підприємці очікують від електронного урядування покращення інформаційного та технологічного управління, спрощення бізнес-процесу, зниження витрат та мінімізації труднощів здійснення бізнесу в цілому (ліцензування, звітність), прозорості процедур, зменшення операційних витрат, зменшення рівня корупції й тінізації економіки та підвищення прозорості і відповідальності влади.

Прозорість управління бізнесом передбачає формування середовища, що у ньому організація поширює інформацію для усіх зацікавлених сторін, потрібну для прийняття ними рішень в повній, відкритій та своєчасній формі.

Реальні методи здійснення державного управління значною мірою формують базу для економічних відносин. У разі прозорості роботи урядових структур формується загальний принцип для управлінських відносин в цілому,

зокрема й у сфері бізнесу. Адже справжня прозорість управління бізнесом неможлива за умов закритості управлінських процесів у державі та суспільстві в цілому. Бізнес є частиною суспільства, що формує державу, та яке державою формується. Тому процеси, що відбуваються у середовищі владних суб'єктів безпосередньо впливають на ведення бізнесу загалом та прозорість управління ним зокрема. Неможливо забезпечити прозорість управління бізнесом у суспільстві, в якому не є прозорою управлінська діяльність державних інституцій.

Для підприємців також важливим є й те, що налагоджене електронне врядування сприятиме їхньому залученню до світових бізнес-процесів.

Варто зауважити, що електронне врядування є також і моделлю для бізнесу. Запровадження електронного управління, електронного документообігу сприяє зростанню ефективності бізнесу, дієвості роботи його найманих працівників, підвищує рівень довіри до нього з боку клієнтів, партнерів та суспільства.

Таким чином, електронне врядування є способом державного управління із використанням інформаційних технологій задля створення держави, орієнтованої на реалізацію потреб громадян. Електронне врядування безпосередньо впливає на рівень конкурентоспроможності економіки.

Прозорість управління бізнесом є необхідним елементом сучасної економіки, забезпечити наявність якого неможливо без налагодженої та дієвої системи електронного врядування. Прозорість електронного врядування є основою транспарентності управлінських процесів у суспільстві загалом та в бізнесі зокрема.

Література

1. Концепція розвитку електронного врядування в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 09.06.2022).

2. Царенко І. О., Красножон Н. С. Електронне урядування як інструмент посилення конкурентоспроможності країни // Ефективна економіка. - 2020. - № 8. – С. 1-11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/76.pdf (дата звернення: 09.06.2022).

УДК 65.015.13

Ткаченко В.І., аспірант
Полтавський державний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

У сучасних реаліях господарювання результативна робота підприємства максимально залежить від персоналу, адже завдяки йому суб'єкт господарювання забезпечує свою конкурентоспроможність та стабільний темп розвитку. Забезпечення кадрової безпеки підприємства на високому рівні дає можливість захиститися від небажаних ризиків, підвищити ефективності роботи усіх працівників і, як результат, мати стабільний розвиток на усіх напрямках.

І. Я. Бурда вважає, що: «Кадрова безпека – це складова частина економічної безпеки підприємства, пріоритетними завданнями для якої є захист від загроз і ризиків для створення умов для найбільш ефективного управління персоналом, як визначального ресурсу для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства» [1].

Головна ідея полягає у тому, що кадрова безпека націлена, з одного боку, на захист працівників від впливу негативних зовнішніх та внутрішніх факторів, які знижують ефективність їх роботи, а з іншого боку, – на виявлення загроз, що можуть походити від самих працівників і нести в собі шкоду для підприємства [2].

Суттєвими факторами, що впливають на рівень кадрової безпеки є також організація роботи з персоналом, що містить цілий комплекс заходів, спрямованих на ефективне використання та захист кадрового потенціалу [3].

Досить важливим етапом роботи з персоналом є прийом працівників на роботу. Саме на цьому етапі необхідно виявити кандидатів на посади, які максимально відповідають поставленим цілям на конкретні вакансії. Чим краще кандидат відповідає вимогам – тим легше буде його подальше інтегрування в колектив, навчання, удосконалення власних навичок.

Позитивно зарекомендувала себе система лояльності. За допомогою певних заходів підприємство може заохочувати працівників, що викликає у них відчуття відданості та необхідності. Саме лояльні працівники можуть допомогти підприємству пережити кризові ситуації, жертвуючи власною вигодою. Тому що вони впевнені, що в подальшому підприємство допоможе їм, як вони допомогли фірмі у скрутні часи.

Незважаючи на те, на скільки працівники можуть бути віддані своєму підприємству, об'єктивно необхідним є створення системи контролю. Адже без контролю навіть найлояльніші співробітники можуть перейти межі дозволеного.

Усі вищезазначені методи забезпечення кадрової безпеки є тісно пов'язані один з одним. Лише при правильному послідовному застосуванні та при повному обміні інформацією між підрозділами можна отримати бажаний ефект.

В умовах воєнного стану критично важливим стає завдання якнайшвидшого відновлення економіки для зміцнення обороноздатності нашої держави. Саме на малий та середній бізнес покладають забезпечення потреб населення. Багато підприємств переїхали з території ведення бойових дій до спокійних регіонів нашої країни. Але недостатньо перевезти устаткування чи ідеї. Необхідно знайти або утримати людей, які будуть працювати.

Саме тому за останній час було прийнято чимало законів, що спрощують процедури роботи в персоналом. Досить важливим є тимчасове положення про дистанційне звільнення та прийом на роботу [4]. Це дозволить працівникам бути більш мобільними та допоможе швидше змінити роботу у разі переїзду у безпечні регіони. В результаті отримаємо зниження навантаження на соціальні структури, зменшується необхідність у соціальних виплатах, оскільки людина може заробити на життя, а також, що є дуже важливим, сплачуються податки.

Література

1. Бурда І. Я. Економічна безпека підприємства та місце в ній кадрової безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018 № 21. С. 53-60.
2. Воронько-Невіднича Т., Демиденко Л., Здоров В. Особливості формування та забезпечення кадрової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-57>
3. Халіна О. В., Козаченко Н. О. Основні аспекти забезпечення кадрової безпеки підприємства. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2017. № 2. С.133-142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2017_2_16.
4. Щодо економічного становища в умовах воєнного стану та напрямів його покращення. URL: <https://economics.org.ua/index.php/blog/377-economika-vv>.

УДК 330.8:338.2:378

Бреус С.В., д.е.н., професор

Київський національний університет технологій та дизайну

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СИСТЕМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ

У результаті російсько-української війни в Україні відбулось та триває скорочення промислового виробництва, припинення інвестицій, вплив робочої сили, додаткові витрати на оборону та соціальну підтримку. Втрати України внаслідок повномасштабного вторгнення росії досягли 600 млрд дол. США, за підрахунками Київської школи економіки [1]. Зокрема, супутніми наслідками є: зниження престижності роботи науковця та викладача, якості підготовки сучасних випускників як із точки зору роботодавців, так і випускників, що може справити суттєвий вплив на розвиток економіки в цілому.

Зокрема, країни, які відносяться до постіндустріальної спільноти, на розвиток та функціонування освітньо-наукової сфери виділяють понад 11,0 % консолідованого державного бюджету, в нерозвинених (бідних) країнах спроможні виділяти не більше 3,0 % [2]. Адже, країни, які недостатньо інвестують в освіту, не можуть розраховувати на динамічний розвиток ВВП (від освіти залежить – чи буде країна експортером сировини або, як високо розвинуті країни – від США, ФРН, Японії до Південної Кореї та Сінгапуру, вийде на ринок із високотехнологічною продукцією [3]. Якість кінцевого продукту, яка може бути виміряна за набором критеріїв (збільшення частки в експорті продукції 5-го, 6-го, а у перспективі – 7-го технологічних укладів; посилення позицій вітчизняних ЗВО у світових рейтингах університетів;

підвищення індексів цитування вчених України; зростання конкурентоспроможності випускників ЗВО на внутрішньому та міжнародному ринку праці тощо) – є вагомим індикатором, який дозволяє оцінити інновації у сфері вищої освіти, а також важливим елементом інноваційної складової економічної безпеки у цій сфері [4].

Вищій освіті потрібна концептуалізація соціально-економічних трансформацій в її межах, що потребує, зокрема задля забезпечення економічної безпеки закладів вищої освіти (ЗВО) та управління нею, розроблення адекватних сучасних умовам та процесам, які відбуваються в національній економіці, заходів, що передбачають впровадження інновацій у сферу вітчизняної вищої освіти з урахуванням інтересів держави, потреб ринку праці та вимог роботодавців [5-8]. Як засвідчено у [9], за результатами дослідження зв'язку освіти та інноваційних процесів визнано реальні можливості щодо генерування мультиплікативного ефекту від практичного втілення освітнього потенціалу.

Зважаючи на нагальність нівелювання чи зменшення негативного впливу загроз і ризиків економічній безпеці системи ЗВО слід враховувати вплив саме простору інноваційної складової на неї та використовувати досвід розвинених країн, зокрема, країн ЄС (у т. ч. Польщі).

Враховуючи зазначене можна констатувати, що в умовах переходу до постіндустріального суспільства та економіки знань виникає необхідність акумуляції зусиль на всіх рівнях управління задля розробки адекватних сучасним умовам заходів у сфері управління системою ЗВО, кінцевою метою реалізації яких є підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення економічного зростання України, а також економічної безпеки системи ЗВО у контексті переходу держави та її регіонів до сталого розвитку.

Література

1. Дев'ятьом із 10 українців ООН пророкує перетин порогу бідності, але економісти заспокоюють. URL: <https://tsn.ua/ato/dev-yatom-iz-10-ukrayincyam-oon-prorokuye-peretin-mezhi-bidnosti-ale-ekonomisti-zaspokoyuyut-2074720.html> (дата звернення: 19.05.2022).
2. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. URL: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/151-2010-03-22-13-05-06> (дата звернення: 19.05.2022).
3. Боголіб Т. М. Розвиток інноваційної економіки і елітна освіта. URL: http://www.dissertlib.com/left_menu%20papka/rozvitok.php (дата звернення: 19.05.2022).
4. Денисенко М. П., Бреус С. В. Інноваційна складова економічної безпеки у сфері вищої освіти. *Ринково-орієнтоване управління інноваційним розвитком* : монографія / за ред. С.М. Ілляшенка. Харків: ТОВ «Діса плюс», 2015. 448 с. С. 88–97.
5. Бреус С. В. Зарубіжне і вітчизняне інвестування сфери вищої освіти України у контексті забезпечення економічної безпеки ВНЗ. *Іноземні інвестиції в Україні: проблеми та перспективи* : монографія / В. Г. Федоренко, І. М. Грищенко, О. М. Могильний та ін.; за ред. В. Г. Федоренка, І. М. Грищенка, О. М. Могильного, Т. Є. Воронкової. К. : ТОВ «ДКС центр», 2015. 366 с. С. 307–339.
6. Бреус С. В. Управління економічною безпекою системи вітчизняних закладів вищої освіти. Київ : КНУТД, 2019. 400 с.
7. Бреус С. В. Аналітичний огляд теорій економічної безпеки в контексті економічної безпеки закладів вищої освіти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2019. Вип. 35. С. 37–43.
8. Бреус С. В. Інструментарій оцінювання економічної безпеки та результативності управління нею в умовах переходу держави та регіонів до

сталого розвитку. *Evropský časopis ekonomiky a managementu*. 2020. Vol. 6. Issue 1. P. 112–121.

9. Біла С. О. Стратегічні пріоритети реформування системи вищої освіти в Україні як складова модернізації національної економіки. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/4047/4194> (дата звернення: 19.05.2022).

УДК 65.015

Кожушко Р.Ю., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

Повномасштабна війну принесла повне переосмислення суті та структури людського капіталу в економіці України. За даними Всесвітнього банку в структурі національного багатства багатьох розвинених країн домінує людський капітал, який складає 2/3 від сумарної величини. В країнах Північної та Центральної Америки, Західної Європи та Східної Азії він складає 3/4 від загальної величини національного багатства.

Після втрати значних матеріальних інфраструктурних ресурсів людський капітал визнається як основний стратегічний ресурс, і це вказує на перехід до означеного виміру життя українського суспільства, в якому людина як виробник і як споживач знаходяться у центрі соціально-економічної системи. За умов вивчення на передньому плані проблем соціального прогресу повоєнного суспільства і проблематики людини в сенсі кінцевої і головної мети розширеного відтворення, стає можливим забезпечення сталого соціально-

економічного розвитку, що ґрунтується на відтворенні найбільш ефективного, творчого, постійно зростаючого людського ресурсу [4,5]. Можна стверджувати, що цей ресурс є визначальним, оскільки сприяє формуванню, використанню і розвитку всіх інших ресурсів економічного розвитку мікро- і макросередовища.

За економічною природою людські ресурси та людський капітал не тотожні поняття. Людський капітал це синтез знань людини, умінь, навичок, досвіду, культури, ментальності, які можуть бути втілені в людині, і будуть приносити реальний дохід та створювати багатство, якщо людина має можливість реалізувати себе у суспільному виробництві шляхом власноруч організованої діяльності, тоді людські ресурси потенційно можуть стати капіталом. Для того, щоб відбулося перетворення людських ресурсів в людський капітал потрібні такі умови, які б забезпечили реалізацію людського потенціалу в результатах діяльності, що мають товарну форму.

Людський капітал є єдиним активним капіталом, зважаючи, що всі інші відомі капітали є пасивними, тому що без винятку вони всі підпорядковуються людині й діють відповідно до волі людини. Інвестиції в людський капітал — це джерело економічного зростання, не менш важливе, ніж капіталовкладення в матеріально-речові фактори виробництва та землю [1].

Якщо після воєнне українське суспільство зуміє усвідомлено та цілеспрямовано вкладати інвестиції у розвиток людини, воно, безперечно, буде досягати економічному розвитку сучасних досить позитивних геополітичних умовах. Інвестиції в людський капітал є найбільше вигідними і найбільш доцільними як із погляду окремої людини, так і з погляду всього суспільства, тому що дають досить значний за обсягом, тривалий за часом й інтегральний за характером економічний і соціальний ефект.

Людський капітал підприємства є найбільш важливим активом, що забезпечує його розвиток та конкурентоспроможність. Зміни економічних і

соціальних умов додали знанням і навичкам – людському капіталу – центрального значення в досягненні економічного успіху як для окремих особистостей, так і для організацій. Тому, для забезпечення стійкого довгострокового розвитку підприємства, необхідно забезпечити нагромадження людського капіталу й ефективно його використання.

Розвиток підприємства — системні зміни фізичних, організаційних, нематеріальних та фінансових факторів його функціонування, що призводять до позитивних економічних змін. Загальний розвиток підприємства включає в себе такі складові:

- стратегія розвитку (створення та безперервне вдосконалення конкурентних переваг підприємства);
- інвестиційна стратегія;
- організаційна стратегія — створення ефективної структури підприємства, системи її управління та вдосконалення;
- стратегія підвищення ефективності людського капіталу (зростання якості, кількості та ефективності людського капіталу підприємства).

Людський капітал підприємства формує здатність створювати, зберігати та збільшувати конкурентні переваги підприємства і реалізовувати стратегію розвитку підприємства, через сукупність знань персоналу, професійність, ефективність менеджменту, здоров'я персоналу підприємства, здатність персоналу до інновацій, інформаційне забезпечення тощо.

Інвестиції - основний показник збільшення людського капіталу. Інвестуванням в людський капітал називається будь-яка дія, яка покращує навички та здібності працівників. Як і витрати, що несуть бізнесмени на устаткування й обладнання, витрати на підвищення продуктивності праці можна віднести до інвестицій, тому що передбачається, що понесені витрати будуть багатократно перекриті збільшенням обсягу доходів в майбутньому.

Інвестиції в людський капітал є дієвим засобом підвищення його вартості,

вони створюють передумови для розвитку вроджених здібностей людини й вдосконалення придбаних у процесі життя професійних навичок і компетенцій у будь-якій сфері виробництва [2,3]. Я. Фітценц у своїй роботі «Рентабельність інвестицій у персонал: вимір економічної цінності персоналу» приводить зразок збалансованих показників корпоративного людського капіталу. При цьому він виділяє дві секції – фінансову й «людську»: «Кількісна складова необхідна нам як постійна опора, щоб мати можливість посилається на об'єктивні дані».

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані і запропоновані наукові положення, методичні підходи, пропозиції та висновки можуть використовуватися для розв'язання актуальних проблем використання людського капіталу на підприємстві.

Література.

1. The human capital project. World Bank Group. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30498/33252.pdf?sequence=5>
2. Економічна стратегія «Зростання через інвестиції». <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=09969508-2d02-483d-a63a-5c9aa7675e38&title=Vyp-40-Ta50-MlrdDolSshaPiiDo2024-Roku-PrezentovanaStrategiiaEkonomichnogozrostantia>.
3. Бардадим С. А., Невмержицька С. М., Цалко Т. Р. Діджиталізація HR-процесів в організації. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості* : матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Київ, 18 листопада 2021 року. – Т. 2. – Київ : КНУТД, 2021. – С. 54-59.
4. Касич А.О., Бурба О.А. Інноваційні підходи в практиці управління персоналом конкурентоспроможного підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 16, частина 1. С. 147-151.

5. Луцик Т.Р., Ігнатенко С.П. Роль матеріального стимулювання працівників в підвищенні продуктивності праці. *Технології та дизайн*. 2012. №3 (4). 2012 р. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2841/1/td_2012_N3_18.pdf.

УДК 330.3

Драчук Ю.З., д.е.н., професор,
провідний науковий співробітник

Амоша О.О., к.е.н.,
старший науковий співробітник

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

МОТИВАЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ

Як зазначено науковцями [1], «24 лютого розділило наше життя на «до» та «після», на мить зупинило серцебиття. Та коли минув перший шок, кожен з нас знайшов своє місце у новому світі. Кожен спрямував власні ресурси на шляху до Перемоги. Подолання кризових явищ у різних галузях народного господарства спонукають науковців і практиків розробляти такі моделі економічного розвитку, у яких буде враховано нові тенденції міжнародного ринку і світових цивілізаційних процесів. Пошук таких моделей є особливо актуальним для України, що вибудовує своє місце в економічній та геополітичній архітектурі світу».

Наразі керівництво ЄС та лідери окремих країн підтверджують готовність "платити ціну" за підтримку України, адже нині українці захищають спільні європейські цінності свободи та демократії, та й саму Європу. Як зазначається Кабінетом Міністрів України та спеціалістами ДП

"Укрпромзвнішекспертиза", Україні потрібно задіяти якомога більше ресурсів для боротьби з ворогом. Для цього необхідно зберегти економічну стійкість країни. У воєнних протистояннях, подібних теперішньому, стійкість народного господарства надзвичайно важлива, якщо не вирішальна. Але ця війна, на жаль, вже значно вплинула на нашу економіку. Насамперед постраждала промисловість через зупинку підприємств у зонах бойових дій. Найбільше це стосується чорної металургії. Головним завданням Національного інституту стратегічних досліджень є розроблення стратегій – розроблення концептуальних підходів до стратегії відновлення, яка має змінити країну, консолідувати проєкти та плани відновлення в цілісну узгоджену стратегію змін [2]. Зі слів Елли Лібанової, директора Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. Птухи НАН України, академіка НАН України, ключовим є не так відновлення економіки, як збереження людського потенціалу, без чого всі макроекономічні та фінансові зусилля й розрахунки виявляться марними.

Як відзначається дослідженням, при остаточній підтримці Європейського Союзу через його Департамент цивільного захисту і операцій з гуманітарної допомоги [3], загальний алгоритм дій стосується створення національної системи фіксації та документування фактів руйнувань (передусім – об'єктів критичної інфраструктури), переміщень бізнесу та людей, що може бути забезпечено шляхом створення: а) організаційно-правового компоненту такої системи – підсилення ролі контролюючих органів, надання їм гарантій безпеки, коригування форм перевірок та способів фіксації порушень, та б) інформаційно-технічного компоненту – створення онлайн бази даних, яка мала б бути під адмініструванням ДСНС. Проведення оцінки заподіяної шкоди та прийняття рішень про доцільність відбудови об'єктів; визначення джерел фінансових та матеріальних ресурсів для відбудови за принципом «краще, ніж було», що має слугувати головним ціннісним та методологічним орієнтиром при розробці Програми відбудови України та відповідного плану дій».

Стратегії сталого розвитку України до 2030 року є вектор безпеки – «забезпечення безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій та приватної власності, забезпечення миру і захисту кордонів, чесного та неупередженого правосуддя... Пріоритетом є безпека життя та здоров'я людини.»[4]. Як відзначається науковцями «Поки що важко передбачити, бодай у найбільш узагальненому вигляді, як буде відбуватися післявоєнне відновлення економіки України. Але формування уявлень можливих сценаріїв цього процесу є важливим як для Уряду країни і цілого суспільства, так і для міжнародної спільноти, яка має прийняти саму активу участь у відновленні економіки України після війни» [5]. Влада підготувала план післявоєнного відновлення України (18 квітня 2022), до якого входить План післявоєнного відновлення та розвитку України, що включає покриття матеріальних збитків, завданих війною, відновлення зруйнованих інфраструктурних потужностей та структурну модернізацію української економіки [6]. Згідно з науковими дослідженнями [7], досвід країн показує, що відновленню передують політичне рішення, що базується на геополітичній доцільності та національному патріотизмі щодо визначення моделі розвитку, де для успішної економічної реконструкції в Україні необхідні окремі послідовні заходи: – розробка і реалізація сучасної, заснованої на інноваційному розвитку, концепції реконструкції економіки країни з урахуванням реальної геополітичної ситуації; реалізація розробленої вітчизняними науковцями і урядом стратегії відновлення та розвитку Донбасу, а також повернення Криму.

Отже, проблем на сьогодні є багато, і в умовах воєнного часу їх з'явиться ще більше, але формулювання пріоритетів повоєнного розвитку України вже сьогодні дасть можливість відбудувати країну і вивести її на новий рівень економічного розвитку. Для цього, за словами Президента України В.О. Зеленського, чим довше триває ця війна, тим більшою буде ціна захисту свободи не лише для України, а й для всього вільного світу, Висловлюючи

вдячність усім партнерам України, які допомагають, Володимир Зеленський попросив лідерів ЄС не прогаяти історичний шанс надати Україні статусу країни-кандидата в члени Євросоюзу, щоб українські військові мали мотивацію захищати європейські цінності.

Література

1. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції з економічних та гуманітарних питань. ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», квітень 2022 року. Дніпро. Вітальне слово ректора Університету.
2. Експертна дискусія «Стратегія повоєнного відновлення України» Аналітика НІСД. Травень 2022 <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/ekspertna-dyskusiya-stratehiya>
3. Софія Шутяк Як буде відбудовуватись Україна? Від знання про ризики – до сталого відновлення. БФ «Право на захист». <https://r2p.org.ua/vid-znannya-pro-ryzky-do-stalogo-vidnovlennya/>
4. Проект Закону України від 07.08.2018 № 9015 «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року»
5. А. Колосов. Сценарій післявоєнного відновлення України. По той бік діалогу. 13 квіт. 2022 р., 10:40:33. <https://dialogueparty.site/article/view/scenariy-pislyavoyennogo-vidnovlennya-ekonomiki-ukrajini/>
6. Положення про Національну раду з відновлення України від наслідків війни. Затверджено Указом Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022.
7. Іванов С.В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів воєн: невтрачені можливості для України. Економіка України / Economy of Ukraine, 2019, № 1 (686)

УДК 330

Шевченко Олег

к.е.н. директор Інституту інтернаціоналізації вищої освіти та науки
Київський національний університет технологій та дизайну

ТУРИЗМ В УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Війна Росії проти України примушує багатьох думати, що іноземці до нас тепер не поїдуть ще дуже довго. Однак у світі є багато прикладів, коли після масштабних конфліктів країни швидко відновлювалися та знову вітали гостей [1].

Конфлікт у Боснії та Герцеговині тривав з 1992-1995 рр., проте за офіційними даними, з 1995 року приріст турпотоків у країну складав 24% щорічно. У 2010 році Сараєво було в топ-10 міст для відвідування від путівника Lonely Planet. У 2019 році загальний вклад туризму в економіку Боснії та Герцеговини складав 10,5% [1; 2].

Туризм у Хорватії практично припинився в 1990-х роках під час війни. Однак розвиток рейсів бюджетних авіаліній, дешеве житло, відкриття пляжів і запуск круїзних маршрутів допомогли розвивати туризм пізніше, вже у 2000-і роки. В країну поступово стали надходити іноземні інвестиції, а держава зайнялася промоцією туристичних напрямків за кордоном. Туристичний сезон в країні триває з початку червня до кінця вересня, коли заповнюваність готелів досягає 100%. Раптове зростання туризму суттєво вплинуло на хорватську економіку. Близько десяти мільйонів гостей щорічно приносять суттєві доходи і генерують близько 15% ВВП Хорватії [1;3].

У 1960 році Кіпр став незалежною від Великобританії державою і у наступні роки на острові точився міжетнічний конфлікт між грецькими та

турецькими громадами. У 2004 році південна частина острова була прийнята в ЄС. У 2018 Кіпр році отримав рекордну кількість туристів – 3,8 млн. при населенні в 1,22 млн. жителів. Доля туризму в економіці країни складає близько 18%. У 2021 році приріст турпотоку в пікові місяці складав до 300% порівняно із 2020 роком [1; 4].

У Єгипті у 1967-1970 роках тривала війна, яка була розпочата Єгиптом з метою повернути Синайський півострів, який перед цим захопив Ізраїль в ході Шестиденної війни. У 2019 році країну відвідали майже 15 млн. туристів. Доля туризму в економіці країни – близько 12%. Єгипет розвиває туризм шаленими темпами завдяки історичним пам'яткам та природним особливостям морського узбережжя півострова Синай та провінції Хургада. Тепер мало хто із туристів згадує про те, що в країні велися бойові дії. До Єгипту їдуть відпочити на морі, зазирнути в унікальний підводний світ з коралами та на власні очі побачити всесвітньо відомі піраміди та давній Луксор [1;5].

На туризм в Ізраїлі припадає 6,2% економіки. Найбільш популярні види туризму в цю країну – паломництво, медичний, культурний. У 2019 році країну відвідали 4,5 млн. туристів. Між тим, країна продовжує жити у стані війни із Палестиною. Ізраїльсько-палестинський конфлікт триває десятиліттями – за спірні території. Зараз зберігається висока напруженість між Ізраїлем та палестинцями, які проживають у Східному Єрусалимі, Газі та на Західному березі. На Східний Єрусалим претендують палестинці як на столицю своєї майбутньої держави, на все місто як на свою столицю претендує Ізраїль, що має в цьому питанні підтримку США. Навіть знаючи про те, що в країні триває війна, іноземні туристи охоче їдуть до Ізраїлю: гуляти вулицями давнього біблійного Єрусалиму, куштувати традиційні страви у Тель-Авіві або відновлюватися на курортах Мертвого моря [1;3].

Отже, ця війна значно перебудує всю Українську галузь туризму, і після завершення бойових дій в країні з'являться нові напрямки мандрівок, почнеться

відновлювання внутрішнього туризму. Виросте потреба у відвідуваннях тих місць, які вже стали символами цієї війни. Якщо досі люди подорожували місцями козацької слави – до Холодного Яру, Черкащини, Хортиці, – то скоро до них приєднаються місця нашої нинішньої слави, - Ірпінь, Ворзель, Бородянка та ін [1].

В теперішніх умовах сьогодні вкрай важливо починати створювати подібні туристичні тури та програми, для того, щоб люди розуміли те, що відбулося, і могли на власні очі побачити усі наслідки ворожого вторгнення в Україну. Так, у ДАРТ анонсували створення маршрутів пам'яті: частину зруйнованих окупантами об'єктів збережуть для історії, щоб показати, які злочини вчинила країна-агресор в Україні. Мери міст також будуть відновлювати інфраструктуру так, щоб залишити деякі місця недоторканими. Проте, і не всі види туризму стануть легко доступними. Так, в контексті відпочинку в Україні принаймні на якийсь час доведеться забути про пляжний туризм. Адже на півдні країни триватимуть розмінування [1;3].

Література

1. Війна в Україні - яким буде туризм в країні після завершення бойових дій | РБК-Україна (rbc.ua) <https://travel.rbc.ua/ukr/show/mesta-geroicheskoy-slavy-izmenitsya-turizm-1650880560.html>
2. Лущик М. В. Можливості розвитку пивного туризму в Україні / М. В. Лущик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2021. - № 4. - С. 121-131.
3. Паньків Н. Є. Вплив культурної спадщини на розвиток туризму в Україні / Н. Є. Паньків, О. М. Гаврилишин // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2021. - № 6(1). - С. 212-124.
4. Саркісян Г. О. Роль і значення стимулювання гастрономічного туризму в структурі розвитку регіональних туристичних ринків України / Г. О. Саркісян // Український журнал прикладної економіки. - 2020. - Т. 5, № 1. - С. 312-320.

5. Теодорович Л. В. Заходи сприяння розвитку туризму в Україні в умовах епідемічних ризиків / Л. В. Теодорович // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2021. - № 2. - С. 179-183.

УДК 330.322.012

Бугас Валерій

к.е.н., професор кафедри смарт-економіки,

Бугас Василь

к.е.н., доцент кафедри управління та смарт-інновацій

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Мета і завдання. Мета – визначення значення інвестицій в розвитку національної економіки; виявлення факторів, які перешкоджають припливу іноземного капіталу в Україну.

Завдання – визначення основних рішень щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт – інвестиції як фактор економічного зростання. Проаналізовано статистичні дані, які відображають обсяг інвестицій в українську економіку.

Предметом дослідження виступають проблеми, що перешкоджають збільшенню інвестицій. Обґрунтовано значущість інвестицій, як фактора соціально-економічного розвитку країни.

Результати дослідження показали, що в економіці будь-якої країни місце і роль інвестицій важко переоцінити. Саме вливання інвестиційних

ресурсів може забезпечити вихід економічної системи на якісно новий рівень свого розвитку.

У сучасних умовах інвестиції стають найважливішим засобом забезпечення умов реального економічного прориву кожної держави, зокрема України, здійснення структурних зрушень в народному господарстві, впровадження новітніх досягнень технічного прогресу, поліпшення кількісних і якісних показників господарської діяльності на всіх рівнях. Це обумовлює актуальність теми даної наукової роботи.

Інвестиції — одна з найважливіших економічних категорій, а також ключова складова валового національного продукту. Обсяг інвестицій та інвестиційна політика уряду водночас визначають розвиток економіки країни. Провідна роль інвестицій в економічному розвитку визначається тим, що інвестування призводить до отримання прибутку (доходу) і накопичення державного капіталу, впровадження наукових та технологічних досягнень.

Таким чином, створюється основа для розширення можливостей виробництва країн та їх економічного зростання.

Інвестиції визначають процес розширеного відтворення. Розширення виробництва, інфраструктури, будівництво нових об'єктів, зведення будинків, прокладка доріг та інше, а отже, і забезпечення зайнятості залежать від процесу інвестування і формування реального капіталу.

Концепція мультиплікатора інвестицій допомагає зрозуміти проблему балансу, типову для співвідношення інвестицій та заощаджень. Якщо економіка має додаткові потужності, зростання інвестицій також може спричинити мультиплікаційний ефект. Початковий приріст інвестицій збільшує економічне зростання, але якщо інвестори отримують більше продажів і прибутку, вони готові інвестувати це в подальші інвестиції. Також домогосподарства, які отримують зайнятість за рахунок інвестицій, мають більше доходу. Таким

чином, інвестиція може спричинити остаточне збільшення реального ВВП (мультиплікаційний ефект).

Великі економісти (А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Б. Сей), які розглянули інвестиційний процес як процес обігу капіталу в різних його формах, ввели основи для вивчення розширеного відтворення та ролі інвестицій в цьому процесі. Слід підкреслити, що інвестиції як економічна категорія під час еволюції економічної науки тісно пов'язана з категоріями стійкого зростання, економічної системи загалом та макроекономічної рівноваги.

Макроекономічна рівновага є одним із основних понять сучасної макроекономічної теорії. На ній ґрунтуються загальні вказівки щодо стійкості та ефективності ринкової економіки як системи економічних відносин на основі децентралізованої діяльності суб'єктів господарювання. Кейнсіанські та некейнсіанські закономірності зростання базуються на сприйнятті стабільності економічної системи і, отже, орієнтуються на проблему прогресуючого виробничого потенціалу економічної системи.

Інвестиційний попит – це властивість складної економічної системи, яка дозволяє системі адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища, допомагаючи знайти більш стабільне становище в конкурентному середовищі (тобто збільшувати запас організаційної та економічної стійкості).

Ось чому слід враховувати генезис стійкості економічної системи та макроекономічну рівновагу (у тісній залежності від категорії «інвестиції») при розробці сучасної концепції сталого розвитку України та економічного зростання.

Створення умов для економічного зростання, яке може бути досягнуто шляхом покращення використання залучених ресурсів та наявного економічного потенціалу, є однією з ключових цілей розвитку будь-якої економічної системи. Істотне збільшення інвестицій та поліпшення їх ефективності має принципове значення.

Зростання – це кінцева мета будь-якої економіки незалежно від її природи. Визначення цієї мети дозволяє досягти одночасно двох результатів: задоволення індивідуальних та колективних потреб (підвищення життєвого рівня) та створення найбільш сприятливих умов для участі у міжнародній конкуренції.

Активність інвестиційних ресурсів як економічного чинника визначається їх ефективністю, суть якої полягає в тому, що інвестиційні ресурси підвищують рівноважний рівень національної продукції на суму, що перевищує інвестиційні ресурси.

Для досягнення стійкого та збалансованого рівня економіки з метою модернізації та переходу до інноваційної стадії економічного розвитку та створення відповідної інфраструктури є головними завданнями на шляху економічного зростання в Україні.

Згідно до нової економічної класифікації країн 2019р. Міжнародного валютного фонду Україна входить в групу Emerging and Developing Europe (Нова Європа, яка розвивається).

Загальні умови стратегії сталого розвитку для країн, що розвиваються, включають:

1) Орієнтація на зовнішній попит, відкритість економіки. Погано розвинений та обмежений внутрішній ринок не створює достатніх умов для існування ринкових стимулів та пошуку потенційних сильних сторін економіки.

2) Розподіл ринкових ресурсів. Вільний потік ресурсів і капіталу - основні вимоги успішної стратегії сталого зростання. Однак головним є те, що держава повинна зробити ринок повноцінним, але не замінювати ринок. Втручання уряду не повинно бути надмірним. Це єдиний випадок, коли він сприяв би успіху, а не перешкоджав цьому.

3) Високий рівень економії. Рівень накопичення в країнах, що розвиваються, досягає не менше 25-30% ВВП.

Цей висновок має принципове значення для аналізу перспектив економічного зростання в Україні та для розробки інвестиційної політики. Останнім часом рівень інвестицій в основний український капітал залишився на рівні, що все ще не відповідає вимогам сталого зростання.

4) Макроекономічна стабільність. Країни із стійким зростанням переживали різні періоди. Макроекономічні умови повинні бути сприятливими для існування ринкових стимулів, що передбачають конкурентну валюту. Рівень інфляції повинен бути до 10%. Занадто швидке зростання державних витрат створює загрозу для макроекономічної стабільності та необгрунтовано збільшує роль держави в економіці.

Як вже зазначалося, розвиток національної економіки зумовлений її інвестиційною привабливістю. Підвищення інвестиційної привабливості – першочергове стратегічне завдання для України, а також основа для сталого економічного розвитку.

Україна має величезний потенціал для залучення іноземних інвестицій, які б значно посприяли розвитку національної економіки. Вигідне геополітичне розташування на пограниччі з країнами Центральної та Західної Європи, багаті природні ресурси та сприятливі природні умови України значно цьому сприяють.

Індикатором рівня інвестиційної привабливості країни для іноземних інвесторів вважається динаміка прямих іноземних інвестицій. Тож, динаміку надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2005 – 2018 рр. наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2005 – 2018 рр., млн дол. США

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Приріст/падіння за рік
2005	7808	+6093
2006	5604	-2204
2007	9891	+4287
2008	10913	+1022
2009	4816	-6097
2010	6495	+1679
2011	7207	+712
2012	8401	+1194
2013	4499	-3902
2014	410	-4089
2015	2961	+2551
2016	3284	+323
2017	2202	-1082
2018	2870	+668

Примітка: 2014-2018 рр. без АР Крим та тимчасово окупованих територій

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [1-2]

На основі представлених даних можна зробити висновок, що динаміка іноземних інвестицій в економіку України досить нестабільна. Суттєвий спад обсягу інвестування припав на період глобальної економічної кризи 2007 – 2009 рр. Україна не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в національній економіці. Саме тому світова криза торкнулася і національної економіки і у 2009 році обсяг інвестиційних скоротився на 6097 млн. дол. Починаючи з 2010 року є позитивна динаміка і

покращення ситуації в цілому, завдяки приросту прямих іноземних інвестицій, але рівня до кризового інвестування зафіксовано не було. На 2013-2014 роки припадає стрімке падіння обсягу залучених інвестицій, що було спричинено початком гібридної війни проти України у 2014 році. Надалі знов прослідковується негативна тенденція, обсяг іноземним вливань на кінець 2017 року скоротився відносно 2016 року на 1082 млн. дол. Постійна тенденція до зменшення обсягу інвестування обумовлена не вирішеним воєнним конфліктом на Донбасі та як наслідок економіко-політична нестабільність зменшує інвестиційну привабливість України для іноземних інвесторів. У 2018 році спостерігається збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій на 668 мільйонів доларів. Впродовж останніх 13 років характерною рисою динаміки іноземних інвестицій в економіку України є стрімкі коливання обсягу залучень. Найбільший приріст прямих іноземних інвестицій зафіксовано у 2008 році. Протягом останніх 6 років країна не досягла такого значного розміру приросту іноземних залучень. Дана тенденція до зниження обсягу іноземних інвестицій обумовлена недовірою інвесторів, яку спричинили наступні фактори : високий рівень корупції в країні, недовіра до судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків і, звичайно ж, військовий конфлікт України з Росією. Обсяг вкладених прямих іноземних інвестицій у період 2005 – 2018 рр. в економіку України проілюстровано на рисунку 1.

Як видно з рисунка 1, за останні 5 років лише у 2016 році прослідковується найбільш позитивна динаміка накопичених іноземних вкладень в національну економіку, проте Україна досі не досягла значень за обсягом іноземних інвестицій, які були перед початком військової агресії. А отже, українському уряду необхідно зосередитись на вирішенні даної проблеми як основної перешкоди до залучення іноземних вливань.

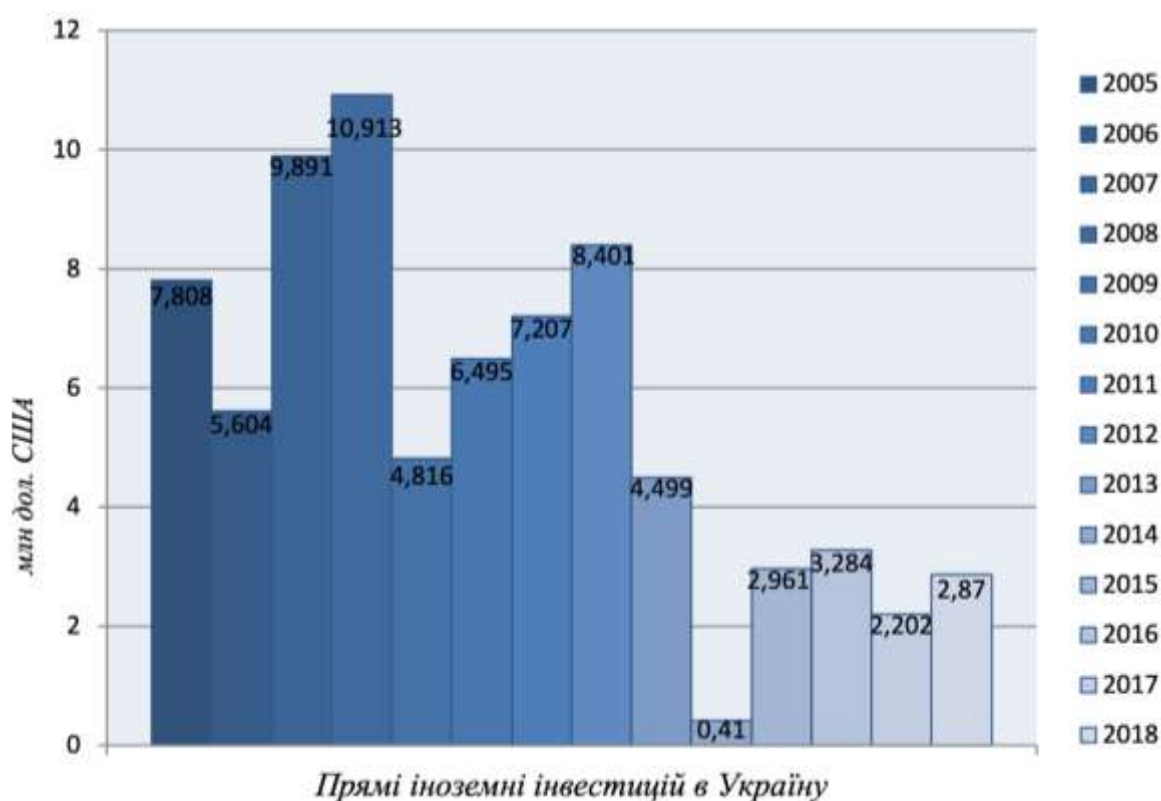

Рис. 1. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій економіку України 2005 – 2018 рр., млн дол. США

Джерело: складено авторами за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [1-2]

Ключовими очікуваннями інвесторів від бізнесу залишаються: фактичне зняття обмежень із валютного врегулювання, боротьба з контрабандою та тіньовою економікою, судова реформа, політична стабільність, прозора приватизація, захист прав інтелектуальної власності, покращення інфраструктури [4].

Отже, для підвищення інвестиційної привабливості України необхідно створити сприятливі умови для реалізації інвестиційних проектів. Щоб збільшити обсяг вливання коштів іноземних інвесторів в українську економіку необхідно створити сприятливі економічні умови для ефективного реалізації довгострокових інвестиційних проектів.

Серед напрямів поліпшення інвестиційної діяльності в Україні слід виділити: вирішення воєнно-політичного конфлікту на Донбасі; підвищення рівня довіри до влади, зменшення впливу органів державної влади на приватний бізнес; зменшення частки тіньової економіки; розробка стратегії сталого економічно розвитку України. Зміцнення національної грошової одиниці; зниження рівня корупції; створення необхідної законодавчої бази, яка б допомогла реалізації інвестиційних проєктів, а не перешкоджала залученню інвесторів.

Висновки. У результаті дослідження даної проблематики можна зробити висновок, що інвестиції є визначальним фактором, який впливає на темпи економічного зростання та розвиток країни в цілому. Інвестування в сучасній економіці є провідною рушійною силою, адже виступає передумовою розширення міжнародного співробітництва та створення соціального ефекту у вигляді зростання доходів.

Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України поки не досягла необхідного рівня для сталого розвитку країни, але у нашої держави є всі можливості, перспективи та основні переваги для залучення додаткового інвестування. Збільшення обсягу іноземних інвестицій стимулюватиме розвиток різних галузей економіки, що призведе до загального зростання економіки. Важливим завданням є також створення необхідних умов для того щоб зацікавити іноземних інвесторів у доцільності вкладення капіталу в економіку України.

Література

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник : у 2 кн./ С.М. Панчишин , П.І. Островерх, І.В.Грабинська та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. – 3-тє вид., виправл. та доп. – Л. : Апріорі, 2020. – Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка . – 567 с.

2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Данилович-Кропивницька М.Л. Макроекономіка: навчальний посібник. 2-е вид., допов. Львів: Вид-во Львівської політехніки. 2017. 292 с.
4. Тесля С.М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 19.3. С. 131–139.
5. Навчальні матеріали онлайн / Фінанси // Гроші та кредит // Поняття про державний бюджет – 2010-2021.
6. Сучасні проблеми економічного розвитку України: монографія / за ред. О.В. Ольшанської, А.О. Мельник, Т.Є. Воронкової – К.: ТОВ «ДКС центр», 2018. – 184 с.

СЕКЦІЯ 2

АКТИВІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

УДК 351.82(477):330.341.1

Климчук О.В., д.е.н., професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Рушійна сила економічного зростання полягає у використанні та постійному вдосконаленні передових технологій, а стабільність економічної динаміки має забезпечуватися за рахунок науково обґрунтованого та компетентного управління інноваційними процесами [1]. Процес економічного зростання буде залежати не тільки від створення нових знань і умінь у вигляді інновацій, але й від ступеня їхнього поширення та масовості застосування. Принципова сутність інновації полягає в раціональному поєднанні основних складових технології і бізнес-моделі. Розроблені інновації мають ефективність лише в тих випадках, коли поширюються із однієї галузі економіки в іншу [2].

Проводячи оцінку інноваційного розвитку на макроекономічному рівні, його потрібно розглядати як процес постійного структурованого удосконалення в піднесенні національної економіки на основі практичного використання наукових знань для зростання обсягів виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення конкурентоспроможності й прискорення соціального прогресу в суспільстві [3, 4]. Відтак, запровадження інновацій формує сприятливі умови для ефективного використання інноваційного потенціалу різних суб'єктів господарювання (індивід, підприємство, галузь,

регіон, держава), що у подальшому створює передумови для зростання добробуту суспільства та забезпечення максимально виважених шляхів його реформування відповідно до прогресивних світових тенденцій.

Використання інноваційного процесу як способу конкурентоспроможного виробництва є актуальними повсякчас, особливо для економік країн, що розвиваються, до яких належить Україна. Наразі нагальним завданням є створення національної системи інноваційного розвитку, де органічно будуть поєднуватися наука й виробництво, що в подальшому зумовить упровадження наукових розробок у нову техніку та технології, їх серійне випробування й використання у господарській діяльності, забезпечуючи зростання науково-технологічного рівня вітчизняної економіки та її ефективності.

На законодавчому рівні державний механізм регулювання інноваційної діяльності в Україні має інтенсивний процес свого нарощування на основі відповідних законів, постанов, указів, програм і проєктів національного масштабу. Зокрема, згідно із ЗУ “Про інноваційну діяльність”, інновації – це новостворені (застосовані) та (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва та (або) соціальної сфери [5]. Лише науково обґрунтована державна політика інноваційного забезпечення розвитку галузей економіки сприятиме зростанню науково-технічного прогресу. Створення цілісної системи пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та запровадження прозорих механізмів їхньої реалізації передбачено ЗУ “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, який має на меті забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки через концентрацію ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках [6].

Таким чином, в Україні потрібно здійснювати акцент на інноваційний напрям розвитку, тому що наукові знання й досвід та їхнє комерційне використання є фундаментом сталого економічного зростання. Економічна мотивація й широка здатність інновацій до поширення в інші галузі виступає головним вектором для підприємців у напрямі постійного інноваційного пошуку. Цей процес прискорює темпи розвитку науково-технічного прогресу (НТП) та сприяє зростанню ефективності виробництва у всіх сферах діяльності. Водночас відбувається активізація соціально-економічного піднесення суспільства, підвищується рівень життя населення, відкриваються нові можливості подальшого розвитку особистості, творчого потенціалу, що створює підґрунтя для нового витка НТП.

В екологічному сенсі наслідки науково-технічного прогресу можуть супроводжуватися як негативними, так і позитивними проявами. Потенційні можливості сучасних інновацій полягають у зменшенні навантаження на природу, а також забезпеченні нейтралізації наслідків негативного впливу. Внаслідок упровадження науково-технічних інновацій відбувається вивільнення ресурсів (природних, матеріальних, трудових, фінансових тощо), створюються сприятливі передумови залучення у виробничому процесі ресурсів, що раніше не використовувалися і є більш дешевими, здійснюється зростання конкурентоспроможності виробленої продукції. Впровадження інновацій зумовлює не лише підвищення рівня ефективності діяльності різних підприємств, а й сприяє економічному зростанню країни загалом.

Література

1. Макаренко І.П., Копка П.М., Рогожин О.Г., Кузьменко В.П. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови. Київ: Інститут проблем національної безпеки, 2007. 520 с.
2. Климчук О. В. Економічна сутність розвитку інноваційних процесів у виробництві біопалива. *Вісник аграрної науки*. 2014. № 8. С. 62–65.

3. Ришов В. Перспективи інноваційного розвитку України (аналітична доповідь). URL: <http://www.niss.gov.ua>.
4. Климчук О.В. Управлінські аспекти формування економіко-енергетичної безпеки України на засадах розвитку біоенергетики: Монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. 576 с.
5. Про інноваційну діяльність: Закон України від 05.12.2012 р. № 40-15. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
6. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 05.12.2012 р. № 3715-17. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

УДК 338:436-043.86

Скрипник В.В., к.е.н., доцент
Луганський національний університет ім. Т. Шевченка

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

Трансформаційні процеси у національній економіці викликали глибокі та масштабні інституціональні зміни в аграрному секторі. Ринкові перетворення вітчизняного аграрного сектору мають суперечливий характер і поки що є незавершеними. На місце дореформених інститутів прийшли якісно нові інститути, що мають відповідати ринковим вимогам, а їх формування і розвиток відбувається здебільшого штучно, шляхом запозичень, без урахувань особливостей та соціально-економічних умов аграрного сектору, а також незважаючи на специфіку національної економіки.

Економічний зміст, особливості, проблеми аграрного сектора економіки займають провідне місце у працях вітчизняних учених економістів аграрного

спрямування. Значний внесок у висвітлення питань формування та функціонування аграрного сектора економіки здійснили такі вітчизняні вчені, як В. Андрійчук, О. Боднар, П. Гайдуцький, Б. Губський, М. Дем'яненко, Т. Дудар, С. Кваша, М. Малік, П. Саблук, О. Шпичак та ін.

Не зважаючи на значну кількість наукових праць з цієї проблематики існує необхідність постійного моніторингу тенденцій інноваційного поступу з метою виявлення та вирішення проблем розвитку підприємств аграрного сектора економіки з урахуванням інституційних змін.

На сьогодні однією з найбільш глобальних проблем для сучасного аграрного сектору є збереження його конкурентоспроможності в умовах зовнішнього середовища, що безперервно змінюється, та інноваційний розвиток. Ця проблема в сукупності з цілим комплексом подібних проблем не є для сучасного аграрного сектору новою, однак, незважаючи на більш, ніж десятирічну спробу адаптуватись до вимог ринкових відносин, цілий ряд суб'єктів аграрного сектору досі не можуть повернутися до обсягів виробництва часів директивної економіки. Однією з найголовніших причин подібної ситуації, на наш погляд, є відсутність налагодженого механізму інституційного забезпечення функціонування аграрного сектору [3, с. 54].

На нашу думку, необхідною умовою забезпечення довгострокової конкурентоспроможності аграрного сектору є здатність до ефективного функціонування, під яким слід розуміти особливим чином організовану систему, яка включає сукупність виробничих, фінансових, кадрових, інформаційних та інноваційних можливостей, спрямованих на забезпечення довгострокового розвитку аграрного сектору на основі сформованих стратегій.

Для вирішення завдань вітчизняного агроінноваційного розвитку у напрямі, максимально наближеному до загальносвітових тенденцій, необхідно здійснити кардинальні перетворення у межах як усієї національної інноваційної системи, так і її аграрної складової. При цьому на рівні агроінноваційної

системи важливо забезпечити кількісне і якісне зростання інноваційних пропозицій, підвищення сприятливості виробників до нововведень, а також формування ефективної «провідної» мережі від науки до виробництва [1, с. 228].

У формуванні та забезпеченні функціонування агроінноваційної системи визначальна роль належить державі, яка повинна не тільки вибудувувати остов такої системи і розробляти сукупність дійових механізмів взаємодії її складових, але й стимулювати розвиток у відповідному напрямі вітчизняної фундаментальної науки, забезпечувати фінансування фундаментальних досліджень в аграрній сфері. Як свідчить досвід інноваційного розвитку провідних економік світу, необхідно також на вищому рівні керівництва країною усвідомити значення впровадження нових технологій для забезпечення подальшого розвитку аграрного сектору, стимулювання творчого процесу і створення умов для його розвитку, компетентного вибору інноваційних пріоритетів та неупередженого відбору відповідних кожному з них проектів, а також розробки механізмів непрямої підтримки модернізації аграрного сектору, насамперед, для здійснення впливу на процес формування ринку агроінновацій, оскільки рішення щодо їх упровадження приймає безпосередньо агровиробник [2, с. 23].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що для вітчизняного аграрного сектору головною метою розвитку має стати його розвиток на інноваційній основі. З метою удосконалення розвитку інноваційного процесу у найближчій перспективі необхідно здійснити наступні заходи: досягти чіткої послідовності в інноваційному законодавстві; сприяти покращенню загального фінансового стану аграрних підприємств; забезпечити надання цілеспрямованої державної підтримки тим підприємствам, які здійснюють власні розробки інноваційного продукту й технологій; активізувати діяльність державних академічних та галузевих науково-дослідних установ щодо співпраці з аграрними

формуваннями, узгодити інтереси науково-дослідних установ, виробників аграрної продукції та держави; сприяти покращенню поінформованості підприємств у сфері поширення інновацій.

Література

1. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект / [Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. та ін.]. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2010. – 706 с.
2. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. та ін.]. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2014. – 516 с.
3. Саблук П.Т. Наукові (економічні) центри розвитку сільських територій в управлінні аграрною економікою / П.Т. Саблук, Л.І. Курило // Економіка АПК. – 2014. – № 5. – С. 51-56.
4. Стегней Маріанна І. Інноваційні аспекти сталого розвитку сільських територій в умовах глобальних викликів / Маріанна І. Стегней // Actual problems of economics. – 2014. № 1(151). – С. 297–303.
5. Polishchuk Ya.P. Evolution of rural development in ukraine: european integration dimension / Ya. P. Polishchuk // Innovative Economy. – http://ie.at.ua/English_3_2014/Polishchuk_Ya.P-Evolution_of_rural_development_in_.pdf.

УДК 330.1: 335.01

Белялов Т.Е., д.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В сучасних умовах, в період системної трансформації економіки та суспільства, що зумовлені військовими діями на території України, виникає необхідність у реформуванні системи освіти відповідно до нових викликів. Саме тому, у вітчизняних університетах розширюються цілі та збагачуються функції: вони не обмежуються вирішенням завдань забезпечення економіки висококваліфікованими фахівцями, а й направлені на активізацію діяльності у сфері досліджень та розробок щодо розвитку інноваційної діяльності закладів вищої освіти.

Основними викликами у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності ЗВО повинні стати ініціативи у напрямках безпеки; гуманітарної та соціальної підтримки; інноваційної медицини; відновлення економіки, підтримки малого та середнього підприємництва; освіти; відбудови інфраструктури; культури.

Проте, не дивлячись на те, що основною проблемою у проведенні наукових досліджень є окупація наукових установ та закладів освіти російськими загарбниками, тимчасове переміщення науковців, обмежений доступ до обладнання, втрата наукової інформації тощо, головним завданням університетів є продовження освітнього процесу та зосередження на дослідженнях і розробках, які пов'язані з обороноздатністю та безпекою держави та відновленням України.

В цих умовах, під «ноюю» – «підприємницькою» організацією, стосовно університету, як правило, розуміється:

- 1) організація, що базується у своїй діяльності на інновації, здатна працювати в умовах ризику та динамічного попиту;
- 2) економічно ефективна організація, що займається прибутковою діяльністю та спирається, насамперед, на власні можливості;
- 3) ліберальна організація з гнучкою мережевою побудовою;
- 4) організація, в якій ключовими факторами є люди, групи та їхня компетентність, де робота людей заснована на балансі вигоди та ризику;
- 5) організація, яка повернена особою до споживача та дозволяє своєчасно та гнучко реагувати на зміну його вимог.

Створення інноваційного підприємництва в закладах вищої освіти сприяє розвитку тих напрямків діяльності, які можуть принести результат у вигляді:

- нового продукту, затребуваного ринком;
- нової технології, можливої для промислового застосування;
- нової форми (механізму) навчання, здатної покращити характеристики реального процесу навчання;
- нового об'єкта інтелектуальної власності, для укладання ліцензійної угоди;
- нового інноваційного підприємства.

Виходячи з вищевикладеного, визначимо етапи створення інноваційного підприємництва в закладах вищої освіти:

Етап 1. Створення підрозділу для генерації, реалізації та пошуку нових ідей;

Етап 2. Формування механізму для включення здобувачів вищої освіти у процес пошуку та генерації ідей (наприклад, створення молодіжних інноваційно-освітніх центрів, проведення науково-методичних семінарів та

круглих столів, спрямованих на обговорення питань створення результатів інноваційної діяльності);

Етап 3. Створення механізмів мотивації співробітників університету для пошуку та генерації ідей;

Етап 4. Формування багаторівневої системи навчання основ інноваційного менеджменту для здобувачів вищої освіти на всіх рівнях;

Етап 5. Формування та підтримка в актуальному стані інформаційного середовища, що сприяє інноваційній діяльності ЗВО;

Етап 6. Формування механізму експертної оцінки ідей, у т.ч. із залученням зовнішніх експертів;

Етап 7. Створення умов для реалізації перспективних ідей.

Запропонований процес з створення структури інноваційного підприємства університету, заснована на класичних етапах інноваційного процесу та дозволяє кожному ЗВО на системній основі сконструювати свої (з урахуванням специфіки) нормативні та функціональні бази інноваційно-підприємницької діяльності, а також організувати взаємодію елементів інноваційної інфраструктури, що націлені на послідовну підтримку інновації від її народження до впровадження в реальну економіку.

Розвиток інноваційної складової функціонування підприємницького університету передбачає інноваційне впровадження високих технологій і виведення їх на ринки, тобто здійснення технологічного трансферу за допомогою: «ноу-хау»; лізингу; заключенню договорів з приводу копірайт; франчайзингу; венчурних компаній; шляхом створення малих наукомістких підприємств (стартап, спін-офф та спін-аут компаній); отримання ліцензій на технології; обміну інформацією про науково-технічні розробки між інноваційними центрами; просування нових технологій; технологічної кооперації; передачі результатів наукових досліджень у промисловий сектор; надання наукомістких послуг.

Все це має привести до кількісного і якісного зростання рівня наукових досліджень; приросту кількості конкурентоспроможної продукції на ринку за рахунок використання інноваційних продуктів та послуг; пожвавленню ринку та зростанню інвестиційної активності, зокрема в умовах відновлення України в післявійськовий період.

Література

1. Беялов Т.Е. Сучасні тенденції розвитку підприємницького університету. Сучасні проблеми економічного розвитку України: колективна монографія/ за ред. О.В. Ольшанської, А.О. Мельник, Т.Є. Воронкової. Київ: ТОВ «ДКС центр», 2018.С.164-174.

УДК 330

Hnatenko Iryna

Doctor of Science in Economics, Professor

Kyiv National University of Technologies and Design,

Zos-Kior Mykola

Doctor of Science in Economics, Professor

Poltava State Agrarian University, Poltava

ENSURING FOOD SECURITY OF THE WORLD: CONSEQUENCES OF THE WAR IN UKRAINE

The war of barbaric Russia against our country has brought many troubles, including the destruction of food security of all humanity. UNIAN understood what problems other countries have already raised, and how Ukrainian farmers and the world can counteract the real prospect of starvation of millions of people. For the fourth month in a row, our soldiers have been steadfastly defending the Motherland,

and the bloodthirsty Russian horde is destroying everything in its path in Ukrainian cities and villages. In this war, our citizens are not only defending their land from Putin's invasion, but also protecting millions of people from starvation [1; 5].

According to the UN, in connection with the Russian-Ukrainian war, the world is threatened by mass famine and food crisis. In addition, this concern is relevant, as Ukraine has provided food to about 400 million people in the world, in addition to forty million Ukrainians. This number of consumers received grain and processed products from our country, oil, honey and more. According to the President of Ukraine Volodymyr Zelensky, in many countries in Asia, Africa, and even in Europe, there may be extraordinary problems with access to basic products, with food prices. Valery Kyrylko, General Director of the Industrial Management Company, noted that the world has begun to prepare for interruptions in the supply of wheat and barley [2; 5]. However, the world's markets will suffer the most from the shortage of sunflower oil, much of which was supplied to our country before the war. The world must realize that all the existing problems from the Russian-Ukrainian war are just the beginning. If this aggression is not helped to end quickly, the consequences could be catastrophic - food shortages and hunger for millions of people in many poor countries, especially in Africa and Asia [3; 5].

Last year, Ukrainian farmers completed the harvest of grain and oilseeds with a record 106 million tons, which is the absolute highest in the history of our country's independence. With the arrival of Russian invaders on Ukrainian soil, the issue of exporting last year's reserves, which are enough to feed Ukrainians and sell some to other countries, became acute. Ukraine has significant food reserves from the last harvest. Even the reduction of production this year will fully meet the needs of Ukrainians. However, the war destroyed Ukraine's export infrastructure. Most of the exports were through the Black Sea and Azov seaports. Now the ports are either captured by the enemy, or destroyed, or blocked. Therefore, Ukrainian companies have to change logistics and export agricultural products by rail to Europe, and then

through seaports to Asia and Africa. All this increases transportation costs and reduces exports of Ukrainian agricultural products [4; 5].

The Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine is working to increase national exports of agricultural products by 1.5 million tons per month during the war. 150,000 tons of agricultural products were exported by rail in February and 300,000 tons in March. The potential can reach 1.5 million tons. At the same time, in order to ensure food security not only in Ukraine but also in the world, domestic farmers, despite the large number of threats, began spring fieldwork in all regions of our country, except Luhansk. As of April 13, more than one million hectares of spring crops have been sown out of the projected 13.6 million. The Ministry of Agrarian Policy noted that even if Ukraine sows only 70 percent of the available space, the country would still have enough products for both domestic consumption and export, so our country will continue to ensure global food security. In today's difficult conditions, Ukrainian farmers are doing everything possible to prevent the world from experiencing mass famine, but other countries must help Ukraine quickly rebuild its food supply. The countries with which Ukraine has a western border should be involved in the process of establishing new logistical ties. Another area of work should be the lifting of restrictions on the supply of Ukrainian agricultural products to the European market. These quotas and other restrictions have long been out of date [5].

Thus, Ukraine will be able to last a long time on its own reserves and new, albeit not yet record, harvests. However, other countries should think about how to feed their citizens and protect them from the food crisis, which will inevitably bring global consequences if the war in Ukraine is protracted.

References

1. Батир Ю. Г. Державна стратегія продовольчої безпеки України / Ю. Г. Батир // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2021. – Вип. 1. – С. 49-57.

2. Бортнік С. М. Активізація інноваційної діяльності агропромислових підприємств в контексті забезпечення продовольчої безпеки України / С. М. Бортнік // Економічний форум. – 2017. – № 3. – С. 127-134.
3. Пузирьова П. В. Основи управління фінансово-економічною безпекою підприємств в сучасних умовах / П. В. Пузирьова // Світ економічної науки : збірник тез доповідей за матеріалами міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування, м. Тернопіль, 30 жовтня 2019 року. – Вип. 17. – Тернопіль : ФО-П Шпак В. Б., 2019. – С. 31-33.
4. Пузирьова П. В. Фінансово-економічна безпека, як фактор забезпечення розвитку підприємств / П. В. Пузирьова // Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів і права : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 12 липня 2019 року. – У 2 ч. – Ч. 2. – Полтава : ЦФЕНД, 2019. – С. 61-62.
5. <https://www.unian.ua/economics/finance/i-ce-ne-zhart-yak-ukrajincyam-pochnut-platiti-groshi-prosto-tak-novini-ukrajina-11783820.html>

УДК 330.3

Стоянова-Коваль С.С., д.е.н., професор
Одеський державний аграрний університет
Яровенко А.О., к.е.н., доцент
Одеський державний аграрний університет

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗА УМОВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасне людство стикається з важливими і складними викликами, такими як втрата біорізноманіття, зміна клімату, виснаження ресурсів, дефіцит

води, зростання населення та економічні питання. Циркулярна економіка дає змогу подолати ці проблеми через економічний та екологічний розвиток, що зберігає та збільшує природні ресурси та відновлювані потоки. Переваги систем циркулярної економіки пов'язані з зменшення впливу на навколишнє середовище за рахунок мінімізації відходів, збільшення економічної вигоди, перепроектування виробів, вибір матеріалів. Тому Європейський Союз прагне змінити глобальну форму промислової системи дотримуючись ідеальної мети – економіки без відходів, а також більшість європейських країн виграють від всебічної імплементації інклюзивної циркулярної залученості створенням нових робочих місць [3].

Циркулярна економіка має потенціал для створення робочих місць та зайнятості загалом. Така імплементація можлива при використанні такого інструментарію, як інформація, операційні моделі, бізнес-досвід, практичні випробування, пілотування, мережі, відповідальність, новаторське мислення, співпраця, ентузіазм. Відмітимо, що зростання циркулярної економіки в своєму трансформаційному періоді може створити широкий спектр можливостей працевлаштування, які безпосередньо відповідають на виклики наступними способами: [1]

- регіональні відмінності в безробітті можуть бути зменшені в цілому за рахунок географічного поширення можливостей (локальні та регіональні ініціативи);
- професійна невідповідність може бути зменшена за рахунок нових можливостей на всіх рівнях кваліфікації у новомодифікованих циркулярних ланцюгах доданої вартості;
- циркулярна економіка також може сприяти компенсуванню зникнення професій середнього рівня (відповідно до профтехосвіти) [1].

У нинішньому контексті дефіциту ресурсів, глобальної зміни клімату, погіршення стану навколишнього середовища та збільшення попиту на

продовольство, циркулярна економіка є багатообіцяючою стратегією підтримки сталого сільського господарства [4].

Зайнятість в секторі біопереробного виробництва, ймовірно, пропонують дуже широкий спектр професій з низькими до високих вимог до кваліфікації, починаючи від заводських та розвиток сільського господарства, вирощування та збирання врожаю, транспортування, розповсюдження та зберігання сировини, проектування заводу, розгортання, обслуговування та ремонт шляхом вищої кваліфікації в галузі розробки, тестування та маркетингу. Усе це в комплексі говорить про значну необхідну диверсифікацію циркулярної діяльності для забезпечення максимального необхідного зв'язку.

Можна підсумувати, що циркулярна економіка поряд з очевидними перевагами відображає певні виклики для країни:

- погано облаштовані умови праці (переробні заводи Північної та Центральної Європи);
- використання нелегальної міграційної робочої сили;
- низька оплата праці;
- неформальний сектор (неофіційна зайнятість), що відображається на реальних статистичних даних, та як наслідок результатах дослідження (абсолютно можливий вищий реальний коефіцієнт кореляції між досліджуваними величинами) [2].

Циркулярна економіка, як і всі інші стійкі моделі, вимагає не лише інноваційних концепцій, часто впровадження нового має підтримуватися зацікавленими сторонами, які дозволяють змінювати політику та інструменти прийняття рішень, що мають урахувати й виявлені бар'єри циркуляції економіки, зокрема, корпоративна культура, комунікації у циркулярних мережах, інтереси споживача, лінійна система, циркулярний дизайн продукту, низька якість перероблених продуктів, відсутність даних, мала кількість пілотних проектів, високі авансові інвестиційні витрати, обмежене

фінансування циркулярних бізнес-моделей, стандартизація, відсутність глобального консенсусу, тощо, а це в свою чергу зумовлює подальші дослідження.

Література

1. Зварич І. Я. Глобальна циркулярна економіка як засіб побудови нового екологічно стійкого суспільства. *Світ фінансів*. 2016. Вип. 4. С.148 -155.
2. Зварич І. Я. Циркулярна економіка: концепти та варіації. Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків: монографія / за ред. А. І. Крисоватого, О. М. Сохацької. – Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. С. 111 – 136.
3. Стоянова-Коваль С. Виклики аграрних підприємств в умовах застосування моделі циркулярної економіки. The III International Scientific and Practical Conference «Society and science. Problems and prospects», January 25 – 28, 2022, London, England. С.141-144
4. Формування економічного механізму залучення інвестицій у проекти комплексного освітлення техногенних містороджень Потравний І.М. URL: <http://ords.rea.ru/wp-content/uploads/2020/10/Chavez.pdf>

УДК 005.31:519.8

Каштан С.С., к.т.н, доцент

Національний університет водного господарства та природокористування

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ

Основне завдання фахівців з економіки та підприємництва – це керування економічними системами, розробка та впровадження стратегічних і тактичних планів. Керування економічними системами, в першу чергу, передбачає

використання знань про саму систему, здобуття нової інформації та її використання для пошуку ефективних способів досягнення результатів. Створення всебічно розвинутої високопродуктивної виробничої програми вимагає відповідного рівня розвитку матеріально-технічної бази підприємств. Актуальність і необхідність модернізації та/або оптимізації виробничої програми обумовлена впливом ряду внутрішніх і зовнішніх чинників. Найбільш потужним чинником є процеси глобалізації світового ринку та автоматизації виробничих процесів. В умовах розвитку науково-технічного прогресу значення конкуренції як основного механізму регулювання господарського процесу постійно посилюється. На ринку залишаються лише ті підприємства, які спроможні модернізувати свою діяльність та використовувати найновітніші інноваційні технології. Матеріально-технічна база підприємств є основною частиною продуктивних сил і має важливе значення у розвитку виробничої програми.

Світові тенденції щодо глобалізації та автоматизації виробничих процесів, використання інформаційних технологій у промисловому виробництві обумовлюють необхідність впровадження останніх досягнень науково-технічного прогресу промисловими підприємствами та підприємцями. Модернізація підприємства полягає у впровадженні на виробництві досягнень науки і техніки та спрямована на оновлення матеріально-технічної бази підприємств усіх галузей економічної діяльності з метою виготовлення конкурентоспроможної високотехнологічної продукції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках [1].

У сучасній науці виник новий напрям, пов'язаний з аналізом великих і надвеликих наборів даних – Big Data та з'явилися технології Data Mining, які можуть бути використані при аналізі інформації щодо виробничої діяльності підприємства, його матеріально-технічної бази [2]. Це дозволяє вирішувати більш широке коло завдань, допомагає приймати більш раціональні та науково

обґрунтовані рішення на основі даних, отриманих в минулому. У свою чергу, прийняття найкращих та ефективних рішень дозволяє збільшити виробничу ефективність, скоротити витрати і знизити ризики щодо виготовлення якісної високотехнологічної продукції. Тому, важливим для нашого суспільства є вдосконалення керування економічними системами на базі комп'ютерних технологій з використанням економіко-математичного моделювання, інтелектуального аналізу даних та інтенсивного впровадження систем підтримки прийняття рішень.

Отже, модернізація виробництва на інноваційній основі стає обов'язковою умовою підтримання високого рівня конкурентоспроможності інноваційної продукції. Вона передбачає використання у виробництві як новітніх машин та обладнання, так і сучасних цифрових та інформаційних технологій для підвищення якості кінцевого продукту. Термін «модернізація» використовується в економічній літературі як оптимізація, зміна технічних параметрів приладів, машин та обладнання. Роль модернізації виробничої програми завжди несе в собі структурну перебудову, перерозподіл матеріально-технічної бази, створення сучасних технологій виробництва та конкурентоспроможну продукцію з інноваційним наповненням. Таким чином, модернізація розглядається як цілісний, глобальний процес, що відбувається в будь яких сферах економічної діяльності та характеризується структурно-функціональною диференціацією і створенням відповідних сучасних форм інтеграції [3, с. 133].

Модернізацію виробництва можна провести інтенсивним та екстенсивним шляхом. До інтенсивних методів модернізації відносять поліпшення технологічного процесу за допомогою впровадження нових методів роботи, зміни структури підприємства, впровадження нових технологій. До екстенсивного шляху модернізації відносять збільшення кількості цехів, верстатів в цеху, чисельність працівників, при збереженні

попереднього способу виробництва продукції, без впровадження інновацій в процес. При цьому, параметри модернізації можуть бути розраховані за допомогою оптимізаційних задач.

Діяльність підприємства, яка скеровується на модернізацію та/або оптимізацію повинна задовольняти вирішенню поточних виробничих проблем та зберігати орієнтацію на інноваційний розвиток. Для прискорення модернізації виробництва підприємств суттєву роль відіграють заходи, спрямовані на концентрацію фінансових ресурсів для реалізації їх інноваційних та інвестиційних проектів і програм. Вони мають бути скеровані на технічне і технологічне переоснащення виробничих підрозділів підприємств, які є основними у виготовленні продукції з інноваційним наповненням [1].

Для забезпечення конкурентоспроможності просте поліпшення виробничої програми є недостатнім, а єдина можливість вистояти і випередити конкурентів – це забезпечення інноваційного розвитку в цілому, невід'ємною складовою якого є модернізація виробництва на інноваційних засадах.

Література

1. *Петрович Й.М., Луцак Н.С.* Сутнісна характеристика поняття модернізації підприємства в системі економічних категорій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 2015. № 748. С. 199-206.
2. *Каптан С.С.* Сучасні методи обробки великих даних в великомасштабних системах. Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції "Глобальні та регіональні проблеми інформатизації в суспільстві і природокористуванні" (15-16 травня 2019р., м.Київ). Київ: РВВ НУБіП України, 2019. С. 122-124. URL: <http://econference.nubip.edu.ua/index.php/grpi/grpi19/paper/view/1725/236>
3. *Валінкевич Н.В.* Управління потенціалом та розвитком підприємств на основі модернізації. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту, 2015. № 1(45). С. 128-134.

УДК 658.15:65.012

Філімонюк К. С., аспірант

Київський національний університет технологій та дизайну

Тарасенко І. О., д.е.н, професор

Київський національний університет технологій та дизайну

ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Економічна безпека являє собою універсальну категорію, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. У першому наближенні можна стверджувати, що економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст цього поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників. Дослідженням економічної безпеки підприємства займалися такі вчені, як: Манцуров І.І., Нусінова О.В., Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В., Чібісова І.В., Івашина Є.М., Дмитрієв АІ., Близнюк А. О.

Економічна безпека підприємства є складною системою, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності. Тобто, економічну безпеку варто розглядати через призму її функціональних складових, що дозволяє: виконувати моніторинг чинників, які впливають на стан як функціональних складових, так і економічної безпеки

загалом; досліджувати процеси, які впливають на забезпечення економічної безпеки; виконувати аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства.

Система економічної безпеки підприємства формується з метою своєчасного виявлення та запобігання всім можливим загрозам для забезпечення фінансової стійкості та економічного розвитку підприємства [1, с. 84].

Система економічної безпеки підприємства певним чином взаємодіє із агресивним зовнішнім середовищем. Унаслідок такої взаємодії зовнішнє середовище впливає на систему економічної безпеки підприємства і сама система через свої виходи здійснює вплив на зовнішнє середовище.

Об'єктом системи безпеки є все те, на що спрямовані зусилля щодо її забезпечення, а саме: інформація, персонал, сукупність майнових і немайнових прав та економічних інтересів підприємства, трансформація стану яких призводить до зміни рівня його економічної безпеки [2, с. 278].

До основних функціональних цілей забезпечення економічної безпеки підприємства слід віднести: забезпечення високої економічної ефективності, фінансової стійкості та незалежності підприємства; забезпечення технічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу об'єкта господарювання; досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності НДДКР; мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища; якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства (організації); забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці й досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства; ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

До основних завдань системи економічної безпеки підприємства належать: захист законних прав та інтересів підприємства і його співробітників; збір, аналіз, оцінка даних і прогнозування показників розвитку; вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів на роботу; виявлення, попередження і припинення можливої протиправної та іншої негативної діяльності співробітників підприємства на шкоду його безпеці; забезпечення збереження матеріальних цінностей і відомостей; отримання необхідної інформації для розробки найбільш оптимальних управлінських рішень з питань стратегії і тактики економічної діяльності підприємства [2, с. 314].

Основними критеріями оцінки ефективності та надійності сформованої системи економічної безпеки підприємства є:

- сталий розвиток, збереження і примноження матеріальних цінностей підприємства, високий рівень конкурентоспроможності продукції;
- використання інноваційних технологій у виробничій діяльності;
- недоторканість інформації і всіх ресурсів, збереження комерційної таємниці;
- своєчасне попередження кризових ситуацій і нейтралізація негативних чинників, що впливають на діяльність підприємства.

На сьогодні економічна безпека є одним з найактуальніших та значущих аспектів життєдіяльності підприємств, тому дане питання потребує подальшого розгляду й вдосконалення, перш за все, в контексті побудови комплексної системи економічної безпеки підприємства та відпрацювання механізму забезпечення функціонування даної системи.

Узагальнюючи, зазначимо, що найважливішими чинниками, що впливають на економічну безпеку підприємства, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави.

Література

1. Манцуров І. І. Побудова ієрархічної структури складових економічної безпеки підприємства. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/34158/efek_2011_9_7.pdf
2. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич та ін. – Львів, 2014. – 386 с.

УДК 330

Hnatenko Iryna
Doctor of Science in Economics, Professor
Kyiv National University of Technologies and Design,
Klymenchukova Nataliia
PhD (Economics), Associate Professor, Doctoral Candidate
National Academy of Management

**STRATEGY OF THE COUNTRY'S ECONOMIC SECURITY:
MACROECONOMIC, INVESTMENT-INNOVATION AND FINANCIAL
SPHERES**

The Strategy of Economic Security of Ukraine determines the ways to achieve the goals and implement the priorities of national interests in the field of economic security. Sustainable development of the national economy, integration of Ukraine into the European economic space, development of equal mutually beneficial economic cooperation with other states correspond to the national interests of Ukraine. Ensuring national economic interests requires the formation and implementation of a strategic course in the field of economic security, aimed at increasing the competitiveness of Ukraine's economy and gradually strengthening

economic stability and vulnerability of the national economy to external and internal threats. Thus, the strategic course in the field of economic security has two interrelated areas – the direction of development and security. Challenges related to the armed aggression of the Russian Federation and the temporary occupation of part of the territory of Ukraine play an important role in the security direction [1; 7].

The destruction of Ukraine's economy is a conscious and purposeful action of the Russian Federation and one of the methods of hybrid warfare, as the destroyed economy produces dissatisfaction with the government, labor migration, social tension in society and undermines trust in government [2; 7]. The state of macroeconomic security during 2010 - 2019 was also characterized as dangerous. The macroeconomic disparities formed in previous periods, in particular, in the labor market, in the structure of production, continued to restrain the economic development of the country (both quantitative and qualitative). According to the results of 2019, the level of macroeconomic security increased by 6 percentage points to 45 percent of the optimal value due to the implementation of policies aimed at increasing household incomes and the implementation of inflation targeting policy by the National Bank of Ukraine. However, in the first half of 2020, the level of macroeconomic security decreased by 6 percentage points to 39 percent compared to the corresponding period in 2019, which indicates a significant risk of destabilization of the macro environment [3].

The main challenges and threats in the field of investment and innovation security are: lack of favorable conditions for attracting investment and reinvestment, as well as insufficient institutional support for these processes; lack of a mechanism for assessing (screening) foreign direct investment, which is attracted to objects of strategic importance for the national security of Ukraine; imperfection of regional and purposeful image investment policy, lack of scientifically sound monitoring of investment potential of Ukraine and its regions [4; 5; 7].

The main challenges and threats in the field of financial security are: low level of budget discipline, low institutional capacity of budget managers to develop action plans for more than one year, limited links between budget planning and priority areas of state development; a significant amount of the state budget deficit exceeding 3 percent of the projected nominal gross domestic product of Ukraine for the year, as determined by the Budget Code of Ukraine, which in the absence of non-debt sources of its financing causes an increase in public debt and the corresponding burden on the state budget; insufficient level of financial inclusion [6; 7]. Thus, to ensure a satisfactory level of the main components of economic security observed over the past decade, it is necessary to define a strategic course in economic security, the main objectives of which should be: ensuring resilience to external and internal challenges and threats to national economic interests; preservation and development of the country's economic power, taking into account the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030, approved by the Decree of the President of Ukraine of September 30, 2019 № 722, and the positions of human-centeredness; guaranteeing national economic independence and the ability to protect national economic interests, in particular in the high-tech sphere [7].

References

1. Tkachenko V. Fundamentals of financial and economic security management of Ukrainian enterprises / V. Tkachenko, I. Tkachenko, P. Puzyrova // Research Papers in Economics and Finance. – 2020. – Vol. 4, No. 2. – P. 41-51.
2. Кравченко М. В. Моніторинг інноваційно-інвестиційного забезпечення економічної безпеки аграрного сектору / М. В. Кравченко // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. - 2020. - Т. 31(70), № 2(1). - С. 207-211.
3. Кудріна О. Ю. Стратегічні аспекти вироблення інноваційної політики в контексті сталого розвитку та безпеки країни / О. Ю. Кудріна, В. А.

Омельяненко, О. М. Омеляненко. // Ефективна економіка. - 2020. - № 8. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_8_18.

4. Мельник В. І. Роль та значення фінансової безпеки держави для системи економічної безпеки України / В. І. Мельник // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки. - 2020. - № 4(1). - С. 32-36.

5. Пузирьова П. В. Актуальні аспекти забезпечення технологічної конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах [Електронний ресурс] / П. В. Пузирьова // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3365>

6. Ушенко Н. В. Адаптаційні зміни у системі фінансово-економічної безпеки бізнесу України в умовах пандемії / Н. В. Ушенко, К. О. Костікова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2021. - № 12. - С. 82-91.

7. <https://www.businesslaw.org.ua/strategy-of-economic-security-of-ukraine/>

УДК 339.727.2

Демків Ю.М., к.е.н., доцент

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

ЦИФРО-ІНВЕСТИЦІЙНА КОНСТАНТА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Минулого року багато інституційних інвесторів і глобальних брокерів пророкували захисні властивості діджитал-активу – цифровому золоту, а саме біткоіну, який зростав у ціні рекордними темпами. Його ціна за 2021 рік піднялася на 62%, до поточних позначок близько \$47 тис. дол. США, при цьому в листопаді монета встановила історичний максимум. Біткоїн був названий "цифровим золотом" на знак того, що здатний виступати "безпечною гаванню"

у кризові, штормові періоди на фондовому ринку. Раніше такими гаванями зазвичай вважалися золото, казначейські папери країн з розвинутою економікою, жорсткі валюти [1].

Історично золото виступало провідною інвестиційною константою серед інших дорогоцінних металів. Норма прибутку від інвестицій в золото значно коливалася в останні десятиліття, але в більшості років приносила позитивний прибуток, продемонстрував лідируючі позиції, перевершуючи ювелірну промисловість і попит центральних банків. У 2020 р. ціна на золото досягла нових рекордних значень внаслідок необхідності набуття інвестиційних гарантій через наростання економічних наслідків глобальної пандемії COVID-19, в 2021 р. році продовжила стабільно підтримувати цінові позиції, а в березні 2022 року набула пікової ціни в 1851,23 EUR [2] з альтернативними прогнозами перспектив на фоні світових геополітичних змін.

В умовах діджитал-трансформацій деякі інвестиційні банки почали ставити питання, чи може криптовалюта стати альтернативою золоту. На користь криптовалюти вказувала обмежена пропозиція біткойна, ліквідність (денні обороти сягали 30-50 млрд. дол. США), висока капіталізація, яка перевищила 1 трлн дол. США, а також захист від зростання грошової паперової маси у світі.

Незважаючи на зростаючий ажіотаж серед деяких інвесторів, більшість центральних банків не повідомляють про плани інвестувати у криптовалюти та розглядають золото та криптовалюти, як принципово різні класи активів. Цифрові валюти не відповідають критеріям інвестування резервів центральних банків, таким як безпека, ліквідність та прибутковість. У біткойна і золота більше відмінностей, ніж подібних характеристик, вони виконують різні функції. Наприклад, ціни біткойна і золота не дуже корельовані, і це є однією з причин, чому інвестор, який сподівається отримати вигоду з високого потенціалу зростання криптовалюти, може бути більш схильний також до

вкладень у золото, щоб застрахуватися від високої волатильності криптовалюти. 2021 рік показав високу ступінь мінливості ціни біткоїна (у травні 2021 року курс біткоїну за добу падав більш ніж на 30%, у грудні – на 20%) [3], тим самим довівши, що цифрові валюти, як і раніше, належать до дуже ризикових активів і тому не можуть бути включеними до золотовалютних резервів ЦБ. Однак у перспективі, можливо, криптовалюта стане такою, оскільки поєднує в собі риси і золота, запаси якого у світі обмежені і твердих валют, які при цьому перебувають у повному контролі власника.

Як демонструє динаміка ціни біткоїна, після багаторазового зростання у 2021 р. у травні цифрова валюта почала стрімкий спад (в липні курс біткоїна вперше з початку року опустився нижче за рівень 30 тис. дол. США). Однак, у листопаді він досягнув нового історичного максимуму. Далі фіксувалось поступове падіння і знову до відмітки менше 30 тисяч дол. США [3] та типова фрустрація на ринку, що почалося після зміни вартості реальної грошової одиниці – американського долара.

На тлі зростання грошової маси у світі інвестори скуповували різні типи активів, у тому числі спекулятивні, однак зростання інфляції, як вважають деякі експерти, змусить центральні банки розпочати посилення грошово-кредитної політики, і як тільки це почне відбуватися, спекулятивні активи або псевдоактиви, такі як криптовалюти першими впадуть в ціні [4]. Однак, слід враховувати історичне обґрунтування існування біткоїну. За минулі більш ніж 10 років він не просто виступав захистом від інфляції, він також випередив всі акції з індексу S&P500. Загалом криптовалюта була спроектована таким чином, щоб не стати жертвою інфляції [5], а отже, можливо в перспективі зможе використовуватися як системний захист від високих інфляційних ризиків.

Крім того, криптовалюти мають багато фанатичних послідовників, які звикли до різких розворотів. Багато хто з них вважає, що зараз спостерігається короткостроковий спад та акцентують на довгостроковій перспективі цифро-

інвестиційній константі. Наприклад, старший портфельний стратег американської дослідницької компанії Ned Davis Research Патрік Чосік говорить, що "довгостроково налаштований на біткоїні". "Ми бачимо, що розширюється прийняття біткоїна", – каже експерт. Він вказує на міленіалів, які хочуть інвестувати у криптовалюті, бо вони здаються їм "законним варіантом"[5], що відкриває можливість розглядати цифрові активи як інвестиційну константу умовах глобальних трансформацій.

Література

1. Is It Better To Invest in Gold or Bitcoin? URL: <https://www.sofi.com/learn/content/bitcoin-vs-gold/> (дата звернення: 09.06.2022р.)
2. Gold price per ounce for the last 6 months in EUR. URL: <https://www.goldavenue.com/en/charts/gold-price/per-ounce/last-6-months/in-euro> (дата звернення: 08.06.2022р.)
3. Bitcoin-online. URL: <https://ru.investing.com/crypto/bitcoin> (дата звернення: 09.06.2022р.)
4. Will cryptocurrencies rival gold? URL: <https://www.bankofsingapore.com/research/will-cryptocurrencies-rival-gold-.html> (дата звернення: 09.06.2022р.)
5. Крипторинок. Чи може бути ще гірше? URL: <https://www.rbc.ru/crypto/news/61e67e739a794781db02349e> (дата звернення: 09.06.2022р.)

УДК 330.341.1:338.242

Дятлова В.В., д.е.н., професор

Єрохіна Д.О., аспірант

Маріупольський державний університет

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІКИ: ВАРІАНТИ ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ

Трансформаційні процеси зміни ресурсної на інноваційну модель розвитку економіки отримали правове забезпечення з прийняттям у 2012 році Закону «Про переведення економіки України на інноваційну модель розвитку». Розвиток країн – інноваційних лідерів доводить необхідність реалізації таких процесів, що є підґрунтям для економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності в світовій економіці.

Формування та розвиток інноваційної моделі пов'язано з трансформаційними процесами в інших системах. Перш за все це стосується системи технічного регулювання, яка, з одного боку, забезпечує інноваційний рівень техніко-технологічних процесів вироблення продукції в країні [1, с. 56], з іншого – базис для зовнішньої торгівлі і зменшення її ризиків [2, с. 4843]. Взаємозв'язок обґрунтовується тим, що у загальному вигляді під інноваційною моделлю розвитку розуміють таку модель, зокрема економічну, концепція якої засновується на використанні високотехнологічних інновацій та створенні конкурентоспроможної продукції для збуту на зовнішньому ринку.

Країни вибудовують власні моделі інноваційного розвитку економіки, які засновані на певних рушійних силах. Вибір і концентрація на імперативах дозволяє акумулювати фінансові ресурси для інноваційного розвитку і створити з них певні фактори успіху [3]. В основі відомих чотирьох моделей інноваційного розвитку, а саме євроатлантичній, східноазійській,

альтернативній і потрібній спіралі, які визначено достатньо умовно, покладено різні рушійні сили [4].

Євроатлантична модель, що сформовано в країнах Західної Європи (Швеція, Нідерланди, Данія, Швейцарія, Фінляндія та ін.), базується на поєднанні певних елементів інноваційного циклу в рамках функціонування певного інституту. Так, фундаментальна наука отримує розвиток на базі університетів за рахунок бюджетного фінансування. Прикладні дослідження здійснюються за фінансування грантів і проєктів транснаціональних корпорацій. Чіткий поділ сфер науково-інноваційної діяльності та її фінансування забезпечують розвиток таких інституцій, як технопарки, технополіси, інноваційні центри, що підтримується державною інноваційною політикою.

Східноазійська модель виходить з того, що фундаментальні дослідження проводяться в інноваційних лабораторіях великих корпорацій, а прикладні дослідження фінансуються приватним сектором. Розробки створених інноваційних центрів сфокусовані на новітніх технологіях для промисловості та невиробничого сектору економіки.

Альтернативна модель виходить з таких рушійних сил, як використання нових інноваційних технологій інших країн, а також здійснення фундаментальних та прикладних досліджень для аграрного сектору економіки, зокрема сільського господарства. Таку інноваційну модель запроваджено в Таїланді, Чилі, Туреччині, Португалії.

Модель потрібної спіралі вважається новітньою моделлю інноваційного розвитку, яка заснована на євроатлантичній моделі. В основі моделі три сектори, які створюють інноваційний продукт: науковий, державний і бізнес середовище. У США така модель реалізована завдяки створенню великих інноваційно-інвестиційних центрів, які об'єднують вчених, підприємців-новаторів і інвесторів. Наразі модель потрібної спіралі трансформується в

більш складну – модель четверної спіралі, до якої залучено громадянське суспільства.

Аналіз досвіду провідних інноваційно розвинених країн світу свідчить про наступне. По-перше, не існує єдиної успішної інноваційної моделі, адже кожна країна відрізняється одна від одної «вихідними» параметрами (станом розвитку економіки, соціальної та екологічної сфер, інноваційної діяльності, законодавчою базою тощо). По-друге, спрогнозувати наслідки імплементації зарубіжного досвіду з регулювання відносин в інноваційній сфері в специфічних національних умовах є важливим, але утруднено на практиці. По-третє, жодна інноваційна модель не функціонує без впливу держави, яка створює необхідні умови для розвитку інновацій через організаційно-правові засади, визначення пріоритетних напрямів їх розроблення та запровадження.

Для розбудови ефективної інноваційної моделі розвитку України слід враховувати, що для реалізації цілей сталого розвитку нагальною потребою є націленість на інновації не тільки в економіці, але й у соціальній та екологічній сферах країни.

Література

1. Дятлова В.В. Забезпечення економічної безпеки і конкурентоспроможності економіки механізмами технічного регулювання. *Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал*. 2011. Вип. № 3 (117). С. 56-62.
2. Fokina-Mezentseva K., Melnyk T., Diatlova V., Buhas V., Shatska Z. Determination of the Critical Risk Zone for the Indicator of Foreign Trade Import Coverage by the Export of Goods and Services Subject to its Normal Distribution. *International journal of scientific & technology research*. 2020. Vol. 9. Issue 03, march. Pp. 4843-4847.
3. Дятлова Ю.В., Тарасенко Д.Л. Інноваційний розвиток економічних систем: державний і регіональний аспекти фінансування. *Менеджер: Вісник Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2021. № 1 (90). С. 37-

45.

3. Diatlova V., Diatlova Yu., Petryk I., Hutareva Yu., Zubro T., Tyshchenko O. Innovative development: model and evaluation method in the context of integration processes. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. 2021. Vol. 43, no. 1. P. 161-171.

УДК 330

Hnatenko Iryna

Doctor of Science in Economics, Professor

Kyiv National University of Technologies and Design,

Kuksa Ihor

Doctor of Science in Economics, Professor

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv

STABILITY OF THE ECONOMY AND INDUSTRIAL POTENTIAL OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

Ukraine continues to regroup under constant criminal strikes, adjusting to life and defense in conditions of war. The mass bombings of the civilian population have once again confirmed that the motivation and ultimate goal of the aggressor is not mythical security, but the destruction of the lives of people who dared to be free and independent. Deliberately causing a humanitarian catastrophe in a European country with a population of 40 million. There are no options in Ukraine except for victory. Therefore, the confrontation will be long. Foreign partners are projected not to want to fight for Ukraine. However, their contribution is also invaluable: in providing weapons, in caring for refugees, in providing humanitarian aid. Powerful financial programs are expected to open. This should give the country the strength to endure.

At present, the key issues are the sustainability of the military economy. The first reaction of the country, as well as the reaction of any organism to a sudden death threat, is based on available reserves. However, the long struggle of the occupiers, especially the victory, requires quality functioning of the whole country. External aid is coming and will be more and more powerful, but it cannot and should not solve all the problems [1-2; 4].

Economic stability is not just about the physical protection of territories. These are high-quality logistics of supply and sales, finances, staffing, effective management in the new conditions, ensuring the continuity of export supplies (if the goods are not important for defense or humanitarian needs). It is very important to promptly identify risks to such stability, to maintain its reserves. Business, communities and the population are united in counteracting aggression. The government's critical task is to provide appropriate support and assistance to the organization. We need to strengthen the food sector. In more peaceful regions of the country, the burden on the food system is growing at times [3; 4].

The most difficult is ahead, when the possibility of evacuating the population from the cities of the East and South of the country will be opened. Businesses and citizens provide support to displaced persons and territorial defense on a volunteer basis. However, this should not destroy their stability, sustainability of commodity supplies, opportunities for processing stocks of agricultural products. The ability of agricultural firms and farmers to start the sowing campaign on time is especially important. It is time to mention the restoration and expansion of the capacity of local agricultural enterprises – bakeries, dairy and meat processing plants, canneries, etc., as well as the capacity for primary processing and storage of agricultural products. By the way, the supply of such equipment is one of the possible areas of support for our country from abroad. It is advisable to pay attention to retail chains. When system markets support work, small shops become less steel. Not always ready to work with payment cards. Information about cases of overpricing is also frequent. The situation

with private pharmacies in Kyiv, which have stopped working en masse, is the first sign. To realize the industrial potential of Ukraine, the Ministry of Economic Development has developed a document of the same name, the main areas of which are four blocks: energy efficiency, technology advancement - Industry 4.0, economic decentralization and smart regulation of industry. The Ministry of Economic Development has identified three priorities in the implementation of the new industrial policy. First, the modernization and growth of industrial production. To this end, the government has already repealed more than 450 obsolete regulations [4; 5].

The Ministry of Economic Development is actively working to increase Ukraine's investment attractiveness at the legislative level and is working on agreements on conformity assessment and acceptability of industrial products with the EU (ACAA agreement). Secondly, regional industrial development and smart specialization, i.e. support of cluster initiatives, development of regional infrastructure, support of business projects and innovations, simplification of access to raw materials. Third, increase the resource efficiency of industry. We are talking about stimulating innovation, facilitating access to investment, introducing waste management practices and creating the foundations of a circular economy [4; 6].

References

1. Данилишин Б. М. Актуальні завдання монетарної політики для забезпечення відновлення та стійкого зростання економіки України / Б. М. Данилишин, І. В. Богдан // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Т. 5, № 2. – С. 56-69.
2. Кукса І. М. Креативна економіка як елемент інноваційної та стійкої стратегії розвитку України / І. М. Кукса, Т. О. Петухова. // Ефективна економіка. – 2017. – № 12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_12_19.
3. Пузирьова П. В. Актуальні аспекти забезпечення технологічної конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах [Електронний ресурс]

/ П. В. Пузирьова // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3365>

4. Смарт-економіка дивиться в майбутнє – Урядовий Кур'єр – газета центральних органів влади України онлайн (ukurier.gov.ua)

5. Халіляєва О. В. Сутність та значення економічного потенціалу, його місце в економіці країни: сучасний аспект в умовах сталого розвитку / О. В. Халіляєва, П. В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2021. – № 12 (247). – С. 33-40.

6. Як забезпечити стійкість економіки в умовах війни. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/yak-zabezpechyty-stiykist-ekonomiky-v-umovakh-viyny>

UDC 330.341:334.72:338.242

Sova Olena, PhD in Economics, Assistant Professor,
Senior Research Fellow,
Ptoukha Institute for Demography and Social Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine

INNOVATIVE VECTORS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

Social entrepreneurship is becoming widespread in the world and in Ukraine. This phenomenon allows us to build a society without a division between business and the public sector, where entrepreneurship creates measurable social value. Social entrepreneurs contribute to a social problem and achieve impact on the society by empowering people, groups and communities. Social entrepreneurship provides an opportunity to simultaneously generate income and solve social problems, creating the conditions for human capacity development.

Social entrepreneurship is characterized by a balance: clear and reasonable business model and a social component that solves the problems of the community or vulnerable group, or meets environmental needs with money from business. The social component is the competitive advantage of social entrepreneurship over other businesses.

A social enterprise can be registered as a public or charitable organization, a private individual, a limited liability company and their combinations. There are other forms – private enterprises, cooperative, religious organization, enterprises founded by public organizations of persons with disabilities, joint stock companies. It is important to choose the form of registration of a social enterprise, as it depends on taxation, risk sharing and responsibility of the founders.

The entrepreneurial orientation of social entrepreneurs is to innovate while acting as change agents in the social sector. Here are the characteristics and features of such activities [1, p. 216]:

- social actions – targeted focus on solving or mitigating existing social problems with the achievement of sustainable positive measurable social results;
- innovative approach – implementation of new unique approaches that increase or qualitatively improve social action;
- self-sufficiency and financial stability of the social enterprise in solving social problems;
- the opportunity to replicate the idea – to increase the scale of the social enterprise and the dissemination of experience in order to increase social action;
- the ability of the social entrepreneur to see the shortcomings of the market, find opportunities, accumulate resources, develop new solutions that will have a long-term positive impact on society as a whole.

Innovations are important in raising external financing, because they emphasize on differentiation and uniqueness of the new company. It is important to emphasize that innovations are not only related to technology, but to the social and

economic values they create. New management system production, quality, application of new methods of organization of production or new technologies – these are also innovative moments [2].

The current state of innovation is due to lack of strategic vision and consistent policy to change Ukraine's development type on innovative. That is why innovative entrepreneurship as a form of Ukraine's development new model should become decisive factor in rebuilding the progressive Ukrainian society based on the economy knowledge, intellectual resources and social capital.

For many entrepreneurs the question of use innovation emerged only after a sharp drop in demand for their products and aggravation competition in the market. According to statistics, more than 50% of entrepreneurs intend to overcome the crisis by modernizing the technology of production of its products. The rest decided to fix release of new products, more than 1/3 of which intends to invest in research and development, in turn, is associated with the creation of fundamentally new products [3, p. 107].

To ensure the innovative development of entrepreneurship in Ukraine it is advisable to create an effective mechanism for activating innovation, scientific and technical potential and ensuring opportunities for innovative self-development of the country [4]. The main purpose of modern innovative entrepreneurship should be to improve and enhance the quality of life of every person, focus to the high competitiveness of domestic enterprises in both domestic and global markets economic space [5, p. 111].

Thus, from the entrepreneurial point of view, the economic nature of innovation is to change the income from resources, and in terms of consumption, it represents a change in the value of meeting consumer needs, helping him use a new product or technology to shape or increase the competitiveness of his business. The mechanism of an innovative enterprise is a way of organizing innovations, a set of incentives,

economic forms and methods of managing the system of innovations, which is formed under the influence of market conditions and government regulation.

References

1. Yaremko S., Kuzmina O. Innovative aspects of development of a social enterprise in developed countries of the world and in Ukraine. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 1. С. 214-221. DOI: 10.31891/2307-5740-2018-266-1-214-221
2. Kraus N., Kraus K., Marchenko O. Innovative entrepreneurship and digital business: scientific and economic features of development and changes in management. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.8
3. Жаворонок А., Марич А. Теоретичні основи розвитку інноваційного підприємництва у національній економіці. *Економічний дискурс*. 2020. Вип. 4. С. 104-110. DOI: 10.36742/2410-0919-2020-4-11
4. Кривов'язюк І. В. Розвиток інноваційного підприємництва в Україні та його вплив на позиції в глобальній економіці. *Грааль науки*. 2021. № 10, С. 57-61. DOI: 10.36074/grail-of-science.19.11.2021.007
5. Гавриш О. М., Пильнова В. П., Пісковець О. В. Інноваційне підприємництво: сутність, значення та проблеми в сучасних умовах функціонування. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 109-113. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.12.109

УДК 339.9

Ковбич Т.К., аспірант
кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу
Національний авіаційний університет

СИСТЕМА СУБІНДЕКСІВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ ЄС

В умовах інтенсивного впровадження цифрової економіки в країнах-членах ЄС, та в межах всього їх інтеграційного об'єднання, дедалі більшого значення набуває застосування системи конкретних показників аналізу масштабів діджиталізації господарських процесів. Вона має бути спрямована на визначення якісних і кількісних параметрів, що відображають особливості переходу всіх сфер суспільного виробництва ЄС на всебічну діджиталізаційну основу. У даному зв'язку заслуговує на увагу і проблема діджиталізації ринку праці ЄС. Розв'язання завдань по діджиталізації ринку праці ЄС дозволить підвищити його ефективність, забезпечить мобільність працівників та створить передумови балансу інтересів роботодавців та потенційного трудового персоналу.

При розгляді специфіки процесу діджиталізації ринку праці ЄС варто використовувати загальний індекс, який свідчить про рівень охоплення всіх працюючих у цьому інтеграційному угрупованні процесом цифровізації. Індекс діджиталізації ринку праці є у цьому випадку є дієвим інструментом та системним показником. Тому, якщо здійснювати стандартизацію значень субіндексів за найвищим показником, відповідно Індексу діджиталізації ринку праці (LMDI), то кожен із субіндексів матиме детальну характеристику по назві первинного показника та сутності показника після процедури стандартизації, а саме:

а) частка зайнятих у сфері послуг відповідає стандартизованому значенню частки зайнятих у сфері послуг (Standardized indicator of employment rate in services – SIERS),

б) частка зайнятих у сфері наукомістких послуг відповідає стандартизованому значенню частки зайнятих у сфері наукомістких послуг (Standardized indicator of employment rate in knowledge-intensive services – SIERKIS),

в) рівень доступу до ІКТ відповідає стандартизованому значенню рівня доступу до ІКТ (Standardized indicator of ICT access – SIICTA),

г) рівень використання ІКТ відповідає стандартизованому значенню рівня використання ІКТ (Standardized indicator of ICT use – SIICU),

д) рівень впровадження нових організаційних моделей праці на основі ІКТ відповідає стандартизованому значенню рівня впровадження нових організаційних моделей праці на основі ІКТ (Standardized indicator of ICTs and organizational),

е) частка експорту інформаційно-комунікаційних послуг відповідає стандартизованому значенню частки експорту інформаційно-комунікаційних послуг (Standardized indicator of ICT services exports – SIICSE),

є) частка експорту цифрових послуг відповідає стандартизованому значенню частки експорту цифрових послуг (Standardized indicator of digitally-deliverable services exports – SIDDSE) [1].

В цілому, систематизація похідних Індексу діджиталізації ринку праці дозволяє окреслити потенційні можливості країн-членів ЄС по формуванню підґрунтя для нових умов виробничої діяльності трудових ресурсів в умовах нового цифровізаційного простору. Це дає можливість для об'єктивної системної оцінки застосування працівниками діджиталізаційних інструментів і передбачає зростання якісного рівня їх інформаційно-комунікативного потенціалу. Тому і зазначену систему субіндексів

структуровано відповідним чином, що дає змогу детально розглядати визначення впливу цифрових важелів на загальний рівень діджиталізації ринку праці ЄС.

Література

1. Туль С.І. Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації. Дис. к.е.н. 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Вінниця. 2019 р. 279 с.

УДК 330

Hnatenko Iryna

Doctor of Science in Economics, Professor

Kyiv National University of Technologies and Design,

Skrypnyk Viktoriia

PhD (Economics), Associate Professor, Doctoral Candidate

National Academy of Management

Levchenko Veronika

Postgraduate student

State Scientific Research Institute of Informatization and Economic Modeling

FINANCIAL AND ECONOMIC SUPPORT TO UKRAINIAN BUSINESS UNITS DURING MILITARY STATE IN UKRAINE

The stability and development of the Ukrainian economy in the conditions of the war of exhaustion depends on the intensification of domestic business, the prompt solution of problems to preserve production and jobs. A number of measures have

been implemented for this purpose. Thus, on May 26, 2022, the Ministry of Digital Transformation together with the Ministry of Economy and BRDO (Better Regulation Delivery Office - Office of Effective Regulation) launched a new service for entrepreneurs - “eDeclaration” on the portal “Action” [1-3; 6]. As of May 28, 2022, the Government approved a draft amendment to the Customs Code of Ukraine (developed by the Ministry of Finance together with the State Customs Service with the support of the Office of Reforms under the Ministry of Finance and EU4PFM) for international application of New Computerized Transit System (NCTS). customs clearance of goods and subsequent harmonization of the Customs Code of Ukraine with the EU Customs Code. This bill will be submitted to the Verkhovna Rada of Ukraine [6].

As of May 31, 2022, thanks to the extension of the enterprise relocation program introduced by the Ministry of Economy, 606 enterprises have already completed relocation from areas where hostilities continue, 392 of them are still working successfully, creating jobs and paying taxes. The program additionally provides assistance to local businesses, namely: assistance in finding new markets, ordering the necessary raw materials, export support, assistance in expanding production and recruitment [4; 6].

NCTS testing for compliance with the provisions of the Convention on a common transit procedure is nearing completion. It is expected that by the end of 2022 Ukraine will complete an evaluation mission and accede to the Convention, as well as to the Convention on the Simplification of Formalities in Trade in Goods. This decision defines the main objectives of the next implementation of EU customs legislation in Ukraine, namely: the possibility for Ukrainian enterprises to apply transit declarations using NCTS within 36 countries of the world, without drawing up any other transit documents - this will speed up the passage of goods across customs borders; expanding the range of enterprises to which customs simplifications will be available; introduction of the European decision-making system for granting

authorizations for simplifications and other decisions on the application; introduction of the European model of preliminary decisions on classification and country of origin of goods; introduction of the European practice of guaranteeing the payment of customs duties with the possibility to release from the guarantee of enterprises that move any goods, not only those listed [5; 6].

On May 5, 2022, the Cabinet of Ministers of Ukraine amended previous decisions on providing state financial support to business entities to create a unified approach to the application of state programs “Affordable Loans 5-7-9%” and “Affordable Financial Leasing 5-7-9 % “, As well as in order to expand the capabilities and the subject range of these programs. This decision of the Government provides an opportunity to provide financial state support to businesses under these programs and credit support based on portfolio guarantees. Relevant changes are made to the following documents: the procedure for providing state financial support to business entities; the procedure for providing financial state support to small and medium enterprises under financial leasing agreements; the procedure for providing credit guarantees on a portfolio basis [6].

Such efforts by the authorities will have a positive effect on the intensification of business in Ukraine, which was shocked in the first months of the war. At the same time, a more substantial resumption of operations in wartime requires broader measures to strengthen consumer demand, increase the availability of logistics capacity, manpower, guarantee wartime risks, and stabilize and forecast inflation and exchange rates. The government must continue to improve the means of supporting business, which is one of the main tasks of public policy, which will ensure the viability, sustainability and balance of the economy in wartime [5; 6].

References

1. Коваленко В. В. Державне регулювання фінансово-інвестиційної підтримки малого та середнього бізнесу / В. В. Коваленко // Modern economics. - 2020. - № 24. - С. 81-87.

2. Невгад І. О. Європейський досвід державної підтримки малого та середнього бізнесу, адаптація та виклики в Україні / І. О. Невгад // Формування ринкових відносин в Україні. - 2021. - № 11. - С. 26-32.
3. Нестерова С. В. Державна підтримка малого та середнього бізнесу в сучасних умовах / С. В. Нестерова, В. В. Копча, Г. Т. Михальчинець // Економічний вісник університету. - 2020. - Вип. 46. - С. 127-132.
4. Пузирьова П. В. Актуальні аспекти забезпечення технологічної конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах [Електронний ресурс] / П. В. Пузирьова // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3365>
5. Халіляєва О. В. Сутність та значення економічного потенціалу, його місце в економіці країни: сучасний аспект в умовах сталого розвитку / О. В. Халіляєва, П. В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2021. – № 12 (247). – С. 33-40.
6. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-biznesu-v-period-diyi-voyennoho-stanu-v>

УДК 339.944

Шкода М.С., д.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ КЛАСТЕРНОГО ПАРТНЕРСТВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Позитивний ефект в умовах війни від інтегрованого утворення систем кластерного партнерства досягається завдяки зниженню витрат виробництва і

координації в системі управління виробничо-технологічним ланцюгом на основі партнерської мережевої організації та ін.

Для кращого розуміння пріоритетних форм і напрямів розвитку систем кластерного партнерства в умовах війни в Україні необхідним є аналіз впливу державної кластерної політики на розвиток кластерного руху та дослідження глобальних тенденцій.

Необхідно зазначити, що за всю незалежність українські кластери так і не стали вагомими суб'єктами економічної діяльності, на відміну від розвинених країн, де зростання ролі малих і середніх підприємств (МСП) та їхніх об'єднань не сходить з порядку денного.

Сьогодні в Європі налічується близько 3500 кластерних утворень та подібних структур. Для розвитку систем кластерного партнерства у ЄС було розроблено низку ініціатив, серед яких можна виділити організацію Європейської платформи кластерного співробітництва та формування у 2012 році Європейського стратегічного кластерного партнерства [1].

Сучасні умови протікання бізнес-процесів в Україні, зумовили актуалізацію питань взаємодії між кластерними партнерствами формування систем кластерних партнерств в країнах, що входять до Європейського Союзу і не тільки.

Варто зазначити, що на сьогодні, кластерний рух в Україні є асинхронізованим, зокрема, крім дисбалансу між кількістю ІТ- та агрокластерами й такими, що діють в промислових секторах, в період війни актуалізувався і просторовий дисбаланс реально функціонуючих кластерів, зокрема, в середньо- та високотехнологічних секторах. Від початку широкомасштабної війни велика кількість ІТ-компаній, що базувалися на північному сході та сході України, евакуювалися. Зокрема, станом на перший тиждень березня 98,5% опитаних компаній зазначали, що здійснювали ділову активність. 48,4% опитаних вказали, що обсяги ділової активності скоротились

через наступ Росії. Проте високим залишається показник і тих, які зазначили, що обсяги роботи не змінилися після 24 лютого – таку відповідь дали 42,8% компаній. Цікавим фактом є те, що 7,8% опитаних відзначили, що ділова активність навіть зросла у цей період [2].

Відтак слід зазначити, що навіть в таких турбулентних умовах наші кластери та кластерні партнерства мобілізуються й уперше виходять на економічну арену окремим суб'єктом.

Підтвердженням останнього, є створення першого Українського кластерного альянсу (УКА) 24 березня 2022 року. Це перше формалізоване партнерство 30 кластерів України (що налічує близько 1800 підприємств). УКА виробив і розпочав реалізовувати три головні стратегії в період війни:

1. Мобілізація МСП навколо спільних цілей економічного фронту.
2. Зміцнення ЛДВ критичних індустрій.
3. Широка інтернаціоналізація кластерів [3].

Розвиток цих напрямів триває у прямому діалозі та за підтримки представників Єврокомісії. Але в цьому діалозі практично відсутній уряд України.

У сучасних українських реаліях державна кластерна політика національного та регіонального рівнів так і залишилась як і в довоєнний період на стадії становлення. Незважаючи на той факт, що українське законодавство містить кілька десятків нормативно-правових та законодавчих актів, де згадуються про кластери чи які пов'язані із кластерами, донині законів про кластерний розвиток, або державне регулювання кластерів, прийнято не було.

Відтак, відсутність на національному рівні органу влади, що відповідає за розвиток і реалізацію кластерної політики, накладає свої обмеження на кластерний розвиток в національній економіці на його інтернаціоналізацію та інтеграцію в європейський економічний простір що так необхідна в умовах війни.

Нами виділено пріоритетні напрями розвитку систем кластерного партнерства та кластерної економіки в просторі факторів інституціонального середовища:

1. Інституціоналізація кластерного розвитку на рівні держави;
2. Введення системи моніторингу та якості по розвитку кластерів;
3. Вироблення держстратегії інтернаціоналізації/інтеграції українських промсекторів у європейські ЛДВ;
4. Диверсифікація кластерів на різні, пріоритетні галузі економіки, включно з прискоренням розвитку нових хайтек – сегментів в ЄС.

Отже, можемо констатувати, що ключова роль інституціонального забезпечення розвитку систем кластерного партнерства є безсумнівно вагомою і водночас основною проблемою на шляху модернізації та підвищення інноваційного розвитку національної економіки в умовах війни.

Література

1. Lviv IT Cluster. Режим доступу: https://ko.com.ua/lvivskij_it_klaster_doslidiv_yak_vijna_vplinula_na_industriyu_it-auteursingu_140625
2. The European Cluster Collaboration Platform. Режим доступу: <https://clustercollaboration.eu/eu-cluster-partnerships/escp-4i>.
3. Український кластерний альянс. Режим доступу: <https://www.industry4ukraine.net/publications/v-fokusi-uka-chomu-ta-yak-keruvaty-lanczyugamy-dodanoyi-vartosti-v-umovah-vijny/>

УДК 338.24

Довбуш В.І., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

РОЗРОБКА НАПРЯМКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Важливим чинником економічної ефективності інновацій є урахування інноваційного потенціалу при їхньому оцінюванні. Зрозуміло, що інновації здатні вивести підприємство з кризових ситуацій, забезпечити йому фінансову стійкість, конкурентоспроможність на ринку. Однак кожне підприємство має індивідуальні можливості щодо впровадження інновацій. Інноваційний потенціал є тією комплексною величиною, яка відображає здатність підприємства до інновацій, а тому його також слід враховувати при розробленні методів оцінювання організаційно-економічного забезпечення інновацій.

У результаті впровадження організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком у діяльність ТОВ «Біос-К», підприємство зможе досягти такого рівня розвитку, який би забезпечував можливість функціонування у зовнішньому середовищі за відповідними показниками з конкурентами у галузі.

Організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком ТОВ «Біос-К» повинен включати методи для забезпечення і аналізу, а отримані результати мають бути використаними для визначення й групування слабких і сильних сторін підприємства, планування подальшої діяльності ТОВ «Біос-К» з метою інноваційного розвитку.

Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком ТОВ «Біос-К» потребує залучення певної системи принципів (рис. 1).

Рис. 1 Принципи організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку ТОВ «Біос-К»

Джерело: складено автором на основі [5, с.76].

Дослідивши основні проблеми у діяльності ТОВ «Біос-К» було визначено шляхи їх подолання, які спрямовано на реорганізацію структури управління інноваціями та створення проектного відділу.

На сьогодні, у діяльності ТОВ «Біос-К» відзначається потреба в організації сукупних елементів та підсистем, які б могли повноцінно та ефективно задовольняти діяльність підприємства.

Таким чином, слід розглянути реорганізацію структури управління інноваційним розвитком на підприємстві ТОВ «Біос-К», яка буде реалізовуватися внаслідок відповідності структурних елементів та процесів певним вимогам та принципам, зокрема таких як:

- впровадження активної інноваційної стратегії підприємства спрямованої на швидку реакцію щодо змін та потреб ринку;
- забезпечення належних умов для активного впровадження новацій у діяльність підприємства;

- визначення мотиваційних важелів та поведінки працівників спрямованих на забезпечення потреб працівників;
- створення привабливих умов для керівників щодо прийняття стратегічних рішень;
- оптимізація функцій підприємства.

Формування нової організаційної структури є дієвим інструментом у забезпеченні ефективної інноваційної діяльності підприємства. Оптимальна організаційна структура ТОВ «Біос-К» зможе пристосовувати управлінські та виробничі підрозділи підприємства відповідно до змін в ринковому середовищі та появи нових конкурентів.

Таким чином, основними напрямками удосконалення технології управління інноваційним розвитком підприємства ТОВ «Біос-К» є:

- покращення показників управління інноваційним розвитком ТОВ «Біос-К» шляхом створення проектного підрозділу на підприємстві внаслідок чого відбуватиметься підвищення рівня інноваційної діяльності підприємства, спрощення процесу прийняття інноваційних рішень, прискорення розробки та впровадження нових технологій; вдосконалення структури підприємства та зменшення плинності кадрів шляхом покращення стимулів для мотивації персоналу, що сприятиме зниженню плинності кадрів на ТОВ «Біос-К», підвищення продуктивності праці.

Література

1. Кашена Н.Б., Формування інноваційної стратегії управління економічною активністю підприємства торгівлі, Підприємництво та інновації, 2020 №11-2. С.37-43
2. Колісник Р. М. Сутність та основні принципи формування організаційно-економічного механізму управління підприємством. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2021. Вип. 1 (14). С. 66–72.

3. Косенко О.П. Комерціалізація інтелектуально-інноваційних технологій: монографія. Х. : НТУ «ХП», 2015. 599 с.
4. Костерін Д. Д., Олійник Н. М., Макаренко С. М. Особливості інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості України. Молодь – науці і виробництву – 2018: Інноваційні технології легкої промисловості: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Херсон: ХНТУ, 2018. С. 83–85.
5. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Хорошко Д. Р. Управління інноваційним потенціалом як фактор стратегічного розвитку та конкурентних переваг підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2020. № 3 (26). С. 76-81.

УДК 339.5:656.614 (043.2)

Набок І.І., к.е.н., доцент
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Розвиток міжнародних морських перевезень прямо пов'язаний з ростом світової економіки. Як і раніше, значна частина міжнародних морських перевезень припадає на країни Азії. Четверту частину морської торгівлі в усьому світі складає імпорт з Китаю, тому економічний стан цієї країни суттєво впливає на динаміку морських вантажних перевезень. Очікується подальший розвиток контейнерних перевезень з Китаю, що, своєю чергою, може спричинити скорочення обсягів та вантажопотоків на транстихоокеанському маршруті.

Станом на 1 січня 2021 року трійкою країн-власників суден, як за тоннами вантажопідйомності, так і за комерційною вартістю їхнього флоту, були Японія, Греція та Китай. За 2021 рік серед 35 найбільших судновласників найбільше зросла частка вантажопідйомності в Об'єднаних Арабських Еміратах з 1,01 % до 1,18 % та В'єтнамі з 0,52 % до 0,59 %. У вартісному вираженні найбільше зросли частки вартості світового торгового флоту у провінції Тайвань у Китаї з 1,49% до 1,86 % та в Республіці Корея з 2,77 % до 3,08 % [2].

У 2020 році пандемія COVID-19 справила значний вплив на порти по всьому світу. Крім створення ризиків для здоров'я портових працівників і моряків у всіх регіонах, це також суттєво зменшило обсяги торгівлі.

На початку 2021 року судноплавні компанії відреагували на брак провізної здатності різким збільшенням нових замовлень, особливо на контейнеровози, замовлення на які досягли найвищого за останні два десятиліття рівня. Більше замовлень розміщувалось і на будівництво танкерів-газовозів.

У другому півріччі 2020 року та за підсумками 2021 року обсяги світової морської торгівлі поступово відновлювалися, але пропозиція була менш еластичною та стримувалась пов'язаними з пандемією COVID-19 затримками та перевантаженістю портів, внаслідок чого суттєво зросли ставки тарифів у контейнерних перевезеннях.

Попит на послуги та інфраструктуру морського транспорту можна оцінити за ключовими показниками торгівлі та портової обробки вантажів. Протягом оглядового періоду вони зросли: на початку 2020 року попит впав через пандемію, але потім відновився у другій половині [1].

Пандемія підірвала світову економіку, скоротивши виробничу діяльність і споживання, що вплинуло на пропозицію, попит і логістику міжнародних морських перевезень. Зростання міжнародної морської торгівлі вже було

слабким у 2019 році на рівні 0,5 %, але в 2020 році воно впало на 3,8 %. Загальний обсяг скоротився на 422 млн. до 10,65 млрд. тонн.

Потоки міжнародної морської торгівлі підтримувалися у постпандемічний період завдяки швидкому економічному відновленню Китаю із збільшенням попиту на морський імпорт на 9 %, зокрема імпорту залізної руди та зерна [3]. Морські торговельні потоки також підтримувалися китайським експортом контейнерних товарів до Сполучених Штатів Америки. Тим часом зниження попиту на нафту та скорочення основних виробників нафти ОПЕК+ і видобутку нафти продовжують стримувати відновлення танкерних перевезень.

Близько двох третин світової торгівлі товарами припадає на країни, що розвиваються: на них, включаючи країни з перехідною економікою Азії, припадало 60 % світових завантажених товарів (експорт) і 70 % вивантажених товарів (імпорт). Більша частина цього зростання була у Східній Азії, особливо в Китаї, а також відбулося зростання обсягів на Транстихоокеанському контейнерному торговому шляху, що з'єднує Східну Азію з Північною Америкою. Менша частка торгівлі була в розвинених країнах, що становило 40% світового морського експорту (товари завантажені) та 31% імпорту (товари вивантажені).

У 2021 році на Китай припадало 76 % світового імпорту залізної руди та 20 % імпорту вугілля. Однак у 2020-2021 роках тоннаж на маршруті Австралія-Китай знизився, ймовірно, внаслідок пандемії та напруженості між двома країнами.

В експорті сирої нафти продовжує домінувати Західна Азія. Значна частина світового попиту на імпорт припадає на країни Азії, в основному Китай та Індію, за якими йдуть Японія та Республіка Корея. Збільшення тонно-миль, викликане експортом Північної Америки в 2020 році, відображає високий попит на імпорт у Китаї та зростання експорту зі Сполучених Штатів

зафіксовано в рамках першої фази торговельної угоди з Китаєм. На базовому рівні сланцевий бум також є ключовим фактором експорту нафти з Північної Америки, при цьому Сполучені Штати стають чистим експортером морської енергії.

Відновлення міжнародної торгівлі завдяки морським перевезенням в 2021 році відображало послаблення економічних наслідків і розблокування відкладеного попиту, а також поповнення і створення запасів.

Також відбувся зсув у моделях споживання від послуг до товарів, зокрема товарів для здоров'я та фармацевтичних препаратів, домашнього офісного обладнання, а також зміни в моделях покупок та розширення електронної комерції.

Література

1. COVID-19 cuts global maritime trade, transforms industry. [Electronic resource]. – Access: <https://unctad.org/news/covid-19-cuts-global-maritime-trade-transforms-industr>.
2. <https://www.ics-shipping.org> Офіційний сайт Міжнародної палати судноплавства (International Chamber of Shipping, ICS).
3. Michail N. (2020) World Economic Growth and Seaborne Trade Volume: Quantifying the Relationship. Transportation Research Interdisciplinary Perspectives. Vol. 4. [Electronic resource]. – Access: URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590198220300191#fo0005>

УДК 65.012:378.4

Грех А.С., аспірант

Київський національний університет технологій та дизайну

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОДОЛАННЯ ЇЇ НАСЛІДКІВ

За даними ООН від початку повномасштабної війни в Україні з території держави виїхало понад сім мільйони людей, більш ніж два мільйони повернулися назад [1]. До числа більшості біженців входять жінки, підлітки та діти. За кордоном дітям і підліткам було створено максимально комфортні умови проживання, що може стати однією з умов залишитися там та не повертатися додому. Це може призвести до втрати потенційних вступників цього року та протягом п'яти найближчих.

Через війну пріоритети університетів будуть змінюватися. Час для вищої освіти, в цілому, та закладів вищої освіти (ЗВО), зокрема, є складним. Для відновлення колишніх потужностей українських університетів необхідно буде змінювати традиційні методи управління закладом, формування мотивації вступника – майбутнього здобувача вищої освіти до вступу саме в українські виші та активно шукати додаткові кошти для забезпечення нормального функціонування. Кожен ЗВО повинен активізувати підприємницьку та профорієнтаційно-агітаційну діяльність навіть під час військових дій як на території нашої держави так і поза її кордонами.

Основною причиною втрати контингенту у 2022 році буде від'їзд реальних та потенційних українських вступників на навчання за кордон. Наразі багато європейських закладів освіти пропонують дуже заманливі умови навчання та проживання молодим талановитим учням і здобувачам. Вважаємо умови заманливими через їх тимчасовість, як правило, вигідні умови

пропонуються на 6-12 місяців. Крім того, через військові дії в країні очікувано матимемо зниження притоку іноземців, які просто побояться приїздити в Україну.

Іншою причиною втрати контингенту вступників українських університетів є соціальна нерівновага сімей в отриманні вищої освіти, яка загострилася під час війни. Це проявляється в тому, що населення, яке залишилося на території нашої держави у скрутний час, складається в більшості з сімей з низьким рівнем доходів. Діти з таких сімей можуть лише потрапити на безоплатне навчання, але лише при високих вступних балах зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), в 2022 році – національного мультипредметного тесту. Однак звичайна сільська загальноосвітня школа і в мирний час, а тим більше під час війни, не мала змоги надавати якісне навчання для складання ЗНО на достатньо високі бали для зарахування вступника на місце державного замовлення. Причиною цього є низький рівень заробітної плати в сільських школах, а відтак, слабкий кадровий потенціал, відсутність сучасної матеріально-технічної бази, а відтак, слабкий рівень онлайн навчання, яке переважало останні 2-3 роки. Послугами репетиторів чи підготовчих курсів діти в сільській місцевості скористатися не можуть за їх відсутності, або за відсутності технічних засобів для онлайн навчання.

Отже, маємо об'єктивні підстави очікувати зниження контингенту здобувачів вищої освіти в 2022 році порівняно з 2021 роком. Тому закладам вищої освіти потрібно бути готовими до нових управлінських рішень та організаційних змін в освітній діяльності.

Якщо говорити про зміни змісту вищої освіти та технологій навчання, то сьогодні необхідно значно більшу увагу приділяти формуванню гнучким навичкам, які ще називають «soft skills» – це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не

пов'язані з конкретною сферою. І основними з них можна впевнено назвати – підприємницькі навички, які допоможуть реалізуватися в професійному житті та ефективно продавати свої знання [2].

Зважаючи на це гаранті освіти програм повинні переглянути програми та доповнити їх дисциплінами з основ підприємництва. При цьому залучити до участі в освітньому процесі практиків з бізнесу з метою розвитку у здобувачів вищої освіти не тільки теоретичних знань, а й практичних підприємницьких навичок, вміння орієнтуватися в умовах нестабільності та економічних криз.

Навчання підприємницьким навичкам повинно стати не тільки теорією, а й практикою для самого закладу освіти. Він сам повинен активно займатися підприємницькою діяльністю. Тому у закладах вищої освіти має бути створена відповідна інфраструктура: наукові смарт-лабораторії, бізнес-інкубатори, студентські центри стартапів, бізнес-хаби тощо. Крім того, заклад вищої освіти з метою отримання додаткових грошових надходжень може здійснювати продаж патентів, надавати послуги: експертизи для підприємств, бібліотеки, наукових лабораторій, спеціалізованого обладнання; здавати в оренду конференц-зали і спортивні зали/споруди тощо.

Як висновок зауважимо, що сьогодні виживання університетів – справа самих університетів! І саме у підприємницьких університетів є найбільші шанси залишитися на ринку освітніх послуг. Адже такі заклади здійснюють свою діяльність керуючись принципами підприємництва, головним з яких є ефективність. Якщо університетську науку не можна комерціалізувати, то це псевдонаука. Якщо вступники не вступають до закладу, то проблема може бути як в самих освітніх програмах, так і в їх просуванні на ринку, в роботі закладу з аудиторією своїх потенційних вступників. Тому українським університетам доцільно обрати найкращу для себе модель підприємницького університету та сміливо і впевнено рухатися цим шляхом.

Література

1. Еспресо - український погляд на світ : інформаційний веб портал. Доступно з: <https://espresso.tv/z-pochatku-viyni-z-ukraini-viikhali-ponad-7-mln-lyudey-oon>
2. Моргулець О. Б. Управління вищим навчальним закладом як суб'єктом ринку : монографія / О. Б. Моргулець. – Київ : КНУТД, 2017. – 454 с.
3. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років. [Електронний ресурс] / Актуальні новини: 07.11.2014 // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/actually/39537-vidbulosya-pershepublichne-obgovorennya-proektu-kontseptsiya-rozvitku-osviti-ukrayini-na-period-2015-2025-rokiv>
4. Моргулець О. Б. Інформаційно-освітнє середовище у системі забезпечення якості освітньої діяльності ВНЗ // О. Б. Моргулець, Л. М. Грицаєнко / Формування ринкових відносин в Україні. - 2015. - № 9 (172). - Бібліогр.: 14. назв. - С. 113-116.
5. Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) : постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>

УДК 331:330.675

Корепанов Г. С., к. е. н., доцент,

Черненко Д. І, к. е. н., доцент,

кафедра статистики, обліку та аудиту

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ В УКРАЇНІ

Раніше інновації визначались як зміни, які додають цінність до існуючого продукту чи послуги. За словами Пітера Друкера, ключовим моментом інновацій є те, що вони є відповіддю як на зміни всередині ринків, так і на зміни ззовні. Для Друкера, класична психологія підприємництва підкреслює цілеспрямований характер інновацій [2].

Бізнес-фірми можуть планувати інновації, застосовуючи або латеральні, або лінійні методи мислення, або обидва. Іншими словами, не всі інновації є суто творчими. Якщо фірма бажає впровадити інновації в поточний продукт, для цієї фірми, ймовірно, більше значення матиме успіх інновації, а не рівень креативності [2].

Друкер узагальнив джерела інновацій у сім категорій: несподіваність, невідповідність, слабкі сторони в організації, продукті чи послугі, зміни в галузі/ринку, демографічні зміни, зміни у сприйнятті, нові знання [2].

Фірми та окремі особи можуть впроваджувати інновації, шукаючи та розвиваючи зміни на ринках або зосереджуючись на творчості та розвиваючи її. Усі повинні шукати можливості для інновацій.

Інший провідний експерт з інновацій, Тоні Улвік, зосереджується на розумінні того, як клієнт буде судити чи оцінювати якість та вартість товару. Процес розробки продукту має базуватися на показниках, які клієнти

використовують для оцінки продуктів, щоб інновації могли врахувати ці показники та розробити найкращий продукт для задоволення потреб клієнтів, коли він з'явиться на ринку. Цей процес дуже схожий на твердження Друкера про те, що інновації є відповіддю на зміни всередині та за межами ринку. Улівік наполягає на тому, що зосередження уваги на замовнику має починати на ранньому етапі процесу розробки [4].

Проривні інновації – це процес, який суттєво впливає на ринок, роблячи продукт чи послугу доступнішими та/або доступними, щоб вони були доступні для значно більшої аудиторії. Як відмічає Кріс Ларсен [3] цей термін у 1990-х роках ввів Клей Крістенсен з Гарвардського університету, щоб підкреслити процесну природу інновацій. Для Крістенсена інноваційним компонентом є не фактичний продукт чи послуга, а процес, який робить цей продукт доступнішим для більшої групи користувачів. З тих пір він опублікував багато матеріалів на тему руйнівних інновацій, зосереджуючись на дрібних гравцях на ринку. Крістенсен припускає, що руйнівна інновація від меншої компанії може загрожувати існуючому більшому бізнесу, пропонуючи ринку нові та вдосконалені рішення. Менша компанія викликає зрив, коли вона захоплює частину ринку у більшій організації. Одним із прикладів руйнівної інновації є Uber та його вплив на індустрію таксі. Інноваційна послуга Uber, яка орієнтована на клієнтів, які в іншому випадку могли б скористатися таксі, сформувала галузь в цілому, запропонувавши альтернативу, яку деякі вважають кращою за звичайну поїздку на таксі.

Одним із ключів до інновацій на певному ринковому просторі є пошук проблемних (больових) точок, особливо в існуючих продуктах, які не працюють так, як очікують користувачі.

Больова точка – це проблема, яка виникає у людей із продуктом чи послугою, яку можна вирішити шляхом створення модифікованої версії, яка вирішує проблему більш ефективно.

Навпаки, новаторська інновація – це інновація, заснована на новій технології, новому досягненні в цій галузі та/або прогресі в суміжній галузі, що веде до розробки нового продукту. Фірми, що пропонують подібні продукти та послуги, можуть почати новаторську інноваційну діяльність, але створення нового продукту вимагає відкриття нового ринкового простору та серйозних ризиків. Усе це має бути враховане в період післявоєнної розбудови в Україні.

Література

1. Dam R. and Siang T. Introduction to the Essential Ideation Techniques Which Are the Heart of Design Thinking. Interaction Design Foundation. 2019. URL: <https://www.interaction-design.org/literature/article/introduction-to-the-essential-ideation-techniques-which-are-the-heart-of-design-thinking>
2. Drucker P. F. Innovation and Entrepreneurship: Practices and Principles. New York: Harper & Row Publishers, 1986. URL: <https://www.jstor.org/stable/3380320>
3. Larson Ch. Disruptive Innovation Theory: What It Is & 4 Key Concepts. Harvard Business School. 2016. <https://online.hbs.edu/blog/post/4-keys-to-understanding-clayton-christensens-theory-of-disruptive-innovation>
4. Ulwick T. Reinventing Innovation for 25 Years. URL: https://strategyn.com/tony-ulwick/?network=g&matchtype=p&keyword=tony%20ulwick&creative=268244402567&device=c&devicemodel=&placement=&position=1t1&campaignid=1394486829&adgroupid=57939305027&loc_physical_ms=9015694&loc_interest_ms=&gclid=CjwKCAjw29vsBRAuEiwA9s-0B2jD3BYbm-BEiPWHKfd6R6mnW4XCHuhXbX_JhUof76IdXh6joIzlWRoCqJAQAvD_BwE

СЕКЦІЯ 3

РОЗВИТОК SMART-ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

УДК 330.3

Novik I.O., Ph.D., Associate Professor
National Technical University
“Kharkiv Polytechnic Institute”

THE CONCEPT AND SIGNIFICANCE OF THE DIGITALIZATION PROCESS IN INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS IN THE WAR STATE

The transition to digital technology has long ceased to be a popular term. According to statistics, almost half of the world's population is an active user of the Internet. That is why now studying the world or doing business with the help of the latest technologies is not a trend, but a daily necessity. Many researchers rightly link the medium-term trends in society and the economy with the level of digitalization of the country. New digital technologies, innovative business models penetrate into all spheres of economic life of society, influencing the very essence of the economy, forming qualitative structural changes in it. We can agree with the statement that due to the digital transformation and other technological changes, humanity has entered a new era of global change.

Digital - the economy today is perceived by many as a panacea, and its accelerated development - as a way to solve all existing problems. This is reflected in the explosive growth of interest in "digital" issues in socio-economic and humanitarian studies and in the public context, including in the statements of

influential politicians, and in government documents. But it should be understood that "cure for all diseases" does not exist. The development of the digital economy should be considered in the context of other transformations that modern society and economy are experiencing, and to do this we need to learn more about its systemic properties, as well as opportunities for practical use of its tools in economic practice.

Since the second half of the XX century, information technology has become increasingly important in the economic development of many countries. The single information economic space, which was made possible by scientific and technological progress, promotes economic growth and productivity, creating innovative jobs and digital assets, empowering citizens, improving access to global markets and increasing the competitiveness of enterprises, improving the quality of public services, etc.

With the development of digital technologies, the term "digitalization" has become widely used. Therefore, first of all, let's deal with scientific approaches to defining the concept of digitalization of the economy in table 1.1.

Table 1.1 - Scientific approaches to defining the concept of digitalization of the economy

№	Author	Definition
1	Claude Shannon	Digitization is the process of converting data, often tangible, into digital format that can be read from a computer or smartphone screen.[1]
2	O. Hrybinenko, O. Gusev, S. Legominova	Digitalization is understood to mean the transformation, penetration of digital technologies to optimize and automate business processes, increase productivity and improve communication with consumers [2]
3	TruQC Team	Conversion of data, documents and processes into digital analogues or the transition of the organization to new ways of thinking and working based on the use of social, mobile and other digital technologies; [3]
4	Margaret Rose	Digitalization is the process of converting information into digital format through the involvement of new technologies. [4]
5	Dictionary	Digitalization is most often understood as the creation of opportunities, improvement and / or transformation of business operations and / or business functions and / or business models / processes / or activities through the use of digital technologies and wider use and context of digitized data transformed into

		intelligence and practical knowledge [5]
6	O. Ferchuk	Digitalization is an opportunity to use new technologies to develop business, create new products and improve the customer experience, as well as improve
7	B. Black Grouse	The process of automation of manual and paper-based processes of information processes in the framework of economic activity is possible through the digitization of information. [2]
8	AD Semilitko	The transition of the organization to new ways of thinking and working based on the use of social, mobile and other digital technologies; change in management style, incentive systems and adoption of new business models "as opposed to digital transformation, which is considered a large-scale business transformation that involves the use of digital technologies to optimize business processes, increase company productivity and improve customer experience. [2]

So, if we summarize the above values, we can say that digitalization is the conversion of data, documents and processes into digital format, through the use of digital technologies to provide new opportunities.

In modern conditions, the processes of digitalization are gaining momentum. In 2020, the spread of the Covid-19 virus and work in isolation at a distance will begin, today it is a state of war that requires safer working conditions. It is the processes of digitalization that allow us to keep in touch with each other, to continue to perform our duties under any conditions in a high-quality, timely and efficient manner.

Literature

1. History of digitalization by Oliva Harlow [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://southtree.com/blogs/artifact/historydigitization#:~:text=Digital%20communication%20became%20possible%20after,which%20was%20written%20in%201948..>
2. Digitalization [Електронний ресурс] // Gartner Glossary. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digitalization>.
3. Digitization vs. digitalization: Differences, definitions and examples [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу:

<https://www.truqcapp.com/digitization-vs-digitalization-differences-definitions-and-examples/#>.

4. digitization [Електронний ресурс] // WhatIs.com. – 2021. – Режим доступу до ресурсу:<https://whatis.techtarget.com/definition/digitization>.

5. Digitization, digitalization and digital transformation: the differences [Електронний ресурс]// i-SCOOP. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:<https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/digitization-digitalization-digital-transformation-disruption/>.

6. See Arthur W.B. (1996): “Increasing Returns and the New World of Business”, Harvard Business Review, vol. 74, no 4, July-August.

УДК 330

Olshanska Oleksandra

Doctor of Science in Economics, Professor

Kyiv National University of Technologies and Design,

Puzyrova Polina

Ph.D. in Economics, Associate Professor,

Kyiv National University of Technologies and Design

STATE SUPPORT FOR UKRAINIAN ECONOMIC ACTIVITY DURING MILITARY AGGRESSION

Citizens, as well as enterprises, institutions and organizations in Ukraine are gradually adapting to temporary living conditions during martial law and resuming their activities and employment. The resumption of economic processes in the country provides reliable support to the Ukrainian army, which continues to heroically defend the borders of each city and village of the state, and helps return the

level of development of Ukraine's economy to pre-war levels. The Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Social Policy and Protection of Veterans' Rights has repeatedly noted that one of the main components of social policy in a market economy is the maximum realization of the human right to work. This is what enables economic growth in the first place [1; 3].

During the military aggression of the Russian Federation against Ukraine, which deliberately destroys business, and thus deprives citizens of the ability to provide for their families, the work of the State Employment Service cannot be overestimated. The state institution relentlessly ensures the timely registration of the unemployed and the payment of unemployment benefits in areas where hostilities are taking place [1; 2]. Employers (including relocated enterprises) for quick job search and employment of the unemployed have also established active cooperation with regional state (military) administrations of the respective regions of the country to ensure uninterrupted filling of vacancies. Thus, under the terms of the program to relocate Ukrainian production, the state actively provides transportation of relevant equipment and resettlement of workers. Employment of the maximum number of citizens in regions where there is no active hostilities will create a new situation in the labor market and in the geography of Ukrainian business.

It is important to note that during martial law, any business in Ukraine and within a month after its completion can receive a loan of up to UAH 60 million, under 0% under the Program "5-7-9%". After this period, the loan rate will be 5%. Uninterrupted labor activity during the war is also facilitated by changes to labor legislation adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine in early 2021. Thus, in February last year, the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts on Improving the Legal Regulation of Telework" was adopted, which introduced two independent types (forms) of work - telecommuting and homework. In particular, the Law provides for the possibility for an employee to combine remote work with the

performance of work in the normal mode at workplaces on the premises or on the territory of the employer [1; 4].

At the same time, since the beginning of Russia's terrorist actions against Ukraine, the world community has been providing our country with humanitarian aid, and the country's authorities are working out internal mechanisms to support the population and business in difficult war conditions. Thus, each person who was forced to leave the zone of active hostilities will receive monthly state aid for UAH 2,000. In addition, employers who will employ internally displaced persons can count on UAH 6,500. State support for each employed citizen. In addition, the state reimburses the families who will provide shelter to IDPs with the cost of utilities for UAH 450. For every person who was sheltered. State aid for UAH 3,000. Also provided for persons with disabilities. The parents of each child who moved to safer regions will be paid UAH 3,000 monthly. In addition, the Verkhovna Rada of Ukraine continues to update the state's labor legislation, taking into account the needs of business and the working population during the war [1; 5].

In particular, in order to promptly recruit new employees, as well as to eliminate staff shortages and labor shortages, including due to the actual absence of employees who were evacuated to another area, are on leave, downtime, temporarily incapacitated or temporarily located unknown, employers may enter into fixed-term employment contracts with new employees during martial law or for the period of replacement of a temporarily absent employee. Thus, the creation by the Verkhovna Rada of Ukraine of an adequate legislative field in the context of the Russian Federation's military aggression against Ukraine will help to intensify the labor potential of every Ukrainian, which will positively affect economic processes in our country and accelerate its recovery in the future [1; 6].

References

1. Держава сприяє поновленню економічної активності в Україні та підтримує громадян у період військової агресії росії проти України - Офіційний

портал Верховної Ради України (rada.gov.ua)

<https://www.rada.gov.ua/news/razom/221010.html>

2. Дудка Т. В. Державне регулювання та підтримка підприємництва в Україні / Т. В. Дудка, Г. Г. Гайдай, Л. Г. Рябоштан, Т. Ю. Сервірог // Вісник Національного транспортного університету. - 2020. - № 2. - С. 106-114.
3. Комарецька П. В. Реструктуризація промислових підприємств в системі антикризового фінансового управління / П. В. Комарецька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6 (73). – С. 61-64.
4. Остапенко Ю. І. Правове регулювання державної підтримки малого підприємництва: досвід України та Польщі / Ю. І. Остапенко, М. П. Бондаревич // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. - 2019. - Вип. 28. - С. 66-72.
5. Русанюк В. В. Державна підтримка розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки / В. В. Русанюк // Економіка АПК. - 2020. - № 7. - С. 84-93.
6. Русанюк В. В. Сутність і цілі державної підтримки малого та середнього підприємництва в аграрному секторі / В. В. Русанюк // Економіка АПК. - 2021. - № 2. - С. 102-111.

УДК 331.08

Дяків О.П.

доцент кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету

МОДЕЛЬ КОМПЕТЕНЦІЇ РЕКРУТЕРА

Серед елементів сучасної системи менеджменту персоналу важливе значення відіграє рекрутинг персоналу, оскільки є технологією пошуку,

підбору і найму кваліфікованих і мотивованих працівників, які володіють знаннями, вміннями і навичками, що відповідають вимогам вакантного робочого місця, компетенціям вакантної посади.

Успішна рекрутингова діяльність потребує відповідного теоретичного, методичного та кадрового забезпечення. У кадрових службах великих компаній є посади рекрутерів, які володіють певними компетенціями з пошуку, підбору та найму нового персоналу.

Таблиця 1

Компетенції рекрутера

Компетенції	Навики	Індикатори компетенції
Професійні компетенції		
1. Здатність володіти вимогами до вакантних посад, порядком розроблення критеріїв добору кандидатів на вакантну посаду	1. Має навички щодо формування вимог до посад, проводить опис вакантних посад і визначає необхідні компетенції, якими має володіти претендент	Розробляє кваліфікаційні вимоги до кандидатів на вакантну посаду; складає "соціологічний портрет" претендентів на вакантні посади
2. Здатність володіти методами та інструментами підбору персоналу; застосовувати їх на практиці	2. Володіє навичками збору інформації для аналізу внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на ефективність підбору персоналу	2. Використовувати різні джерела залучення кандидатів, складати рекламні оголошення про вакансії; організувати пошук кандидатів на вакантні посади
3. Здатність проводити інтерв'ю, співбесіду, тестування при відборі персоналу	3. Володіє навичками аналізу анкетних даних претендентів, проведення первинної та вторинної співбесіди, тестування тощо	3. Вміння проводити поведінкове, проективне та ситуаційне інтерв'ю, оцінювати рівень компетентності претендентів
Компетенції психологічні		
1. Стресостійкість 2. Емоційний інтелект 3. Рішучість	1. Керувати своїми емоціями у складних стресових ситуаціях 2. Здатність розуміти власні емоції та почуття 3. Нести особисту відповідальність за прийняття рішень	1. Вміння зберігати позитивне відношення до роботи, швидко справлятися з розчаруваннями, невдачами. 2. Підтримувати внутрішній емоційний баланс та рівновагу. 3. Вміння відстоювати свою точку зору і приймати конструктивні рішення
Компетенції конгнітивні		
1. Когнітивна гнучкість 2. Здатність до саморозвитку 3. Здатність генерувати нові ідеї	1. Здатність до розв'язання інноваційних завдань, організації діяльності та контролю останньої. 2. Навички самовдосконалення,	1. Ефективно і швидко адаптуватися до мінливого середовища 2. Безперервний особистий інтерес до навчання з метою підвищення професійної кваліфікації

	<p>постійного оновлення знань. 3. Навики розробляти та управляти проектами, включаючи власні дослідження</p>	<p>3. Розробляти інноваційні та соціальні технології рекрутингу з метою використання їх в організаційно-управлінській діяльності</p>
Компетенції лідерські		
<p>1. Вміння працювати у команді 2. Здатність управляти конфліктами 3. Орієнтація на результат</p>	<p>1. Вміння організувати спільну діяльність членів команди 2. Формувати сприятливий психологічний клімат у колективі 3. Навики розроблення реального та ефективного плану дій з чіткими цілями та шляхами досягнення результатів</p>	<p>1. зростання самосвідомості та почуття відповідальності за команду 2. Володіти технологіями регулювання конфліктів, приймати правильні управлінські рішення у конфліктних ситуаціях 3. Оцінювати результати ефективної діяльності команди, визначати роль кожного учасника залежно від результатів роботи</p>
Компетенції комунікаційні		
<p>1. Вміння слухати та чути співрозмовника 2. Переконливість комунікацій 3. Вміння ефективно вести процес переговорів, визначати інтереси учасників переговорів</p>	<p>1. Вміння поважати співрозмовника, розуміти його, проявляти інтерес до розмови 2. Володіти навиками інформаційного забезпечення процесів внутрішніх комунікацій 3. Вміння проводити співбесіду: вибирати тему, формувати регламент, аналізувати проблемне поле, інформувати інших, приймати спільні рішення</p>	<p>1. Вміння взаємодіяти із співрозмовником, правильно розуміти його точку зору 2. Вміння встановлювати контакт з людьми, обмінюватись інформацією 3. Вміння знаходити оптимальне рішення у процесі групової або міжособистісної взаємодії, конструктивного оберненого зв'язку</p>
Компетенції цифрові		
<p>1. Цифровізація HR-процесів 2. Ділова комунікація з використанням цифрових Технологій 3. Навики збору та аналізу інформації</p>	<p>1. Розуміє ключові принципи програмування, побудова нової цифрової інформації шляхом адаптації, застосування комп'ютерних програм, дизайну, розробки авторських матеріалів в царині HR-процесів 2. Знає поведінкові норми у онлайн-комунікаціях. Вміє захистити себе та інших від можливих онлайн-небезпек 3. Навички роботи з інформаційно-аналітичними системами, що забезпечують збирання, обробку, зберігання та аналіз даних</p>	<p>1. Застосовує установки, модифікацію програм, програмне забезпечення, пристрої в царині HR-процесів Використовує технології та різні медіаканали для організації HR-процесів 2. Володіє відповідними засобами комунікацій за допомогою основних цифрових засобів Знання, відповідальність, вміння і мотивація, що знаходяться в галузі пошуку, визначення, оцінки, переробки цифрових даних, критичного розуміння отриманої інформації</p>

Примітка. Розроблено автором за даними [1,2]

В табл. 1 узагальнено та систематизовано важливі компетенції, якими повинен володіти рекрутер для успішної реалізації своїх посадових обов'язків. Від набору компетенцій, якими він володіє, залежить рівень його професіоналізму. Достатній рівень фаховості дозволяє рекрутеру якісно виконувати покладені на нього обов'язки, правильно обирати претендентів на вакантні посади та, в результаті, нарощувати продуктивність праці персоналу, збільшувати його лояльність, а отже, збільшувати прибуток та покращувати діловий імідж компанії.

Отже, для успішної роботи рекрутер повинен володіти рекомендованим в табл. 1 набором компетенцій, які дозволять йому професійно виконувати свої посадові обов'язки та приносити користь компанії. Але рекомендований перелік не є сталим, він є базовим. Рекрутер повинен постійно навчатися новому та розширювати перелік свої професійних знань та вмінь. Це дозволить йому розвиватися в професії, знати та використовувати сучасні тенденції в сфері підбору персоналу, а також сприяти розвитку компанії, на яку він працює.

Література

1. Дяків О. HR-аналітика в царині рекрутингу. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови України* : матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 31 травня 2022 р. Тернопіль, 2022. С. 88-90.
2. Дяків О., Прохоровська С. Методичні підходи щодо формування лідерських компетенцій менеджера. *Вісник Донецького національного університету*. Спецвипуск. Том 1. 2012. С. 74-78.

УДК 330

Olshanska Oleksandra

Doctor of Science in Economics, Professor

Kyiv National University of Technologies and Design,

Puzyrova Polina

Ph.D. in Economics, Associate Professor,

Kyiv National University of Technologies and Design,

Khaliliaeva Olena

State Research Institute of Informatization and Modeling of Economy

STRATEGY OF POST-WAY ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Today, the Ukrainian economy has faced an unprecedented shock. A full-scale military invasion of the northern neighbors has dealt a powerful blow to all parts of the economic system of our state. The production of the main types of products decreased, in particular that which forms the basis of Ukraine's export potential. In addition, ports are blocked, and thus the lion's share of foreign trade. Transport and logistics, social, marketing and engineering infrastructure of entire regions is being destroyed. There is an outflow of personnel abroad and their partial redeployment to the west of the country, which temporarily expels hundreds of thousands or even millions of people from active economic life [1; 3].

All this threatens the possibility of reliable and long-term consolidation of the success of the Armed Forces of Ukraine on the fronts of the current war. After all, it is a well-known fact that without a reliable economic rear it is quite difficult to achieve a military victory, and to ensure sustainable post-war growth is virtually impossible. Therefore, today the domestic economy is becoming more and more obvious as one of the priority fronts, which will determine both the further course of

hostilities and the ability of our state to successfully rebuild after their completion. As on the battlefield, where competent military leadership is the key to victory, success on the economic front depends largely on the ability of managers at various levels to formulate adequate strategic plans and ensure the effectiveness of their practical implementation, including timely implementation of defined tasks.

Thus, during the first month of the war, only 17% of large enterprises continued to operate without any restrictions [6]. More than 10% of the country's arable land was not available for the sowing campaign, which significantly affected both the country's export potential and the state budget. And if farmers get used to difficult conditions relatively quickly and find options for storing, transporting the necessary resources and providing other important things for sowing to take place, less flexible agricultural holdings find it more difficult to adapt to new realities [7].

As of early April, more than 50% of Ukrainians had lost their jobs. This primarily applies to employees of large agro-industrial enterprises located in the south-eastern region of Ukraine [4]. Total losses from the transport blockade, including sea trade ports (which accounted for up to 65% of Ukraine's international trade, primarily due to metallurgical and agricultural products) will be approximately 3-5 billion dollars per month (excluding damage to infrastructure due to systemic bombing) [2].

In view of the above, the government has urgently introduced a number of important regulatory innovations designed to reduce the fiscal burden on business and stimulate the development of small businesses. In particular, it was allowed to move to the third group of the simplified taxation system for taxpayers with a turnover of up to UAH 10 billion with an unlimited number of employees. The period during which a taxpayer may not comply with the tax obligation without the application of sanctions if he does not have the appropriate opportunity has been extended. There has been some liberalization of customs legislation, including the partial abolition of mandatory payments for imports of goods and cars [5]. All means that a strategy for

Ukraine's post-war economic development aimed at its maximum deregulation and de-monopolization should be formed today. And given the realities of wartime, when the bombardment is primarily large fuel and food depots, as well as powerful logistics hubs, it is advisable to talk about laying the foundations of a kind of "mosquito economy" (by analogy with "mosquito" military strategies, when the main objectives in the field battles are achieved primarily through the use of highly mobile innovative tools and resources, which are in service with a large number of small autonomous groups of well-trained fighters).

References

1. Борщевський В. Економічний індивідуалізм дасть опір тоталітаризму сусіда. День. Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/ekonomichniy-individualizm-dast-opir-totalitarizmu-susida>.
2. Даценко В. Транспортна блокада Росії. Light. Дзеркало тижня. 2022. 8 квітня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/transportna-blokada-rosiji-light.html>.
3. Комарецька П.В. Сутність та значення фінансового потенціалу для розвитку підприємства в сучасних умовах // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна “Шляхи рішення проблем функціонування економічних систем”: частина друга – Вип. № 630, 2004. – Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна – 2004. – С.163-166.
4. Максимов В. Стало відомо, скільки українців втратили роботу через війну. Today. Ua. Режим доступу: <https://ukraine.today.ua/ru/stalo-yzvestno-skolko-ukrayntsev-poteryaly-rabotu-yz-za-vojniy>.
5. Реун А. Податково-митна реформа 2.0. Дзеркало тижня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/business/podatkovo-mitna-reforma-20.html>.
6. Самаєва Ю. Як працює тил. Дзеркало тижня. 2022. 31 березня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/jak-pratsjuje-til.html>.
7. Через бойові дії неможливо провести посівну на 3,5 млн гектарів сільгоспземель. Agravery. Режим доступу:

<https://agravery.com/uk/posts/show/cerez-bojovi-dii-nemozlivo-provesti-posivnu-na-35-mln-gektariv-silgospzemel>.

УДК 330

Olshanska Oleksandra

Doctor of Science in Economics, Professor
Kyiv National University of Technologies and Design,

Puzyrova Polina

Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Kyiv National University of Technologies and Design,

Shatska Zorina

Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Kyiv National University of Technologies and Design

ECONOMIC PROBLEMS AND RESOURCES FOR RECONSTRUCTION OF UKRAINE'S ECONOMY

The war in Ukraine has been going on for four months now, leading to economic losses that will be the highest in the history of Ukraine's independence. The World Bank predicted a drop in Ukraine's GDP to 45%. They also worsened the growth forecast for the world economy - from 4.1% to 3.2% - due to Russia's invasion of Ukraine [1; 2].

The IMF announced the deterioration of the forecast of the world economy to 3.6%. In January, the fund was already worsening expectations - due to the influence of "Omicron" the forecast was reduced to 4.4% (by 0.5 points) [2; 3].

The National Bank recently gave its calculations - a drop in Ukraine's GDP by at least a third. At the end of March, the Ministry of Economy announced the

expected reduction of the economy by 16% in the first quarter and by 40% in the first quarter. According to the First Deputy Minister of Economy, the first to suffer will be air and sea transportation, the service sector, where business works directly with consumers [2; 4].

The 16% loss, named by the Ministry of Economy, relates to the first quarter. Given that there was no decline in January and February, it can be concluded that in March the fall in GDP was almost 50%. Already in April, this figure improved slightly, as production and services began to gradually revive. The situation may change in one direction or another depending on the reduction or intensification of hostilities on the part of Russia, the coverage of the territories in which they occur and the risks of shelling [2; 5].

The economy is collapsing due to the closure of enterprises and businesses against the background of destruction or inability to work in dangerous areas, as well as due to disruption of logistics and reduction of export-import operations. The key problem for exports will be the blockade of Ukrainian seaports [2; 6].

In March, only 1 million tons of corn were exported from Ukraine, which is about 20% of the monthly potential. Violation of logistics also affected the export of metallurgy, which already has limited capacity due to the destruction of enterprises - 20-25% of the pre-war volume. Consumer prices in Ukraine in March increased by 4.5% compared to February and by 13.7% compared to March last year. In the Eurozone, inflation averaged 7.5% year on year. According to the IMF, in some developed countries, inflation broke a 40-year record. However, price growth has not yet reached its maximum.

Currently, the inflation target for mid-2022 (June) is 20-22%, and it is likely that this level will continue during the second half. On some positions, in particular, food products, the situation will improve, because the food industry is resuming work and logistics are being established. Attempts to target inflation by the NBU over the past few years will be ineffective, as the NBU is unlikely to fight inflation by raising

interest rates, as pre-war monetary policy logic is irrelevant: maintaining economic and financial stability is a priority [2; 5].

As the National Bank of Ukraine imposed a number of restrictions on the foreign exchange market on February 24, in particular, the exchange rate was frozen at UAH 29.25 per dollar; the regulator also banned banks from selling foreign currency to the public. Recently, the NBU, assessing the improvement in the foreign exchange market, began to gradually lift restrictions, allowing, for example, cash sale of foreign currency by banks [2; 3].

Therefore, there is no reason to talk about a more substantial revision of the restrictions yet. The situation in the foreign exchange market is quite stable, but in the future, everything will depend on the replenishment of reserves, which are still coming in sufficient quantities. In March, new loans amounted to \$ 3.3 billion, which allowed to pay off debts and to intervene for \$ 1.7 billion, which allowed keeping reserves unchanged [2].

References

1. Благой В. В. Підтримка малого та середнього бізнесу з метою посилення підприємницької активності в національній економіці України / В. В. Благой, Н. В. Янченко, А. О. Тихомирова, В. В. Блага // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2019. - № 1. - С. 14-24.
2. Економіка України через війну з Росією в 2022 році впаде до рекордного рівня | РБК-Україна (rbc.ua) <https://www.rbc.ua/ukr/news/tsena-voyny-upadet-ekonomika-ukrainy-vospolnit-1650305048.html>
3. Лесная О. С. Напрями державної підтримки економіки України / О. С. Лесная // Теорія та практика державного управління. - 2017. - Вип. 2. - С. 85-89.
4. Маліновська О. Я. Аналіз сучасного стану державної підтримки соціально-економічного розвитку регіонів України / О. Я. Маліновська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2019. - Вип. 36. - С. 99-106.

5. Никончук В. М. Державна підтримка організації наукових досліджень в національній економіці України / В. М. Никончук // Економічний простір. - 2020. - № 156. - С. 86-89.

6. Пузирьова П. В. Базові методи нейтралізації фінансових ризиків у підприємницькій діяльності / П. В. Пузирьова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5 (107). – С. 143-149.

УДК 004.942

Натрошвілі С.Г., д.е.н., професор
Навчально-науковий інститут комп'ютерних технологій
та дизайну КНУТД
Шацька З.Я., к.е.н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну

SMART-ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ SMART-ЕКОНОМІКИ

Подальший розвиток нових технологій став наступним етапом інноваційного прориву та переходом до Індустрії 5.0, в якій провідне місце займають smart-технології, що докорінно змінили життєдіяльність людей, спілкування, організацію бізнесу. Smart-технології – це «технології, які використовують штучний інтелект, машинне навчання та аналіз великих даних, щоб забезпечити когнітивну обізнаність об'єктів, які в минулому вважалися неживими» [1].

Smart-технології поділяються на: пристрої інтернету речей (IoT); розумні підключені пристрої; розумні пристрої; штучний інтелект (Artificial Intelligence); 3D-друк (3D Printing); доповнена реальність (Augmented Reality); віртуальна реальність (Virtual Reality); промислова робототехніка (Industrial

Robotics); промислова метрологія (Industrial Metrology); блокчейн (Blockchain); цифрові двійники (Digital Twins); п'яте покоління мобільного зв'язку (5G).

Smart-технології широко використовуються в різних секторах економіки і є основою smart-економіки. З впровадженням smart-технології в промисловість відбувається smart-спеціалізація і промисловість трансформується в smart-промисловість; освіта переходить до smart-освіти, а будівництво до будівництва smart-міст. В межах концепції smart-спеціалізації Україна має шанс для відновлення економіки на новому вищому інноваційному рівні [2].

Перевагами впровадження smart-технологій для розвитку підприємств та покращення життєдіяльності суспільства є:

1. Зручність застосування. Smart-технології створені для підвищення рівня комфорту, автоматизації виробничих процесів та сервісу для споживачів. Вони дають можливість виконання декількох завдань одночасно і з мінімальними зусиллями (наприклад за рахунок голосових команд).

2. Підвищення стійкості та сталого розвитку підприємств. Розумні технології дають змогу перейти до регулювання або повної автоматизації використання ресурсів на підприємстві, що підвищить рівень енерго- та ресурсоощадності виробництва.

3. Підвищення рівня безпеки підприємств та споживачів. Розумні камери безпеки, системи сигналізації, розумні дверні замки, датчики та інші розумні пристрої та системи безпеки підвищують рівень захисту підприємств та споживачів порівняно з традиційними системами безпеки з ручним керуванням. Такі розумні пристрої та системи безпеки спеціальним повідомленням одночасно інформують власників та правоохоронні органи про порушення безпеки об'єкта, що дає змогу більш оперативно вжити захисних заходів щодо захисту об'єкта. Одночасно розумна система безпеки блокує вхід-вихід з об'єкта або призупиняє витік води, газу, тощо.

4. Підвищення рівня ефективності діяльності підприємств та споживачів. Розумні пристрої та системи здійснюють планування завдань та контролюють їх виконання, що допомагає підприємствам та споживачам більш ефективно здійснювати діяльність впродовж певного проміжку часу.

Література

1. Олешко А. А., Шацька З. Я., Ровнягін О. В. SMART-спеціалізація України в перспективі післявоєнного відновлення економіки. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2022. №5. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.5.9
2. FutureNow. *Technologies and Science blog*. URL: <https://futurenow.com.ua/shho-take-smart-tehnologiyi/>

УДК 004.942

Шацька З.Я., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

Бабіна Н.О., к.е.н., доцент

Навчально-науковий інститут комп'ютерних технологій

та дизайну КНУТД

SMART-МІСТА, ЯК НОВІ СТРУКТУРИ SMART-ЕКОНОМІКИ

Прогнозується, що у 2050 році дві третини населення світу будуть проживати у містах. За прогнозами консалтингових компаній, до 2020 року з'явиться ще 600 «розумних міст». Вони генеруватимуть 2/3 світового ВВП [1]. Зі збільшенням кількості населення загострюються проблеми розміщення, водозабезпечення та водоочистки, електрозабезпечення, вивезення побутових відходів та інші проблеми життєзабезпечення міста. Вирішенню вищезазначених проблем сприятиме перехід містобудування до будівництва

smart-міст – міст нового типу, в яких у всіх процесах життєзабезпечення використовуються smart-технології. В залежності від домінуючих типів smart-технологій, smart-міста поділяються на чотири типи [2,3].

1. Smart-місто з високим рівнем обслуговування (наприклад, Токіо, Копенгаген). Такі міста мають високий рівень використання мобільних мереж; smart систему охорони здоров'я; розвинену smart-інфраструктуру; smart-комунікації. При цьому місто вкладає кошти в ретельно вибрані smart-програми.

2. Smart-місто з високорозвиненою транспортною системою (наприклад, Сінгапур, Дубай). Міста даного типу – це густонаселені мегаполіси, що стикаються з проблемами перевезення вантажів та пасажирів у межах міста. Такім містам потрібні програми контролю за вихлопами – екологічний громадський транспорт, каршеринг або роботаксі. Вони впроваджують smart-технології розумної інфраструктури (Smart-infrastructure); розумного транспортного сполучення (Smart-transport mobility); розумної безпеки міста (Smart-security).

3. Smart-місто з високим рівнем комунального сервісу (наприклад, Барселона, Ванкувер, Пекін). Міста даного типу – це густонаселені мегаполіси, що підвищують рівень розвитку комунальних послуг (водопостачання, каналізація, вивезення сміття). Для цього впроваджуються smart-технології розумного водовідведення і водоочистки (Smart-water and snation).

4. Smart-місто з високорозвиненою діловою екосистемою (наприклад, Амстердам, Единбург, Кейптаун). До них відносяться мегаполіси високої ділової активності, які застосовують інформаційні технології для підтримки економічної активності. Для таких міст важлива можливість навчати цифрових навичок та залучати кваліфікованих співробітників та приватні компанії. Для цього впроваджуються smart-технології розумного містопланування (Smart-town planning); розумного містобудівництва (Smart-building).

Перевагами побудови smart-міст є: економічна ефективність та ресурсоощадність, надійність, точність у прийнятті рішень smart-системи, безпека, взаємодія з користувачем та розширення його можливостей. Створення і розвиток smart-міст сприятиме: покращенню економіки міста та регіону; підвищенню рівня управління міста та регіону; підвищенню рівня мобільності в місті; покращенню екологічної ситуації в місті; підвищення рівня життя громадян.

Література

1. Смарт-міста майбутнього: які вони та для кого їх будують: веб-сайт. URL: <https://nachasi.com/tech/2018/12/07/future-cities/>
2. Ученые назвали четыре варианта развития умных городов. *Hightech.plus*. 2019. URL: <https://internetua.com/ucsenye-nazvali-csetyre-varianta-razvitiya-umnyh-gorodov>
3. Anttiroiko, A.V., Valkama, P., Bailey, S.J. (2014), Smart cities in the new service economy: Building platforms for smart services. *AI and Society: Knowledge, Culture and Communication*, 29(3), 323-334.

УДК: 331.5

Мельник Л. С.,
аспірантка кафедри смарт-економіки,
Київський національний університет технологій та дизайну

ВТРАТА РОБОЧИХ МІСЦЬ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Інтернаціоналізація ринків праці природно призводить до зростання міграційних потоків та зосередження людського капіталу в фінансових і культурних центрах країн світу. Однак, воєнні дії в Україні призвели до

вимушеного катастрофічного зростання кількості мігрантів та біженців і втрати робочих місць.

Від початку війни, що розпочалась 24 лютого 2022 року, близько 5 млн. осіб, переважно жінки і діти, виїхали з України і ще 7 млн за оцінками, переміщені всередині країни. Наплив біженців до Європи перевищив рівень Сирії у 2015–2016 рр. [1].

Міжнародна організація праці (МОП) констатує, що в Україні відносно довоєнного періоду втрачено 4,8 млн робочих місць, що становить 30 % працездатного населення України [2]. Крім того, дві третини працюючих емігрантів мають вищу освіту та 49 відсотків були зайняті за висококваліфікованими професіями, що поглиблює процеси «відтоку мозків» з України.

Якщо військові дії припиняться – можна розраховувати на повернення 3,4 млн. робочих місць. За умови подальшої військової ескалації в Україні втрати робочих місць зростуть до 7 млн., що призведе до скорочення робочих місць на 43,5 % відносно довоєнного періоду (рис. 1).

Рис. 1. Втрата робочих місць в Україні за різними сценаріями розвитку подій у 2022 році*

*Джерело: Побудовано автором за даними Міжнародної організації праці

За розрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, за умовного припущення, що частка незворотних мігрантів становитиме близько 50 %, сукупний обсяг економічних збитків, пов'язаних із людськими втратами війни, становитиме 348,5 млрд грн, або 6,3% ВВП у 2022 році. Протягом десяти наступних років такі збитки можуть сягнути 3,5 трлн недоотриманих економікою гривень або 116 млрд дол. (за курсом НБУ 29,25 грн/дол.) [3].

Хоча міжнародна еміграція є глобальною тенденцією світового розвитку, що загалом сприяє науково-технічному прогресу, надмірний відтік робочої сили призводить до занепаду економіки країн-донорів. Сучасні міграційні процеси призводять до збільшення розриву в соціально-економічному, освітньому й культурному розвитку країн-реципієнтів і країн-донорів економічно активного населення. Еміграція кваліфікованих кадрів з країни походження, тобто «відтік мозків», знижують якість людського капіталу та конкурентоспроможність України загалом.

У цьому зв'язку державна політика України має бути спрямована на розробку і впровадження механізмів відновлення виробництв, збереження та створення нових робочих місць, пов'язаних з відбудовою народного господарства, в інфраструктурних галузях, будівництві, промисловості, науці та надання економічних стимулів до повернення економічно активного населення до України.

Література

1. UN (2022), Brief no1: Impact of war in Ukraine on food, energy and finance systems URL: <https://news.un.org/pages/global-crisis-response-group/>
2. ILO Brief. The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments. May, 2022. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf

3. Офіційний сайт. Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. URL: <https://idss.org.ua/>

УДК 005.631.11 : 004

Ольшанська О.В., д.е.н., професор

Шацька З.Я., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Агропромисловий сектор є ключовою сферою економіки України, який щорічно створює найбільший внесок у ВВП країни і є четвертим за величиною виробником та експортером сільськогосподарської продукції у світі. Удосконалення технології організації сільськогосподарського виробництва в контексті аграрних перетворень в Україні сприяли формуванню підприємницьких структур у формі холдингів, які отримали назву агрохолдинги. За даними Онлайн рейтингу агрохолдингів України за 2021-22 роки за розміром земельного банку, складеного компанією «Agricultural Consulting» [1] до війни в Україні працювало 52 агрохолдинги.

Підвищенню ефективності діяльності підприємницьких структур агропромислового сектору сприяє впровадження smart-технологій, що використовуються в сільському господарстві. Smart-технології у сільському господарстві поділяються на три групи [2]:

1. Smart-технології для збору і аналізу інформації (GNSS, GIS, RS, Web, Big Data, Yield monitoring, Soil-test та інші.).

2. Smart-технології для управління і прийняття рішень (Crop-, Land-, Livestock-management).

3. Smart-технології для виконання прийнятих рішень (Variable Rate Technology).

До smart-технологій для збору і аналізу інформації в сільському господарстві відносяться:

– технологія дистанційного моніторингу стану посівних площ літаками-безпілотниками або квадрокоптерами. В Україні ця smart-технологія вже впроваджена агрохолдингом «Континентал Фармез Груп»;

– технологія моніторингу якості стану земель за smart-технологією «PreAgri» використовується вітчизняними агрохолдингами «ІМС», «HarvEast», «Епіцентр Агро»;

– технологія точного землеробства за smart-технологією «Trimble Ag», як підтримка всього циклу сільськогосподарського виробництва. Програмне забезпечення «Trimble Ag» заощаджує час, зменшує людські помилки і є єдиним повністю інтегрованим програмним рішенням для робочого столу, хмари та мобільного зв'язку на ринку сьогодні. Дана smart-технологія вже впроваджена агрохолдингом «Полетехніка».

До smart-технології для управління і прийняття рішень в сільському господарстві відносяться Комплексна експертно-аналітична smart-система управління агробізнесом «FieldBI» та smart-система «AgroTop», які дозволяють дистанційно управляти виробничими процесами в агробізнесі. Комплексне автоматизоване управління агробізнесом та аналіз виконання прийнятих рішень здійснюється з допомогою smart-системи управління агробізнесом «AutoBI». «AutoBI» – це онлайн-інструмент для ефективного управління парком техніки, обліку запчастин та агрегатів, моніторингу штрафів, страхових полісів тощо. В Україні ці smart-технологія вже впроваджена агрохолдингом «AGRICOM».

На сьогоднішній день впровадження smart-технологій в агропромисловий комплекс України відбувається поступово переважно потужними великими підприємствами і потребує вкладання значних обсягів фінансових інвестицій.

Література

1. Онлайн рейтинг агрохолдингів України за 2021-22 роки. *АгроКонсалтинг*. URL: farming.org.ua
2. Смарт-технології в агроменеджменті: веб-сайт. URL: <https://blog.agrokebety.com/smart-tehnologii-v-agro-menedgmente-u>

УДК 339.1

Зінорук Л.В., аспірантка

Київський національний університет технологій та дизайну

КОМУНІКАЦІЇ БРЕНДІВ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Глобалізаційні процеси впливають як і на внутрішню так і на зовнішню політику компанії. Напружена політична ситуація в Україні, яка переросла у війну змусила радикально змінити комунікацію з клієнтами в критично короткі терміни. В період війни всі підприємства направлені на режим економії ресурсів як людських, так і фінансових.

Контент-стратегія брендів потребує повного перегляду своєї діяльності та пристосування під ситуацію. Безумовно майже всі послуги та покупка товарів здійснюється через Інтернет. Маркетологи та PR-менеджери мають стратегічне завдання адаптувати компанію до нових реалій, розібратися в основах брендингу, зрозуміти свою цільову аудиторію та як диференціюватися на ринку [1].

Стандартна класифікація контенту, що складалась з брендового, продаючого, фанового (розважального) та інтерактивного на сьогодні більше не актуальна. Дану класифікацію замінили на соціальний, підтримувальний та корисний контент [2].

Соціальний бренд-контент включає в себе наступне: національна позиція компанії, підтримка ЗСУ, допомога споживачам, нові адаптовані послуги/товари/ціноутворення, HR-інформація про підтримку команди, допомогу постраждалим, волонтерство. Популярним інструментом в управлінні бренду є ведення сторінки в соціальній мережі. Релевантний та якісний контент компанії і спілкування із своїми споживачами створюють міцніший психологічний зв'язок із цільовою аудиторією. Виходячи з цього необхідно розробити алгоритм супроводу бренду який включає в себе: характер публікацій, їх кількість публікацій та частота виходу. Індивідуально розробляється підхід до обробки запитів від споживачів.

Фановий (розважальний) матеріал необхідно замінити на підтримувальний. Необхідно надати ту емоцію, завдяки якій клієнт зможе зрозуміти позицію компанії. Це можуть бути підтримуючі лозунги, ситуаційні статті, наприклад: «за чим сумуємо найбільше» чи «що будемо робити після перемоги»? контент про перемогу, розвиток та мир.

Інтерактивний формат трансформується в корисний контент, який включає в себе лайфхаки, добірки, основні тези, новини. Інтерактив варто залишити тільки як механіку, не як «ігри» чи «розваги». Проте ці ж інструменти можна застосовувати в подачі корисного контенту. Важливо ґрунтовно подати інформацію для ЦА, щоб вона її сприйняла. Підтримувати своїх споживачів можна шляхом надання позитивних емоцій. Формуючи матеріал, необхідно звертати на його актуальність. У військовий час інформація стрімко змінюється і те, що було актуально може бути спростоване. Звичайно варто врахувати позицію компанії, адже багато брендів відмовились від

публікації шокового контенту або інформаційного з елементами насилля. У компаній, які мають жорсткі обмеження комунікаційних каналів, варто змінити дану стратегію на більш гнучку і спілкуватись з цільовою аудиторією на мові, яка релевантна і найбільш зрозуміла зараз. Також необхідно зауважити, що український бізнес більше не може користуватись російськими ресурсами: CRM системами, конструкторами сайтів тощо [3].

Отже, в період війни всі дії підприємств направлені на режим економії ресурсів. Комунікаційні канали брендів зі споживачами в умовах війни особливо важливі для збереження цільової аудиторії. Контент-стратегія брендів потребує радикального перевтілення та адаптації до умов війни за дуже короткі терміни. Трансформаційні заходи щодо просування та реалізації товару повинні бути гнучкими і зрозуміли клієнтам.

Література

1. Говорить бізнес. Де і як комунікувати під час війни [Електронний ресурс] // Дія Бізнес. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://business.dii.gov.ua/educational-program>.
2. Бренд-комунікація в соціальних мережах у воєнний час [Електронний ресурс] // CASES. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://cases.media/article/brend-komunikaciya-v-socialnikh-merezhakh-u-voynni-chas>.
3. Як наразі змінюється контент у воєнний час [Електронний ресурс] // Інформаційно-ресурсний центр культурних комунікацій «Діалог». – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dialogue.center/blog/iak-narazi-zminiuietsia-kontent-u-voiennyi-chas/>.

УДК 37.014.54: 001.3

Лебедев М.К., аспірант

Київський національний університет технологій та дизайну

EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC ROLE OF THE SMART ECONOMY IN THE POSTWAR RESTORATION OF UKRAINE

As noted by scientists, it is difficult to predict, in the greatest sense, how the postwar restoration of Ukraine's economy will take place. But the formation of possible scenarios for this process is an activity for the Government and the whole society, as well as for the international community, which should take the most active part in the restoration of Ukraine's economy after the war "[1]. The authorities have prepared a post-war reconstruction plan for Ukraine (April 18, 2022), which includes a post-war reconstruction and development plan for Ukraine, which includes possible war damage, restoration of destroyed infrastructure and structural modernization of the Ukrainian economy. Plan to restore Ukraine on new principles using all available resources. An important step of the government in the direction of Ukraine's economic recovery is the creation of the National Economic Recovery Area. The main tasks of the Council are: social, communal, industrial infrastructure and housing, energy infrastructure, communications, military infrastructure and war - industrial complex, modernization and restart of the economy, measures to support unemployment, support for families with children, vulnerable versions, survivors population during the war, restoration and preservation of cultural heritage sites, identification and definition of proposals for major reforms, the adoption and implementation of which are necessary in the war and postwar periods, preparation of strategic initiatives, draft regulations, adoption and implementation which are necessary for the effective work and reconstruction of Ukraine in the war and postwar periods. in connection with scientific research [3], the experience of countries shows

that recovery is preceded by a political decision, considered on the basis of geopolitical expediency and national patriotism to determine the model of development, where for successful economic reconstruction in Ukraine

- development and implementation of modern, based on innovative development, the concept reconstruction of the country's economy, taking into account the real geopolitical situation;

- implementation of the strategy developed by domestic scientists and the government restoration and development of the Donbass area, as well as the return of Crimea;

Resource management is currently becoming a Priority Management! Over the last two decades, the following three main models of transformational shifts in higher education for all major life challenges have emerged. This is the first model: the creation of new forms of organization of educational activities based on forecasting.

This model is most common at the lowest levels of the educational hierarchy: in schools, universities and other institutions engaged in educational activities. The second model: transformation of existing institutions, organizational and educational practices in accordance with changing conditions, technical adaptation to new conditions of existence and activity. This model is changing at all levels of the education system, from the school to the Ministry of Education and Science.

Typically, this model involves predicting and modeling problems, and is a spontaneous response to the problem. The third model: imitation of change, is also present at all levels of the educational system, but in the opposite proportion: more at higher levels, less - at the level of educational institution that has direct contact with consumers of educational services [4; 5]. It should be noted that the most common in

Ukraine are the First and Second educational models. The important tasks of this process are: the ability to analyze the results of the organization, compare them with the factors of external and internal environment, to determine the prospects for the development of the organization; ability to manage the organization and its departments through the implementation of management functions; ability to create

and organize effective communications in the management process; ability to form and demonstrate leadership qualities and behavioral skills; ability to apply methods of economic and financial analysis, planning and control; ability to apply theoretical and methodological and organizational and economic approaches to the process of development, adoption and implementation of management decisions in conditions of uncertainty and to form a set of the most influential risks; application of knowledge in the field of economic process management and the ability to build a logical structure of knowledge and use the processed economic information for analysis, planning and organization of the entity; ability to build a personnel strategy of the enterprise and the organization of staff based on modern methods of scientific organization of labor, organizational culture and social responsibility.

References

1. Kolosov A. Scenario of post-war reconstruction of Ukraine. On the other side of the dialogue. April 13 2022 p., 10:40:33. URL: <https://dialogueparty.site/article/view/scenariy-pislyavoyennogo-vidnovlennya-ekonomiki-ukrajini/> (access date; 04/18/2022)
2. Regulations on the National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of War. Approved by the Decree of the President of Ukraine of April 21, 2022 № 266/2022.
3. Ivanov SV Economic Recovery and Development of Countries after Armed Conflicts of War: Untapped Opportunities for Ukraine. Ukraine economy. Economy of Ukraine, 2019. № 1 (686).
4. On approval of the Concept of development of economic education: Decision of the Ministry of Education and Science of December 4. 2003. № 12 / 7-4 / League-Law. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS1975.html (access date: 20.04.2022)

5. Draft Concept of Education Development of Ukraine for the period 2015-2025: MES from the letter. 2014 / Mont-A. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (access date: 20.04.2022)

УДК 330

Тимкован В. І., аспірантка

Київський національний університет технологій та дизайну

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

Аграрна сфера економіки України з часів незалежності завжди займала важливе місце у формуванні ВВП та розвитку національного господарства. За останні 5 років саме аграрна сфера була однією з основних ВВП-формуючих ланок національної економіки. У Державній програмі стимулювання економіки Кабінету Міністрів України даний сектор вважається критично важливим для забезпечення продовольчої безпеки держави [1]. Також зазначається ряд природних факторів, які обумовили зростання ваги аграрного сектору не лише в економіці України, зробивши аграрну сферу важливим гравцем на світових ринках. Це відображається, насамперед, у тому, що Україна – є одним з основних постачальників зерна в Європі.

Сьогодні національна економіка загалом переживає нелегкий час через повномасштабне вторгнення Росії на територію України. Вже зараз прем'єр-міністр України Денис Шмигаль повідомляє, що збитки України через військову агресію з врахуванням майбутніх втрат можуть перевищити 1 трлн доларів США [2]. У даному можливому сценарії подій варто вже зараз приймати важливі рішення для запобігання негативних наслідків. Першими

кроками зі сторони держави було зменшення податкового навантаження на підприємства, закупівля у вітчизняних виробників важливих соціальних продуктів, програма «Доступні кредити 5-7-9%», що передбачає надання пільгових кредитів аграріям для проведення комплексу весняно-польових робіт у 2022 році. Дані кроки мають покращити економічну ситуацію.

На нашу думку, наступним кроком має бути побудова плану становлення національної економіки у повоєнний час. Перш за все, слід проаналізувати досвід інших країн. Досвід Німеччини після Другої Світової війни є досить цікавим та повчальним. Першим планом був План Моргентау, що передбачав принципову структурну перебудову економіки – перетворити Німеччину з індустріальної країни на аграрну. Даний план був хибним та скасований і замінений на план Маршалла, що вкрай відрізнявся від попереднього плану. Згідно плану Маршала відбувалося відродження індустріальної економіки Німеччини, що відобразилося на таких галузях, як машинобудування, приладобудування, електроенергетика. Вже у 1950 році порівняно з 1936 роком виробництво автомобілів збільшилося на 60%, електроенергії – на 61,6% [3]. Саме тому, на нашу думку, не слід переорієнтовувати економіку на інший сектор економіки України.

Варто проаналізувати становлення Ізраїлю у післявоєнний час. Країна знаходилася у важному стані, де основні витрати належали армії (близько 40% від загальних витрат). Одночасно, сільське господарство забезпечувало лише приблизно 50% потреб населення. Важливими кроками в процесі відродження економіки були лібералізація економіки, відмова від емісії грошей на покриття витрат, державне регулювання цін. Головними секторами економіки, в які вкладалися кошти держави були аграрний сектор, легка промисловість та військова сфера. Таким чином, у середині 60-х років Ізраїль практично досяг нульового безробіття, споживання на душу населення зросло на 221%, зростання економіки було на рівні 10%. І головне – країна стала лідером

воєнної промисловості та залучила інвестиції, що допомогло закласти основи промисловості.

Підбиваючи підсумки, досвід двох абсолютно різних держав свідчить про те, що не слід радикально змінювати напрями розвитку національної економіки. Навпаки, у випадку України варто розвивати аграрну сферу як основну для забезпечення продовольчої безпеки країни та продовжувати фінансувати військову сферу, забезпечуючи військово-промисловий комплекс. Однак, можливою перепорою для відбудови національної економіки може бути високий рівень корупції, про що варто думати вже зараз і вживати відповідні дії для унеможливлення даного процесу у майбутньому.

Література

1. Постанова КМУ Про затвердження Державної програми стимулювання економіки № 534 від 27 травня 2020 рік. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2020-%D0%BF#Text>
2. Збитки України через російське вторгнення перевищили трильйон доларів. Режим доступу: https://zaxid.net/zbitki_ukrayini_cherez_rosiyske_vtorgnennya_perevishhuyut_trilyon_dolariv_n1539755
3. Економіка Німеччини після Другої світової війни. Режим доступу: https://studme.com.ua/16300115/politekonomiya/ekonomika_germanii_posle_vtoroy_mirovoy_voyny.htm

УДК 311.22:[316.32:004.73](477)

Корепанов О.С., д.е.н., професор

Лазебник Ю.О., д.е.н., професор

кафедра статистики, обліку та аудиту

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

РОЗВИТОК SMART-МІСТА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сьогодні «розумні міста» втілюють одні з найбільших надій людства через реалізацію можливостей використання технологій для кращого життя та соціальної гармонії. Для деяких мешканців, однак, вони могли б втілити страх перед «керованим життям» у якихось паноптикумах, керованих штучним інтелектом та автоматизованими пристроями [3].

Вибір, який ми маємо зробити сьогодні щодо того, що робить місто розумним, має значення принаймні з двох причин. По-перше, тому, що імпульс технологічних інновацій буде продовжувати збільшуватися в найближчому майбутньому в Україні, особливо в умовах воєнного стану та в період післявоєнної розбудови, що дасть нам нові шляхи вирішення невирішених глобальних проблем у таких сферах, як безпека, зміна клімату, нерівність, охорона здоров'я чи освіта. По-друге, тому що більшість людей, чиє життя буде залежати від такого вибору, мешкатимуть у містах, тобто процес урбанізації пришвидшиться.

Однак для керівників міст, інвесторів та громадян такий вибір часто залишається складним, оскільки він є неоднозначним і часто покладається на недосконалу чи асиметричну інформацію. Тактика поширення «розумної» нерухомості («розумного дому») часто переважала над проблемами транспортування, енергетики або поводження з відходами. Якість життя рідко

надавала перевагу урбаністичним, архітектурним чи технологічним амбіціям. А ефективність іноді затьмарювала соціальну гармонію [3].

В ході всіх наукових пошуків залишається надзвичайно важко покращити те, що неможливо виміряти. Тому не дивно, що за останні кілька років зросла кількість «індексів розумних міст».

Основна причина необхідності розроблення індексу розумних міст в Україні викликана необхідністю урахування безпеки життєдіяльності та особливостей функціонування економіки в умовах війни.

Існуючі індекси мало або зовсім не дають місця для оцінки «чому?», що лежить в основі (або має лежати в основі) будь-якої стратегії зробити місто розумнішим або побудувати його з нуля [1, 2]. Відповідно до попередніх і поточних зусиль, ініційованих і здійснених Всесвітнім центром конкурентоспроможності IMD, розроблені індекси розумних міст є спробою охопити різні виміри того, як громадяни можуть вважати, що їхні міста стають кращими, стаючи розумнішими.

В ході розроблення індексу розумних міст в Україні необхідно покладатися насамперед на уявлення тих, хто живе і працює в містах, охоплених індексом, водночас забезпечуючи реалістичне визнання того, що не всі міста починають з однакового рівня розвитку та з різним набором здобутків і переваг. Цей новий індекс також має ґрунтуватися на чіткому робочому визначенні розумних міст: «розумне місто» описує міське середовище, в якому застосовуються технології для збільшення переваг і зменшення недоліків урбанізації з урахуванням безпекової ситуації в умовах воєнного стану та в період післявоєнної розбудови.

Література

1. Digital Smart City Index. Contributed by Chris Teale (Industry Dive). URL: <https://www.documentcloud.org/documents/6453856-Digital-Smart-City-Index.html>.

2. Smart City Index 2021. Bitkom Research. URL: https://www.bitkom.org/sites/main/files/2022-03/11.03.22_Studie_Smart_City_Index.pdf.
3. Striving for Sustainable Development Goals. Smart Sustainable Cities. URL : https://www.ftp3.itu.int/epub_shared/TSB/2016-ITUT-SSC-Brochure/en/files/downloads/BD_Brochure_SMART%20SUSTAINABLE%20CITIES_398216_E.pdf.

УДК 330

Пузирьова Поліна

к.е.н., доцент, доцент кафедри смарт-економіки,

Київський національний університет технологій та дизайну

СМАРТ-ЕКОНОМІКА: НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА У ВІДНОВЛЕННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Смарт-економіка завжди була і залишається об'єднуючою ланкою всіх сфер господарської діяльності та економічної політики держави в цілому. Смарт-економіка є тією частиною економіки, яка підтримує промисловість та економічний потенціал країни. Так, на черговій нараді присвяченій «Стратегії розвитку промисловості України» народні депутати, представники Федерації роботодавців України, Американської торговельної палати в Україні, профільних асоціацій намагалися відшукати оптимальну модель розвитку галузей економіки [2; 3].

До початку повномасштабного вторгнення на територію України, в нашій державі функціонувало більше 40 тисяч промислових підприємств, які виробляли понад 70% товарного експорту країни, створюючи 21% ВВП. Це пов'язано з тим, що наша країни мала багато конкурентних переваг, які

забезпечувались такими чинниками як: низькі логістичні витрати й досить розвинена інфраструктура, вигідне географічне розташування, наявність виробничих майданчиків, потужний мінерально-сировинний потенціал, угоди про вільну торгівлю з ЄС та ін. Тому для відновлення довоєнного стану економіки країни Міністерством економіки було визначено три першочергових завдання в реалізації нової промислової політики [2,3,4,5].

По-перше, модернізація та зростання промислового виробництва. Для цього уряд уже скасував понад 450 застарілих регуляторних актів. Міністерство економіки України активно займається підвищенням інвестиційної привабливості України на законодавчому рівні й напрацьовує угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції з ЄС. По-друге, регіональний розвиток промисловості і смарт-спеціалізація, тобто підтримка кластерних ініціатив, розвиток регіональної інфраструктури, підтримка бізнес-проектів та інновацій, спрощення доступу до сировини. По-третє, підвищення ресурсоефективності промисловості. Йдеться про стимулювання інновацій, спрощення доступу до інвестицій, запровадження практики управління відходами й створення засад циркулярної економіки [1-3].

Таким чином, Міністерством економіки було прийнято рішення про проведення політики смарт-спеціалізації регіонів та країни в цілому, де основними пріоритетними складовими виступають такі елементи смарт-економіки: освічені працівники; ефективна підприємницька культура; розвинена інфраструктура з широким впровадженням смарт-технологій і мереж; низькі витрати виробництва; впровадження принципів «зеленої економіки»; забезпечення соціального захисту населення. На такій основі відбудеться відродження Smart-суспільства, яке передбачає відкриття контенту узгоджено функціонуючих вищих навчальних закладів, широке застосування міжнародних стандартів, зростання електронних ЗМІ, поява горизонтальних і вертикальних взаємодій, впровадження освітніх платформ, посилення уваги до

інноваційних ресурсів і можливостей реалізації потенціалу вчених та науковців [2;3,6,7].

Отже, смарт-економіка бере за свою мету формування нового комунікаційного каналу «споживач-споживач». Smart-спеціалістів повинні готувати в межах системи «садочок – школа –ЗВО – виробництво». У зв'язку з цим, виникає необхідність формування такого типу господарських структур, які б стали генератором розробки інновацій та впровадження їх у економічну діяльність, які поєднують у собі заклади освіти і науки, а також представників сфери бізнесу. Одними з таких структур є високотехнологічні кластери [2,3].

Smart-економіка є новим етапом розвитку економічних знань, який базується на широкому впровадженні новітніх технологій. Концепція Smart орієнтована не тільки на інтелектуалізацію виробничої діяльності, а й на безперервну освіту населення з метою підготовки висококваліфікованих працівників відповідно до потреб ринку за умови дотримання принципів «зеленої економіки» та соціального захисту населення. Високотехнологічні кластери, успішними прикладами яких є Силіконова долина та інші, є сучасним інститутом Smart-економіки, в межах яких можлива найбільш ефективна реалізація її принципів. Найважливішими характерними рисами високотехнологічних кластерів є: значна мобільність робочої сили між суміжними галузями; забезпеченість інформацією та наявністю венчурного капіталу тощо. Отже, підводячи підсумки, хотілось наголосити на тому, що для відновлення та реалізації промислового потенціалу України в післявоєнний період Міністерство економіки пропонує звернути увагу на основні чотири блоки: енергоефективність; просування технологій; економічна децентралізація; smart-регулювання промисловості [1-3].

Література

1. Федотова Ю. В. Смарт-економіка: характерні риси та еволюція / Ю. В. Федотова // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-

технічної еліти : зб. наук. пр. / ред. О. Г. Романовський. – Харків : НТУ "ХП", 2017. – Вип. 47 (51) : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. : "Духовно-моральнісні основи та відповідальність особистості у долі людської цивілізації", 16 листопада 2016 р. – Т. 1. – С. 195-200.

2. Смарт-економіка дивиться в майбутнє - Урядовий Кур'єр - газета центральних органів влади України онлайн (ukurier.gov.ua) <https://ukurier.gov.ua/uk/news/smart-ekonomika-divitsya-v-majbutnye/>

3. <https://www.rbc.ua/ukr/travel/sanktsii-padenie-dohodov-voyna-ukraine-vliyaet-1650555497.html>

4. Kasych A., Vochozka M. (2019). The Choice of Methodological Approaches to the Estimation of Enterprise Value in Terms of Management System Goals. *Quality Access to Success*, Vol. 20, No. 169/ April 2019, pp. 3-9.

5. Kasych A., Vochozka M. Methodological support of the enterprise sustainable development management. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. №1. С.371-381.

6. Цалко Т. Р., Невмержицька С. М. Особливості онлайн-підприємництва в Україні. Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні: матеріали виступів III Міжнародної науковопрактичної Інтернет-конференції (11 квітня 2019 р., м. Київ). Київ, 2019. С. 238 – 241.

7. Бардадим С. А., Невмержицька С. М., Цалко Т. Р. Діджиталізація HR-процесів в організації. Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості : матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Київ, 18 листопада 2021 року. – Т. 2. – Київ : КНУТД, 2021. – С. 54-59.

УДК 338.43

Будякова О.Ю.,

к.е.н., доцент кафедри смарт-економіки

Київський національний університет технологій та дизайну

БІОЕКОНОМІКА: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

Однією з важливих тенденцій розвитку науки та освіти у сучасному світі є міждисциплінарність, яка передбачає взаємопроникнення дисциплін. Так, створення прикладних інноваційних розробок з урахуванням наукових результатів, здобутих в межах однієї сфери, може вимагати міждисциплінарного підходу. Зокрема, створені у сфері біологічних, хімічних та технічних наук відкриття для виведення на ринок вимагають економічного аналізу.

У цьому контексті одним із інструментів міждисциплінарності, варіантом її практичного застосування на рівні закладів вищої освіти (ЗВО), є міжфакультетська взаємодія.

Міжфакультетська взаємодія може передбачати: освітню, науково-дослідну та експертну співпрацю факультетів (структурних підрозділів) закладу вищої освіти. Така співпраця дає можливість реалізувати синергетичний ефект та дати імпульс для розвитку ЗВО. Результатом взаємодії факультетів може стати проведення міждисциплінарного дослідження, підготовка фахівців, які мають фундаментальні та прикладні компетентності, формування експертних груп для вирішення комплексних міждисциплінарних завдань.

У той же час міжфакультетська взаємодія може відіграти важливу роль у розвитку не лише ЗВО та створенні нових освітніх програм та досліджень, а також у розвитку багатопрофільного навчально-науково-інноваційного комплексу із широко розвинутою інфраструктурою і сучасною матеріально-

технічною базою, який здійснює багаторівневу підготовку кваліфікованих фахівців різних спеціальностей – середовище для просування та комерціалізації наукомістких розробок вищої освіти, розвиток наукових досліджень і трансфер технологій та інновацій у реальний сектор економіки та інтеграції у світовий ринок науки і освіти.

Незважаючи на те, що міждисциплінарність та міжфакультетність – теми досить обширні, розглянемо окремі аспекти, окреслимо контури такої взаємодії на прикладі освітньо-професійної програми «Біоекономіка», розробленої та впровадженої для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в Київському національному університеті технологій та дизайну (КНУТД) на основі міждисциплінарного підходу на базі двох факультетів: факультету управління та бізнес-дизайну і факультету хімічних та біофармацевтичних технологій.

Здійснення можливостей міжфакультетського співробітництва освітньо-професійної програми «Біоекономіка» у розвиток інноваційної унікальної освітньої програми обумовлено низкою причин. По-перше, біотехнології є одним із ключових напрямів інноваційного розвитку та модернізації багатьох галузей: легкої промисловості, паливно-енергетичного комплексу, фармацевтики, медицини, сільського господарства, харчової промисловості, екології, охорони навколишнього середовища та ін. Також зараз у світі дедалі більшої популярності набуває концепція біоекономіки як економіки сталого розвитку. Біоекономіка є парадигмою та інструментом досягнення цілей сталого розвитку [1, с. 66]. У післявоєнний період біоекономіка має стати пріоритетом для підтримки економічного відновлення України, оскільки стійка біоекономіка повертає ресурси в реальний сектор, створює робочі місця, сприяє підвищенню рівня екологічності виробництва і споживання та дозволяє оптимально використовувати обмежені ресурси на безвідходній циркулярній основі [2, с. 19].

По-друге, можна відзначити, що біотехнології – один із пріоритетних напрямів для інноваційного розвитку університету. В КНУТД існує як значний потенціал щодо розвитку та комерціалізації біотехнологій, так і конкретні досягнення у цій сфері. Насамперед, у КНУТД існує низка факультетів, де на фундаментальному та прикладному рівні ведуться наукові розробки у сфері біотехнологій: на факультеті хімічних та біофармацевтичних технологій існують кафедри: біотехнології шкіри та хутра, прикладної екології, технології полімерів та хімічних волокон, електрохімічної енергетики та хімії, промислової фармації. На кафедрах готують молодих учених, які мають відповідні компетентності для створення та розвитку біотехнологічних розробок. Також там є потрібна ресурсна база. З іншого боку, у КНУТД вже існують успішні біотехнологічні та прикладні розробки.

По-третє, аналіз розвитку багатопрофільного навчально-науково-інноваційного комплексу КНУТД на основі міжфакультетської взаємодії через призму біотехнологій дозволяє на конкретному прикладі виявити специфіку та особливості досліджуваних процесів.

Міжфакультетська взаємодія в КНУТД почалась у 2020 році, коли з'явився загальноуніверситетський каталог дисциплін вільного вибору студента (ДВВС) – вибіркова частина освітніх компонентів для здобувачів вищої освіти усіх факультетів. Ідея загальноуніверситетського каталогу ДВВС полягає в тому, що здобувач одного факультету може вибрати та прослухати низку дисциплін з інших факультетів. Зокрема, одними з найпопулярніших міжфакультетських дисциплін, які обрали здобувачі вищої освіти різних факультетів, були дисципліни факультету управління та бізнес-дизайну, у тому числі: «Бізнес-планування», «Економіка праці та соціально-трудова відносини» тощо.

Отже, значною міжфакультетською ініціативою стала співпраця факультету управління та бізнес-дизайну і факультету хімічних та

біофармацевтичних технологій КНУТД щодо створення першої бакалаврської освітньо-професійної програми «Біоекономіка» на міждисциплінарному підході.

Література

1. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Розвиток стійкої біоекономіки: досвід Європейського Союзу та можливості для України. Агросвіт. 2022. № 3. С. 64–69. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3.64
2. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Напрями розвитку біоекономіки в перспективі післявоєнного відновлення України. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія «Економіка та менеджмент». 2022. № 28. С. 18-28. DOI: 10.33813/2224-1213.28.2022.2

УДК 338.43

Будякова О.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри смарт-економіки
Київський національний університет технологій та дизайну

БІОЕКОНОМІКА: НОВА УНІКАЛЬНА БАКАЛАВРСЬКА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Освітньо-професійна програма «Біоекономіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти має стати першою в Україні новою унікальною міжфакультетською програмою для підготовки бакалаврів у Київському національному університеті технологій та дизайну (КНУТД), де факультети на міждисциплінарному підході проводять навчання здобувачів вищої освіти.

Міжфакультетська освітньо-професійна програма «Біоекономіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти реалізується на базі стандарту

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» в рамках спеціальності 051 «Економіка» на факультеті управління та бізнес-дизайну кафедрою смарт-економіки. Розроблення, впровадження та реалізація нової освітньої програми заснована на паритетній співпраці факультетів, яка передбачає:

а) спільну освітню частину у вигляді:

- загального набору дисциплін, які можуть викладатися одночасно для здобувачів нової програми та існуючих освітніх програм факультетів управління та бізнес-дизайну і хімічних та біофармацевтичних технологій;

- можливості залучення викладачів з боку факультету хімічних та біофармацевтичних технологій для навчання за новою бакалаврською програмою факультету управління та бізнес-дизайну та можливості залучення викладачів з боку факультету управління та бізнес-дизайну для навчання за іншими програмами факультету хімічних та біофармацевтичних технологій;

- проведення спільних наукових семінарів, конференцій, публікацію актуальних наукових статей [1; 2];

б) узгоджену підготовку та управління новою бакалаврською програмою;

в) спільний маркетинг та просування нової бакалаврської програми;

г) розробку та реалізацію спільних наукових проєктів, грантів, тощо.

Таким чином, міжфакультетська бакалаврська освітня програма «Біоекономіка» стала інноваційним освітнім продуктом.

Попри це, організація освітньої програми зіткнулася з низкою труднощів, наприклад, відсутністю регламентованої інституційної бази. Зокрема, згідно з Наказом МОН України від 01 лютого 2021 р. № 128 «Про затвердження Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм» [3] відповідно до пункту 242 частини першої статті 13 Закону України "Про вищу освіту" [4] і пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року N 630 (зі змінами), не регламентовано можливості відкриття

міжфакультетських освітніх програм, у той час як й не передбачені міждисциплінарні освітні програми на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.

З погляду розвитку багатопрофільного навчально-науково-інноваційного комплексу КНУТД важливим елементом освітньо-професійної програми «Біоекономіка» стала можливість створення та просування наукомістких економічних й біотехнологічних розробок, створених на факультетах управління та бізнес-дизайну і хімічних та біофармацевтичних технологій. На основі цих розробок здобувачі вищої освіти в рамках освітніх компонентів навчаються різних аспектів просування та комерціалізації. Важливо відзначити, що учасниками цього проєкту можуть бути міждисциплінарні команди, що складаються з фахівців природничих областей (біологи, хіміки, біоінженери, біотехнологи) та фахівців факультету управління та бізнес-дизайну. На основі такої співпраці здобувачі вищої освіти можуть розвивати технічні розробки.

З метою внеску у розвиток КНУТД викладачі та здобувачі вищої освіти бакалаврської програми «Біоекономіка» мають змогу формувати рішення щодо взаємодії бізнесу, освіти, науки і держави та формування біотехнологічного кластеру Київського національного університету технологій та дизайну.

В рамках кластеру можливими є три напрямки:

- 1) комерціалізація та виведення на ринок наукомістких біотех-розробок;
- 2) підготовка кадрів для біотехнологій та біоекономіки;
- 3) популяризація та просування біоекономіки на регіональному, національному та міжнародному рівні.

Незважаючи на високий рівень фундаментальної освіти в Київському національному університеті технологій та дизайну у сфері біотехнологій, вона не завжди передбачає отримання необхідних компетенцій для трансферу біотехнологій у сектор реальної економіки. На шляху комерціалізації технологій виникає велика кількість питань, які хвилюють багатьох вчених: як

захистити інтелектуальну власність, як залучити інвестиції, як розробити «Бізнес-план», як зареєструвати підприємство, де виробляти продукт, де знайти команду та ін.

Отже, нова унікальна освітньо-професійна програма «Біоекономіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти покликана розвинути міжфакультетську взаємодію та на міждисциплінарному підході готувати фахівців з біоекономіки.

Література

1. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Розвиток стійкої біоекономіки: досвід Європейського Союзу та можливості для України. Агросвіт. 2022. № 3. С. 64–69. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3.64
2. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Напрями розвитку біоекономіки в перспективі післявоєнного відновлення України. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія «Економіка та менеджмент». 2022. № 28. С. 18-28. DOI: 10.33813/2224-1213.28.2022.2
3. Наказ МОН України від 01 лютого 2021 р. № 128 «Про затвердження Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0454-21#Text>
4. ЗАКОН УКРАЇНИ. Про вищу освіту. Із змінами і доповненнями, внесеними. Законами України від 28 грудня 2014 року N 76-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

УДК 338.43

Будякова О.Ю.,

к.е.н., доцент кафедри смарт-економіки

Київський національний університет технологій та дизайну

БІОЕКОНОМІКА: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Війна в Україні спровокувала світову кризу, наслідком якої стало зростання цін на продукти харчування, енергію та добрива, що негативно вплинуло на економіки 74 країн світу, що розвиваються із загальною чисельністю населення 1,2 млрд. Одним із дієвих шляхів вирішення означеної проблеми є розвиток біоекономіки, яка призначена вирішити проблеми більш стійкого розвитку суспільства, зберігання ресурсів та водночас забезпечення високого рівня життя, поєднання науки та технологій в розвитку сучасного суспільства [1, с. 21].

Глобальні екологічні та продовольчі проблеми людства в реаліях сьогодення негативно впливають як на високорозвинені економіки, так і на економіки країн, що розвиваються. Нестача продовольства через зростання чисельності населення, вичерпання корисних копалин, мінеральних, сировинних та енергетичних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, поширення Industry 4.0 та smart-технологій, зростання споживання й поширення ідеології консюмеризму вимагають пошуку механізмів підтримки балансу між споживанням обмежених ресурсів і накопиченням відходів, що завдають екологічної шкоди навколишньому середовищу та населенню планети.

Вирішення окреслених проблем забезпечує біоекономіка, наративом якої є використання людиною природного потенціалу на відновлювальній циркулярній основі у площині реалізації цілей сталого розвитку [2, с. 65].

У перспективі біоекономіка – можливість відродження та модернізації вітчизняної економіки та початку нового технологічного укладу.

Для підготовки фахівців з біоекономіки у 2021 р. було розроблено та впроваджено міжфакультетську бакалаврську освітньо-професійну програму «Біоекономіка» на міждисциплінарному підході. Очевидно, що фахівці з біоекономіки повинні вміти налагоджувати відносини «держава-бізнес-освіта» та розуміти як проблеми вченого, так і ризики бізнесмена. Тому фахівець із освітою в галузі природничих наук може отримати дані компетентності з економіки. Перші курси навчання насичені економічними дисциплінами, які, безумовно, потрібні для розуміння економіки для бізнесу та оцінки ринку. Програма також включає освітні компоненти, пов'язані з цифровізацією, проєктним аналізом на мікро-, мезо- та макрорівні. Велика увага приділяється методам дослідження у менеджменті, розробці стратегії компанії та бізнес-плануванню інноваційних проєктів. Дисципліни, що відносяться до біотехнологій, вивчаються докладно в межах кількох освітніх компонентів в кожному семестрі.

Великою перевагою даної міжфакультетської освітньої програми є планування регулярних зустрічей, майстер-класів, семінарів, тренінгів, конференцій зі стейкхолдерами – провідними спеціалістами у цій галузі. Вони діляться своїм позитивним та негативним досвідом, наголошуючи на актуальності освітньої програми «Біоекономіка» для ринку праці. Представники компаній та підприємств також надають базу практики для здобувачів вищої освіти, на яких є можливість проводити дослідження.

Закінчивши бакалаврат факультету управління та бізнес-дизайну Київського національного університету технологій та дизайну, випускники стикаються з проблемою вибору сфери своєї діяльності. Більшість йдуть у бізнес, пов'язаний із консалтингом. Абітурієнти, які вирішили вступати на освітню програму «Біоекономіка», зацікавлені працювати в галузі

біоекономіки. Однією з основних причин прийняття рішення про вступ на цей напрямок є бажання навчитися організовувати процес розвитку біотехнологічної розробки в кінцевий продукт, корисний для суспільства.

Біоекономіка процвітає завдяки досвіду та співпраці у багатьох галузях. Біоекономіка – один із найперспективніших напрямків у наші дні. Безумовно, потрібно не лише створювати нові продукти та розробки у сфері біотехнологій, а й розуміти, як виводити їх на ринок, оцінювати рентабельність та економічний потенціал проєктів.

На сьогоднішній день існує попит на ринку праці фахівців з біоекономіки та варіанти працевлаштування у різних галузях біотехнологій. До найбільш популярних можна віднести такі області: фармацевтика, хімічна промисловість, сільське господарство, паливно-енергетичний комплекс тощо. Одна з супутніх цілей дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати, у яких ключових навичках та вміннях зацікавлені роботодавці. Але навіть до закінчення дослідження стає зрозумілим, що фахівці даного напрямку затребувані на ринку праці. Підсумок очевидний: фахівці з компетентностями у сфері економіки та біотехнологій потрібні у цій галузі, а подальше дослідження дозволити уточнити, які компетенції найбільш важливі для роботодавців.

Для майбутнього, в якому варто жити, потрібні інновації, які однаково враховують екологічні, економічні та соціальні проблеми. Саме тут на допомогу приходять дослідження у галузі біоекономіки. Для всіх сфер застосування та секторів економіки вчені шукають рішення, що базуються на ефективному використанні біогенних ресурсів. Дослідження в галузі біоекономіки також спрямовані на розширення біотехнології. Біоекономіка – це професія майбутнього.

Література

1. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Напрями розвитку біоекономіки в перспективі післявоєнного відновлення України.

Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія «Економіка та менеджмент». 2022. № 28. С. 18-28. DOI: 10.33813/2224-1213.28.2022.2

2. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Розвиток стійкої біоекономіки: досвід Європейського Союзу та можливості для України. Агросвіт. 2022. № 3. С. 64–69. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3

УДК 330.5

Бугас В.В., к.е.н., професор

Бугас В.В., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій і дизайну

ДИНАМІКА ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ

Метою є дослідження поняття валового внутрішнього продукту і його динаміки в Україні.

Постановка проблеми. Ситуація у національній економіці визначається сукупністю конкретних макроекономічних параметрів, кожен з яких по-своєму характеризує економічне становище країни. До основних макроекономічних показників, які характеризують соціально-економічний розвиток країни належать: валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, показники національного доходу, індекс інфляції, рівень безробіття, зовнішній та внутрішній державний борг, обсяги іноземних інвестицій та інші. Дослідження основних макроекономічних показників дає змогу оцінити основні процеси, які відбуваються в соціально-економічному житті будь якої країни. Осмислення одержаних макроекономічних результатів, які відображають тенденцію та динаміку функціонування економічної системи.

Стан дослідження. Дослідженню макроекономічних показників

приділяли увагу як зарубіжні так і вітчизняні вчені: В. Базилевич, М. Бернхїлл, В. Геєць, А. Гальчинський, Е. Райхлін, М. Савлук, Л. Тїмберген, У. Петті, П. Пойхонен, В. Юрчишин та інші. Однак через швидку зміну внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на динаміку економічного розвитку країни, дане питання не втрачає актуальності та потребує подальшого вивчення.

Виклад основного матеріалу. Валовий внутрішній продукт – один із найважливіших показників розвитку економіки, що становить сумарну ринкову вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених економічними резидентами країни на її території за певний період. Показник ВВП характеризує можливості економіки щодо забезпечення добробуту суспільства в трьох аспектах: ефективності розподілу виробництва на продукти проміжного та кінцевого призначення; структури кінцевого попиту (споживання, нагромадження, зовнішньоторговельне сальдо); первинних доходів. ВВП є також основою вимірювання структури виробництва, міжнародних порівнянь якості життя, оцінки дефіциту державного бюджету, грошової емісії.

Головними чинниками зростання реального ВВП є зростання використаних ресурсів і технологічне зростання. Зростання використаних ресурсів означає, що відбувається зростання робочої сили і капіталу. Кількість робочої сили збільшується із зростанням населення. Проте для ВВП важливе значення має не тільки і не стільки збільшення робочої сили, скільки її використання. Розраховується ВВП як у фактично діючих цінах, так і в цінах попереднього року, які дають змогу вилучити вплив цінового фактора на зміну обсягу ВВП і визначити темпи зростання (падіння) його фізичного обсягу.

Виділяють номінальний і реальний ВВП:

Номінальний ВВП – це обсяг ВВП у поточних (фактичних) цінах.

Реальний ВВП (з поправкою на інфляцію) – це обсяг ВВП у цінах попереднього року або періоду, який прийнятий за базу порівняння.

Динаміка ВВП України свідчить про позитивну тенденцію зростання

починаючи з 2017 року. У другому кварталі 2021 року зростання валового внутрішнього продукту України склало 4,6% до відповідного кварталу попереднього року і є найбільшим показником економічного зростання за останні 2,5 року.

У першому кварталі 2021 року темп зростання склав 2,5%. По відношенню до попереднього кварталу реальний ВВП країни в другому кварталі поточного року (з урахуванням сезонного фактора) виріс на 1,6%. На ріст ВВП вплинули торгівля і сільське господарство. Як відмічає голова Ради Нацбанку є дві ключові складові такої динаміки ВВП України. Перша - зростання роздрібного товарообігу: на 10,3% січень-червень поточного року до відповідного періоду 2020 року і на 7,8% в II кварталі 2021 року в порівнянні з II кварталом минулого року. Також це пов'язано зі зростанням доходів населення: попит домогосподарств, підтриманий зростанням оплати праці, перерахунком пенсій та активізацією споживчого кредитування. Друга ключова складова гарної динаміки ВВП - зростання в сільському господарстві. Індекс сільськогосподарської продукції за січень-червень зріс на 5,8%, в II кварталі 2020 року в порівнянні з II кварталом 2019 року - на 6,3%. При цьому в агрокомплексі ситуація передбачувано продовжує поліпшуватися - за 7 місяців індекс сільгосппродукції склав 112% та виросла на 8,1% в річному вимірі. У той же час індекс промислової продукції за січень-червень 2020 року, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, продемонстрував дуже скромний показник.

Досліджуючи 2020 рік слід відмітити, що зростання підтримувалося розширенням як споживчого, так і інвестиційного попиту. Зовнішньоекономічну діяльність підприємств гальмувала дія стримуючих факторів у транспортній сфері та промисловості (зокрема, агресія РФ на сході, анексія Криму) при сприятливій ціновій кон'юнктури на окремих світових сировинних ринках. За даними найбільше зростання обсягу валового продукту

зафіксовано в фінансовій та страховій діяльності (+12,4%), сільському господарстві (+7,8%), будівництві (+7,2%), ІТ та телекомунікаціях (+6,1%). Водночас цей показник виявився від'ємним в освіті (-1,1%) та охороні здоров'я (-1,7%). Номінальний ВВП України у 2020 році є найбільшим показником в українській історії. Але в доларовому вимірі ВВП склав 130,8 млрд. дол. США і це не кращий показник. Найвищий ВВП було зафіксовано у 2013 році (183,3 млрд. дол. США).

У 2020 році ВВП України скоротився на 4%. Основними чинниками падіння ВВП у 2020 році стали карантинні обмеження, запроваджені в Україні та у світі у відповідь на поширення COVID-19, а також зниження внутрішнього попиту, передусім інвестиційного, через пов'язану з пандемією невизначеність. Більше половини загального падіння ВВП пояснюється спадом у сфері транспорту і логістики на 16,4% та у сільському господарстві – на 11,5%. Це призвело до втрат ВВП у розмірі 1,09% та 1,03% відповідно. Найбільше постраждала готельно-ресторанна сфера – її валова додана вартість у 2020 році зменшилася на 28,5%. Але з огляду на відносно невелику частку в структурі ВВП, внесок цієї галузі в негативну динаміку ВВП обмежився чвертю відсотка.

Незважаючи на здебільшого негативну динаміку, кілька галузей показали зростання в 2020 році. Найбільше зростання в будівництві (5,2%) та торгівлі (4,9%). Разом ці сфери компенсували 0,8% падіння ВВП. Також зростання продемонструвала галузь інформації та телекомунікації (2,3%), фінанси (1,2%), нерухомість (1,2%), державне управління та оборона (1,5%), охорона та соцдопомога (2,2%). Разом ці сфери компенсували 0,36% падіння ВВП. За 2020 рік номінальний ВВП країни становив 4,19 трлн грн. Порівняно із 2019-м він зменшився (у постійних цінах 2019 року) на 4,0%. У розрахунку на одну особу номінальний ВВП України за 2020 рік становив 100 469 грн.

З одного боку, експорт товарів та послуг зменшився на 5,6% через нижчі врожаї 2020 року та посилення конкуренції на окремих зовнішніх ринках,

зокрема залізної руди. З іншого боку, падіння імпорту було глибшим (9,6%). Це зумовлювалося слабким споживчим попитом у першому півріччі, а також скороченням інвестиційного попиту та обмеженням закордонного туризму протягом року. У той же час число нових вакансій скоротилася на 60 %.

У другому кварталі 2020 року рівень безробіття виріс до 9,9 %, а реальні наявні доходи населення скоротилися на 7,3 % в порівнянні з попереднім роком. Реальний ВВП України в III кварталі 2021 року збільшився, як порівняти з попереднім кварталом, на 1,4% (з огляду на сезонний чинник), а проти III кварталу 2020 року – на 2,4%. Такі оперативні дані навів Держстат. Реальний ВВП у II кварталі, як порівняти з попереднім кварталом, зменшився на 0,7%, а в річному вимірі збільшився на 5,7% (переважно через низьку базу порівняння). У січні-серпні 2021 року зростання реального валового внутрішнього продукту України становило 2,9%.

Номінальний ВВП у II кварталі становив 1169,4 млрд грн, а ВВП у розрахунку на одну особу – 28 189 грн. Інфляція прискорилося до 11% у річному вимірі у вересні 2021 року. Її Підживлювало зростання цін на продукти харчування та енергоресурси. Це спонукало Національний банк України проводити більш жорстку монетарну політику та підвищити облікову ставку з 6 до 8,5%. Серед чинників, які уповільнюють зростання економіки зміни на зовнішніх ринках та досить високий рівень тіньової економіки. Величина рівня тіньової економіки, схоже, значно вища за оцінку Міністерства економіки.

За даними Мінекономіки, зростанню ВВП за вказаний період сприяли сільське господарство, промисловість, будівельна галузь і транспорт. Водночас відновлювальне зростання не дозволяє поки говорити про повноцінне посткризове оздоровлення економіки, для цього необхідно більше часу. Відновлення української економіки також знаходиться під впливом глобальних змін і ризиків. Серед ризиків Мінекономіки називає загострення політичних і економічних відносин між окремими країнами, зловживання РФ

домінуючою позицією на ринку газу та відповідно суттєвий вплив на рівень цін, а також поширення нової хвилі коронавірусу.

Висновки. Отже, за результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що ВВП в Україні продовжує залишатися на досить низькому рівні, що є значною проблемою, подолання якої є стратегічно важливим завданням для країни. У загальному до падіння ВВП призводить низка зовнішніх та внутрішніх чинників таких, як високий рівень корупції, зростання інфляції, зростання облікової ставки НБУ, низька інвестиційна привабливість вітчизняних підприємств, зростання зовнішнього боргу, зношена транспортна інфраструктура, слабка економічна динаміка. Але все таки українська економіка показує хоч і дуже слабе, але зростання. Проте Україна все одно зростає в два рази слабкіше глобальної економіки. Україна повинна підвищити свій рівень виробництва та експорту готової продукції, що в майбутньому підвищить ВВП. Для подолання всіх цих проблем необхідно проводити значні і ефективні реформи, які допоможуть досягти ефективності в майбутньому. Комплексна зважена макроекономічна політика заснована на всебічному аналізі динаміки макроекономічних показників дозволить вивести економіку України із кризового стану та покращити її соціально-економічне становище.

Література

1. Аузан О.О. Економіка всього/ О.О.Аузан –Київ : Laugus, 2021- 144 с.
2. ВВП України: 2021 рік проти 2017-го [Електронний ресурс] – Київ: Валерій Моїсеєв, 2021. – Режим доступу: <https://thepage.ua/>
3. Дмитренко В. Історія грошей/ В.В.Дмитренко, М.Ю. Відейко – Харків: Фоліо, 2019 -123с
4. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів/ Адам Сміт – Київ : Наш формат, 2020-736 с
5. Фатюха Н.Г. ВВП України та його вплив на життя українців / Н.Г. Фатюха, Т.П. Макушина // Ефективна економіка. – 2019. – №12. – с.10-16

СЕКЦІЯ 4

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПЕРІОД ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

УДК 004.03:658.15

Приданникова Ю.Є., к.е.н.

Головне управління статистики у Харківській області,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національною економічною стратегією на період до 2030 року визначено пріоритетні напрями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та цифрової економіки України [1]. В умовах війни актуальним стає інформаційне забезпечення аналізу розвитку ІКТ для прийняття ефективних управлінських рішень, впровадження підприємствами цифрових технологій. Зокрема, пріоритетним напрямком розвитку для України має стати кібербезпека.

Сьогодні, в умовах війни, максимальна цифровізація процесів і процедур має стати першочерговою задачею управління соціально-економічними процесами в країні. Разом з тим, важливим аспектом є ефективне та безпечне використання соціальних медіа, Інтернету речей (пристроїв або систем, які контролюються/дистанційно управляються через Інтернет), послуг хмарних обчислень, програмного забезпечення ERP, CRM для обміну інформацією в

електронному вигляді серед суб'єктів господарювання, технологій штучного інтелекту.

Використання технології штучного інтелекту, як, наприклад, таких, що автоматизують різні робочі процеси або допомагають у прийнятті рішень, може стати вирішальним для відновлення та розвитку всіх сфер суспільного життя, зокрема, маркетингу та збуту, забезпечення виробничих процесів, організації процесів ділового адміністрування, управління підприємствами, логістики, безпеки ІКТ, управління або підбору персоналу) [2–4].

Це вимагає посиленої уваги до питань кіберзахисту. Захистити себе в тому числі в мережі Інтернет є зараз найважливішим аспектом нашого життя. Тому кожному необхідно володіти способами запобігання кібератакам, злому, фішингу, смішингу, бейтінгу тощо. Цифрова безпека може бути використана для захисту персональних даних від використання та продажу компаніями. Адже у воєнний час збільшується практика неетичного хакерства, тобто використання вразливостей технологій для злому інформаційних систем.

З метою попередження загроз і хакерських атак необхідно вдосконалити всі аспекти роботи у сфері інформаційної безпеки та навчитися працювати з безпековими інструментами, опанувати нові методи захисту систем та протидії кібератакам за допомогою новітніх інструментів кіберзахисту: антивірусів, брандмауерів, шифрування, біометрії, методів аутентифікації тощо.

Нові цифрові технології та механізми інклюзивного управління проникають в усі сфери господарського життя людини, тим самим впливаючи на розвиток цифрової економіки та суспільства (цифрова трансформація).

Зокрема, для підвищення ефективності управлінських рішень органів виконавчої влади розроблено автоматизовану інформаційну систему управління людськими ресурсами HRMIS (Human Resource Management Information System), що, як передбачається, посилить національну безпеку, інституційну спроможність державного апарату. Важливим чинником для цього є вчасне

інформування й опрацювання різних сценаріїв та варіативності інструментарію дій [5].

Таким чином, в умовах війни прийняття ефективних, своєчасних та науково обґрунтованих управлінських рішень для стабілізації та цифрової трансформації соціально-економічного розвитку України має стати пріоритетним напрямом забезпечення поступального відновлення економічного зростання національної економіки та соціальної сфери, залучення широких верств населення до обговорення актуальних питань і завдань подальшого розвитку країни. У зв'язку з цим, аналіз сучасних інформаційних систем і технологій в умовах воєнного стану є необхідною умовою для формування громадянського суспільства та подальшої міжнародної інтеграції нашої держави.

Література

1. Національна економічна стратегія на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
2. Методологічні положення державного статистичного спостереження щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах, затверджених наказом Державної служби статистики України від 12.07.2021 № 188. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2021/188/188.pdf.
3. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.
4. Державна служба статистики України : офіц. вебсайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.06.2022).
5. Національне агентство України з питань державної служби : офіц. вебсайт Державної служби статистики України. URL: <https://nads.gov.ua/> (дата звернення: 09.06.2022).

УДК 330.3+65.65.011.12

Саюн А.О., к.е.н, доцент
Київський національний університет
технологій та дизайну

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Цифрова економіка залишається одним з найбільш швидко зростаючих сегментів економік у багатьох країнах світу і активно впливає на такі галузі, як: роздрібна торгівля, банківська справа, логістика та маркетинг, освіта та охорона здоров'я, транспорт, енергетика, ЗМІ - розширює кількість постачальників, клієнтів, партнерів і конкурентів. Ні для кого не секрет, що цифрова економіка має ряд незаперечних переваг у порівнянні з традиційними (загальноприйнятими): основним ресурсом є інформація, яка є необчислюваним швидкозростаючим джерелом; інтернет-торговельний простір необмежений. Той самий фізичний ресурс може бути використаний в нескінченну кількість разів для надання різноманітних послуг і забезпечення споживачів виробництва; масштаб операційної діяльності обмежується тільки розмірами інтернету, тобто, по суті, на основі сучасних реалій, є колосальним.

Перехід на рейки цифровізації, в тому числі і цифровізація маркетингу є одним з ключових пріоритетів держави в умовах воєнного стану. Як справедливо підкреслюють експерти, конкурентоспроможність країни у стратегічному майбутньому, а точніше мова йде про новий технологічний уклад, буде визначати безпосередньо рівень цифровізації [1]. Формування цифрової економіки це серйозне питання національної безпеки і незалежності. Слід зазначити, що в цій сфері немає міжнародного регулювання, але треба розуміти, що основною проблемою самої цифрової економіки (цифрового менеджменту) є питання, де вона починається і де вона закінчується.

Існує багато технологій (когнітивна, хмарна, інтернет речей, великих даних і т. п.), які будуть мати сильний вплив на наше життя в найближчому майбутньому. Тема цифрового сегменту економіки стала актуальною завдяки якісним змінам в економіці, управлінні та суспільстві. Глобальне питання полягає в тому, якою буде глобальна економіка в результаті наслідків воєнного стану і яка буде трансформація економіки і управління. В умовах інноваційної конкуренції, рівень міжнародної конкуренції країни, регіону, підприємства, визначається обсягом і якістю їх інноваційно-маркетингового потенціалу, рівнем і якістю міжнародного менеджменту, флексибільності, здатності до адаптації до зовнішніх опорів, а також здатності до поширення своєї діяльності за межі національної території. У багатьох випадках підприємства України стикається з протиріччям з наявним національним корінням і підвищеними вимогами світового ринку до гнучкості виробничої діяльності. З метою її забезпечення підприємства змушені передавати субпідрядникам багато допоміжних операцій, в тому числі на основі технології аутсорсингу, здійснювати мережеве управління, постійно шукати способи зниження собівартості і підвищення інноваційності та наукоємкості продукції [2].

На сучасному етапі дуже актуальні питання формування "інформаційного суспільства" та "цифрової економіки", а також "цифровізації" економічних процесів та проникнення інформаційних технологій в усі сфери діяльності. Віртуальний простір проникає в усі аспекти нашого життя, змінюючи сприйняття людей, механізми мислення, специфіку освоєння інформації і, безумовно, - комунікації. Причому, комунікаційні зміни проявилися в стилістиці, символіці мови, її емоційної насиченості. Розуміння даної інформаційно-телекомунікаційної специфіки дозволить професіоналам комунікаційної індустрії (маркетологам, бренд-менеджерам) коректно вибудовувати повідомлення і найбільш ефективно вирішувати комунікаційні завдання при зверненні до цільових аудиторій. Осмислення комунікаційної

сфери динамічно мінливого суспільства передбачає, перш за все, розгляд найбільш істотних тенденції трансформації сучасного людства в цифрову цивілізацію[3].

Серед передумов розвитку цифрової економіки в Україні можна виділити кілька аспектів: система освіти має високий потенціал для підготовки фахівців цифрової економіки; є оригінальні організаційно-технологічні рішення зі створення ефективної інфраструктури цифрової економіки; інтеграція і розвиток конкретних кейсів на базі сучасних принципів цифрової економіки створять синергетичний ефект, що приведе до загального зростання економіки.

Таким чином, цифровізація маркетингу - це система економічних відносин, заснована на реалізації цифрового людського потенціалу за допомогою використання ІКТ і наскрізних технологій, яка функціонує в стійкому інноваційно орієнтованому інституційному середовищі, націленому на підвищення продуктивності праці і поліпшення добробуту суспільства в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання товарів і послуг. За результатами роботи виявлено необхідність проведення подальших досліджень в сфері економіки та маркетингових комунікацій в контексті достатньо радикальної трансформації світової економіки, в тому числі в ракурсі воєнного стану, а також важливість застосування нових методів та інструментів управління в епоху цифрової економіки.

Література

1. Venard B. Les malentendus de la mondialisation // Problemes economic. 2021. URL: <https://www.cairn.info/revue-humanisme-et-entreprise-2008-1-page-61.htm>
2. Spielregeh des Kapitalismus: Wer Sing die Gewinner und Verlierer der Globalisation? // Wirtschaftswoche (Frankfurt). 2022. №6. С.46-47
3. Клодт Х., Боусон В. Нова економіка: форми вияву, причини і наслідки. К.: Таксон, 2022. 408 с.

УДК 658.5

Віннікова І.І., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»

РОЛЬ КОНТЕНТУ В ПРОЦЕСІ ПОБУДОВИ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ КОМПАНІЇ

Процеси діджиталізації істотно впливають на трансформацію маркетингових стратегій компаній з метою забезпечення конкурентних переваг у порівнянні з іншими учасниками ринку. Поступова переорієнтація компаній на цифрове середовище об'єктивно обумовлена зростанням чисельності споживачів, які переважну кількість повсякденних справ виконують завдяки мережі Інтернет та спеціалізованим додаткам. Поряд з цим, певні товари та послуги на даному етапі розвитку доцільно просувати за допомогою класичних маркетингових інструментів. Оптимізація використання офлан та онлайн просування у рамках маркетингової стратегії компанії дає можливість досягти максимально можливого ефекту щодо залучення цільової аудиторії та отримання фінансових результатів.

Процес ідентифікації користувачів та налагодження довгострокових комунікацій передбачає використання в рамках маркетингової стратегії передових підходів. Методи машинного навчання на основі комплексної інформації дозволяють сегментувати споживачів за різними соціально-економічними, демографічними та психологічними характеристиками, що дає можливість розробляти унікальні маркетингові кампанії для виокремлених груп. Відповідно поступово відбувається переорієнтація на спеціалізовані групи згідно з реалізованими алгоритмами машинного навчання. Представлений

підхід дозволяє створити у користувачів уявлення про персоналізований підхід в процесі просування відповідних товарів та послуг [1].

Важливу роль в процесі налагодження комунікацій з користувачами відіграє контент, який повинен відповідати інтересам відповідної цільової групи. Переважну більшість споживачів сучасного контенту складають представники поколінь X та Z, які відносяться до категорії економічно активного населення та володіють певним рівнем купівельної спроможності [2]. Користувачі з цих груп характеризуються певними відмінностями щодо змістовного та емоційного наповнення контенту. Відмінності у системі поглядів та цінностей між поколіннями не впливає на їх зацікавленість у фото та відео контенті, що представляються у мережі Інтернет на різних ресурсах. Відмічається тяжіння користувачів до таких соціальних медіа як Instagram, YouTube, TikTok та Facebook. Динамічність запровадження технологій та поступова зміна поколінь передбачає потребу компаній адаптувати контент під потреби відповідних груп користувачів. Покоління альфа відноситься до правонаступників покоління Z та відрізняється більш гнучкими поглядами на систему морально-етичних цінностей, відповідно компанії у перспективі адаптуватимуться під вимоги зазначеної групи користувачів.

Процес створення контенту передбачає залучення відповідних сучасних технологій для створення відео, фото, аудіо та текстового матеріалу. В створюваний контент необхідно на основі науково-обґрунтованих принципів інтегрувати інформацію про продукції бренду. Корисні відомості про товари та послуги певної компанії у рамках контенту повинні виглядати як дружні поради, оскільки пряма реклама у багатьох випадках негативно сприймається цільовою аудиторією.

Література

1. 21 Marketing Trends You Need to Know For 2022. URL: <https://marketinginsidergroup.com/marketing-strategy/marketing-trends/>

2. How to make sure you're marketing to Gen Z the right way. URL: <https://sproutsocial.com/insights/marketing-to-gen-z/>

УДК 339

Квіта Г.М., Шіковець К.О., к.е.н., доценти
Київський національний університет
технологій та дизайну

МІСЦЕ ЗВЕДЕННЯ ДАНИХ У НЕЙРОМАРКЕТИНГУ

Нейромаркетинг – нові механізми ефективного просування з урахуванням психологічних (і навіть фізіологічних) особливостей споживачів. Нейромаркетинг дає змогу підштовхнути споживачів до певного рішення, використовуючи індивідуальний підхід [1].

Ця концепція передбачає, що людина сприймає подразники навколишнього середовища (наприклад презентацію товару) перш за все на рівні нейрофізіологічних сигналів. Вони переводяться органами чуття за допомогою біофізичних і біохімічних процесів на мову емоцій ще на рівні підсвідомості, лімбічної системи – глибокої підкірки головного мозку, яка визначає тип емоційної системи [1].

Нейромаркетинг – це технологія, яка спрямована на формування та стимулювання попиту з урахуванням знань, отриманих завдяки дослідженню принципів роботи мозку та психології поведінки споживачів. Цей вид діяльності поєднує в собі результати досліджень мозку і психології з методиками традиційного маркетингу для створення нових, ефективніших маркетингових стратегій.

В сучасному економічному середовищі методи нейромаркетингу застосовуються у маркетингових дослідженнях. Процес маркетингово дослідження складається з декількох етапів: визначення проблеми, цілей та завдань дослідження; вибір проекту дослідження; визначення методу збору даних; збір даних; аналіз і інтерпретація даних; підготовка та представлення звіту про результати [2].

На етапі збору, аналізу та інтерпретації динних важливим є статистичне зведення динних.

Під зведенням розуміють сукупність прийомів наукового узагальнення і обробки даних статистичного спостереження з метою отримання статистичних показників і подальшого їх аналізу. На основі цих показників має бути дана характеристика чисельності сукупності, розміру притаманних їй ознак, структури сукупності та її якісний склад, встановлені специфічні особливості і закономірності досліджуваного явища, взаємозв'язку між ознаками та ін [3].

У результаті зведення здійснюється перехід від даних, які зібрані по кожній окремій одиниці об'єкта спостереження, до підсумкових даних по сукупності в цілому або групах, що виділені в її межах. Цими даними заповнюються складені макети таблиць або бланки статистичних формулярів.

Розрізняють зведення у вузькому і широкому розумінні. Статистичне зведення у вузькому розумінні - це підрахунок підсумків у групах і підгрупах і оформлення одержаного матеріалу в таблицях.

Статистичне зведення в широкому розумінні включає: 1) групування даних статистичного спостереження, яке включає відбір групувальних ознак, визначення числа груп і величини інтервалу, формування груп і підгруп; 2) підсумовування (зведення у вузькому розумінні слова) показників по окремих групах і по всій сукупності, тобто одержання абсолютних статистичних показників; 3) розрахунок на основі абсолютних показників середніх і

відносних величин; 4) табличне і графічне оформлення результатів зведення та їх аналіз [3].

Повнота, достовірність і обґрунтованість результатів зведення забезпечується програмою і планом його проведення.

Програма статистичного зведення містить перелік груп на які може бути поділена сукупність одиниць спостереження, а також систему показників, які характеризують досліджувану сукупність явищ і процесів як в цілому так і окремих її частин. Вона також включає групувальної ознаки для утворення однорідних, типових груп; визначення порядку формування груп; розробку системи статистичних показників для характеристики груп і об'єкта в цілому; розробку макетів статистичних таблиць для представлення результатів зведення і вибору способів зведення даних статистичного спостереження.

Статистичне зведення здійснюється за розробленим планом. У план зведення включаються питання пов'язані з послідовним здійсненням його окремих етапів, з черговістю обробки матеріалів спостереження, вказується хто і в які строки здійснює зведення, яким способом, куди надходять зведені дані, хто проводить їх подальшу обробку, аналіз та оформлення його результатів у таблицях, публікаціях, статистичних збірниках та ін. Воно відрізняються такими ознаками: складністю побудови, способом розробки матеріалів статистичного спостереження і місцем проведення.

За складністю побудови зведення можуть бути простими і груповими. Просте зведення полягає в одержанні зведеного підсумку по всьому масиву вихідної інформації. Будь-яке попереднє групування і систематизація вихідної інформації не виконуються. Просте зведення має в основному допоміжні цілі. Групове зведення розробляється на основі вихідної інформації, яка попередньо систематизована і згрупована. Отже, групове зведення відрізняється від простого своєю інформативністю, вмістом більшого числа групових підсумків.

Література

1. Гуменна О. В. Гончарова К. О. Нейромаркетинг як інноваційний інструмент у маркетингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/14860>
2. Григорчук Т.В. Маркетинг [Електронний ресурс]: навчальний посібник– Режим доступу: <https://sites.google.com/site/marketingdistance/tema-2/1-sutnist-struktura-j-osnovni-napramki-marketingovih-doslidzen>
3. Мармоза А.Т. Теорія статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/1619080153002/statistika/zvedennya_grupuvannya_statistichnih_danih_statistichni_tablitsi.

УДК 658.5

Прокопенко Т.О., д.т.н., професор,

Черкаський державний технологічний університет

Пономаренко І.В., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ PROJECT MANAGEMENT У МАРКЕТИНГУ

В умовах глобалізація компанії для забезпечення високих конкурентних позицій змушені на постійній основі розробляти продукти, що відповідають потребам ринку та характеризуються використанням інноваційних технологій та концепцій. В процесі розробки та створення продуктів застосовуються різноманітні стратегії щодо управління робочою командою. До передових підходів організації взаємодії між усіма учасниками створення нового продукту відноситься Project Management. Фахівець у сфері управління проектами виконує комплекс робіт щодо виконання цілей проекту у відповідності з вимогами замовника та особливостями функціонування певного ринку,

забезпечення ефективного використання наявних ресурсів та отримання економічно обґрунтованих результатів для компанії, оптимізації взаємодії між членами робочої команди та мінімізації ризиків настання конфліктних ситуацій.

Концепції Project Management набули широкого розповсюдження у сфері ІТ, що пояснюється швидкою зміною компаній у відповідності з потребами ринку та оптимізацією реалізовуваних проєктів. Наявність різноманітних методологій управління проєктами дозволяє залучати відповідні підходи у інші сфери діяльності. В сучасних умовах одним з напрямів, який активно застосовує принципи Project Management є маркетинг, що пояснюється необхідністю реалізації складних проєктів з налагодження комунікацій з цільовою аудиторією у офлайн та онлайн середовищі, а також створення комплексних стратегій щодо просування брендів та їх продукції. Завдяки використанню різноманітних методологій проєктного менеджменту компанії мають можливість розподілити обов'язки між працівниками у рамках розробки та реалізації відповідної маркетингової стратегії [1]. Ефективне використання наявних трудових та матеріальних ресурсів упродовж встановлених часових обмежень дозволяє підвищити рівень успішності просування продукту у рамках реалізації маркетингової стратегії, що можливо ідентифікувати на основі таких якісних показників як: рівень залучення цільової аудиторії, рівень утримання клієнтів, конверсії, ROI email-маркетингу тощо.

При реалізації певного проєкту існує потреба в оцінюванні факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, що дозволить запровадити дієву маркетингову стратегію у офлан та онлан середовищі. Для досягнення поставлених завдань Project Management передбачає використання PEST та SWOT аналізу, які й так активно використовуються компаніями упродовж тривалого періоду часу при реалізації маркетингових стратегій.

Для оптимізації маркетингових стратегій можливо використати такі методології проєктного менеджменту:

1. Традиційні методології. Передбачається покрокове виконання проекту з хронологічною реалізацією упорядкованих завдань. Найбільшого розповсюдження набула каскадна модель управління проектами, також відома як Waterfall [2].

2. Гнучкі методології. Передбачається розбиття робіт на невеликі етапи, що дає можливість постійно здійснювати моніторинг результатів та оперативно вносити актуальні корективи. До даної групи відносяться Scrum та Kanban.

Література

1. Importance of Project Management in a Digital Marketing Agency : Case Study.

URL: <https://www.proprofsproject.com/blog/project-management-involved-in-running-a-digital-marketing-agency/>

2. Comparing Project Management Methods: Agile, Traditional or Hybrid. URL:

<https://www.theprojectgroup.com/blog/en/agile-project-management-methods/>

УДК 658.8

Zimbalevska Yu.V.,

PHD in Economics, Associate Professor

Kyiv National University of Technologies and Design

BRAND FORMATION TO ENSURE UKRAINE'S INTERNATIONAL COMPETITIVENESS

Based on the indicators of the real volume of foreign investments, modern Ukraine is an insufficiently investment-attractive country for foreigners. First of all, it is advisable to try to change this situation with the tools of national branding, as it is considered to be an effective means of influencing modern world processes. The

effectiveness of national branding largely depends on the quality of the main stages of its formation:

1. Defining the goals and objectives of state branding.
2. Research of the formed stereotypes about the countries.
3. Formation of preferences, expectations, original features and characteristics that a positive brand of the state should have.
4. Development of strategy and tactics of state brand formation, covering the translation of the constructed state brand into real contexts (visual, verbal, communicative).
5. Control over the implementation of state branding programs.
6. Evaluation of intermediate results and adjustment in case of necessity of strategy and tactics of state branding.
7. Monitoring the effectiveness of the formed brand of the state.

In order to form a positive image of Ukraine, it is advisable to bring to the attention of the international community the information that this is a European country with huge raw materials and fertile land potential. It is also important to inform that Ukraine is inhabited by a cultured and highly intelligent population. The facts of countless heroism and romanticism of the Ukrainian nation, cultural heritage - embroideries, songs, dances, handicrafts, etc. can be used in the national branding.

The image of Ukraine is also shaped by the brands of its business structures. However, Ukraine has a great resource potential for the development of new business structures and the formation of niches in markets in other sectors of the economy. It is already known that a strong basis for the economic well-being of any country is the export of finished products, not raw materials. Thus, changes in the structures of the economic, social and political structure of the country will contribute to the formation of the Ukrainian brand.

Literature

1. Смачило Т.В., Олеха Д.І. Формування національного бренду України. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/50.pdf>

УДК 338.488:640.41

Колісниченко Т.О., к.т.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ

Агресія рашистів повною мірою спричинила економічну кризу в Україні, адже було зруйновано багато підприємств різного масштабу та форми власності, вбито багато мирного населення та паралізована логістика в країні. Готельно-ресторанний бізнес в нашій країні теж відчув на собі вплив повномасштабної війни в Україні.

На теперішній час велика кількість підприємств сектору готельно-ресторанного бізнесу зіткнулась з проблемою високої мінливості елементів зовнішнього середовища, невизначеністю деяких напрямів державного регулювання їх діяльності в умовах які склалися. Якщо під час карантину люди не мали змоги, а іноді, і бажання відвідувати заклади харчування через ризик підхопити коронавірусну інфекцію, то з початком воєнних дій та запровадженням воєнного стану, відвідування ресторанів стало неможливим для сотень тисяч українців та гостей країни. Обстріли, відтік населення, падіння зарплати, відсутність роботи – це те, що мало величезний вплив на формування готельно-ресторанного бізнесу.

В контексті вище зазначених умов перед підприємцями та менеджерами підприємств готельно-ресторанного бізнесу постає проблема забезпечення високої ефективності та результативності господарської діяльності, тому що економіка держави має працювати за будь-яких умов. Реалізація поставлених цілей можлива лише за умов вмілого використання всього спектру економічних інструментів управління підприємством.

Підприємства готельно-ресторанного бізнесу вимушені були швидко реагувати на ситуацію, що виникла. В умовах війни кожен має працювати на своєму фронті та робити свій вклад у забезпечення роботи економіки країни. Вони волонтерять, пропонують розміщення внутрішньо переміщених осіб, готують обіди для збройних сил України (ЗСУ), поліції, територіальної оборони. Деякі допомагають їжею літнім людям та постраждалим від воєнних дій.

Нажаль, частина бізнесу, що розташована у зонах активних бойових дій, назавжди втрачена, заблокована, розкрадена. Проте інша частина може здійснити релокацію, зберегти або частково надати робочі місця і таким чином забезпечити власну платоспроможність, платоспроможність населення та забезпечити надходження до бюджету держави. Велика частина готелів та ресторанів спрямована не на бізнес, а на допомогу держави. Вже очевидно, що під час війни готелі часто перепрофілюють. Вони можуть бути мілітаризовані як «стратегічні активи», використовуватися слугувати приміщеннями, де ведуться переговори, оперативними базами для ЗМІ або притулками для біженців чи внутрішньо переміщених осіб. Під час воєнного стану закрилися близько 30% ресторанів, а ті що працюють, мають проблеми з попитом.

Спираючись на дослідження аналітиків, третина власників бізнесу, заявляють про падіння доходів на 90 – 100% з початку повномасштабних воєнних дій в країні. Ці ж підприємці вже звільнили до 50% штату співробітників. Третина громадян втратили практично весь свій дохід від 91%

до 100%. Близько 24% втратили половину власних доходів, а 24% залишились без 2/3 надходжень.

Очевидно, що для стабілізації ситуації потрібна безперервна робота як власників та менеджерів підприємств готельно-ресторанного бізнесу, так і органів державної влади. Зокрема, можна зазначити що для покращення ситуації з готельним та ресторанным бізнесом Україні керівництву необхідно здійснювати наступне:

- безперервний процес аналізу та внесення змін до бізнес-стратегії з урахуванням ситуації під час воєнних дій;

- запровадження додаткових послуг в межах правового поля, які дозволять підтримувати діяльність на рівні, необхідному для фінансування всіх поточних потреб;

- введення нових форматів ведення бізнесу, а також створення унікальних продуктів та пропозицій;

- повне використання можливостей, залишених урядом поза карантинними обмеженнями;

- зниження витрат шляхом переговорів з орендодавцями та постачальниками, для формування нових умов співпраці;

- збереження робочих місць через використання можливостей по запровадженню простоїв, неповного робочого часу та надання відпустки без збереження заробітної плати [1, с.14].

Але у будь-якому випадку, необхідно зберігати холодний розум здійснити дії, направлені на ліквідацію або релокацію підприємства готельно-ресторанного бізнесу або його відокремленого підрозділу. Адже у будь-якому випадку, війна закінчиться нашою перемогою і післявоєнний період вимагатиме здійснення дії, направлених на приведення бізнесу у відповідність до вимог законодавства.

Попри воєнні реалії, підконтрольна територія України поступово оживає, і все більше закладів готельно-ресторанного бізнесу відновлюють свою роботу для відвідувачів. Для багатьох людей – це ніби відчутти мирне життя, посмакувати стравами та відновити психологічний комфорт.

Література

1. Мілашовська О.І., Ільтьо Т.І. Аналіз розвитку готельно-ресторанного бізнесу України в контексті сучасних викликів. Бізнес Інформ. 2021. № 6. С. 151–156.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-151-156>

СЕКЦІЯ 5

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

UDC 336.74

LEMISHKO O. O.,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,

Department of Finance

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

SHEVCHENKO A. M.,

Doctor of Agricultural Sciences, Professor,

Academician of National academy of agrarian sciences of Ukraine

Department of Landscaping Services and Environment

Luhansk Taras Shevchenko National University,

THE MAIN DIRECTIONS OF MONETARY POLICY FOR THE PERIOD OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

Russia's full-scale war against Ukraine continues. The Ukrainian financial system is responding to real tragic events and challenges. The priority is to ensure the reliable and stable functioning of the banking and financial system of the country. This will be a factor influencing the defense needs of Ukraine, the smooth operation of public finances and critical infrastructure [1]. The main direction of monetary policy for the period of martial law has already been reformatted. Thus, The Council of the National Bank of Ukraine approved the Basic Principles of Monetary Policy for Martial Law, developed in accordance with the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine", the Decree of the President of

Ukraine No 64/2022 "On the imposition of martial law in Ukraine" of February 24, 2022, and the Law of Ukraine "On Currency and Currency Transactions" [1].

In the modern dimension, the state uses financial means of restrictive financial policy, which takes into account the objective reduction of the effectiveness of market instruments. As a result, capital controls became important: investments and repatriations of companies and businesses abroad were prohibited. Operationally, at the beginning of the war, the use of financial instruments was adjusted, including the discount rate as the main instrument of monetary policy. So, to avoid a significant devaluation of the hryvnia, the exchange rate was fixed, foreign currency could be purchased only to pay for critical imports, restrictions were imposed on payment cards and withdrawals abroad.

It should be noticed that in addition to the burden on public finances and public debt management during martial law, there may be many additional shocks in the economy. Administrative restrictions on the foreign exchange market and restrictions on the movement of capital have become a means of significantly narrowing the use of marketable monetary instruments by the National Bank. That is why in the conditions of martial law it is necessary to adhere to the principle of flexibility in relation to the financial system. We consider flexibility from the standpoint of the financial system's ability to adapt its potential realizing in the form of financial opportunities to ensure sustainable economic development in terms of saving money and time [2, p. 75].

Based on this, we consider it is advisable to update the efficiency of transfer channels by removing restrictions on the cash rate of purchase and sale of foreign currency by Ukrainian banks. In order to eliminate speculation and keep international reserves, on May 20, 2022, the National Bank lifted the 10 % limit on the cash exchange rate and officially allowed to set any market rate when selling cash dollars, euros and other currencies [3].

At the same time, in order to prevent the outflow of capital from Ukraine, control over its movement has been strengthened. Therefore, banks are prohibited from restructuring debt under credit agreements concluded by them with borrowing clients (except banks) by changing the currency of fulfillment of bank loan obligations from foreign currency to hryvnia; it is prohibited to provide loans in national currency for the purpose of repayment by the borrower of bank loans in foreign currency (including interest and other payments under the loan agreement in foreign currency) [3].

The application of flexibility principle in the functioning of the financial system in Ukraine in this difficult time will be the basis for stabilizing export earnings, activating financial market tools, which will avoid measures and tools that weaken confidence in monetary policy, imbalance expectations and strengthening fiscal dominance.

References

1. The Council of the National Bank of Ukraine adopted the Basic Principles of Monetary Policy for the Period of Martial Law [Rada Natsionalnoho banku Ukrainy ukhvalyla Osnovni zasady hroshovo-kredytnoi polityky na period voiennoho stanu]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rada-natsionalnogo-banku-ukrayini-uhvalila-osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-period-voyennogo-stanu>
2. Laktionova O. A.. Flexibility of the financial system: methodology, valuation and vectors [Hnuchkist finansovoi systemy: metodolohiia, otsinka ta vektory zabezpechennia]: monograph. Vinnytsia. 2016. 400 p.
3. On amendments to the resolution of the Board of the National Bank of Ukraine of February 24, 2022 [Pro vnesennia zmin do postanovy Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 24.02.2022] No 18. Resolution of the National Bank of Ukraine of May 20, 2022 [Postanova NBU vid 20.05.2022] No 102. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_20052022_102

УДК (334.912.23: 334.722)

Тарасенко І.О., д.е.н., професор

Київський національний університет технологій та дизайну

Галаган О.Ю., аспірант

Київський національний університет технологій та дизайну

ПЕРЕВАГИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ПРИ ФІНАНСУВАННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Фінансування екологічних проектів та залучення додаткових джерел віднесено до ключових завдань розвитку економіки України, яка обрала курс на створення суспільства сталого розвитку. Ще у 2004 році було розроблено та подано до Верховної Ради України Проект Концепції переходу України до сталого розвитку (№ 5749 від 02.07.2004) [1], з часом було прийнято Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року та Національний план дій до 2020 року по її реалізації [2]. У 2015 році на глобальному рівні було визначено Цілі сталого розвитку (ЦСР), які адаптовано до українських реалій та затверджено Указом Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 року [3].

Руйнування, завдані військовою агресією, набули особливих масштабів за впливом на екологічну ситуацію в більшості областей України, а збитки екологічного характеру можуть бути кваліфіковані як прояви екоциду [4, 5]. Зважаючи на масштаби шкоди довкіллю України стає очевидною необхідність консолідації можливостей як в середині держави, залучаючи інвестиційні ресурси українських інвесторів, так і з міжнародних фондів. Ефективність державної екологічної політики залежить від обсягів і ефективності фінансування екологічних програм і проектів. Аналіз динаміки видатків державного бюджету на охорону довкілля в довоєнному періоді [6-8] засвідчує

їх позитивну тенденцію включно до 2019 року. У 2020 році мало місце скорочення частки видатків державного бюджету на охорону НПС в порівнянні з 2019 роком, після чого у 2021 році в абсолютному розмірі цей показник збільшився в 1,17 разу в порівнянні з попереднім роком. В той же час, зважаючи на катастрофічні наслідки військової агресії для екологічної системи України, потребується залучення ресурсів від різних джерел. Серед таких механізмів, які можуть бути задіяні в Україні для вирішення екологічних проблем та подолання наслідків військової агресії для навколишнього середовища України, найбільш ефективним слід вважати державно-приватне партнерство (далі – ДПП). До основних причин доцільності використання механізму ДПП при розв’язанні екологічних проблем слід віднести: дисбаланс між потребами в інвестиційних ресурсах та можливостями державного фінансування; в переважній більшості неприбутковість екологічних проектів та їх непривабливість для інвесторів; висока зношеність основних природоохоронних фондів; зростання екологічних ризиків і можливих збитків внаслідок військової агресії; недостатність видатків державного бюджету на фінансування екологічних програм в мирний час та загострення цієї проблеми, зважаючи на руйнування екологічної інфраструктури, завдані військовими діями в масштабах країни.

Необхідно зазначити, що до сфер застосування ДПП, які визначені Законом України «Про державно-приватне партнерство» (стаття 4), сферу охорони навколишнього природного середовища безпосередньо не включено (а лише окремі дотичні види діяльності), хоча передбачено можливість застосування в інших сферах за рішенням державно-приватного партнера [9]. Проте, аналіз переваг, які надає взаємодія держави і бізнесу через застосування механізму ДПП, дозволяє зробити висновок про доцільність його використання при реалізації стратегічних проектів пріоритетного характеру, до яких слід віднести і проекти природоохоронного призначення. До таких переваг доцільно

віднести: сприяння відновленню екологічної інфраструктури країни; можливість зменшення видаткової частини державного бюджету в процесі реалізації проектів природоохоронного призначення; збільшення кількості реалізованих екологічних проектів з високим рівнем економічної ефективності, екологічної та соціальної результативності; зменшення витрат і досягнення синергетичного ефекту в результаті взаємодії держави і бізнесу в процесі реалізації екологічних проектів; підвищення якості довкілля та, як результат, поліпшення екосистеми країни; зменшення корупційних дій та іншої незаконної практики на усіх етапах реалізації проектів ДПП в екологічній сфері.

Література

1. Проект Концепції переходу України до сталого розвитку (№ 5749 від 02.07.2004). URL: <http://gska2.rada.gov.ua>
2. Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року (Проект 2017 року). URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 року. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Ключові наслідки для довкілля від російської агресії в Україні 24 лютого-31 березня // Ключові наслідки для довкілля від російської агресії в Україні 24 лютого – 31 березня 2022 року - Новини - Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (mepr.gov.ua). URL: <https://mepr.gov.ua/news/39097.html>
5. Екоцид: наслідки і ціна російської агресії (rayon.in.ua). URL: <https://eco.rayon.in.ua/topics/506221-ekotsid-naslidki-i-tsina-rosiyskoi-agresii>

6. Статистичний збірник «Довкілля України за 2018 (2019, 2020) рік» : за ред. О.М. Прокопенко. Державна служба статистики України, 2019 (2020, 2021).

URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. [Про державно-приватне партнерство | від 01.07.2010 № 2404-VI \(rada.gov.ua\)](#).

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>

УДК 336.02:336.71

Дятлова Ю.В., д.е.н., професор
Маріупольський державний університет

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Забезпечення безпеки національної фінансової системи в умовах відкритості економіки є актуальним завданням для більшості країн світу. Питання актуалізувала в свій час глобальна економічна криза, у епіцентрі подій якої стала світова фінансова система, зокрема банківський сектор як основна її складова. Розвиток банківського сектору і послуг забезпечує сучасну цифровізацію фінансових операцій [1; с. 111], інноваційний розвиток суб'єктів господарювання, економічних систем регіонів і країни [12; с. 37-45]. Наразі на порядку денному є безпека фінансової системи в екстремальних умовах, а саме воєнного стану, що накладає додаткове навантаження на банківський сектор.

Економічна безпека є складовою національної, необхідність її забезпечення – нагальна потреба, особливо в умовах нестабільної економіки. Для фінансової системи та її банківського сектору забезпечення економічної безпеки є вкрай важливим ще й через значну ризикованість цього бізнесу та найбільшу його інтегрованість до світових процесів, а, отже, залежність від

впливу зовнішніх чинників. Перелік загроз для банків з вітчизняним капіталом збільшується через присутність на внутрішньому ринку банків з іноземним капіталом та зростаючим рівнем конкуренції [3]. Наразі, за умови нестабільної економічної ситуації, відзначено вплив капіталу, що додає ризику діяльності банкам з вітчизняним капіталом.

На нашу думку, враховуючи аналіз наукових праць, економічна безпека національного банківського сектору – це такий його економічний стан, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечує здатність до сталого економічного й фінансового розвитку, до конкуренції на ринку банківських послуг. Слід погодитися з думкою науковців щодо чинників впливу на економічну безпеку банківської системи. Перелік чинників у порядку значимості є таким: політична та економічна стабільність як в країні, так і в країнах, з якою вона межує та має значні економічні та політичні відносини; рівень залежності країни від внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування; рівень концентрації активів іноземних банків та кредитно-фінансових інститутів інших держав; рівень концентрації активів банків за галузями економіки чи фінансово-промисловими групами; структура власності в банківській установі, структура та динаміка банківських активів; система державного регулювання банківського сектора, її ефективність і прозорість. Показники економічної безпеки банківської системи потребують системного моніторингу [4; с. 206].

Логічним є розуміння економічної безпеки банківського сектору у взаємозв'язку з економічною безпекою країни та її складовими, зокрема фінансовою стійкістю. Також, економічна безпека банківського сектору має спільне підґрунтя, що створюється в результаті кредитування, з таким складником економічної безпеки країни як інвестиційно-інноваційна безпека. Крім того, на економічну безпеку банківського сектору впливає опосередковано

стан складових фінансової безпеки – безпека небанківського фінансового ринку, боргова, бюджетна, валютна, грошово-кредитна.

Забезпечення економічної безпеки банківського сектору – процес діяльності органів державної влади, центрального банку та комерційних банків, яка носить комплексний характер і спрямована на виявлення загроз, мінімізацію ризиків і втрат для збереження фінансових, матеріальних, інформаційних і кадрових ресурсів. Моніторинг економічної безпеки банківської,

Забезпечення економічної безпеки банківського сектору повинно відбуватися за умови системного підходу. У такій системі визначаються складові економічної безпеки як об'єкту впливу, його рівні, основні елементи, складові механізму. Зроблено пропозицію, відповідно якій система забезпечення економічної безпеки банківського сектору містить три основні взаємопов'язані елементи – суб'єкт, який впливає, об'єкт, на який впливають, та механізм впливу (комплекс або сукупність інструментів, важелів, заходів). Щодо банківського сектору комплекс заходів реалізуються на різних рівнях (державному, центрального банку, банківських установ), спрямованих на захист і раціональне використання фінансових, матеріальних, інформаційних і кадрових ресурсів банків з метою запобігання загрозам ефективної банківської діяльності.

Відмінністю зазначеного системного підходу є його зорієнтованість на усунення загроз на різних рівнях управління, зокрема загроз через політичну та економічну нестабільність, а також з боку іноземних банків та їх капіталу як складових економічного впливу на стан банківського сектору, що дозволяє інституціям-регуляторам визначати інструменти конкурентної, грошово-кредитної та регуляторної політики.

Література

1. Zherdetska L., Diatlova Yu., Diatlova V., Derkach J., , Goncharenko A., Zoskior M. Digital banking in the marketing mix and human resource management: improving the approach to the assessment as an innovative component. *Laplace Em Revista*. 2021. 7(3A). P. 111-119.
2. Дятлова Ю.В., Тарасенко Д.Л. Інноваційний розвиток економічних систем: державний і регіональний аспекти фінансування. *Менеджер: Вісник Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2021. № 1 (90). С. 37-45.
3. Diatlova Yu., Kuznetsova L., Dielini M., Tkachenko O., Onyshchenko Yu., Nyanchuk N. Improving approach to conditions' statistical assessment for Ukraine banking sector competitive development under the foreign banks presence in the financial market. *Journal of Physics: Conference Series*. 2021. Vol. 1804. 012142.
4. Diatlova Yu., Yeletskykh S., Bykhovchenko V., Balabukha K., Ovcharenko Ie., Tyshchenko V. Banking Security Monitoring: Development of a Methodical Support to Valuation. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. 43(2). P. 206-216.

УДК 338.356

Гавриленко Н.Г., аспірантка

Київський національний університет технологій та дизайну

Тарасенко І.О., д.е.н., професор

Київський національний університет технологій та дизайну

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ В ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ ЯК ЗАСІБ ВІДНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

У реаліях сьогодення та ході війни в Україні постає потреба у плануванні подальшого відновлення держави, зокрема налагодження економічних процесів. Певно, що різні регіони України мають та матимуть абсолютно різні потреби у ході післявоєнної відбудови, проте загальнодержавні реалії повоєнного господарювання будуть спільними. Загалом, відбудова держави відбуватиметься протягом тривалого терміну й багатьох етапів, спрямованих на процвітання в довгостроковій перспективі. Війну без перебільшення можна назвати протистоянням між тоталітаризмом та демократією, боротьбою за людські цінності. Однією з основ демократії є прозорість і відкритість врядування та економіки, до яких прагнула Україна до початку повномасштабного вторгнення ворога. Тож саме процеси цифровізації є тим засобом, що дає змогу громадянськості здійснювати ефективний контроль у різних сферах суспільного, економічного життя та управління державою.

Подальше відродження України на засадах цифровізації економіки повинно відбуватися відповідно до стандартів високотехнологічного розвитку. Саме тому повоєнне відновлення соціально-економічної інфраструктури має бути зосереджено на використанні передових цифрових технологій та практик, що в подальшому дасть змогу нашій державі залишити в минулому радянські стандарти та модернізуватися в цифрову, інноваційну та сучасну державу.

За таких умов Україна зможе стати повноцінним світовим інноваційно-технологічним та логістичним хабом, який поширюватиме інновації, здійснюватиме технологічну інтеграцію і впровадження нових технологій, створення high-tech і future-tech продуктів, а також державою-інноватором, яка кинула виклик традиційним соціально-економічним системам та модернізувала національну економіку. Наразі деякі із зазначених шляхів є досить реалістичним внаслідок впровадження на території України Starlink та інших технологій із безпечним та безперебійним доступом до світової інформаційної мережі [1].

Це в подальшому дозволить Україні, за умови впровадження цифрових технологій у всі сфери соціально-економічного життя, стати країною нової економіки, яка буде характеризуватися економічним зростанням та широкими бізнес-можливостями. Використання цифрових технологій дозволить підвищити інвестиційну привабливість, сприятиме подальшому розвитку інновацій як основи післявоєнного відродження економіки. Однією з умов цього має стати рівноправне функціонування цифрової та віртуальної економіки, межа між якими повинна бути фактично усунута. Важливо, щоб агросектор перетворився на сектор виробництва продовольства з упровадженням технологій глибокої переробки сировини. Україна має стати майданчиком для відпрацювання нових матеріалів і технологій у металургії, хімії, будівництві. Оновленню економіки сприятиме також створення мережі кластерів у всіх секторах економіки. Прикладом такої співпраці можна вважати кластери з виробництва надсучасної зброї спільно з партнерами з безпекових союзів [1].

Цифрові інструменти та послуги вже давно стали одними з ключових факторів розвитку будь-яких виробничих процесів та частиною суспільного життя [3]. Значну роль цифрові технології відіграють у бізнес-процесах, а від початку пандемії коронавірусу можна було спостерігати реальні приклади їх

використання не лише задля підтримки бізнесу, але й функціонування соціальної інфраструктури. Так само і сьогодні, в період війни, значна частка людей, компаній та галузей у своїй діяльності активно використовують цифрові технології для підтримки та полегшення своєї діяльності. Серед них такі як: Інтернет речей (IoT), хмарні обчислення, робототехніка, блокчейн, цифрові платформи для бізнесу та навчання, цифрова документація та інші.

На сьогодні відомо чимало практичних доказів ефективності використання цифрових технологій у процесі переходу до суспільства сталого розвитку [3]. Більшість країн, які пройшли цифрову модернізацію, довели, що ключем до успіху є налагодження відкритого доступу інформації та економічна свобода, внаслідок чого державні інституції стають більш ефективними та прогресивними, активізується бізнес, створюються нові робочі місця, а, отже, збільшуються надходження до бюджету і зростає добробут населення [4].

Отже, період післявоєнного відновлення має бути спрямовано на розбудову нової країни з урахуванням новітнього досвіду соціально-економічних відносин, міської інфраструктури, розвиток інноваційної та прогресивної системи освіти, вітчизняної промисловості на основі цифровізованих виробничих процесів.

Література

1. Європейська Бізнес Асоціація. Підтримують команди та армію: як працює бізнес в умовах війни. Сайт «European Business Association». 2022. URL: <https://eba.com.ua/pidtrymuyut-komandy-ta-armiyu-yakpratsyuye-biznes-v-umovah-vijny/>
2. Іванов С.В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України / С. В. Іванов // Економіка України. 2019. № 1. С. 75-89.
3. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С., Ілляшенко Н.С. Проблеми і перспективи розвитку в Україні цифрової економіки в контексті забезпечення економічної

безпеки держави. Сталий розвиток - XXI століття. Дискусії 2021: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції / Національний університет —Києво-Могилянська академія / за ред. проф. Хлобистова Є.В. Київ, 2021. С. 194-201.

4. Сторощук Б.Д. Прийняття рішень в умовах кризових трансформацій економічної влади. [Науковий вісник Чернівецького університету. Серія Економіка](#), № 834, 20221. С.3-12

УДК 336:327.5

Кононенко Г.І. к.е.н., доцент
кафедри фінансів та інвестицій

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію потрясінням. Повномасштабне військове вторгнення РФ завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Знизилося виробництво основних видів продукції, зокрема тієї, що становить основу експортного потенціалу України. Крім того, заблоковані порти, а відтак і лівова частка зовнішньої торгівлі. Нищиться транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів. Відбувається відтік кадрів за кордон та їх часткова передислокація на захід держави, що тимчасово викидає з активного економічного життя сотні тисяч, або й мільйони людей [1].

Повномасштабна військова агресія Росії проти України значно підвищила всі ризики, що впливають на стабільність фінансової системи. Україна може

втратити значну частину свого ВВП у 2022 році. Інфляційний тиск залишається значним через руйнування виробничої та транспортної інфраструктури та підвищення собівартості виробництва. Як наслідок, в Україні відбулося значне зростання видатків державного бюджету на підтримку бізнесу та сприяння поступовому відновленню економіки.

Задля забезпечення надійного та стабільного функціонування фінансової системи країни під час війни виконавчі та законодавчі органи влади внесли ряд змін та правила надання окремих фінансових послуг, ведення певних обмежень, спрощення ряду процедур, зменшення податкових тягарів тощо. Виклики сьогодення диктують нові вимоги функціонування фінансової системи, що й почали реалізовувати законодавчі та виконавчі органи влади [2, с. 2].

Члени FSC відзначили стабільність фінансової системи в нинішніх умовах. Це було досягнуто завдяки реформі фінансового сектору, здійсненій останніми роками, та своєчасним антикризовим заходам, вжитим регуляторами з моменту початку війни. Ліквідність банківського сектору висока: депозити клієнтів, номіновані в усіх валютах, з початку військових дій зросли на 41 млрд грн. З березня зростають гривневі корпоративні кредити.

НБУ продовжує вживати надзвичайних заходів для підтримки банків під час воєнного стану. Зокрема, банки мають дозвіл надавати відпустки погашення кредиту та не враховують час прострочення кредиту при оцінці кредитного ризику. Банкам також дозволено реструктуризувати кредити боржникам, які постраждали від агресії Росії. Банки звільняються від коригувальних дій за порушення нормативів достатності капіталу та ліквідності.

Для підтримки фінансової стабільності грошове фінансування держбюджету з боку НБУ має бути зведено до мінімуму. Щоб цього досягти, потрібно продовжувати залучати офіційне фінансування від міжнародних партнерів на пільгових умовах і намагатися якнайкраще зберегти наші бюджетні ресурси та міжнародні резерви, поки діє воєнний стан. Збільшення

бюджетних видатків має здійснюватися насамперед у пріоритетних сферах, таких як забезпечення обороноздатності країни та соціального захисту. При цьому надання податкових пільг має бути адресним, а не комплексним [3].

9 березня 2022 року МВФ схвалив фінансування України в розмірі 1,4 мільярда доларів через Інструмент швидкого фінансування, щоб допомогти задовольнити нагальні потреби у фінансуванні. Україна вже мала угоду stand-by – стандартний інструмент МВФ, який використовується для подолання проблем платіжного балансу – але це супроводжується макроекономічною програмою, що включає зобов'язання та обмеження для країни-одержувача щодо забезпечення макроекономічної стабільності. Ця угода stand-by була скасована, а нова програма буде узгоджена в майбутньому [4].

Можна сказати, що для Заходу ціна підтримки України вже іде на десятки мільярдів доларів, а попередні озвучені розрахунки фінансових потреб для відновлення України після війни обчислюються сотнями мільярдів. Це становить стабільність фінансової системи України і пряму залежність від міжнародної фінансової допомоги. Без міжнародної підтримки будуть не тільки скорочені видатки, але й буде поставлено під загрозу фінансування оборони держави загалом [2, с. 5].

Економічні перспективи України погрожують невизначеністю і багато в чому визначатимуться тривалістю та масштабами війни. Величезна шкода завдається виробничій спроможності економіки, і буде потреба у значному зовнішньому фінансуванні, щоб допомогти відбудові країни та економіки після війни. Навіть за підтримки МВФ та міжнародного співтовариства, постконфліктний шлях повернення НБУ до того, щоб стати оперативно незалежним центральним банком, з відкритим валютним ринком і гнучким обмінним курсом, безсумнівно, буде делікатним компромісом підтримка економіки та запобігання обвалу валюти та інфляції [4].

Отже, виходячи зі становища нашої країни можна зробити висновки, що на велику діяльність центральних та виконавчих органів, припадають великі задачі зв'язані з воєнною кризою. Попри те, що йде війна, економіка працює.

Література

1. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання: веб-сайт. URL: [https:// www. prostir. ua/](https://www.prostir.ua/) (дата звернення: 24.05.2022).
2. Маршук Л. М., Мовчан Д. О., Покойовий О. О. Особливості фінансової системи в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. Фінанси, банківська справа та страхування. №37. 2022. 6 с.
3. Financial Stability Council Meeting Recap: Systemic Risks High But Controlled: веб-сайт. URL: [https:// bank. gov. ua / en / news / all/](https://bank.gov.ua/en/news/all/) (дата звернення: 24.05.2022).
4. War in Ukraine: The financial defence: веб-сайт. URL: [https:// voxeu. org / article / war-ukraine-financial-defence](https://voxeu.org/article/war-ukraine-financial-defence) (дата звернення: 25.05.2022).

УДК 338:336

Петрівський О.О, аспірант

Київський національний університет технологій та дизайну

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ БАНКІВ ТА ФІНАНСОВИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Світова архітектура фінансів трансформується під впливом цифровізації, фінансових інновацій та фінансових технологій. Започатковуються абсолютно нові за своєю суттю фінансові продукти та інструменти, принципово нові

канали доставки коштів, як в транскордонних переказах, так і на місцевих ринках, з'являються нові види грошей тощо.

Індустрія фінансових технологій (фінтех) продукує значну кількість нових продуктів і послуг, якими клієнти активно користуються, все частіше віддаючи їм перевагу відносно традиційних банків. Цьому сприяє простота, швидкість послуг, на порядок нижчі комісії, або взагалі їх відсутність. Крім того, це ще й значно спрощена, або подекуди взагалі відсутня політика AML.

За неофіційними даними НБУ лише через криптобіржу «Бінанс» («Binance») в перші два тижні війни з банківської системи України було виведено близько 500 млн доларів США. Клієнти, які користувались традиційними послугами сучасних українських банків, і які не часто цікавилися новинками на ринку фінансових послуг, досить швидко познайомились і опанували альтернативні інструменти проведення фінансових операцій. Це криптобіржі, криптовалюти та стейблкойни, PayPal, Skrill, Revolut, Wise, різного роду обмінники тощо. Більшість населення, відчувши переваги користування продуктами галузі фінтех, продовжать ними користуватись, віддавши їм перевагу відносно традиційних банківських сервісів з відповідними наслідками для банків. Крім того, підрастає покоління зумерів, яке більш відкрите до фінансових інновацій, аніж старше покоління.

Відповідно, банки втрачають доходи від транзакцій, в першу чергу на операціях фізичних осіб, що є значною часткою у структурі доходів банків. При цьому банки здійснюють найбільші витрати на придбання й продукування нових технологій та інноваційних рішень [1]. Високі доходи тепер все більше отримують фінтех-компанії, які безпосередньо взаємодіють з клієнтами, а банки лише мають на своїх рахунках кошти від цих самих клієнтів, які в них розміщують фінтех-компанії, як кошти юридичної особи, а не від імені клієнтів. Таким чином, банки перетворюються на своєрідних «хранителів коштів», в які

різного роду фінтех-компанії будуть за необхідністю заводити або виводити кошти.

Банки є і будуть зарегульованими більше, ніж фінансові компанії, оскільки саме на них лежить функція безпечної циркуляції фінансових ресурсів в економіці. У протизвагу, фінансові компанії, будучи більш гнучкими, замикатимуть в даній моделі на собі функції розробки та копіювання фінансових інновацій на ринку.

У цьому зв'язку, з метою збереження конкурентних позицій на ринку фінансових послуг банкам необхідно діяти на упередження та побудувати ефективну стратегію розвитку.

Можливим шляхом вирішення означеної проблеми є економічна інтеграція банків та фінансових компаній за моделлю банк + фінансова компанія (практична реалізація цієї моделі втілена польським банком mBank та фінансовою компанією monobank, яка працює на базі Universalbank).

Загалом економічна інтеграція передбачає цілеспрямований процес консолідації виробничого, науково-технічного, технологічного, кадрового, фінансового, інтелектуального, споживчого та інших потенціалів підприємств (установ, компаній) задля створення сприятливих умов ведення бізнесу й отримання прибутку [2].

В перспективі банки зможуть надавати інноваційні фінансові послуги, використовуючи фінансову компанію, як інструмент взаємодії з клієнтами. Це дасть можливість продовжувати отримувати трансакційні доходи, а також, що не менш важливо, мати інформацію і дані клієнтів з використанням, у тому числі, інструментів Big Data, що даватиме можливість таргетованої подачі пропозицій певних продуктів чи послуг клієнтам.

Після закінчення війни, очевидно, відбудуться значні зміни в банківському секторі України та на ринку фінансових послуг. Це буде зумовлено прийняттям відповідних законів і постанов в межах нової

монетарної політики регулятора в повоєнний період, виведення деяких учасників з фінансового ринку, зміною клієнтської поведінки і звичок тощо.

Література

1. Олешко, А. А. (2018). Інноваційні тенденції розвитку безготівкової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*, (10), 22-25.
2. Ганущак-Єфіменко, Л. М. (2013). Економічна інтеграція як основа розвитку підприємств малого і середнього бізнесу. *Актуальні проблеми економіки*.

УДК 336.7

Батрак О.В. к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ТА ФІНАНСОВОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ

Фінансовий сектор є підсистемою фінансового ринку і представлений його національним регулятором, фінансовими і інфраструктурними учасниками, а саме: корпораціями, що приймають депозити; фондами грошового ринку та інвестиційними фондами, пенсійними фондами, страховими корпораціями, кептивними і допоміжними фінансовими корпораціями, іншими фінансовими посередниками.

Фінансова індустрія – це комплексна категорія, яка поєднує сукупність фінансових установ з їх якісними та техніко-технологічними характеристиками (інтелектуальним капіталом, інноваціями, фінансовими технологіями) в середовищі креативної економіки.

Фінансовий сектор та фінансова індустрія віддзеркалюють дуалістичну природу функціонування фінансових установ як суб'єктів надання фінансових

послуг, з однієї сторони, і власників бізнес-процесів, з іншої. Тому їх стратегії мають спільну передумову і мету - фінансову стабільність, макроекономічний розвиток має забезпечити стійкість державних фінансів, формування довгострокових фінансових ресурсів, кредитування економіки. Спільними стратегічними цілями є: фінансова інклюзія, підкріплена цифровою та фінансовою грамотністю, розвиток фінансових ринків та безготівкової економіки, інноваційний розвиток та економічна система, заснована на фінансових технологіях.

Сучасною ознакою розвитку фінансового сектора є його тісний зв'язок з фінтех-компаніями (FinTech), які умовно поділяються на дві групи: перші надають технічні рішення для фінансових компаній, другі - працюють безпосередньо зі споживачами фінансових послуг. На українському ринку працює близько 80 фінтех-компаній. Стартапи, або фінтех-компанії номінальною вартістю менше 1 млн. дол. США., орієнтуються на неохоплений банківськими послугами сегмент. Завдяки застосуванню сучасних цифрових каналів, вони активно залучають населення до фінансового сектору.

Значну роль у фінансовій індустрії відіграють блокчейн технології, які надають фінансовому сектору такі переваги [1, с. 24]: децентралізована база даних; смарт-контракти; прозорість та доступність інформації, якою можуть користуватися декілька фінансових установ; високий рівень захисту і анонімність збереження фінансової інформації; скорочення тривалості транзакцій; зменшення операційних витрат на проведення розрахункових операцій. У сфері фінансової індустрії перспективними напрямками використання блокчейну є: кредитування P2P (*Peer-to-Peer*); публічне врядування; врегулювання суперечок, управління замовленнями, просування товарів; взаємодія фінансових інститутів без посередників на основі технології розподілених реєстрів (*Distributed Ledger*) [2, с. 22]. Разом із тим для поширення сфери використання блокчейн технологій у фінансовій індустрії

необхідно усунути такі їх недоліки: обмежене масштабування та пропускну здатність; високу вартість розробки і використання; невизначеність державного регулювання; вирішити питання стандартизації процедур і відповідальності за наслідки помилки; подолати консерватизм вітчизняного фінансового сектору, який не поспішає впроваджувати кардинально нові технології на заміну старих, відпрацьованих алгоритмів роботи.

Основні стратегічні напрямки розвитку фінансового сектору та фінансової індустрії тісно пов'язані між собою і мають взаємозалежність. Так напрямки «Фінансова стабільність» і «Макроекономічний розвиток» можна назвати передумовою і середовищем розвитку як фінансового сектору, так і фінансової індустрії. Під фінансовою інклюзією розуміють підвищення рівня фінансової обізнаності та залучення до фінансової індустрії населення та бізнесу. Тому третій напрямок стратегії розвитку фінансового сектору відповідає другому напрямку розвитку фінансової індустрії «Високий рівень цифрової та фінансової грамотності» з акцентом на техніко-технологічні питання. Перший напрямок розвитку фінансової індустрії «Кешлес – економіка» реалізується в рамках розвитку фінансових ринків (четвертий напрямок стратегії фінансового сектору).

Натомість, Фінансовий сектор як сегмент національних економік є більш універсальним поняттям. Фінансова індустрія являє собою сукупність суб'єктів господарювання, що надають фінансові послуги, має більший національний окрас. Так Мозговий О. М., Субочев О. В., Юркевич О. М. констатують статистику якісного розвитку сучасного стану індустрії ісламських фінансів, які мають інституційну підтримку з боку міжнародних ісламських фінансових організацій в частині уніфікації, кодифікації, інструментів, принципів, норм, стандартів [3, с. 11].

Література

1. Вознюк-Богів І. Взаємодія освіти та фінансового сектору економіки для підвищення ефективності формування кадрового потенціалу. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.2. С. 211-214.
2. Бондаренко Л. П., Мороз Н. В., Лащик І. І. Функціональні особливості застосування блокчейн технології у фінансовому секторі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 21-25.
3. Мозговий О. М., Субочев О. В., Юркевич О. М. Сучасний стан індустрії ісламських фінансів: статистика якісного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 7. С. 8-14.
4. Чемерис В., Заруба Ю. Системний ризик у діяльності фінансового сектору: передумови, джерела та фактори. *Вісник Національного банку України*. 2012. № 9. С. 42-45.
5. Шкарлет С., Дубина М. Особливості взаємодії креативних індустрій та фінансових установ. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1. С. 207-218.

УДК 336.76:368

Кремень В.М., д.е.н., доцент,
Сумський державний університет
Ткаченко Д.О., аспірант
Сумський державний університет

ЗНАЧУЩІСТЬ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Створення систем страхування вкладів дає можливість істотного збільшення пасивів комерційних банків і зменшення процентних ставок за

залученими вкладками у відповідності з принципом зменшення ступеня ризику інвестицій. При цьому забезпечується впевненість домогосподарств та фізичних осіб у збереженні вкладених коштів. Це знаходить своє продовження у зростанні обсягів банківських кредитів та інвестицій на основі зростання розмірів і стабільності ресурсної бази та розширення доступності кредитних ресурсів для господарюючих суб'єктів (особливо підприємств реального сектора), що обумовлюється зниженням процентних ставок за кредитами в результаті попереднього зменшення депозитних ставок [2]

У випадку ліквідації банку Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) відшкодовує вкладникам кошти у межах гарантованої суми. Згідно ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» ФГВФО гарантує кожному вкладнику банку відшкодування коштів за його вкладом. Фонд відшкодовує кошти в розмірі вкладу, включаючи відсотки, станом на кінець дня, що передує дню початку процедури виведення Фондом банку з ринку, але не більше суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладками, встановленого на цей день, незалежно від кількості вкладів в одному банку. Відшкодовуються кошти фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців. До повномасштабного продовження війни росії проти України сума граничного розміру відшкодування коштів за вкладками не могла бути меншою за 200 тисяч гривень [5].

25 лютого 2022 р. Національний банк відкликав банківську ліцензію та вирішив ліквідувати банки, що перебувають під контролем Російської Федерації: «Міжнародний резервний банк», який належав «Сбербанку Росії», та «Промінвестбанк», 99,77% капіталу якого контролювалися Державною корпорацією розвитку «ВЕБ.РФ». В середині травня Верховна Рада законодавчо затвердила рішення РНБО щодо націоналізації корпоративних прав і фінансових активів. Виконання рішення щодо примусового вилучення активів покладається на Кабінет Міністрів України та ФГВФО. Слід зауважити,

що ці банки перебували під санкціями РНБО з 2017 р. для запобігання виведенню капіталів за межі України на користь пов'язаних з банком осіб, зокрема материнських структур [1]. ФГВФО розпочав роботу над інвентаризацією активів цих банків і формуванням ліквідаційної маси – вимоги кредиторів вже акцептовано на майже 25 млрд грн [6].

Військові дії викликали побоювання усіх економічних агентів щодо збереження та захищеності коштів на їхніх банківських рахунках [3]. У квітні 2022 рр. Верховна Рада ухвалила Закон України №2180-IX «Про внесення змін до деяких Законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб». Прийняття цього закону покликане захистити права вкладників банків, які протягом воєнного стану та трьох місяців після його припинення або скасування будуть визнані неплатоспроможними. Ухвалений нормативно-правовий акт передбачає повне відшкодування вкладів фізичних осіб за рахунок коштів ФГВФО на період дії воєнного стану в Україні та впродовж 3 місяців з дня його закінчення або скасування [4]. На думку менеджменту ФГВФО, подібний крок є свідченням того, що ситуація є контрольованою та стабільною, надзвичайно відповідальним, а також значущим внеском в фінансову стабільність країни в такий складний час [6].

Окрім того, ФГВФО перелаштував свою роботу, щоби забезпечити своєчасні та повні виплати гарантованого відшкодування вкладникам в умовах бомбардувань столиці та обмеженого доступу до центральних офісів цих банків. Так, виплати вкладникам «Міжнародного резервного банку» та «Промінвестбанку» було розпочато раніше передбачених нормативно-правовими актами строків – вкладники вже отримали понад 50% загальної гарантованої суми, що становить більше 570 млн грн. Також Фондом гарантування вкладів фізичних осіб в короткі терміни було запроваджено дистанційну процедуру виплати гарантованого відшкодування. На період дії

воєнного стану банки-агенти можуть виплачувати гарантоване відшкодування вкладникам віддалено, без відвідування ними відділень банків. Цю ініціативу реалізують вже чотири банки-агенти, виплативши понад 60 млн грн [6].

Концептуальними завданнями, які стоять перед системою страхування вкладів в Україні, є зростання довіри до ринків фінансових послуг, збільшення залишків депозитів фізичних осіб в депозитних корпораціях та активів небанківських фінансових установ, сприяння фінансовій стабільності.

Література

1. Банки держави-агресора більше не працюватимуть в Україні: Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-derjavi-agresora-bilshe-ne-pratsyuvatimut-v-ukrayini>
2. Бухтіарова А.Г. Роль системи страхування вкладів у забезпеченні стабільності фінансового ринку // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2013. № 27 (206). С. 193-200.
3. Караваєв І. Гарантування вкладів державою в часи війни. URL: <https://esquires.ua/garantuvannya-vkladiv-derzhavoyu-v-chasi-vijni/>
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 01.04.2022 № 2180-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>
5. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>
6. Рекрут С. Війна і банки: до чого готуватися вкладникам. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/bankivski-vkladi-u-chas-viyni-shcho-chekaye-vkladnikiv-v-ukrajini-ostanni-novini-50243464.html?fbclid=IwAR0BquBEw0i_E9J3hkkx0TdM3NwrQDGMyfjdpEw0Yhfx8yxBMJieTuT8yDoQ

УДК 336.741.243

Коваленко Дмитро Іванович,
кандидат економічних наук, доцент
Київський національний університет технологій та дизайну

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГРОШОВИХ ПЕРЕКАЗІВ В УКРАЇНІ

Сьогодні не можна уявити будь-яку суспільну діяльність без впровадження цифрових технологій. Грошові перекази, як важлива складова цифрової економіки, відіграють вирішальну роль у розвитку виробничих відносин. Ті країни, які здатні повноцінно використовувати досягнення Індустрії 4.0 у частині цифрового розвитку, мають конкурентні переваги на глобальних ринках.

Саме тому питання розвитку грошових переказів для України набуває першочергового значення. Основною тенденцією економічного розвитку України є прагнення набуття статусу країни-члена Європейського Союзу. Визначення потенційних економічних переваг України при інтеграції у єдиний цифровий ринок ЄС дозволить обґрунтувати можливі тренди розвитку цифрових фінансів.

З метою оцінювання можливості цифрового розвитку країн, у тому числі і цифрових фінансів, використовують міжнародні рейтинги. У даному випадку це три індекси: Індекс ООН з розвитку електронного урядування EGDI (E-Government Development Index); Індекс мережевої готовності NRI (WEF/WITSA Networked Readiness Index) та Індекс цифрової конкурентоспроможності WDCR (IMD World Digital Competitiveness Ranking).

Так станом на 2020р. Україна займала 29 місце за індексом EGDI, тоді за 2019р. 69 позицію, тобто +40 позиція за один рік [1]. За індексом NRI Україна

за один рік з 2019р. по 2020р. піднялась на +18 позицій [2]. За індексом WDCR за той же самий період теж відбулося позитивні зміни: +9 позицій [2].

Прогнозування тенденцій можливості цифрового розвитку цифрових фінансів дозволяє керувати процесом розвитку з метою зменшення невизначеності у майбутньому. Побудова часових трендів на основі динамічного ряду – один із найпростіших методів статистичного прогнозування [3].

Рівнянням тренда називається залежність виду [3]:

$$y_t = f(t) + \varepsilon_t \quad (1)$$

де $f(t)$ – детермінована (невипадкова) компонента процесу (явища); ε_t – стохастична (випадкова) компонента процесу; t – номер періоду.

Так, одним із видів цифрових фінансів є грошові перекази з-за кордону (е-платежі). Побудуємо трендові моделі грошових переказів в Україну з-за кордону з 2008 по 2021 рр. З обраних трендових моделей найбільший коефіцієнт множинної кореляції R^2 є у поліноміальної моделі.

Відповідно до отриманих результатів можна зробити висновки. Сума грошових переказів в Україну з-за кордону на прогнозований період (2020–2025 рр.) буде змінюватися за розглянутими сценаріями: реалістичний варіант – зміна у діапазоні $[\min; \max] = [12508,17; 14060,205]$ – зменшення; песимістичний варіант – зміна у діапазоні $[\min; \max] = [9726,74; 11211,24]$ – зменшення; оптимістичний варіант – зміна у діапазоні $[\min; \max] = [15289,59; 16909,17]$ – збільшення.

Тому пріоритетами в розробці стратегій та політики розвитку грошових переказів в Україні сьогодні є: упровадження ринкових механізмів для підтримки розроблення нових технологій, розширення участі малого й середнього бізнесу в науково-технологічному розвитку; приведення системи правового захисту інтелектуальної власності у відповідність до міжнародних

норм та введення інтелектуальної власності в господарський обіг; розвиток і впровадження сучасних інформаційних технологій, концентрація ресурсів для проведення фундаментальних та прикладних досліджень за напрямками, з яких Україна має значний науковий, технологічний і виробничий потенціал; запровадження програмно-цільового підходу до фінансування всіх секторів наукової сфери.

Література

1. Мінцифри: Україна піднялася на 29 позицій у рейтингу індексу електронної участі ООН. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-ukrayina-pidnyalasya-na-29-pozicij-u-rejtingu-indeksu-elektronnoyi-uchasti-oon> (дата звернення: 02.04.2022).
2. Конкурентоспроможність України: інформаційний огляд та ситуаційний аналіз. 2020-2021. Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. 2021. 71 с.
3. Добуляк Л. П., Костенко С. Б. Використання трендових моделей для дослідження тенденцій розвитку малого підприємництва в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. № 24 (1). С. 147–152.

УДК 336.14

Румик І.І., д.е.н., професор
Вищий навчальний заклад «Університет
економіки та права «КРОК»

АДАПТИВНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ: СИСТЕМНІСТЬ ДІЙ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Незалежно від обставин, які складаються у певні часові періоди, фінансова система будь-якої країни має функціонувати стабільно та надійно. Особливо це важливо при виникненні подій, які важко передбачити або настання яких вважається малоімовірним. Однак, керівництво фінансових органів держави має прогнозувати різні сценарії розвитку ситуації та бути готовим до зміни підходів щодо формування та реалізації фінансової політики.

Метою роботи є дослідження внутрішніх особливостей та визначення стратегічних підходів до реалізації фінансової політики для подолання викликів, які склалися на сучасному етапі розвитку країни.

Ситуація, що виникла у фінансовій системі держави внаслідок військової агресії є надзвичайно складною. Про це свідчать неодноразові заяви вищого керівництва держави про те, що для повного виконання соціальних зобов'язань перед населенням України щомісячно необхідно близько 7 млрд доларів [1].

Для підтримання макроекономічної стабільності Україна звернулась до Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних партнерів з проханням виділення 5 млрд доларів щомісячної допомоги. Однак, за словами міністра фінансів України Сергія Марченка, за травень 2022 року було отримано лише 2 млрд доларів [2].

У такій ситуації цілком є очевидним, що виконати бюджет за місячними видатками неможливо. Як наслідок, слід вишукувати та використовувати інші фінансові інструменти, причому тільки на системній основі для отримання максимального синергетичного ефекту від їх застосування.

Не дивлячись на те, що Світовий банк оцінює інфраструктурні збитки України, завдані росією внаслідок широкомасштабного вторгнення, попередньо у 40% валового внутрішнього продукту або 60 млрд доларів, а загальні збитки економіки України за оцінками KSE вже перевищили 600 млрд доларів або 400% валового внутрішнього продукту [1], існує досить багато різних фінансових можливостей як мінімум «пом'якшення» негативної ситуації, що склалася.

Вибираючи фінансові інструменти, слід розраховувати не лише на швидкість їх дії, хоча наразі цей індикатор, безперечно, є надзвичайно важливим. При реалізації фінансової політики особлива увага має бути прикута і до довгострокових наслідків їх впливу.

Так, при активному використанні можливостей Національного банку України ліквідність банківської системи станом на 15.04.2022 року становила 227 млрд грн, у тому числі: депозитні сертифікати НБУ – 170 млрд грн, кореспондентські рахунки в НБУ – 57 млрд грн [3]. Таке зростання стало наслідком нарощування витрат бюджету через боргове фінансування. У результаті відбулося зростання грошової маси протягом тижня квітня місяця 2022 року на 23 млрд грн.

Загальна ліквідність банківської системи перевищує норматив ліквідності в 4 рази. Це найвищий показник за всю історію незалежності України. При цьому спостерігається досить низький рівень монетизації економіки – менше 40% валового внутрішнього продукту.

Разом з цим, відбувається зростання структурного профіциту ліквідності банківської системи – 45 млрд грн станом на 15.04.2022 року. Це свідчить про

відсутність нагальної потреби в додатковому фінансуванні, створює значні пасивні чисті доходи банківських установ [3].

Ще одним напрямом генерування коштів державою є випуск облігацій, зокрема військових. Це джерело активно використовується урядом з 2014 року і має на меті швидко залучити фінансові ресурси на досить привабливих для позичальників умовах.

Не зважаючи на борговий характер цього інструменту, слід зазначити, що дане джерело досить дієве, але повністю покрити дефіцит коштів у сучасних умовах все ж таки не може.

Керівництво Світового банку вважає найкращим варіантом фінансової підтримки економіки України надання грантів та позик на пільгових умовах [1]. Однак, при цьому надзвичайно важливим є питання дієвого контролю за використанням цих коштів. Завжди є велика спокуса у нецільовому їх використанні, навіть в умовах війни, адже вони надаються безкоштовно на безповоротній основі або ж їх відносять до так званих «дешевих» грошей.

Таким чином, для досягнення стратегії максимальної макроекономічної стабільності слід реалізовувати фінансову політику на системній основі, яка має включати всі можливості добре відомих фінансових інструментів, адаптованих до викликів сьогодення. Досягнення ефективності при цьому та за всебічної підтримки партнерів дозволять Уряду не лише втримати ситуацію під належним контролем, а й створити передумови та закласти фінансову базу для повоєнної відбудови.

Література

1. Світовий банк попередньо оцінив збитки України внаслідок війни. URL: <https://suspilne.media/231337-svitovij-bank-poperedno-ociniv-zbitki-ukraini-vnaslidok-vijni-ce-40-vvp/> (дата звернення 09.06.2022).

2. У травні фінансова допомога Україні виявилася меншою, ніж її потреби. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/25/novyna/ekonomika/travni-finansova->

[dopomoha-ukrayini-vyyavylasya-menshoju-nizh-yiyi-potreby-marchenko](#) (дата
звернення 09.06.2022).

3. Данилишин Б. Ресурси України для фінансової стабільності під час війни та
відбудови. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/22/686099/> (дата
звернення 09.06.2022).

СЕКЦІЯ 6

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА НА ОРГАНІЗАЦІЮ ТА МЕТОДИКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 657.1.012

Крюкова І.О.,

д.е.н., професор,

Стоянова-Коваль С.С.,

д.е.н., професор

Одеський державний аграрний університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО АГРОМЕНЕДЖМЕНТУ

Активні процеси цифровізації суспільного життя здійснюють вагомий вплив на розвиток економічних відносин та, відповідно, потребують зміни традиційних підходів до управління розвитком сучасного бізнесу. Глобальна мережа даних, інформаційні платформи, мобільні і соціальні мережі сьогодні вже використовуються не тільки для задоволення потреб спілкування, але й для вирішення господарських завдань та успішного бізнес-управління. Можливостями і перевагами цифрової економіки, які вже сьогодні використовує агроменеджмент, постають підвищення рівня продуктивності праці, економія витрат часу, зростання рівня оперативності вирішення виробничих завдань, оптимізація витрат на виробництво і управління, активізація маркетингових заходів та підвищення їх результативності. В якості основних інструментів цифрового управління у національній економіці вже використовуються цифрові продукти: технології BlockChain, Digital marketing,

ePrescription, LegalTech, RetailTech, хмарні технології; «Big Data», цифровий банкінг; портал «Дія» та інші.

У сфері агроменеджменту провідними компаніями імплементовані інформаційні хмарні платформи (AgroNet, Demo, Zenvus та інші), які дозволяють широко використовувати можливості штучного інтелекту та забезпечувати розв'язання важливих виробничих завдань агробізнесу: оптимізація поливу та контроль за хворобами рослин, використання супутникових знімків та вегетаційних індексів, формування карт добрив, ґрунтів, моніторинг параметрів умов утримання тварин, контроль та аналітика їхнього здоров'я на основі штучного інтелекту, оптимізація кормової бази тощо. Конфігурації таких цифрових платформ дозволяють здійснювати управління виробничими комплексами, птахофабриками, господарськими приміщеннями. Традиційними для аграрного сектору вже стали фінансові електронні розрахунки. Цифрові платформи надають агроменеджменту у режимі постійного доступу оперативну аналітичну інформацію, рекомендації та пояснення, необхідні для прийняття управлінських рішень. Корисними цифрові агроплатформи є і для покупців сільськогосподарської продукції та споживачів продуктів харчування, оскільки у форматі блок-чейн формуються ланцюжки даних про якісні характеристики продуктів, логістику їх просування на ринок, створюються паспорти кожного конкретного товару із максимально можливою інформацією про його параметри, виробництво, збут [1, с. 198]. Більш активно сьогодні процеси цифровізації розвиваються у виробничій сфері аграрного бізнесу, фінансовій та маркетинговій діяльності.

Найбільш успішною у вітчизняній практиці виявилась цифровізація операційного сегменту та створенні нових цифрових бізнес-моделей [2, с. 755]. Менш інтенсивні темпи цифровізації характерні для системи облікової підтримки агроменеджменту. Облікова-аналітична підтримка управлінського процесу має відповідати вимогам і запитам користувачів економічної

інформації. В Україні облік та фінансова звітність загального призначення досить жорстко обмежені чинними нормативно-правовими рамками. Разом з тим, активні процеси цифровізації національної економіки формують нові виклики і можливості для бухгалтерського обліку і звітності. Діюча теорія і практика обліку потребують змін та доповнень. Облік і звітність мають збирати, систематизувати та накопичувати фінансові і нефінансові дані про бізнес-процеси, бізнес-середовище, екосередовище, соціальні показники розвитку тощо. Виникає потреба у появі нових об'єктів і методів обліку, методів оцінки віртуальних активів, технологіях зберігання інформації, формування фінансової і соціально-екологічної звітності, які у режимі поточного часу мають надавати оперативну інформацію за допомогою цифрових баз даних і технічних засобів. Серед інструментів системи обліково-аналітичної підтримки цифрового агроменеджменту сьогодні вже працюють: спеціалізовані software-сервіси, хмарний облік, он-лайн платформи бухгалтерського обліку (Wave, Quick-Book, Fresh-Book, формати передачі інформації (XBRL), штучний інтелект, блок-чейн, спільні он-лайн платформи для бізнесу та органів державного контролю, мобільні програми бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Перспективним для вітчизняної практики постає створення єдиної інформаційної платформи обліку, звітності та оподаткування із доступом до бази даних власників, інвесторів, менеджерів, користувачів та контролюючих органів. Ці процеси мають супроводжуватись використанням нових технологій і підходів до захисту і використання економічної інформації.

Доповнення та розширення потребує також спектр об'єктів обліку: у частині віртуальних активів, криптовалюти, відповідних розрахунків і господарських операцій, об'єктів витрат екологічної діяльності та соціальної відповідальності агробізнесу, методичні засади уточнення критеріїв та методик їх оцінки, визнання, відображення у звітності. Такі зміни потребують

удосконалення системи національних стандартів бухгалтерського обліку, імплементацію здобутків облікової методології у частині інформаційного забезпечення сталого розвитку агробізнесу, доповнення фінансової звітності загального призначення системою додаткових показників і бізнес-інформації.

Література

1. Назаренко І.М., Соколенко Л. Ф. Цифровізація як вектор модернізації системи бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу: кол. монографія / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. С. 196-208.
2. Kuz V. Accounting in the development of the digital economy. International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges «Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives» (May 27th - 28th, 2021). 2021. Pp. 753-759.

УДК 657.1

Пристемський О.С., д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Поява нових систем управління, інформаційних запитів та необхідності виявлення нових типів показників бухгалтерського обліку стала поштовхом до вдосконалення теоретичних та методологічних аспектів функціонування системи бухгалтерського обліку. Подальший розвиток системи бухгалтерського обліку пов'язаний із збільшенням потреб користувачів облікової інформації. В останні роки, для вдосконалення системи бухгалтерського обліку,

використовується велика кількість наукових теорій і методів, що призводить до поступового наближення методології наукових досліджень у галузі бухгалтерського обліку до досліджень в економічних, соціальних, поведінкових та інших видах наук [1].

Для задоволення вимог споживачів з метою управління система бухгалтерського обліку повинна не тільки своєчасно і об'єктивно відображати господарську діяльність організації, але і оптимально інтерпретувати отримані дані. Тому кінцевою метою для управління економічними об'єктами і ефективною організації бізнес процесу є використання об'єктивної і повноцінної облікової інформації. Бухгалтерський облік функціонує всередині системи управління і як система, і як процес, повністю обслуговує її і має задовольнити потреби цієї системи, забезпечити адекватною інформацією управлінський персонал. Специфіка самої організації системи бухгалтерського обліку не завжди сприяє досягненню поставлених цілей через ряд причин [2].

Головним результатом організації та функціонування бухгалтерії на підприємстві є показники бухгалтерської звітності, які отримані при виході з системи. Неможливість задоволення зростаючих потреб користувачів необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень стала реакцією системи бухгалтерського обліку на поступову появу нової парадигми, яка спостерігається в остання роки [3].

Бухгалтерські звіти, в умовах сьогодення, мають бути направлені не лише на середовище господарської діяльності підприємства та його мікробізнес, а й вирішувати нагальні поточні проблеми функціонування соціально-економічних систем. Трансформування існуючої системи бухгалтерського обліку та парадигми звітності забезпечить відповідність бухгалтерського обліку сучасним соціально-економічним реаліям та усунення недоліків в його веденні. Поряд із зміною соціально-економічних та технологічних умов функціонування суб'єкта господарювання виникає необхідність зміни існуючої парадигми

бухгалтерської звітності. Саме формування нової парадигми має бути спрямоване на подолання існуючого розриву між змістом бухгалтерської звітності та очікуваннями зовнішніх користувачів й інвесторів.

Процес поліпшення якості фінансової звітності передбачає перехід до більш високої якості та вимагає забезпечення її відповідності вимогам користувачів. Оновленню ролі системи бухгалтерського обліку як основного джерела інформації стратегічного система управління сприяє можливість надавати користувачам бухгалтерську інформацію про взаємозв'язок фінансових факторів вартості з нефінансовими чинниками в контексті соціальних, екологічних та управлінських аспектів. Саме таке поєднання дозволить збільшити інформаційне наповнення бухгалтерської звітності за рахунок пояснень та доповнень, які виникають в результаті використання інформації з фінансових та управлінських систем бухгалтерського обліку.

Розгляд системи бухгалтерського обліку як окремого бізнес-процесу, результатом якого є певний інформаційний товар-бухгалтерська звітність, може бути одним із можливих підходів до розвитку бухгалтерської науки в сучасних умовах. Якість фінансової звітності як інформаційного продукту є найважливішою її властивістю. Аналіз якості дозволяє сформувати набір критеріїв, відповідно до яких повинна трансформуватися поточна система бухгалтерського обліку, що забезпечить її адекватність зростаючим вимогам користувачів [4].

Спроможність підприємства до виживання та визначення оцінки перспектив подальшого його розвитку, прогнозування фінансових показників підприємства в майбутньому обумовлена здатністю керівників обирати економічні орієнтири та досягати поставлених тактичних і стратегічних цілей. Стратегічна фінансова звітність є інформаційною основою даного процесу, так як складається з урахуванням історичних даних, поточної ситуації та майбутніх перспективах у господарській діяльності підприємства.

Література

1. A. Adekola, M. Samy and D. Knight. Efficient working capital management as the tool for driving profitability and liquidity: correlation analysis of Nigerian companies. *International Journal Business and Globalisation*, 18(2), pp. 251-275. 2017. <https://doi.org/10.1504/IJBG.2017.081957>
2. Саун А.Ж., Пристемський О.С. Роль управлінського обліку в інформаційному забезпеченні бізнес-процесів підприємств. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2020. Т. 25 В. 1 (80) С. 219-223.
3. М. Ігнатенко, В. Антошкін, О. Локутова, А. Постол, І. Романюк. Шляхи розвитку брендів та управління персоналом туристичних підприємств з орієнтацією на національні ринки. *Міжнародний журнал менеджменту (ІМ)*. 11(5), 2020, pp. 778-787.
4. Пристемський О. С., Саун А. Ж. Вдосконалення теоретичних та методологічних аспектів функціонування системи бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8769>

УДК 657

Черненко К.В., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет

ПДВ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВІДНОВЛЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ПН/РК

Податок на додану вартість (ПДВ) - це непрямий податок, який входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент).

Основою для розрахунку ПДВ виступає додана вартість - знов створена вартість підприємством за рахунок його власних факторів виробництва (землі, капіталу, робочої сили, підприємництва). Відповідно, додана вартість складається з: 1) ренти, оренди; 2) амортизації; 3) заробітної плати; 4) прибутку.

Облік ПДВ та визначення сум цього податку нерозривно пов'язані з такими основними поняттями:

- Податкове зобов'язання - загальна сума податку на додану вартість, одержана платником ПДВ в звітному періоді (в складі вартості проданих покупцеві товарів, робіт, послуг);
- Податковий кредит - сума ПДВ, на яку платник цього податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду, визначена за правилами, встановленими Податковим кодексом України.
- Бюджетне відшкодування - відшкодування від'ємного значення ПДВ платнику цього податку (за умови підтвердження правомірності бюджетного відшкодування) [1].

Законом № 2118 внесено потрібні зміни до Податкового кодексу України [2].

Одна з них – якщо у платника податків немає можливості своєчасно виконати свої податкові обов'язки, він звільняється від відповідальності як в частині своєчасної сплати податків, так і в частині своєчасного подання звітності. Обов'язковість виконання зобов'язань зі звітування перенесено на термін трьох місяців після закінчення воєнного стану.

Також оперативно вносяться зміни і в певні форми звітності, яка передбачає звітування. Так з 15.03.2022 почала діяти нова форма «Податкової декларації з податку на прибуток». Для платників, що визначають податок на прибуток з урахуванням мінімального податкового зобов'язання з'явився новий рядок 06.2 МПЗ, змінилась формула розрахунку в рядку 17 і з'явився новий додаток «МПЗ».

Найбільш знаковою є часткове зупинення системи електронного адміністрування ПДВ і пов'язані з цим неможливість реєстрації податкових накладних і коригувань та формування декларації з ПДВ за лютий 2022 року без «зареєстрованих» зобов'язань та податкового кредиту. Так платникам ПДВ за лютий 2022 при заповненні декларації треба податкові зобов'язання та податковий кредит формувати на підставі зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних (що були зареєстровані в ЄРПН до 24.02.2022) та наявних у платника первинних документів бухгалтерського обліку. І вже за наступні звітні періоди (під час воєнного стану) зобов'язання та податковий кредит мають формуватися на підставі лише наявних у платника первинних документів.

За наявності можливості платники ПДВ можуть відображати в Таблиці 1.1 додатку 1 до декларації з ПДВ відомості про суми ПДВ, включені до складу податкових зобов'язань за звітний період, по не зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних (коригуваннях) та по первинних документах на дату подання податкової декларації з ПДВ.

Суми податкового кредиту з ПДВ сформовані на підставі даних первинних документів, отриманих від постачальників товарів, повинні відображатися платниками ПДВ у таблиці 2.1. відомості про операції з придбання з податком на додану вартість, які підлягають оподаткуванню за основною ставкою (та ставками 7% і 14%), додатку 1 до податкової декларації з ПДВ. Та одночасно покупець, за наявності можливості, включає до заяви (за рекомендацією ДПС) про допущення продавцем помилок при зазначенні обов'язкових реквізитів податкової накладної та/або порушення продавцем граничних термінів реєстрації в ЄРПН податкової накладної та/або розрахунку коригування додатку 7 до податкової декларації з ПДВ (подання такої заяви не має наслідків притягнення до відповідальності). Без подання цього додатку 7

податковий кредит може бути не взятий до уваги при проведенні декларації та розрахунку ліміту.

При поданні податкової звітності з ПДВ, в якій відображаються податкові зобов'язання, сформовані на підставі наявних у платника первинних документів, та по не зареєстрованим в ЄРПН податкових накладних (та коригувань) у платника податку буде формуватись в СЕА ПДВ показник Σ Перевищ та, відповідно, зменшуватись реєстраційний ліміт в СЕА ПДВ.

Саме дані (по не зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних та коригуваннях) будуть сприяти в подальшому реєстрації в ЄРПН податкових накладних та розрахунків коригування за рахунок показника Σ Перевищ («другого реєстраційного ліміту»).

Після завершення дії воєнного стану платники зобов'язані забезпечити реєстрацію в ЄРПН всіх податкових накладних (та коригувань), реєстрація яких відтермінована на час дії військового стану.

Література

1. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%83_%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C (дата звернення 18.05.2022).
2. Микола Клименко. Аудитор ТОВ «АФ «ЮСКУТУМ АУДИТ». Видавець: ТОВ «Юридична газета». URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyeni-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html> (дата звернення 18.05.2022).

УДК 657

Матюха М.М., к.е.н., доцент
Київський національний університет
технологій та дизайну

СТАНДАРТИЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА КОРПОРАТИВНОМУ РІВНІ

Сучасні приватні підприємства при запровадженні та веденні управлінського обліку можуть вибрати будь-який спосіб регламентації своєї діяльності: від відсутності будь-яких формальних правил до жорсткого регламентування принципів роботи та процесів формування інформаційного забезпечення. Найбільш доцільним є варіант розробки та впровадження стандартів у всі сфери інформаційної діяльності, що дозволяє підвищити ефективність структур, а також мінімізувати помилки та запобігти виникненню проблем у роботі з персоналом, але такий підхід вимагає значних витрат часу та ресурсів.

У загальному вигляді корпоративний стандарт є угодою про єдині правила організації інформаційної технології управління. При цьому за основу можуть бути взяті галузеві, національні або міжнародні стандарти, які перетворюються на елемент стратегії розвитку корпорації та загальний інструмент інформаційного забезпечення менеджменту.

До системи корпоративних стандартів входять документи, що регламентують продукти та послуги, процеси та технології, форми діяльності підприємств.

Корпоративні стандарти мають бути однозначними для встановлення однакових правил в середні системи управління, визначати певну мету бути ефективним інструментом розвитку підприємства.

У корпоративному управлінні стандарти управлінського обліку виконують такі функції, як:

- забезпечення технологічної незалежності забезпечення функцій персоналу для взаємозамінності та мобільності персоналу;
- гарантування наступності технологічних та управлінських інновацій для забезпечення безперервного розвитку підприємства;
- визначення критеріїв ефективності (показників) всіх систем підприємства;
- створення бази корпоративних форм із показниками для забезпечення єдиного тлумачення понять, принципів дій щодо забезпечення певних показників за різних виробничих ситуацій;
- економія витрат, яка досягається за рахунок зменшення кількості технологій та способів, тобто їх уніфікацією.

Крім того, розробка корпоративних стандартів зазвичай дозволяє скоротити час, що витрачається менеджментом на зведення даних про діяльність кожного структурного підрозділу в консолідований звіт. Стандартизації підлягають три фази управління підприємством: 1) планування, 2) контроль та аналіз, 3) облік та звітність. Необхідно одночасно стандартизувати стратегічне та оперативне планування діяльності підприємства. При цьому у правилах оперативного планування (бюджетування) має бути описаний порядок формування, обґрунтування, перегляду та корекції бюджетів. Наприклад, до такої перелік може включати наступні документи

- 1) Положення про бюджетування;
- 2) Положення про бюджет руху коштів;
- 3) Положення про бюджет прибутків та збитків;
- 4) Положення про бюджетний комітет.

Ці стандарти у комплексі описують всю процедуру бюджетування, пов'язують складання планів із процесом управлінського обліку та формування

звітності, дозволяючи здійснювати якісний план-факторний аналіз результатів діяльності підприємства.

На практиці вважається обов'язковим, щоб стандарти забезпечували взаємозв'язок стратегічних та оперативних планів. Наприклад, кожна бюджетна форма повинна надавати користувачеві інформацію про наближення підприємства до стратегічних цілей.

Щодо стандартів контролю та аналізу, то Слід зазначити, більшість аспектів контролю формулюється вже на стадії розробки принципів планування. Будь-який стандарт планування розробляється з урахуванням того, наскільки ефективним може бути контроль за виконанням того чи іншого планового показника. Вищий та середній менеджмент організації повинен мати регламентовані методики аналізу управлінської звітності. У багатьох компаніях вони є дуже компактними і практичними матеріалами, які навчають основним навичкам читання інформації: на які показники слід звертати особливу увагу, як інтерпретувати ті чи інші підсумкові цифри тощо.

Зі стандартів цієї групи на підприємстві було створено лише Положення про контрольно-ревізійному управлінні та Інструкцію про порядок проведення документальних перевірок ведення управлінського обліку та формування управлінської звітності; Інші документи перебувають у стадії розробки.

У процесі пробного ведення управлінського обліку та формування звітності можливе доопрацювання прийнятих документів. На всіх етапах стандартизації слід пам'ятати, що закріплені положення мають бути реалізованими, тим більше що вони будуть базою для автоматизації управлінського обліку.

Література

1. Радіонова Н. Й. Управління затратами підприємства у кризових умовах господарювання. Фінансове забезпечення розвитку суб'єктів підприємництва реального сектору економіки : монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів :

ЧНТУ, 2017. С. 99-108.

2. Скрипник М.І., Матюха М.М. Ітологічна концепція організації управлінського обліку та звітності. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 4, С. 230-238.

УДК 657.1

Августова О.О., к.е.н., доцент
Державний торговельно-економічний університет

НОРМАТИВНО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО ЗВІТУВАННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Розкриття інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти (ESG) в діяльності компаній ЄС останнім часом стає все більш актуальним. Глобальний і локальний вплив корпоративної діяльності (права людини, клімат, повітря, ґрунт і забруднення води) перебувають під пильною увагою громадянського суспільства в ЄС.

Європейська спільнота та значна кількість провідних вітчизняних вчених, зокрема, Легенчук С. Ф., Вигівська І. М., Грицак О. С., Хоменко Г. Ю. [6], Єршова Н.Ю., Єфименко Т.І., Костирко Л. А. [5], Холявка В.З. та Лешко Х.С., досліджують питання сутності, значення та перешкод у розвитку корпоративного звітування.

Сьогодні в Європі зацікавлені сторони (працівники, місцеві громади, неурядові організації, споживачі та інвестори) все частіше звертаються до керівництва та акціонерів компанії, запитуючи, чи введення їх бізнесу повністю враховує екологічні та соціальні чинники, і чи структури управління (ESG) відповідають очікуванням суспільства [3]. Відтак, щодня перед керівництвом

європейських компаній виникає потреба у швидкій реакції на інформаційні запити зацікавлених сторін та проблема як саме висвітлити ESG аспекти при звітуванні.

Перші звіти з нефінансовими показниками були зроблені європейськими компаніями в 70-х роках минулого сторіччя. За останніх 5 років у Франції подано майже 5000 звітів (800 підприємств), у Німеччині більше 7000 звітів (1280 підприємств), у Італії майже 5000 звітів (700 підприємств), у Польщі понад 480 звітів (500 підприємств), у Швеції 351 підприємство подає нефінансову звітність (з 864 зареєстрованих підприємств) [4].

Фундаментом для розробки нефінансової компоненти корпоративних звітів у Європейському союзі є ряд нормативних документів: Директива щодо нефінансової та різноманітної звітності (2014/95/ЄС[2]), Директива про бухгалтерський облік (2013/34/ЄС [1]), Директива про обов'язковий аудит (2006/43/ЄС), Глобальна ініціатива зі звітності (GRI, 2013), Регламент про аудит (537/2014) та Директива про прозорість 2004/109/ЄС, де зазначено основні вимоги, що забезпечують якість корпоративного звітування та його застосування в ЄС.

У 2021 році Європейська комісія опублікувала пропозицію до Директиви щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку (CSRD), яка буде вносити зміни до існуючої Директиви про нефінансову звітність (2014/95/ЄС [2]). Переглянута директива підтримає Європейську зелену угоду, набір політичних заходів, спрямованих на боротьбу з кліматичною кризою. Очікується, що 27 держав-членів ЄС імплементують нову директиву в національне законодавство до 31 грудня 2022 року.

Сфера дії запропонованої директиви буде розширена:

- ✓ По-перше, це стосуватиметься всіх компаній, які котируються на регульованих ринках ЄС, за винятком мікрокомпаній. Малі і

середні підприємства будуть мати час, щоб відповідати поставленим вимогам, до 1 січня 2026 року.

- ✓ По-друге, вона застосовуватиметься до «великого підприємства», яке є або компанією ЄС, або дочірньою компанією в ЄС компанії, що не входить до ЄС.
- ✓ І по-третє, вона застосовуватиметься до страхових компаній та кредитних установ незалежно від їх організаційно-правової форми.

Щоб досягнути максимального ефекту від корпоративної звітності та задовільнити інформаційні потреби усіх стейкхолдерів підприємств відповідно до опублікованих пропозицій Директиви щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку (CSRD) необхідно буде розкривати більше інформації щодо основних засад концепції про сталий розвиток, ніж будь-коли раніше, можливо, включаючи інформацію про їхні бізнес-моделі, стратегії та логістичні зв'язки [7].

Опублікуванні пропозиції також передбачають зобов'язати компанії розширювати інформацію при звітуванні, а також завіряти її у зовнішньої сторони.

Відбувається постійний розвиток та удосконалення нормативного забезпечення для складання корпоративної звітності, розширення поля впливу та мотивації зі сторони держав Європейського союзу. ЄС збирається зобов'язати розкривати нефінансову інформацію для компаній, що перевищують певний розмір, тоді як інші регіони йдуть добровільним шляхом.

Література:

1. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives

78/660/EEC and 83/349/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>

2. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014, amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>

3. Richard Baron (2014) The Evolution of Corporate Reporting for Integrated Performance URL: https://www.researchgate.net/publication/275038287_The_Evolution_of_Corporate_Reporting_for_an_Integrated_Performance

4. Августова О.О., Ромашко О.М., Кузьменко О.П. (2022) Корпоративне звітування: європейський досвід. *Бізнес Інформ* №1 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-74-82>

5. Інтегрована корпоративна звітність : навчальний посібник / Р. О. Костирко, Л. А. Костирко, О. Е. Лубенченко, Е. В. Чернодубова ; 2-ге вид., перероб. і доп. – Сєвєродонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. – 304 с

6. Легенчук С. Ф., Вигівська І. М., Грицак О. С., Хоменко Г. Ю. (2021) Проблеми розвитку корпоративної звітності в перехідний період: бачення професійних організацій. *Вісник економіки*. Вип. 1. С. 66–82. DOI: [10.35774/visnyk2021.01.66](https://doi.org/10.35774/visnyk2021.01.66)

7. Погуда Н.В., Касторська С.К. (2019) Корпоративна соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку туристичного підприємства. *Ефективна економіка* URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/53.pdf

УДК 657.1.012.1:336.74

Бунда О.М., к.е.н., доцент
Київський національний університет
технологій та дизайну

СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

Розвиток цифрових технологій обумовлює появу новітніх явищ і процесів, одними з яких є віртуальні активи. Згідно Закону України «Про віртуальні активи» поняття «віртуальні активи» визначається як «нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав [1].

Термін і класифікації віртуальних активів досі уточнюються та удосконалюються науковцями та економістами усього світу. Група з розробки заходів боротьби з відмиванням грошей (Financial Action Task Force (FATF)) запропонувала визначати віртуальний актив - як “цифровий вираз вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати та який може використовуватися для платіжних та інвестиційних цілей” [2].

Кудь А.А. зазначає три ключові ознаки віртуального активу: є цифровим виразом вартості; ним можна торгувати у цифровому форматі або переказувати; може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [2; 3].

В Законі України «Про віртуальні активи» віртуальні активи класифікуються як забезпечені і незабезпечені. Також визначено фінансові віртуальні активи, які можуть бути забезпечені валютними цінностями або цінним папером або деривативним фінансовим інструментом [1].

Кулик О.І. зазначає, що віртуальні активи можуть бути платіжними, інвестиційними та службовими. Платіжні віртуальні активи розглядаються як електронні гроші, фонди. Bitcoin має високу ліквідність, низькі трансакційні витрати, здатність використовуватися для швидких платежів через Інтернет і для здійснення мікро платежів. Інвестиційні віртуальні активи розглядаються як оборотні цінні папери чи інші фінансові інструменти. Службові віртуальні активи забезпечують можливість їхнього використання для придбання чи отримання доступу до певного товару (послуги), що надаються їх емітентом [4].

Криптовалюта є основним об'єктом купівлі чи продажу чи інших операцій на ринку віртуальних грошей. Кількість криптовалют постійно змінюється з урахуванням появи нових чи зникнення старих [5].

Зараз існує понад 2 тис. криптовалют. Найбільшого розвитку досягнула першостворена валюта Bitcoin. До першої десятки найпотужніших криптовалют за рівнем капіталізації ринку зараз належать такі: Bitcoin BTC (капіталізація \$ 580,193,124,620), Ethereum ETH, Tether USDT, USD Coin USDC, BNB BNB, XRP XRP, Cardano ADA, Binance USD BUSD, Solana SOL, Binance Coin, Tether, Solana, Cardano, XRP, Polkadot DOT (капіталізація \$ 11,466,417,925) [6].

Перевагами криптовалюти є зручність, доступність, анонімність, надійність та можливість її видобутку за допомогою майнінгу. Однак є і недоліки цифрової валюти, а саме нагляд державних органів, відсутність змоги банків контролювати рух, ризик заборони використання та випуск цифрових грошей [7].

Операції з криптовалютами у світовій практиці поділено на три групи:

1. Операції, пов'язані з отриманням криптовалюти: купівля як фінансового активу, отримання як оплати за товари, виконані роботи чи надані послуги, майнінг, оплата праці роботодавцем, отримання в дарунок тощо.

2. Операції, пов'язані з переоцінкою вартості криптовалюти: переведення вільних фінансових активів у криптовалютний гаманець, закриття або

відновлення криптовалютного рахунку, операції, пов'язані зі зміною курсів віртуальних валют на дату їх придбання та дату їх продажу.

3. Операції, пов'язані з використанням криптовалюти: продаж як фінансового активу, використання криптовалюти як засобу платежу за товари, роботи, послуги, комісійні операції, виплати працівникам, використання як грошового дарунка [5; 7].

Для налагодження світових процесів функціонування віртуальних активів необхідно сформувати систему нормативних, правових, економічних, податкових, адміністративних, організаційних, методичних підходів, інструментів і важелів впливу, яка зможе систематизувати на усіх рівнях здійснення бізнес-процесів із залученням віртуальних активів.

Література

1. Закон України «Про віртуальні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
2. Крочак, О., Матрос, О., & Михайловина, С. (2022). Активи цифрової трансформації як об'єкти обліку. Наукові перспективи (Naukovì perspektivi), (4 (22)). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-4\(22\)-168-180](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-4(22)-168-180)
3. Кудь А.А. Феномен віртуальних активів: економіко-правовий аспект. International Journal of Education and Science. 2020. Vol. 3, No. 3. С. 30 – 42
4. Кулик О.І. Правові засади впливу Європейського Союзу на ринок віртуальних активів. Економіка та право. 2021. No 1. С. 71 – 79.
5. Скрипник С.В., Головчак Г.В., Шепель І.В. Світові практики обліку та оподаткування криптовалют/ Проблеми інноваційно інвестиційного розвитку. Київ. - 2021. - № 27 - С. 44-56
6. Топ 100-монет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cryptorank.io/ru/all-coins-list>
7. Бунда О.М., Чучкевич Д.Ю. Криптовалюта як новий засіб платежу та об'єкт бухгалтерського обліку // Актуальні проблеми економіки, фінансів,

менеджменту і права в сучасних умовах: збірник тез доповідей міжн. науково-практ. конференції (Полтава, 29 березня 2021 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2021. С.34.

8. Volosovych S., Baraniuk Yu. Tax control of cryptocurrency transactions in Ukraine. Banks and Bank systems. 2018. Vol. 2. Pp. 89–106.

УДК 336.225.673

Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т.Б.,

к.е.н., доценти,

Полтавський державний аграрний університет

ПОДАТКОВІ ПЕРЕВІРКИ: ДИНАМІКА ЗМІН У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

На сучасному етапі в Україні відбуваються постійні зміни у сферах економіки, у тому числі в системі обліку та оподаткування. Це призводить до загострення уваги на осмисленні цих змін, аналізу проблем з метою визначення шляхів їх подолання. Особливої актуальності набуває розгляд даних питань в умовах воєнного часу. Важливим складником контролю у сфері фінансів є податковий контроль як система забезпечення податкової дисципліни, досягнення своєчасності й повноти виконання платниками податків своїх податкових обов'язків щодо нарахування та сплати податків, дотримання строків внесення обов'язкових платежів до бюджетів.

У 2022 році для бізнесу було заплановано велику кількість змін у податковій сфері, зокрема у частині податкових перевірок. У кінці 2021 року ДПС України анонсувало План-графік планових податкових перевірок на 2022 рік та збільшення кількості податкових перевірок різного виду (планові, позапланові, фактичні).

Але війна внесла свої корективи у всі сфери діяльності, як суб'єктів

підприємницької діяльності, так і контролюючих органів. У березні парламент скасував податкові перевірки, ПДВ на ввезення імпорту та запровадив спрощену систему оподаткування для великого бізнесу. Вже у квітні риторика змінилася у бік того, щоб відмовитися від деяких пільг, зокрема і податкових перевірок (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка законодавчих змін у частині податкових перевірок*

Вид перевірки/ предмет перевірки	[1]	[2]	[3]
Камеральна Предмет - дані, зазначені у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків	Податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються	Відновлення камеральних податкових перевірок. Можуть проводитися, якщо платник податків подає заяву на повернення суми бюджетного відшкодування ПДВ, яка сформована на підставі зареєстрованих податкових накладних чи митних декларацій.	Визначення строків та порядку проведення. Зокрема, камеральні податкові перевірки податкових декларацій з ПДВ та уточнюючих розрахунків до них за звітні податкові періоди: лютий, березень, квітень, травень 2022 р. – розпочинаються на наступний день після 20.07.2022 р. та завершуються не пізніше 20.09.2022 р.; червень, липень 2022 р. – розпочинаються на наступний день після 20.08.2022 р. та завершуються не пізніше 20.10.2022 р.
Документальна Предмет – своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати податків, а також дотримання валютного, трудового та іншого законодавства			Відновлення документальних перевірок податкової звітності та визначення строків та порядку їх проведення

Вид перевірки/ предмет перевірки	[1]	[2]	[3]
Фактична Предмет – дотримання порядку здійснення платниками податків розрахункових, касових операцій, наявності ліцензій, патентів, свідоцтв, дотримання роботодавцем трудового законодавства		Повне відновлення фактичних перевірок	

*узагальнено на підставі [1 - 4]

Отже, протягом дії військового стану можна виділити три етапи змін в регулюванні податкових перевірок: а) відміна (призупинення) податкових перевірок; б) часткове відновлення камеральних перевірок та повне відновлення фактичних перевірок; 3) часткове відновлення документальних позапланових перевірок та встановлення термінів перевірки для камеральних перевірок.

Українська економіка сильно постраждала внаслідок російської агресії. Навіть на третій місяць війни в публічному просторі відсутні офіційні оцінки впливу воєнних дій на промисловість, роздрібну торгівлю, сільське господарство тощо. При цьому, у сучасних умовах функціонує різний бізнес і різне ставлення до країни. Наприклад, мережа АТБ сплачує податки наперед, підтримує країну. А є «Сільпо», які мають борг перед бюджетом, не подають декларації і не платять постачальникам [5].

Українська економіка сильно постраждала внаслідок російської агресії. Навіть на третій місяць війни в публічному просторі відсутні офіційні оцінки впливу воєнних дій на промисловість, роздрібну торгівлю, сільське господарство тощо. При цьому, у сучасних умовах функціонує різний бізнес і різне ставлення до країни. Наприклад, мережа АТБ сплачує податки наперед,

підтримує країну. А є «Сільпо», які мають борг перед бюджетом, не подають декларації і не платять постачальникам [5].

Відновлення податкових перевірок може стати стимулом для сплати податків, зборів і обов'язкових платежів та своєчасності їх внесення до відповідних бюджетів, що у військовий стан є надзвичайно важливим для підтримання економіки України.

Література:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03 березня 2022 року № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення 02.06.2022).
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України №2120-IX від 15 березня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення 31.05.2022).
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 12.05.2022 № 2260-IX. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77361.html> (дата звернення 31.05.2022).
4. Лега О.В. Податкова перевірка як форма реалізації податкового контролю. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/90.pdf> (дата звернення 31.05.2022).
5. Інтерв'ю з Данилом Гетманцевим. URL: <https://forbes.ua/inside/ya-bi-vzhe-vidnoviv-perevirki-dlya-biznesu-yakiy-ne-postrazhdav-vid-viyni-yaki-pilgi-pidpriemtsyam-zalishit-derzhava-intervyu-z-danilom-getmantsevym-10052022-5921> (дата звернення 31.05.2022).

УДК 657

Гнат'єва Т.М., к.е.н., доцент

Одеський державний аграрний університет

Слуцький Є.В., к.е.н.

Військова академія (м. Одеса)

АКТУАЛЬНІСТЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

В сучасних умовах активного розвитку і впровадження інноваційних технологій у різні сфери життя, виникає об'єктивна необхідність запровадження діджиталізації і в управлінські процеси. Численні цифрові продукти викликають необхідність змін системи менеджменту, що безпосередньо має вплив й на організацію обліку.

Організація як смислове поняття передбачає упорядкованість, взаємодію окремих елементів, що перебувають у певній функціональній залежності між собою. Найчастіше термін "організація" вживається для позначення такої властивості, як упорядкування всіх елементів визначеного об'єкта в часі і просторі. Щодо організації бухгалтерського обліку, то таке поняття може бути визначено як науково-обґрунтована сукупність умов, за яких найбільш економно і раціонально здійснюється збір, обробка і зберігання бухгалтерської інформації з метою оперативного контролю за правильним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої фінансової звітності [2].

Організація – це один із найбільш відповідальних етапів створення підприємства та підготовки його до ефективної діяльності. Для того, щоб процес організації бухгалтерського обліку відбувся, потрібно щоб власник підприємства застосував заходи, які були б направлені на забезпечення реєстрації фактів господарського життя, їх узагальнення з метою отримання

необхідної інформації для складання звітності та прийняття управлінських рішень. Провести свої заходи він може лише через головного бухгалтера, якому делегує відповідні повноваження, що в сучасних умовах значно легше зробити за допомогою цифрових продуктів [4].

Для того, щоб облік був ефективно організованим в кожній галузі господарювання та загалом по підприємству, його потрібно розглядати як організацію певної системи, що має лише їй притаманні характерні риси. Основою системного методу в обліку більшість з фахівців вбачає певний логічний комплекс, сформований на базі плану рахунків – заданої цілісності, що узагальнює процеси виробництва, придбання і реалізації, вирішує чітко визначену мету на мікро – і макрорівні, й забезпечує управління підприємством та його центрами відповідальності на основі реалізації тактичних і стратегічних рішень. Щоб досягти організації системності бухгалтерського обліку, потрібно дотримуватися установленого порядку. Такий порядок надають обліку наступні організаційні документи:

- положення про бухгалтерську службу та посадові інструкції виконавцям,
- положення про головного бухгалтера, графіки документообігу,
- організаційне, правове, методологічне та технічне забезпечення бухгалтерської служби,
- наукова організація праці.

Що стосується організації документообороту в умовах діджиталізації, то відмітимо, що особливістю є те, що основним об'єктом електронного документообігу є саме електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа та придатний для приймання його змісту людиною (ст. 5 Закону № 851), тобто що й характерно для визнання первинного документа згідно ст. 9 Закону No 996 [1]. Юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму (ст. 8

Закону № 851). Отже, електронний документ, який складено відповідно до вимог чинного законодавства та містить усі необхідні реквізити, має таку ж юридичну силу, як і документ, складений у паперовому вигляді.

Реальними позитивними ознаками електронного документообігу є: 1) можливість вміщення в документ, крім тексту, мультимедійних даних; 2) можливість використання заздалегідь заготовлених форм; 3) висока швидкість передачі інформації за великою кількістю адрес; 4) економія паперу; 5) висока компактність архіву; 6) висока швидкість пошуку і одержання інформації; 7) можливість захисту документів від несанкціонованого доступу та розмежування прав доступу співробітників до інформації [3].

Наразі, організація електронного документообігу створює значні можливості для ефективного розвитку підприємства та його виробничого процесу, що зумовлює перехід до автоматизації інших управлінських процесів і викликає високий попит на якісний аналіз бізнесу з метою створювати гнучкі системи управління, що просто не можливо без якісно налагодженої обліково-аналітичної інформації, яку забезпечує облік.

Література

1. Закон № 851 – Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
2. Костякова, А. (2021). Діджиталізація документообігу. *Економіка та суспільство*, (26). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-72>
3. Охріменко Г. Основні принципи та проблеми впровадження електронного документообігу в організації *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер.: Культура і соціальні комунікації. 2009. Вип. 1. С. 300-307. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaksk_2009_1_38
4. Організація бухгалтерського обліку: навч. посібник (для студентів економічних спеціальностей). Стоянова-Коваль С.С. Крюкова І.О., Морозюк Н.С., Гоголь М.М. Одеса, Атлант: 2016. 245с.

СЕКЦІЯ 7

НОВІ ВИКЛИКИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

УДК: 32.019.51:324

Черненко О.М., к. мед. н., доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки
ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСОБИ МАНІПУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Складність структури громадської думки, можливості її формування, суперечливість умов дії породжують важливу характеристику цього явища – схильність маніпуляції.

В основі маніпулювання, тобто впливу на громадську думку за допомогою певних засобів з метою досягнення значних результатів, лежить об'єктивна характеристика свідомості, пов'язана з її мінливістю, нестійкістю, прагненням особистості до позитивних змін. Небажання миритися з тим, що відбувається потреба зазирнути в майбутнє, активність суб'єкта – ґрунт для маніпуляцій при формуванні громадської думки. Потужним інструментом такої маніпуляції є засоби масової інформації, особливо, як ми бачимо у воєнний час.

Вплив на громадську думку особливо сильно тоді, коли маси відчують довіру до джерела інформації. Для цього використовується кліше «З компетентних джерел відомо...», «Одна високопоставлена особа повідомила...» і т. д.

Оскільки правлячі кола зацікавлені в поширенні певних ідей в масах, використовується такий прийом, як впровадження їх через спеціальні журнали. Наприклад, в США це «Журнали думок». Такий спосіб маніпулювання громадською думкою полягає в наступному: висуваючи на своїх сторінках «потрібні ідеї», «Журнал думок» прагнуть, щоб вони були помічені більш масовими виданнями і вже через них широко розповсюджувалися серед читачів. Створюючи враження, що інформація надходить нейтрально, не з політичних еліт, не з власних структур і урядового джерела, а значить, ці журнали нібито не пов'язані з інтересами панівних груп, що має великий «зомбуючий» вплив на людські маси у воєнний час і не тільки [1, 2].

Важливим способом впливу на громадську думку є обмеження і дозування каналів інформації. Важливий спосіб впливу на громадську думку полягає у врахуванні особливостей аудиторії, коли фабрикується зміст інформації. Якщо тема складна або аудиторія має низький рівень освіти, то робляться готові виявлені факти та висновки (наприклад, позначення, де треба сміятися під час показу американських комедійних телесеріалів). Якщо ж тема проста, то аудиторії надається можливість зробити висновки самій. Для високоінтелектуальної аудиторії матеріал подається з «подвійною аргументацією»: «за» і «проти». Це сприяє більш ефективному впровадженню потрібних ідей, норм, цінностей. Оскільки негативної інформації у великій кількості люди прагнуть уникати, оскільки така інформація суворо дозується. При цьому враховується і те, що охочіше сприймається і має переконливу силу матеріал, що підтверджує наявну точку зору читачів, слухачів, глядачів. ЗМІ повідомляють те, що хоче почути, побачити аудиторія [3].

Ефективними прийомами маніпулювання громадською думкою є прийом багаторазового повторення повідомлень і прийом безперервної протягом доби трансляції передач. Люди чують, не слухаючи, запам'ятовують і не тільки повторюють те, що почули, але нерідко починають діяти відповідно до

почутого. Такі прийоми лежать в основі ефективної соціальної технології «промивання мізків», що на жаль ми спостерігаємо зараз на стороні російського агресора. На цьому ж будується і вся реклама.

Громадська думка схильна маніпулюванню в силу того, що складається не тільки свідомо, але й підсвідомо, включаючи і свій зміст як судження здорового глузду, і забобони та міфи. Для нього можуть бути характерні емоційна напруженість, психічна нестійкість. Маніпулювання руйнує основи, на яких тримається громадська думка: певна система цінностей, установки, стереотипи. Сьогодні засоби масової інформації об'єднують людей навколо себе і творять їх свідомість за своєю подобою. Думка сформована подібним чином, виступає не думкою більшості, а думкою якоїсь нової маси. З настанням масового суспільства телебачення і преса стають основним засобом формування громадської думки, яка створюється або змінюється на догоду соціального замовника. При цьому глядач не може ні заперечити, ні дізнатися, як багато людей поділяють його думку [1, 3].

Громадська думка виявляється у дії свідомих і несвідомих (ірраціональних) чинників. Несвідома складова громадської думки включає в себе: прояви інтуїції, інстинктів, неусвідомлених вольових імпульсів, міфів, традицій, стереотипів, символів і т. д. Тому великий вплив на його формування надають різні феномени масової психології, в першу чергу різного роду чутки. Чутки відносяться до числа найбільш впливових явищ і активно циркулюють серед духовного життя людей і залишаються об'єктивно неминучим атрибутом міжособистісної комунікації. Слух – інформативне повідомлення, основу якого складають правдиві чи неправдиві відомості про реальні або вигадані факти, події, явища, дійсності. Процесу формування громадської думки під впливом чуток притаманні суперечливість і стихійність. Він протікає досить швидко, і громадська думка, що склалася, існує відносно недовго. Громадська думка під впливом чуток може приймати форму не стільки звичайного оціночного

судження, скільки прямої жорсткої вимоги. Громадська думка розрізняється залежно від того, під впливом якого типу чуток вона сформувалася [1, 2, 3].

Так, громадська думка, що сформувалася під впливом стихійних чуток, виникає спонтанно при активізації таких факторів, як жалість, ненависть і т. д., а також вона проходить швидкоплинно і суперечливо.

Література

1. Бойко О. Д. Анатомія політичного маніпулювання / О. Д. Бойко. – Ніжин: Міланік, 2007. – 223 с.
2. Дем'яненко М. Популізм: засоби маніпулятивного впливу на електорат / М. Дем'яненко // [Політ. менеджмент](#). – 2011. – № 2. – С. 94–102.
3. Зуб О. Методологічні принципи ведення інформаційної війни – основний шлях маніпулювання свідомістю людей / О. Зуб // [Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Міжнародні відносини](#). – 2003. – Вип. 10. – С. 253–257.

УДК 330.341.42

Помінова І.І., к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет, м. Харків

ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ ПЛАНУ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Незважаючи на те, що російська агресія триває, українська влада, експерти та зарубіжні партнери почали розробляти план повоєнного відновлення України. Його все частіше називають «План Маршалла для України», порівнюючи з програмою економічної допомоги європейським державам після Другої світової війни, що була запропонована в 1947 році держсекретарем США Дж. К. Маршаллом і почала діяти в квітні 1948 року.

Тоді, протягом 4-х років реалізації Програми відновлення економіки європейських країн, які приєдналися до Організації європейського економічного співробітництва, було передано близько 13 млрд дол у вигляді технічної й економічної допомоги, що мало прямий (відновлення капітальних ресурсів та інвестиційних проектів) і непрямий (підвищення продуктивності праці та відновлення довіри інвесторів шляхом стабілізації державних фінансів) вплив на економічне зростання країн Західної Європи протягом кількох десятиліть.

Про необхідність «Плану Маршалла для України» на 2017–2020 рр. («Новий європейський план для України») офіційно заговорили ще у 2017 р. Незважаючи на допомогу з боку Європейського Союзу та західних донорів протягом 2014-2017 рр., що дозволило досягти макроекономічної стабілізації та почати відновлення української економіки після російської агресії 2014 року, економічного прориву не відбулося. Тому ініціатива 2017 року, що була заснована на досвіді Литви в проведенні реформ в 1990-х рр., передбачала інвестиції в реальний сектор економіки України, а також підтримку реформ, спрямованих на економічне зростання України, створення нових інструментів фінансування інвестицій, а також підтримку малого та середнього підприємництва [1]. Робота над конкретним змістовним наповненням цієї ініціативи так і не була доведена до логічного завершення.

Нинішнє післявоєнне відновлення України потребуватиме набагато більшого рівня підтримки з боку міжнародних партнерів. З іншого боку, на думку Б. Данилишина, держава має підготуватися до розробки та реалізації заходів у рамках «Плану Маршалла для України». Серед основних завдань експерт визначає наступні [2]:

- вирішення управлінської проблеми (налагодження системи зворотних зв'язків між керівниками та виконавцями у держорганах; мінімізація (в ідеалі, виключення) невиконання конструктивних рішень керівництва органів влади на

місцях; принципи позитивної селекції в формуванні складу державних управлінців;

- необхідність переорієнтації на виробництво продукції з високою часткою доданої вартості з метою її експорту, створення сприятливих умов для розвитку нових переробних потужностей;

- необхідність відновлення внутрішнього попиту шляхом збільшення мінімальної заробітної плати та відновлення кредитування для активізації розвитку економіки;

- необхідність створення більш конкурентної в нових економічних умовах структури виробництва на основі залучених коштів (заміна матеріально та морально застарілих основних фондів українських підприємств; відмова від відбудови деяких галузей чи виробництв);

- необхідність створення умов для максимального сприяння внутрішніх інвестицій (позитивна динаміка внутрішніх інвестицій буде притягувати вкладення коштів іноземними інвесторами, відбудеться синергія іноземних та внутрішніх інвестицій);

- необхідність зняття обмежень для залучення іноземних інвестицій та окремих виробництв, які можуть бути розташовані в Україні (звільнення від окремих видів оподаткування для підприємств і організацій пріоритетного розвитку).

Що стосується розробки самого «Плану Маршалла для України», то не треба його розуміти як суто фінансові дотації чи іноземну допомогу в післявоєнній відбудові. Головне спрощення, на думку економічного консультанта В. Новікова, це ігнорування структурної проблеми післявоєнної економіки [3]. З одного боку, треба враховувати національні особливості та можливості країни (мова йде про земельний ресурс України, бо сільське господарство має створити передумови розвитку сільгоспмашинобудування, галузей виробництва мінеральних добрив тощо), з іншого – історичний досвід

реалізації подібних ініціатив (як приклад, заміна Плану Моргентау, метою якого було перетворення Німеччини з індустріальної країни на аграрну, на План Маршалла, яким передбачалося відновлення індустріальної економіки Європи, в тому числі – відродження промисловості Німеччини). Результатом реалізації Плану Маршалла стало перевищення європейським виробництвом довоєнного рівня зростання на 40% та багаторічне економічного зростання Західної Європи.

Тому звертаємо увагу на необхідність самостійного вибору пріоритетів післявоєнного економічного розвитку і самостійної розробки економічних планів для України, щоб зосередитися саме на переході від аграрно-сировинної до технологічної економіки. Поки ризик збереження нашої країни як сировинно-продовольчого придатку до технологічно передових економік світу дуже великий, бо розробляти цю програму будуть ті, хто надаватиме кошти для її реалізації.

Література

1. «План Маршалла для України»: 5 млрд євро на рік забезпечать зростання економіки до 6-8%. – URL : <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7f85c61e-6837-4694-aa9b-9c25d69a998d&title>.
2. Данилишин Б. Про «план Маршалла для України» і не тільки. – URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/1/685066/>.
3. Новіков В. Яка модель для відбудови економіки після війни потрібна Україні. – URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/19/687200/>.

УДК [355.1:364.3] (477)

Журавльов М. В., полковник, ад'юнкт
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КОЛІЗІЇ ЧЛЕНСТВА В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Повсякденне життя і службова діяльність військовослужбовців регулюється Конституцією України, законами України з військових питань, статутами Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами [1-4]. Водночас, на військовослужбовців покладаються обов'язки, що визначаються статутами та порадиникам Збройних Сил України [5].

Також необхідно зазначити, що 21.02.2019 набули чинності зміни до Конституції України про курс України до ЄС та НАТО. Зокрема, у преамбулі Конституції України зазначено, що: «Верховна Рада України від імені Українського народу громадян України всіх національностей, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України підтверджує європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України» [1].

З огляду на вище зазначене, керівництво ЗС України взяло чіткий курс на трансформацію відповідно до стандартів країн НАТО, зокрема Головнокомандувачем ЗС України генерал-полковником Русланом Хомчаком, в свій час було наголошено на незмінності досягнення стратегічної цілі, закріпленої в Конституції України, набуття повноправного членства України в Організації Північноатлантичного договору [6].

Військовослужбовці як громадяни України мають рівні конституційні права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Правовою нормою статті 39 Конституції України визначено право громадян України мирно збиратися, без зброї і проводити мітенці, походи і демонстрації, брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1]. Політичні партії та громадські організації не можуть мати воєнізованих формувань, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення держави.

В структуру організації Північноатлантичного Альянсу НАТО в сучасних умовах входить розгалужена система цивільних і військових структурних підрозділів для забезпечення покладених на Альянс функцій, а саме [7]:

міжсоюзницька конфедерація офіцерів запасу медичної служби (CIOMR), яка була заснована в Брюсселі у 1947 році як офіційна організація офіцерів-медиків запасу Північноатлантичного Альянсу НАТО.

У 1948 році була заснована міжсоюзницька конфедерація офіцерів запасу (CIOR) членами якої стали офіцери запасу Бельгії, Франції та Нідерландів. Конфедерація нині об'єднує всі наявні у країнах організації Північноатлантичного Альянсу НАТО асоціації офіцерів запасу.

Тут слід додати, що конфедерації CIOMR, CIOR є неполітичні, неурядові, неприбуткові організації. Метою цих організацій є робота на підтримку

політики Північноатлантичного Альянсу НАТО, розвиток співпраці між асоціаціями офіцерів запасу країн-членів організації Північноатлантичного Альянсу НАТО та солідарності в ньому [9].

Члени CIOMR та CIOR у цивільному житті проводять активну діяльність у діловій, промисловій, дослідницькій, політичній та інших галузях професійного життя. Вони мають змогу сприяти кращому розумінню питань безпеки у цивільній діяльності, знання та досвіду у розв'язанні завдань і проблем, що постають перед силами запасу Організації Північноатлантичного Альянсу НАТО [10].

Отже, Національне законодавство України дає право військовослужбовцям бути членами громадських організацій які можуть брати участь в їх роботі у вільний від обов'язків військової служби час або коли вони вважаються такими, що не виконують обов'язків військової служби. Громадські організації не входять до складу органів військового управління сил сектору безпеки і оборони України. Натомість в структурі військової організації Північноатлантичного Альянсу НАТО організації є структурним підрозділом і мають конкретні завдання.

Поряд з тим в Національному законодавстві України є грубі юридичні колізії між законом України «Про Збройні Сили України» та законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Так в статті 17 закону України «Про Збройні Сили України» визначено що військовослужбовці можуть бути членами громадських організацій, натомість в статті 5 закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» є обмеження щодо членства військовослужбовців в громадських організаціях та спілках (рухах) [6].

Тим самим виникає юридична колізія яка в майбутньому дасть підстави військовослужбовцям звертатись для відновлення порушених командирами

військових частин (установ) Конституційних прав і свобод в судіві, захисні організації та правоохоронні органи України та до їх посадових осіб.

Варто зазначити, що фактично правова норма щодо участі військовослужбовців в громадських організаціях є не врегульованою на державному рівні і потребує від Верховної Ради України негайного врегулювання права чи обмеження військовослужбовця на членство в громадських організаціях та спілках (рухах).

На наш погляд, для уникнення в подальшому зазначених юридичних колізій необхідно: *по-перше*, профільному структурному підрозділу відповідальному за військово-соціальну роботу Генерального Штабу Збройних Сил України подати пропозиції щодо головування та участі військовослужбовців в громадських організаціях до департаменту соціального та гуманітарного забезпечення Міністерства оборони України з метою внесення відповідних змін до законів України; *по-друге*; затвердити порадики військово-керівних публікації з питань військово-соціальної роботи у Збройних Силах України.

Література

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Просвіта – 1996. – 12-13 с.
2. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.91 № 2011-12.
3. Закон України «Про Збройні Сили України»: від 06.12.91 № 1934-ХІІ.
4. Закон України «Про оборону України»: від 06.12.91 № 1932-ХІІ.
5. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України. затвердженні законами України від 24 березня 1999 року №-548 ХІV; №551-ХІV № 550- ХІV; №549-ХІV-9с.
6. Голопатюк Л.С., Козій І.С., Ординович А.Г. Посібник з питань європейської та євроатлантичної інтеграції для Збройних Сил України: Структура НАТО та її еволюція в сучасних умовах 2013. 7-20с.

7. Довідник НАТО. Партнерство і співробітництво. За підтримки Бюро інформації та преси НАТО 1997 – 220-221с.
8. Пам'ятка. Учасникам протидії збройній агресії Російської Федерації проти України. Права, обов'язки та гарантії соціального захисту. Національний фонд на підтримку демократії «Норвегія – Україна» 2021 – 196-212 с.
9. Гриценко А.С., Мирончук А.І. Атлантична панорама. Україна на шляху до НАТО №1 (1), березень 2006 року 18-21с.
10. Мирончук А.І., Атлантична панорама. Європейська держава № 3 (16) травень-червень 2008 року. Роль неурядового сектору 2008 – 17с.

УДК 35.076

Чубань В.С., к.е.н., доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України

ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ УРЯДОМ УКРАЇНИ

Внутрішньо переміщеними особами (ВПО) є люди, які через воєнні дії змушені покинути своє постійне місце проживання в межах України. Зокрема, це стосується осіб, які перемістились з регіонів, де ведуться активні бойові дії, визначених Урядом (розпорядження КМУ від 06.03.2022 р. № 204 – для «Підтримки: Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Київська області, м. Київ, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська області) [1].

Підтримку ВПО урядом України, можна поділити на три напрями (рис.1).

Основні нормативно-правові акти щодо ВПО:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII (з наступними змінами).
- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам». від 8 червня 2016 р. №365.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» від 5 листопада 2014 р. №637.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» від 1 жовтня 2014 р. № 505.
- Порядок оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» (зокрема, зі змінами внесеними постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи» від 13 березня 2022 р. № 269 та постановою від 20 березня 2022 р. № 332).
- Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332.
- Порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення ВПО, які перемістилися у період воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги ВПО для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 2022 р. № 333.
- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається

допомога застрахованим особам в рамках програми “єПідтримка” від 6 березня 2022 р. № 204-р.

Рис. 1. Напрямки підтримки внутрішньо переміщених осіб урядом України

Також Міністерство соціальної політики та Управління Верховного комісара ООН у справах біженців в Україні підписали меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва з підтримки переселенців. В рамках цього меморандуму передбачається реалізація програми багатоцільової

грошової підтримки внутрішньо переміщених осіб, яка є додатковим до будь-якої державної допомоги заходом соціальної підтримки.

Право на виплату додаткової грошової допомоги за рахунок коштів УВКБ ООН матимуть взаємоузгоджені з Міністерством соціальної політики категорії внутрішньо переміщених осіб, відомості про яких включено до Єдиної інформаційної бази даних про ВПО. Розмір допомоги становитиме 2220 гривень на кожного члена сім'ї на місяць. Виплата допомоги здійснюватиметься щомісячно протягом трьох місяців шляхом зарахування коштів на банківський рахунок внутрішньо переміщеної особи [1].

Пріоритетною категорією для надання додаткової підтримки пропонується визначити внутрішньо переміщених осіб з числа осіб, які одержують пенсію у розмірі до трьох тисяч гривень.

Література

1. Сайт Кабінету Міністрів України від . URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 24.05.2022)

УДК 35.076

Цалко Тетяна, к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

ВИКЛИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність теми дослідження в будь-якій час трактується складними умовами життя, існування, роботи, прагненням жити и працювати краще, з певним рівнем добробуту, якості освіти, медичних і соціальних послуг. Але з приходом російських агресорів в нашу країну, нам приходится жити і

працювати в непростих умовах. У кожного з нас виникає низка питань, на які доволі складно знайти відповіді. Чи приїде до мене “швидка” і не змінилися умови виклику? Як і в якому випадку викликати поліцію або рятувальну службу? Які державні гарантії щодо сплати оплати праці і нарахування стажу державного службовця в час простою в умовах воєнного стану? І безліч таких і їх подібних питань. І одне головне - у кого запитати і хто має дати відповідь людям. Отже, з усього перерахованого вже випливає висновок про підвищену роль державного службовця під час воєнного стану в Україні. Разом з тим саме робота публічного службовця має бути направлена на те, щоб робота державних органів залишалася ефективною та була направлена на забезпечення спроможності нашої держави та підтримку її громадян, захисників та захисниць.

У зв'язку із вторгненням Російської Федерації та дією на території України воєнного стану Верховною Радою внесено зміни та доповнення до ряду Законів України та прийнято чимало нових. Зокрема, такі зміни не минули і питання організації роботи державних органів в умовах воєнного стану. 15 березня Парламент прийняв Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 року № 2136-IX (далі - Закон № 2136-IX) [1]. Це досить прогресивний і стратегічний крок, адже встановлюються нові тимчасові умови щодо укладення та розірвання трудових договорів, зміни істотних умов праці, переведення на іншу роботу, надання відпусток, максимальної тривалості роботи протягом тижня та періоду відпочинку, оплати праці. [5]

Проте, як бачимо з роз'яснення НАДС, відносини, що виникають у зв'язку із вступом, проходженням та припиненням державної служби, повністю врегульовані Законом № 889-VIII, тому положення Закону № 2136-IX в цій частині до державних службовців не застосовуються. [2,3] На практиці це означає, що для процедур призначення держслужбовців вказані зміни не мають

жодного значення. А от вже закон прийнятий в травні 2022 року регламентує ці питання, а саме Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» [1], яким внесено зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» і врегульовано питання призначення на посади державної служби громадян України протягом воєнного стану.

У відповідності до запроваджених в Законі змін, особа яка претендує на посаду, має подавати спрощений перелік документів, а саме: заяву, заповнену особову картку встановленого зразка; документи, що підтверджують громадянство, наявність освіти та досвіду роботи згідно з вимогами законодавства. Тобто, у порівнянні з попереднім переліком документів, скасовується вимога подавати копію Державного сертифіката про рівень володіння державною мовою та заяву на згоду на проходження спеціальної перевірки. Але це не зовсім крок до спрощення, бо все ж таки ці документи треба подати в строк три місяці з дати займання посади. З одного боку - спрощення, з іншого - просто відклали подачу документів на певний строк. Якщо детально розглянути, то наша думка може і не треба було відкладати спеціальну перевірку. Її основне призначення надати можливість дізнатися про деталі біографії особи та виявити потенційно небезпечного кандидата. Відсутність такої перевірки підвищує ризик надання доступу до державних посад особам із сумнівними намірами [6].

Також в Законі зазначено, що при існування загрози для життя і здоров'я державного службовця у зв'язку з веденням бойових дій у районах, в яких розташований державний орган, він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури).

Зміни щодо кількості днів відпустки не стосуються державних службовців в період воєнного стану. Отже, в порівнянні з працівниками закладів освіти кількість днів щорічної основної оплачуваної відпустки, яка надається державному службовцю не скорочується (частина перша статті 12 Закону № 2136 не поширюється на державних службовців). Також, можуть надаватися і додаткові відпустки, зокрема відпустки за вислугу років, можуть надаватися державним службовцям в установленому порядку.

Підсумовуючи, можна сказати, що всі зміни, які відбуваються в законодавстві направлені на адаптивність державного апарату управління, запобіганню втрати керованості. Є багато питань що стосуються обрання на посаду, строків і порядку проведення конкурсів на посаду, але спрощення в системі трудових відносин у період воєнного стану відбуваються, мають стратегічний характер, вчасні, рішучі і направлені на об'єднання зусиль задля перемоги України!

Література

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX/ (Голос України: офіційне видання від 23.03.2022 — № 64). Електронний документ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>. Назва з монітору.
2. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 № 889-VIII /Електронний документ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
3. Відповіді на запитання щодо дії окремих положень Закону України від 15 березня 2022 р. № 2136 «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». Електронний документ. Режим доступу: <https://nads.gov.ua/vidpovidi-na-aktualni-pitannya-roboti-derzhavnoyi-sluzhbi-u-voyennij-period>
4. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. № 137/98-ВР (Відомості Верховної Ради України

(ВВР), 1998, № 34, ст.227). Електронний документ. Режим доступу: https://nspp.gov.ua/images/ЗУ_Про_порядок_вирішення_колективних_трудових_спорів_конфліктів.doc.

5. Діденко Є. О., Цалко Т. Р., Кирилко Н. М. Дослідження стану стратегічного потенціалу як визначальна вимога ефективного регіонального управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 4. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2044> (дата звернення: 29.06.2022). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.4.32

6. Цалко Т. Р., Невмержицька С. М. Проблеми сучасної підготовки та кадрового забезпечення державної служби в Україні // Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека». – 2021. – №1. – С. 17-24. – URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16148563087462.pdf>

7. Kasych A., Vochozka M. (2019). The Choice of Methodological Approaches to the Estimation of Enterprise Value in Terms of Management System Goals. *Quality Access to Success*, Vol. 20, No. 169/ April 2019, pp. 3-9.

Kasych A., Vochozka M. Methodological support of the enterprise sustainable development management. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. №1. С.371-381.

8. Касич А.О., Бурба О.А. Інноваційні підходи в практиці управління персоналом конкурентоспроможного підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 16, частина 1. С. 147-151.

УДК 352.07

Максимова М. В., к.е.н.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Сукрушева Г. О. к.е.н., доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ ЯК ВАЖЛИВОГО ІНСТРУМЕНТУ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

В ході реалізації антикризових заходів в Україні спостерігається явний акцент на стабілізацію грошово-кредитної і фінансової сфер економіки, слабо реалізуються заходи, спрямовані на розвиток реального сектора економіки і його інноваційного потенціалу. Системи управління, які діють на регіональному рівні, були призначені для роботи в стабільному економічному середовищі і виявилися мало придатними для вирішення антикризових завдань в період зниження ділової активності. Тому актуальною науково-практичним завданням є розробка науково обґрунтованого комплексу антикризових управлінських заходів державної політики, адекватних специфіці прояву криз на мезорівні, так як важливим фактором макроекономічної стабільності України є економічна безпека її регіонів [2, с. 176].

Існування соціально-економічних систем являє собою циклічний процес, для якого характерна закономірність настання та розв'язання криз.

Криза - господарське, економічне потрясіння, залежне від порушення відповідності між попитом та пропозицією [3, с. 48].

Антикризове управління є складовою частиною управлінської діяльності, тому йому притаманні риси, характерні для всіх видів управління:

- 1) за змістом представляє інформаційну взаємодію, в основі якого лежить прийом і передача інформації;
- 2) складається з керуючої, керованої підсистем;
- 3) між підсистемами існує зворотний зв'язок;
- 4) результат управління - збереження оптимального рівня економічної безпеки.

Визнаючи, що економіка розвивається циклічно, необхідно розглядати подвійну природу кризи - як деструктивного процесу руйнування, з одного боку, і одночасно - як можливість поновлення, з іншого боку [4, с. 8].

Отже, криза розчищає шлях для масових інвестицій, допомагаючи економіці перейти в іншу фазу. Темпи зростання виробництва в новому циклі обумовлені, перш за все, інтенсивністю і розмірами оновлення основного капіталу в посткризовий період. Таким чином, криза виявляє не тільки межа, але і імпульс у розвитку економіки, виконуючи «очисну», стимулюючу функцію. Викликаючи масовий моральний знос основного капіталу, криза дає можливість здійснювати масштабні інвестиції. Причому на новому технічному рівні.

Забезпечення умов для створення керованого процесу мінімізації негативних наслідків дії ризиків і забезпечення високого рівня економічної безпеки є складною методологічною і прикладною задачею [1, с. 124].

При прогнозуванні показників соціально-економічного розвитку території та рівня її економічної безпеки передбачається, що зберігаються основні параметри і умови національної та регіональної систем: зовнішні і внутрішні фактори ризику, які впливають на соціально-економічні процеси, що протікають на території регіону; реалізуються заплановані програми і реформи; відтворювальний процес протікає в рамках планованого, органами влади, економічного циклу; раціонально розподіляється вироблений продукт і дохід. При такому стратегічному плануванні не враховується набір факторів, що

породжуються нестабільністю економічного та політичного середовища, поведінкою економічних суб'єктів, соціальною обстановкою та інших [5, с. 92].

Регулювання територіального розвитку може здійснюватися при використанні широкого спектра певних дій, за допомогою яких держава стимулює розвиток економіки конкретного суб'єкта, збільшує податкову базу, створює додаткові робочі місця, розширює потенціал для тих видів економічної активності, в якому у даного регіону є найбільша кількість можливостей [1, с. 222].

Управління антикризовим розвитком, формуючи, з одного боку, першорядні завдання і цілі власного розвитку на визначеному часовому етапі, з іншого боку, стає основою для формування в своєму складі рівних стратегій економічного і соціального розвитку регіонів. Природно, що підхід державного антикризового територіального управління змінюється в залежності від геополітичної і соціально-економічної спрямованості держави на певному рубежі розвитку, створених відносин між центральними та місцевими органами влади, зовнішньоекономічних умов, тобто від системи чинників і критеріїв, що впливають на цільові пріоритети розвитку суспільства.

Література

1. Білик Р. Р. Детермінанти регіонального розвитку у вимірі економічної безпеки України: монографія. Львів. НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2016. 352 с.
2. Предборський В.А. Економічна безпека держави: Монографія. Київ. Кондор, 2005. 391 с.
3. Пушак Я. Я., Піцура Я. С. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія. Львів: Ліга-Прес, 2017. 368 с.
4. Солодовнік О. О. Основні підходи до оцінювання економічної та фінансової безпеки: сутність і напрями вдосконалення. Бізнес Інформ. 2021. №2. С. 6-12. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-6-12>

5. Федоренко В.Г., Грищенко І.М. та інші. Економічна безпека України: монографія. Київ. ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.

UDC 332

Spirkina O. O.,
PhD in Historical Sciences, Associate Professor
Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of
National University of Civil Defense of Ukraine

ON REGIONAL ADMINISTRATION DURING THE WAR: TERRITORIAL COMMUNITIES

Territorial community as a social community creates and maintains public life within a certain territory, guided by economic, political, socio-cultural, environmental interests; as a subject of local self-government is able to manage in the conditions of interaction with the external environment and be responsible for maintaining integral guidelines; as a basic link of the administrative-territorial structure, characterized by consistency, has a resource potential that provides it with competitive advantages and creates opportunities for the development of the territory [1].

United territorial communities in Ukraine have all the powers to function as administrative-territorial units and as subjects of regulation of socio-economic development of territories. Their economic and social interests are realized through the regulation of economic processes within the limits of their own powers. The territorial community is endowed with functions that generally coincide with the scope of functions of the local self-government system:

- rule-making function (creation of charters of territorial communities, adoption of regulatory acts regulating the activities of the community);

- planning and programming of the development of an administrative-territorial unit at the basic level (strategies for the development of territorial communities, programs of socio-economic and cultural development);
- resource potential management (land, forest, water resources);
- development of local infrastructure – maintenance and construction of roads, water-, gas supply and sanitation and territory improvement;
- management of communal property belonging to territorial communities;
- budgetary and financial function (approval of budgets and control over their implementation, determination of local taxes and fees provided for by law);
- management of a network of social institutions (creation, reorganization, liquidation);
- investment function (attraction of investments – public, private, international ones in the development of the territory);
- information function [1, p. 54].

By regulating the development of territorial communities, we mean ensuring favorable conditions on the part of state, regional, and local authorities to ensure the socio-economic development of territorial communities through the use of various tools and methods of influence (economic, organizational, financial, and legal).

Russia's military aggression against Ukraine has caused significant damage to the country, while at the same time initiating a number of important positive strategic changes. First of all, this concerns a significant increase in the effectiveness of interactions between state authorities, the leadership of territorial communities and representatives of public and volunteer organizations. Thanks to this, an effective mechanism for economic support of the Armed Forces of Ukraine was established, part of the business was successfully relocated from the war zone and neighboring territories to the western regions, and the civilian population was evacuated. Moreover, a number of important socio-economic processes have been initiated, which will also contribute to the successful post-war development of the country.

At the same time, the political environment and expert circles are increasingly discussing the future of decentralization, as well as the prospect of developing territorial communities under martial law. First of all, this concerns the inviolability of the principle of subsidiarity and the expediency of autonomous adoption of many managerial decisions by local self-government bodies. Opinions on this issue are divided: on the one hand, arguments are given in favor of building a fairly rigid centralized power vertical, on the other hand, the necessity of preserving the real independence of territorial communities in managing their own economic potential and human capital for their most effective use is justified [2].

On May 12, 2022, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the law of Ukraine №2259 “On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning the Functioning of the Civil Service and Local Self-Government during Martial Law” [3].

The law regulates the procedure for creating military administrations of localities, approving the structure and staffing of regional and district military administrations and military administrations of localities, defines the term of exercise of their powers, and establishes the possibility of appointing the corresponding village, settlement or city head as the head of the military administration of a locality.

The law expands the powers of the village, settlement or city head of a territorial community which are not engaged in combat operations and no decision has been made to form a military administration of the locality.

So, the principles underlying the implementation of administrative and territorial reform in Ukraine should not only be preserved, but also developed under martial law. First of all, this concerns creating prerequisites for ensuring real decentralization of power in the post-war stage. After all, the self-organization of the population showed its potential even during the deployment of the hot phase of the war, including in those territorial communities that got into the war zone. Therefore, after the end of martial law, the use of its potential should be the key to the rapid

recovery of the Ukrainian economy, integration into the civilized states of the world, including joining the EU.

References

1. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2020. 531 с.
2. Борщевський В., Матвеев Є., Куропась І., Микита О. Війна. Громади. Децентралізація. Як налагодити ефективне управління громадами в сучасних геополітичних реаліях. URL: <https://www.prostir.ua/?news=vijna-hromady-detsentralizatsiya-yak-nalahodyty-efektyvne-upravlinnya-hromadamy-v-suchasnyh-heopolitychnyh-realiyah>.
3. Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-IX#Text>.

УДК 35.071

Демидкін Олег Сергійович, аспірант
Полтавського державного аграрного університету

МОНІТОРИНГ САЙТІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Інформаційні системи та технології широко використовуються у всіх сферах життя та діяльності людей, зокрема в державному управлінні. Веб-сайти органів державної влади можна вважати одними з найважливіших інформаційних систем публічної комунікації органів державної влади з громадськістю.

Одним з показників інформаційної відкритості влади, що піддається чіткому кількісному аналізу, є висвітлення державними органами влади власної діяльності в Інтернет [3]. На законодавчому та нормативному рівні чітко прописані всі процедури для забезпечення відкритості інформації про діяльність органів влади [4]. Провівши інформаційний аналіз серед громадян, визначив, що більшу частину інформації, стосовно діяльності органів державної влади або органів місцевого самоврядування, близько 45-50% населення отримують інформацію через мережу Інтернет (офіційні веб-сайти органів влади, новини, політична реклама), звідси можемо зробити певні висновки про важливість моніторингу та оцінки сайтів, оскільки вони є одним з вагомих інструментів комунікації з громадськістю.

Для здійснення моніторингу сайтів органів державної влади можна виділити наступні критерії: частота поновлення інформації - кількість поновлень на сторінці на тиждень/місяць, або ж час останнього поновлення, якщо нова інформація не з'являлася тривалий період (тиждень або більше); етап розвитку, на якому знаходиться веб-сайт; (виходячи з того, що технології е-урядування впроваджуються у кілька етапів, даний критерій відображає етап, на якому перебуває відповідний веб-сайт органу влади); ступінь інформативності веб-сайту; наявність інтерактивних можливостей (наявність можливостей на веб-сайті проводити форуми, обговорення актуальних питань керівником відповідного органу влади з громадянами, надання органами влади оперативних відповідей на поставлені питання громадянами, тощо); мови, на яких доступна інформація на веб-сайті органу влади.

Порівняно з попередніми роками, можна впевнено сказати, що ситуація стала кращою і має позитивну динаміку розвитку. На сьогоднішній день громадяни мають доступ в мережі Інтернет до: 20 веб-сайтів Міністерств; 13 веб-сайтів Державних комітетів України та інших центральних органів, статус яких прирівнюється до Державного комітету; 27 веб-сайтів центральних органів

виконавчої влади зі спеціальним статусом; 19 веб-сайтів інших центральних органів та установ; 27 веб-сайтів обласних та міських державних адміністрацій;[5]

За останні роки органи виконавчої влади суттєво вдосконалили свої офіційні веб-сайти відповідно до [3, 4], однак більшість ресурсів не виконують належним чином вимоги про розміщення повної та актуальної інформації про діяльність відповідних органів влади, не налаштовані на потреби громадян [5].

Стосовно частоти оновлення інформації, останнім часом є значні позитивні зміни, інформація оновлюється досить часто, але частіш за все вона є недостатньо повною, зокрема відсутні або несвоєчасно розміщуються нові нормативні акти (особливо на сайтах ОДА), недостатньо інформації про виконання цільових програм [5]. Каталог послуг на більшості сайтів є формальним, його наповнення не відповідає існуючим вимогам, частіш за все відсутні зразки документів та інших матеріалів, необхідних для звернення громадян до органу [5].

Більшість із веб-сайтів перебувають між першим та другим етапом розвитку е-урядування, а це означає, що на сторінці розміщено лише основну інформацію про орган, його структуру, нормативно-правову базу, доступні лише базові інтерактивні послуги. Подекуди надані електронні адреси для зворотного зв'язку, використовуються гостьові книги, поштовий сервіс для зареєстрованих користувачів, електронні форми для звернень до посадових осіб з конкретними питаннями, що інколи працюють як "Громадські (Інтернет) приймальні". На окремих сторінках працюють „Гарячі лінії”, графік проведення яких подається завчасно на сайтах для ознайомлення. Ведуться і форуми для обговорення актуальних питань, що стосуються діяльності даного органу, проводиться соціологічне опитування відвідувачів сайту про роботу веб-сайтів, його дизайн, структуру тощо, після чого результати аналізуються протягом певних проміжків часу і виводяться для загального ознайомлення. Але такі

розвинуті засоби зворотнього зв'язку мають досить мало ресурсів, практично ніде не публікується, яких заходів було вжито на відповідні звернення громадян [5].

На мою думку, інформаційна відкритість органів державної влади в цілому залишається недостатньою. Потрібно добиватися чіткого виконання чинних законодавчо-нормативних актів, що досить важко без активного впливу суспільства та конструктивної роботи аналітичних центрів та громадських організацій. Провівши ряд досліджень, бачимо наскільки важливо здійснювати моніторинг сайтів органів державної влади і працювати над вдосконалення самих сайтів та їх інформаційної наповненості, оскільки вони мають вагомe місце у публічній комунікації з громадськістю.

Література

1. Закон України «Про інформацію» від 2.10.1992 р.,
2. Закон України «Про звернення громадян» від 2.10.1996 р
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 4.01.2002 р. №3 «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади».
4. Наказ Держкомзв'язку №327/225 від 25.11.2002 р. «Порядок функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади»
5. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:acFYFOOrnAJ:oridu.odessa.ua/7/9/monitoring.doc+&cd=7&hl=uk&ct=clnk&gl=ua;>
6. [https://nads.gov.ua/;](https://nads.gov.ua/)
7. <https://www.rada.gov.ua/>

УДК 658.005.5:477

Атаманюк О. А., начальник відділення,
Кротова О. Г., головний спеціаліст,
Боровиков О. В., к.е.н., доцент, арбітр,
Національна служба посередництва і примирення (НСПП),
відділення в Полтавській області, м. Полтава

НОВІ ВИКЛИКИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ТРУДОВИХ КОНФЛІКТІВ

Соціально-економічні умови економіки України потребують постійної уваги у соціально-трудовах відносинах в трудових колективах підприємств країни в умовах зовнішнього вторгнення та війни. Метою публікації є обґрунтування необхідності існування державної інституції для попередження соціально-трудовах конфліктів в умовах зовнішнього вторгнення та війни. Спочатку військових дій Російської Федерації проти України діє Закон України "Про правовий режим воєнного стану", відповідно до якого на період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина відповідно до статей 43, 44 Конституції України. Також в дію введений Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" [1.]. У період дії воєнного стану не застосовуються норми законодавства про працю у частині відносин, врегульованих цим Законом. У період дії воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю не більше ніж 24 календарні дні. У період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику у наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник

залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури. У період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (крім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії), якщо така робота не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, що ставлять або можуть становити загрозу життю чи нормальним життєвим умовам людей, з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою. Діють також інші обмеження законодавства про працю. 17 листопада 1998 року відповідно до Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» [2.] та на виконання Указу Президента України, з метою сприяння поліпшенню трудових відносин та запобігання виникненню колективних трудових спорів (конфліктів), їх прогнозування та своєчасного вирішення було створено нову державну структуру – Національну службу посередництва і примирення (НСПП). До цього жоден державний орган не виконував подібних функцій медіації і створення НСПП засвідчило прагнення України до побудови моделі державного устрою сучасного зразка. Національна служба посередництва і примирення існує вже 24 роки [3.]. Так, у 2021 році НСПП [4.] сприяла вирішенню 370 колективних трудових спорів (конфліктів) (3 – на національному, 4 – на галузевому, 5 – на територіальному, 358 – на виробничому рівнях), безпосередніми учасниками яких стали понад 1,6 млн працівників 7758 суб'єктів господарювання. Найбільшу кількість КТС(К) було зареєстровано, серед видів економічної діяльності, на підприємствах, в установах, організаціях бюджетної сфери – 167 (на 43% більше порівняно з 2020 роком), добувної промисловості і розроблення кар'єрів – 37 (на 73% більше, ніж у 2020 році), транспорту (35), державного управління (27), машинобудування (16). Загалом, упродовж 2021 року Службою проведено 4428

примирних процедур, спрямованих на сприяння вирішенню КТС(К) та запобігання їх виникненню, зокрема 4136 узгоджувальних зустрічей, 290 засідань примирних комісій та 2 засідання трудових арбітражів. За результатом заходів, вжитих НСПП у ході сприяння вирішенню КТС(К) та запобігання їх виникненню, погашено заборгованість із виплати заробітної плати в сумі 853,3 млн грн або 60% від загальної суми боргу (1 млрд 425,9 млн грн), що стала основною причиною виникнення спорів та конфліктних ситуацій. В ефективній роботі Відділення НСПП у Полтавській області сприяють позаштатні фахівці НСПП, а саме: 12 осіб трудових арбітрів, 5 осіб незалежних посередників НСПП та в кожному районі області створені та діють інформаційно-консультаційні центри НСПП, які приймають активну участь у здійсненні моніторингу стану соціально-трудових відносин колективів підприємств, установ, організацій області, сприяють попередженню соціально-трудових конфліктів, розвитку соціального партнерства та соціального діалогу в умовах зовнішнього вторгнення та війни.

Література

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX/ (Голос України: офіційне видання від 23.03.2022 — № 64). Електронний документ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>. Назва з монітору.
2. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. № 137/98-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 34, ст.227). Електронний документ. Режим доступу: https://nspp.gov.ua/images/ЗУ_Про_порядок_вирішення_колективних_трудових_спорів_конфліктів.doc. Назва з монітору.
3. Повноваження та завдання Національної служби посередництва і примирення (НСПП). Електронний документ. Режим доступу: <https://nspp.gov.ua/home/povnovazhennya-ta-zavdannya-nspp>. Назва з монітору.

4. Інформація про результати діяльності Національної служби посередництва і примирення за 2021 рік. Електронний документ. Режим доступу: <https://nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-5>. Назва з монітору.

УДК 330.8:338.2:378

Бреус С.В., д.е.н., професор
Київський національний університет
технологій та дизайну

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У результаті російсько-української війни значних збитків у розмірі 600 млрд дол. США (за підрахунками Київської школи економіки) отримала економіка загалом, цивільна та військова інфраструктура [1]. Крім того, втрати від війни мають довгостроковий вплив. Так, за розрахунками Мінекономіки, цього року втрати ВВП України сягнуть щонайменше 112 млрд дол. США, до 2030 року – орієнтовно 1,2 трлн дол. США [2].

У цьому контексті слід зазначити, що, зважаючи на те, що основною функцією державного управління має стати оптимізація синергетичного результату взаємодії суб'єктів господарської діяльності, які використовують інвестиційні ресурси для досягнення особистих та суспільних цілей виробництва [3, с. 42], то основними завданнями держави щодо інвестиційної діяльності на сучасному етапі є такі, що пов'язані з вирішенням низки проблем, до яких зокрема відносяться такі [4, с. 93]:

- підвищення привабливості національної економіки;
- відновлення інвестиційного потенціалу та розвиток внутрішніх

інвестиційних можливостей країни;

- зміцнення кредитно-фінансового потенціалу інвестиційної діяльності;
- підвищення ефективності інвестиційної діяльності держави й удосконалювання механізмів її фінансування;
- збільшення інвестиційних коштів за рахунок іноземних інвесторів.

У цьому контексті слід зазначити, що за сучасних реалій сталі форми та моделі управління зазнають суттєвих змін, що потребує урахування вимог часу та внесення відповідних коректив в організацію управління на всіх рівнях, що сприятиме підвищенню рівня економічного розвитку держави та забезпечення висхідного тренду її зростання.

При оцінці результативності державного втручання в економіку потрібно враховувати, що ступінь та масштаби публічності різняться залежно від рівня розвитку економіки та її проблем, ментальності та традицій, організаційної культури тощо [5].

Більшість проблем як регіонального, так і суспільного розвитку загалом знаходяться у площині взаємовідносин між: органами публічної влади різних рівнів; районними та обласними радами і відповідними державними адміністраціями; представницькими органами місцевого самоврядування різного рівня; системами місцевого самоврядування районів, областей та відповідними державними адміністраціями; людиною як членом територіальної громади та органами місцевого самоврядування, органами державної влади; людиною та територіальною громадою; територіальними громадами в цілому [6, с. 18].

З урахуванням зазначеного слід констатувати, що для здійснення ефективної інвестиційної політики (з урахуванням трансформаційних змін у сфері державного управління) доцільно здійснювати на всіх рівнях управління розроблення та реалізацію заходів щодо покращення інвестиційного клімату в Україні та відбудови держави на інноваційних засадах у післявоєнний період.

Реалізація зазначеного можлива за умови, зокрема: поєднання адміністративних, економічних та соціальних механізмів задля покращення ситуації не лише у інвестиційній сфері, але і у економіці в цілому; урахування кращих практик зарубіжних країн у сфері державного управління та можливості відтворення економіки, зокрема, у результаті нарощування експорту високотехнологічної продукції [7]; урахування важливості розвитку економіки регіонів та інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України задля відновлення економіки держави та її інфраструктури [8-9] та економічного зростання загалом.

Література

1. Дев'ятьом із 10 українців ООН пророкує перетин порогу бідності, але економісти заспокоюють. URL: <https://tsn.ua/ato/dev-yatom-iz-10-ukrayincyam-oon-prorokuye-peretin-mezhi-bidnosti-ale-ekonomisti-zaspokoyuyut-2074720.html> (дата звернення: 19.05.2022).
2. Прямі втрати України від війни становлять \$565 мільярдів – Мінекономіки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3447567-prami-vtrati-ukraini-vid-vijni-stanovlat-565-milardiv-minekonomiki.html> (дата звернення: 19.05.2022).
3. Мартиненко В. Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні: навч. посіб. К. : НАДУ, 2008. 300 с.
4. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22 (2). С. 89–95.
5. Якобчук В. П., Ходаківський Є. І., Литвинчук І. Л. Роль публічного управління у формуванні нової моделі державного регулювання економіки. *Ефективна економіка*. 2017. № 1. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7404/1/Efektyvna_ekonomika_2017_1.pdf (дата звернення: 19.05.2022).
6. Куйбіда В. Формування та реалізація нової регіональної політики в Україні.

Ефективність державного управління. 2017. Вип. 1 (50). Ч. 1. С. 13-20.

7. Бреус С. В. Аналіз стану і перспективи експорту високотехнологічної продукції промисловості України. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 1 (14). С. 16–22.

8. Бреус С. В. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності машинобудівного комплексу України. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 1. С. 162–169.

9. Денисенко М. П., Бреус С. В. Зарубіжний досвід регіонально-адміністративного управління та можливості його імплементації в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 5. С. 56–60.

УДК 351.2

Бугас Н.В., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Через повномасштабну війну державна регіональна політика потребує повного переосмислення. Спостерігається нова хвиля публікацій, безпосередньо присвячених методичним та практичним аспектам планування регіонального розвитку, у тому числі на рівні територіальних громад [3,7]. Нова типологія територій, новий підхід до податкового регулювання та стратегій громад, зміни в адміністративно-територіальному устрої в відповідно, наразі постає питання якою буде децентралізація після війни?

Місцеве самоврядування було першим після Збройних Сил України, хто зустрівся з ворогом під час повномасштабного наступу РФ на Україну. І навіть

на тимчасово захоплених територіях і в регіонах, де тривають активні бойові дії, місцева влада здебільшого продовжує працювати. Є поодинокі випадки колаборантів на політичних посадах, але це критично дрібна цифра. Навіть ті громади, що перебувають у тимчасовій окупації, змогли змобілізувати харчові резерви, налаштувати логістику. Це означає, що з цієї точки зору реформа децентралізації вдалася.

Ще один доказ цьому – місцева влада повсюдно чинить опір окупантам. Особливо яскравий приклад – Херсонська область, де відбуваються регулярні мирні мітинги проти окупації. Це означає, що ставка росіян не спрацювала, як і їхні «методички», за якими окупанти мали б співпрацювати з місцевою владою. Вони просто не розуміють, що в Україні працюють демократичні інституції, місцева влада – це люди виборні, а не призначені згори.

Більше того, реформи останніх двох років, зокрема зміна адміністративно-територіального устрою, також ускладнили плани загарбників – адже вони спиралися на старі карти, старі підходи до того, як працює наша держава. І були абсолютно не готові до того, що насправді все функціонує по-іншому. Разом із тим тепер регіональна політика потребує повного переосмислення. Підходи до розвитку територій, громад, регіонів, що здавалися логічними 2-3 місяці тому, просто не будуть працювати тепер.

Сама регіональна стратегія тепер має ґрунтуватися на новій типології територій. Якщо раніше ми ділили їх за критерієм географічним, рельєфним (наприклад, гірські території), то зараз ключовим фактором стає безпека і віддаленість від збройних можливостей агресора [1]. Саме на це в першу чергу зважатиме інвестор. Рельєф, логістика, наявність інфраструктури і робочих рук стає тим, що набувається, але не є критичним для інвестора. Мінрегіон вже провів тут гарну роботу, але вона потребуватиме законодавчого забезпечення. Бо типологія потягне за собою відмінності в підходах до управління, оподаткування і, навіть, адміністрування місцевих податків.

Є спільна позиція з Мінрегіоном, Асоціацією Міст України, що тепер у нас буде 4 типи територій такі як тимчасово окуповані території, території, де відбуваються бойові дії, опорні території – там, де спокійно, але при цьому вони надають першу допомогу тим територіям, де є бойові дії. Яскравий приклад подібного взаємозв'язку зараз – це Одеса-Миколаїв. Одеса цілеспрямовано щоденно завантажує гуманітарні вантажі на Миколаїв. Опорними також можна назвати Житомирську, Дніпропетровську області.

Території глибоко тилу – найбезпечніші області, куди переселилося найбільше населення, куди відбувається релокація підприємств [2]. Це регіони, котрі тепер генеруватимуть основу економіки та мають стати основою для економічного стрибка. Категоризація буде гнучкою, адже ситуація на фронті змінюється. І, наприклад, Чернігівська область з території з активними бойовими діями тепер стає опорною.

Найперший крок – це надати Уряду інструменти розподілити регіони на відповідні території. Після цього у різних регіонах має запрацювати дещо різна податкова та економічна політика. Наприклад, у територіях глибокого тилу було б актуально нарешті здійснити передачу адміністрування місцевих податків на місця. Бо зараз держава не може повноцінно опікуватися цим питанням із низки причин.

Якщо раніше ми вимагали стратегії громад щонайменше на сім років, відповідно до державної стратегії, то тепер розуміємо, що «цементувати» щось на такий тривалий термін просто не актуально [4]. Зараз має бути більше тактичних кроків. Потрібно мати стратегічне планування на випадок абсолютно мирного плану, на випадок повторення загострення та на випадок нового повномасштабного вторгнення. І відповідно до цього розуміти, як працюватиме економіка тієї чи іншої території у тих чи інших умовах. Маємо бути готові до кожного сценарію розвитку подій.

Також вкрай актуальною темою, що потребуватиме врегулювання, стануть поодинокі анклавні, що були збережені через законодавчі прогалини в 2020. Війна продемонструвала, що це гостро впливає на ефективність управління територіями. І це треба виправляти. Змінилася і вся економіка [8,9]. Раніше ми формували громади на основі економічних показників, перспектив на основі кількості дітей шкільного дошкільного віку тощо. Тепер, через внутрішню міграцію та збитки, нанесені окупантами нашій інфраструктурі, все змінилося [5,6].

Узагальнюючи викладене, є всі підстави стверджувати, що сьогоdnішній рівень соціально-економічної стабільності у регіонах вимагає розробки та обґрунтування принципово нової організаційно-правової моделі регіонального розвитку, яка б чітко вписувалася в нові реалії нашого життя.

Література

1. Гаврилець О.Б. Філософсько-правові підходи удосконалення регіональної політики держави. *Економіка та держава*. 2022. №1. С. 135-139.
2. Тищенко О.П. Механізм забезпечення ефективного планування регіонального розвитку та напрямки його удосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. №5. С. 43-50.
3. Зверяков М.І., Кухарська Н.О., Клевцевич Н.А., Шараг О. С. Стратегування регіонального розвитку: теорія, методологія, концепція: монографія / Одеський національний економічний університет МОН України. Одеса: Атлант ВОІ СОІУ, 2019. 241 с.
4. Як війна змінить регіональну політику в Україні: децентралізація, громади, податки, економіка /Гаряча агрополітика/<https://agropolit.com/blog/503-yak-viyna-zminit-regionalnu-politiku-v-ukrayini-detsentralizatsiya-gromadi-podatki-ekonomika> (дата звернення: 09.06.2022).
5. Цалко Т. Р., Невмержицька С. М. Проблеми сучасної підготовки та кадрового забезпечення державної служби в Україні // Електронне наукове

- видання «Публічне адміністрування та національна безпека». – 2021. – №1. – С. 17-24. – URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16148563087462.pdf>
6. Невмержицька, С. М., Цалко, Т. Р., Бреус, С. В., Бондаренко, С. М. (2021). Стратегічне планування розвитку територій. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. – 2021. – № 3. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1992>
7. Діденко Є. О., Цалко Т. Р., Кирилко Н. М. Дослідження стану стратегічного потенціалу як визначальна вимога ефективного регіонального управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 4. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2044> (дата звернення: 11.07.2022). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.4.32
8. Kasych A., Vochozka M. (2019). The Choice of Methodological Approaches to the Estimation of Enterprise Value in Terms of Management System Goals. *Quality Access to Success*, Vol. 20, No. 169/ April 2019, pp. 3-9.
9. Kasych A., Vochozka M. Methodological support of the enterprise sustainable development management. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. №1. С.371-381.

УДК 352:3.072.7-042.75(477)

Рубан Дмитро Олександрович, аспірант,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АКТУАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Розвиток місцевої демократії в Україні вже має певну історію та досягнення у створенні інститутів та механізмів, у започаткуванні процесів та залучені громадян до вирішення проблем територіальних громад. Однак з початком війни перед громадами та керівництвом постали принципово нові виклики, що актуалізує завдання подальшого розвитку та більш активної імплементації принципів ефективного публічного управління.

Україна ще не завершила реформу з децентралізації та не отримала всі переваги від розвитку місцевої демократії. Перешкодою, а з іншого боку фактично вимогою сучасного етапу перетворень стала війна, яка не лише продемонструвала сфери, які потребують удосконалення, а й сформувала абсолютне розуміння у населення життєвої необхідності прискореного реформування системи публічного управління через підвищення ефективності управління на місцевому рівні.

Сучасний стан розвитку місцевої демократії досліджено в праці Нікітенко Л.О., Л. В. Ковальчук Л.В. [2]. Вчені відзначають недосконалий характер процесів, які відбуваються, та вказують на необхідність прийняття ряду законодавчих актів, які б регламентували проведення місцевих референдумів, громадських слухань місцевих зборів.

В роботі [1] на основі узагальнення нормативної бази, яка визначає стандарти місцевої демократії, узагальнено основні принципи розвитку

місцевої демократії. Серед них: пріоритет прав територіальної громади, відповідальність, відкритість, підзвітність, координація, інші. Саме ці принципи визначають інструменти місцевої демократії слід брати за основу подальшого розвитку місцевої демократії.

Інститути місцевої демократії в умовах пандемії Covid-19 певним чином адаптувались до роботи в екстремальних умовах, із застосуванням широкого спектру цифрових технологій. Огляд переваг застосування інструментів місцевої демократії в період пандемії досить детально розглянуто в роботі [3].

Україна в даний час набуває досвіду розвитку місцевої демократії методом власних «спроб та помилок». Однак країни ЄС мають значно більший досвід та відпрацьований комплекс принципів та інструментів місцевої демократії. Базисний підхід, який визначає результат місцевої демократії – це комплексна взаємодія між усіма суб'єктами місцевого самоврядування [4, С. 119].

Той факт, що Україна стала країною-кандидатом у члени ЄС вимагає поєднання і законодавчих вимог країн ЄС та проведення реформ у військовий час. З іншого боку саме кризові умови дозволяють у цей час здійснити непопулярні реформи та забезпечити реальне прискорення процесів трансформації.

Ключові проблеми, які лягли на органи місцевого самоврядування, з урахуванням статусу території:

організація територіальної оборони;

евакуація населення;

організація прийому евакуйованого населення;

забезпечення життєдіяльності територіальної громади у умовах воєнного часу;

фінансування соціальних та інших видатків в умовах нестабільної роботи бізнесу;

здійснення організації та інформації підтримки населення.

Саме децентралізація та формування органів місцевого самоврядування стали основою досить швидкої адаптації територіальних громад до війни та дозволила вирішувати цілу низку проблем.

У зв'язку з війною відбулась зміна умов та базисних принципів функціонування органів місцевого самоврядування:

по-перше, воєнний стан, введений відповідним Законом України, який розширив повноваження органів місцевого самоврядування, зокрема щодо оперативного управління життєдіяльністю громад;

по-друге, відбулося створення військових адміністрацій населених пунктів та поєднання питань соціально-економічного розвитку та військової безпеки;

по-третє, суттєво підвищився рівень самоорганізації населення, консолідація членів громад, що слід використати для проведення подальших реформ.

Реальними та дієвими механізмами, які дозволять підвищити ефективність місцевої демократії у післявоєнний період стали:

зростання значимості діалогу влади та мешканців;

підвищення рівня залученості мешканців громади до оперативного вирішення проблем територіальної громади;

створення органів самоорганізації населення та забезпечення їх підзвітності;

підготовка територіальних громад до відбудови країни.

Виклики перед окремими територіальними громадами будуть пов'язані з відновленням сіл, цілих міст, тобто це буде пов'язано з використання значних фінансових ресурсів іноземних інститутів, а отже, це буде забезпечення більш високого рівня прозорості та підзвітності функціонування органів місцевого самоврядування.

Література

1. Місцева демократія в Україні: нові стандарти / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. : М. В. Лациба, І. М. Лукеря, О. Л. Ващук-Огданська. К. : Агентство «Україна», 2013. 236 с.
2. Нікітенко Л.О., Л. В. Ковальчук Л.В. Стан розвитку місцевої демократії в Україні та за кордоном: порівняльний аспект. Актуальні проблеми держави і права.
3. Кравчук В., Юхименко С., Нещерет М. Інструменти місцевої демократії в умовах пандемії Covid-19. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. 2021. 27 с.
4. Шумляєв І. Вплив європейських норм партисипативної демократії на підвищення рівня участі громадян України в місцевому самоврядуванні. Аспекти публічного управління Том 9 № 1 2021. С. 113-120.